

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

CHARLES BUKOWSKI'NİN KAVGASI ve SATIR ARALARINDAKİ SOLCULUĞU

**CHARLES BUKOWSKI'NİN
KAVGASI
VE
SATIR ARALARINDAKİ
SOLCULUĞU**

ALİ ULVİ ÖZDEMİR

ALTER

ISBN :978- 605-4099-21-1

YAYIN HAKKI: Her hakkı mahfuzdur. Bu kitabın yayımını gerçekleştiren, Alter Yayıncılık Organizasyon Ticaret Limitet şirketi dışında telif hakları yasası uyarınca, tümü ya da herhangi bir bölümü, yayıncısının yazılı müsaadesi alınmadıkça tekrarlanamaz, basılamaz.

**KİTABIN ADI : CHARLES BUKOWSKI'NİN
KAVGASI VE SATIR ARALARINDAKİ SOLCULUĞU**

KİTABIN YAZARI : ALİ ULVİ ÖZDEMİR

1. Baskı 1000 Ad.

Alter Yay. Rek.Org.Tic.Ltd.şti.

1.Cad.Elif sok No: 7/145

İskitler-Ankara

Web: www.alteryayincilik.com

alter@alteryayincilik.com - alteryayincilik@gmail.com

Kapak :Ercan Aslan

Basım yeri :Cantekin Matbaası

Ankara Ocak 2009

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
1-SOLCULUK ve BİR YERE AİT OLMAK	8
1.1.Solculuk	8
1.2.Bir Yere Ait Olmak	13
1.3.Türk Aydınının Saflığı	17
1.4.Solculuk ve Eklektiklik	19
1.5.Ahlak İlkelerinin Eklektikliği	23
2-BUKOWSKİ ile SOLCULUK ARASINDAKİ YAKINLIKLAR	27
2.1.Solculuğun İmaj Sorunu, Solculuğun Alanını Genişletmek ve Bukowski:	27
2.2.Çalışma Yaşamının Eleştirisi ve Solculuk	30
2.3.Çalışma Yaşamının Yoruculuğu, Çalışma Sürelerinin Uzunluğu ve Bukowski	47
2.4.Çalışanları Uğradığı Haksızlıklar	58
2.5.Bukowski'nin Onursuz Muamelelere ve Çalışanların Tepkisizliğine İsyanı	64
2.6.Bukowski'nin Patronlara ve Yardakçılarına Bakışı 2.7.Kaybedenlerin Sonu ve Bukowski	67 74
2.8.Kapitalizmin Gizli Yasalarını Dile Getiren Bukowski	79
2.9.Çalışmanın Yaşamı Bütünüyle Kuşatışı ve Bukowski'nin Eleştirileri	84
2.10.Çalışma Yaşamının Cinselliği Öldürüşü Hakkında Bukowski'nin Söyledikleri	88
2.11. Bukowski'nin Bazı İşleri Adi ve Onursuz Olarak Nitelemesi	92
2.12.Çalışma Yaşamına Tutsaklık Araçları ve Bukowski	98
2.13.Çalışma Yaşamının İnsan Psikolojisi Üzerindeki Etkileri ve Bukowski'nin Bazı Gözlemleri	109
2.14.Bukowski'nin Genel Olarak Düzene Yönelttiği Eleştiriler	123
3-BUKOWSKİ'NİN KAVGASI ve SOL DÜŞÜNCEYE UZAKLIĞI	127

3.1.Bukowski'nin İsyanında Yalnız Kalışı	127
3.2.Bukowski'nin Umutsuzluğu ve İnsanlığa Olan İnancını Yitirışı	131
3.3.Bukowski'nin Siyasete Bakışı ve Devrim Hakkında Söyledikleri	138
3.4.Düzenin Eleştirisi ve Yeni Düzen	142
3.5.Solculuğun Eşiğindeki Bukowski ve Marksizm	154
4-BUKOWSKİ DÜŞÜNCESİ	157
4.1.Bukowski Düşüncesinin Oluşumu	161
4.2.Bukowski Düşüncesinin Temel Motifleri	173
4.3.Bize Kabul Ettirilen Dünya Karşısında Bukowski ...	182
4.4.Bukowski'nin Bazı Kişisel Özellikleri ve Diğer Düşünceleri	191
4.5.Modern Amerikan Toplumunda Ölüm-Yaşam Karşıtlığı ve Bukowski	199
4.6.Bukowski'nin Bazı Çelişkileri	214
4.7.Bukowski'de Kırılma Noktası	222
5-EDEBİYATIN SINIRLARI İÇİNDE BUKOWSKİ	230
5.1.Bukowski'nin Öfkesi ve Rahatsız Edici Dili	230
5.2.Erotik Dil ve Bukowski İmgesi	246
5.3.Bukowski'nin Edebiyat Dünyası	249
SONUÇ	264
KÜÇÜK BUKOWSKİ SÖZLÜĞÜ	268
1.EK: Charles Bukowski'den Orhan Kemal'e Kriz Yıllarında Benzer Tutumlar	290
2.EK: Amerika Nefret Dalgasında,Tim Robbins, 23.Nisan.2003	292
3.EK: ABD Demokrasisini İstiyor, Edward Said, 24.Nisan.2003	296

ÖNSÖZ

mavi kuş

bir mavi kuş var yüreğimde
çıkarmaya can atan
ama ben ondan güçlüyüm, kal,
diyorum ona, kimsenin
seni görmesine izin veremem. (Kapalı Bir Kapıdır
Cehennem)

Bu naif bir çalışma. Pek çok eksiklik ve yanlışlık bulunacağını biliyorum. Ama yine de özgün bir çalışma olduğuna inanıyorum. Böyle bir çalışmayı yaptığıma memnunum.

Kitabımın özgünlüğü Bukowski'nin söylediklerinin bir kısmı ile Yalçın Küçük'ün ve Karl Marks'ın damadı Paul Lafargue'nin bazı söylemlerinin birbiriyle örtüştüğünü gösterme iddiasından geliyor. Böyle bir kesişim kümesini oluşturmak eğer özgünse bu bizim ülkemizin özgünlüğünün bir sonucu olmalı. Amerikalı şair ve yazar Bukowski ile Yalçın Küçük arasında bir kesişim kümesi kurmak Amerika'da değil ancak Türkiye'de yapılabilirdi. Demek ki ülkemizin özgünlüğü zaman zaman üstünlüğü olabiliyor. Bu açıdan en azından ilginç bir çalışma olarak değerlendirileceğine inanıyorum.

Ancak her türlü eksiğine ve naifliğine rağmen bu çalışmanın yine de bir üniversitede yapılması daha uygun olurdu. Oysa ülkemiz üniversitelerinde başlığında ne "Bukowski" ne "Kavga" ne de "Sol" sözcüklerini içeren bir çalışma yapılması pek mümkün görünmüyor. Bu hazin bir gerçektir. Ancak bu çalışmanın üniversite sistemin dışında yapılmasının içeriğinin daha denetimsiz olması gibi bir avantajı da beraberinde getirdiğini unutmamak gerekiyor. Bu durum bu çalışmayı bir incelemeden çok denemeye yaklaştırıyor.

“Charles Bukowski’nin Kavgası ve Satır Aralarındaki Solculuğu” başlığında “Kavgası” sözcüğünün değil de “Satır Aralarındaki Solculuğu” kısmının yadırgatıcı geleceğini biliyorum. Okuyucularının pek çoğu kitaplarında Bukowski’nin onun hayatla hesaplaşmasının, mevcut düzenle giriştiği kavganın izlerini rahatça görebilirler. Ama “Satır Aralarındaki Solculuğu” demek Bukowski için ilk anda üzerinde uzlaşamayacak bir konu gibi görünüyor.

Ülkemizde son yıllarda en çok kitabı yayınlanan, hayran kitlesi giderek büyüyen bir yazar Bukowski. Yaşam biçimiyle olsun, yazdıklarıyla olsun, pek benzeri olmayan bir yazar aynı zamanda. Hayatla pek alışık olmadığımız türden bir hesaplaşması olan Bukowski’nin bir diğer özelliği de sevenlerinin onu çok sevmesi ama tam tersine kendinden nefret edenlerce de neredeyse yerin dibine batırılması, hatta edebiyat dışı bulunması. Bu farklı yaklaşımların örneklerine kendi ülkesinde de rastlamak olası. Kimileri onu gelmiş geçmiş en büyük şairlerden biri olduğunu söylerken, kimileri onu hâlâ en geniş antolojilere almamakta, yaşadığı dönemden söz eden pek çok kapsamlı yapıtta adını bile anmamaya devam etmektedir.

Pek çok okuyucu gibi ben de bir yazarın eserlerini okuduktan sonra deyim yerindeyse damağımda kalan tadına göre değerlendiririm. Tek tek kitaplarının değil, yazdıklarının tümüyle bende bıraktığı izlenimdir önemli olan. Bukowski’nin de kitapları art arda yayınlamaya başlayınca ve her defasında bir sonraki kitabını sabırsızlıkla bekler duruma düşünce, pek az yazarın yeni bir kitabını böyle hasretle beklediğimi ve kitapçıların yeni çıkan kitaplara ait bölümlerini böyle sık ziyaret ettiğimi fark edip, bunun nedenleri üzerine düşündüm. Neden Bukowski’yi sevmiştim? Bütün bu kitap bu soruya yanıt vermeye çalışırken ortaya çıktı: Bana göre Bukowski’ye özgü isyan çılgılığı, çok daha evrensel bir boyutta yüz yıllarca süren bir kavganın bir tarafında olanların sesi ile buluşuyordu. Onu sevmemin asıl nedeni buydu sanırım. Zaman zaman satır araları dikkatlice okunduğunda, zaman zamansa çok açık bir biçimde ya da sözcükler ve tümceler

halinde çok açık olmasa da, genel bir izlenim olarak, yazdıklarıyla bizi yüreğimizden ele geçiren Bukowski'nin söyledikleri ile solculuğun kümesi kesişiyordu!

Charles Bukowski. Ayyaş, kadın düşmanı, seks düşkünü, tembel, bencil, pislik herif... Kitaplarını üstünkörü okuyanlar için hemen akla gelen sözcükler bunlar. Yaşam biçimi ve yazdıklarıyla pek alışık olduğumuz yazar kalıplarına sığmayan, üstelik kullandığı dil ile edebiyatın sınırlarını zorlayan ve kimilerince yukarıdaki sözcükler dışında pek de hayırla anılmayan biri için bir de solculuktan söz etmek, durduk yerde kavga çıkartmak ya da bir delinin kuyuya taş atması olarak kabul edilecektir belki. Ama niyetim bunların hiçbirisi değil. Amacım, Bukowski'yi beğenen, kitaplarını ister istemez birden fazla kere okuyan, sürekli yeni kitaplarının çıkmasını bekleyen sade bir okuyucu olarak, bu tekrar tekrar okumalar sırasında gözüme çarpan birkaç konuyu ele almak ve diğer edebiyat severlerle paylaşmak.

Bukowski yaşamı boyunca sol bir düşünceye sahip olduğunu söylemiş değil. Hatta politik bir tavrı olmadığını açıkça ortaya koyuyor. Özellikle Howard Sounes'in yazdığı biyografisi bu konuda açık deliller sunuyor. Ama bu durum objektif olarak onu değerlendirmemize, kendisi söylemese bile sol düşünceye yakın bir bakışın ipuçlarını bulmamıza engel olmuyor. Özellikle çalışma yaşamını tanımış biri olarak söyledikleri bu kitabı yazmaya koyulmamda ve "satır aralarındaki solculuğu" değerlendirmemde özellikle etkili oldu. Bukowski'nin politikadan uzak kalmasında gerçek bir iradenin varlığı kadar, içinde yaşadığı toplumda soğuk savaş boyunca hep gözlemlenebilecek ve bütün aydın düşüncüyü boğmaya çalışan çabaların da etkili olduğunu unutmamak gerekiyor. Bukowski'nin, düzen karşısında hapis deneyimi ile de katmerleşen, hatta öldürölme korkusuna kadar varan, derin kaygılar duyan biri olması da satır aralarında ortaya çıkan başka bir gerçektir. Buna ek olarak solculuğun tıpkı diğer düşünceler gibi her toplumda farklı kültürel katmanlar üzerinde şekillendiğini, farklı yerel-geleneksel

motiflerden renk aldığını, kısaca her toplumda bir ve aynı görüntülerle ortaya çıkamayacağını da unutmamak gerekiyor. Bukowski'nin "satır aralarındaki solculuğu" bu açıdan Amerikan topraklarında ve o kültürle biçimlenmiş bir solculuktur.

* * *

Bu kitabın büyük bir bölümünü Bukowski'nin ülkesinde, Amerika Birleşik Devletleri'nin Boston kentinde yazmak zorunda kalmam, bir taraftan da Bukowski'nin bize aktardığı Amerikan gerçeğini az çok gözlemleme fırsatını verdi bana. Bukowski'nin Amerika içinde gitmediği ve eserlerinde bizi sokaklarında dolaştırmadığı çok az büyük kentten birinde bulunmamda ironik bir yan olsa da, Amerikan'ın geri kalanından kendini özellikle ayıran, kendini en entelektüel, en Avrupalı, en düzenli, en huzurlu, en kibar, en doğru İngilizcenin konuşulduğu Amerikan kenti olarak tanımlamakta bir sakınca görmeyen bu züppe kente yaşadıklarım pek çok açıdan Bukowski'yi sık sık anmama, daha iyi anlamama ve çok yerde de onaylamama engel olmadı. Zenginliğin tıpkı Shakespeare'nin bir sonesinde dediği gibi bütün ayıpları neredeyse örttüğü bir kentte korkuyu, polis devletini, gücü, eşitsizliği, mutsuzluğu hatta ırkçılığı ve insana yakıştıramadığımız daha pek çok şeyi ancak bu ağır makyajın altından zaman zaman sırtan kalıntılarından, bu kalın örtünün altından yükselen kokusundan tanıyabilmemde darbe sonrası günlerdeki ya da doğudaki kirli savaşın sürdüğü dönemlerdeki Türkiye'ye ait yaşam deneyiminin katkılarını da özellikle belirtmem gerekir. Ve özellikle bütün bunları apaçık değil de kokusundan tanıyor olmak bu toplumu daha da korkutucu yapıyor. Daha korkutucu, çünkü görüntüde demokrasi ve insan adına yapılan ve söylenenlerin bir uç nokta oluşturduğu bu düzende bu görüntüye leke sürmeyen ama bütün bu görüntüye ters, onu hep kontrol altında tutmayı hedefleyen, varlığını hep hissettiğiniz güç de bir başka uç noktaya ulaşıyor. Bir bilim kurgu filmdeki gibi bu görüntüde düzgün işleyen mekanizmaların, temiz sokakların, nazik insanların, keyif ve mutluluk veren her tür insan faaliyetinin aslında bir küçük oyuncak dünya içinde oyuncak

insanlarla sürdüğünü ve bu oyuncak dünyanın nasıl güçlü bir devin elinde olduğunu hissetmek ürkütücü oluyor. Bir bakıma görüntüye dokunmama zorunluluğu, adaletin, eşitliğin, yasallığın yarattığı makyajı bozmama, kontrolü ve zor gücünü gizleme gereği bu devasa mekanizmaların gizlenirken daha da güçlenmesine neden olmuş. Böyle bir güç, sıradan insan için gündelik yaşamda görünmez el haline gelerek algılanış aşamasında da çarpıklıklara neden olmuş ve sokaktaki insanın kafasında onu tekilleştiren, hep dikkate iten, yalnızlaştıran bir biçime dönüşmüş. Görünmedikçe bir efsane gibi büyüyen, insanı ufaltan bu mekanizmayı biliyoruz: Devlet. Belki de hiç bir yerde olmadığı kadar kendi insanını ezen, silikleştiren, korkutan, isyanını alan ve sürüleştiren devlet: Amerika Birleşik Devletleri. Ve burada sunulan özgürlük, çitlerin görünmeyecek kadar uzakta olduğu, devasa bir çiftlikte kendini özgür sanan, hâlâ o vahşi topraklarda koştuklarını sanan atlara ait özgürlük oluyor. Bu toplum politik eleştirinin ve zorlamanın sınırlarını kalınlaştırıp duvarlarını yükseltirken politik olmayan her türlü çıkışa, her türlü çılgınlığa insanlar kendilerini özgür sansınlar diye izin vermekte sakınca görmemiş. Bukowski'nin solculuğunu sorgularken ya da kapitalist toplumun iç yüzünü ortaya koyarken söylediklerinde politik bir tını yakalamaya çalışırken, bu noktaları unutmamakta yarar olduğunu düşünüyorum. Bütün söyleme ve görüntüye karşın sıradan insanı kendiliğinden cüceleştiren, hiçleştiren devasa bir kontrol mekanizmasının, açıkçası insanların beyinlerini işgal etmiş bir polis devletinin varlığını hissetmek de bir anlamda ancak satır aralarını eşelemekle, görünmeyi algılamakla, var olmayanın kokusunu almakla ilgili¹. Böyle bir toplumda solculuk olacaksa mutlaka satır aralarında olacaktır.

¹ "...zira 'totaliter' toplumların dağılmasından sonra, yeryüzüne egemen olan 'Hür Dünya' ülkelerinde, bireyin(dolayısıyla toplumun) çok daha ciddi, hatta vahim yönlendirme ve koşullandırma tehditleri (şartları) altında bulunduğu, ısrarla yazılmakta ve söylenmektedir; başka tür söylersek, liberal hür teşebbüs toplumlarında, gerçekte, gizli

Bu incelemeyi başlıca 5 bölümde ele aldım. İlk bölümde Bukowski'ye yöneltlen eleştirilerin kaynağını oluşturan ve genel olarak toplumumuza yerleşmiş bulunan yargıları değerlendirmeye çalıştım. Bu bölümde sol olan en küçük bir kımıldıyı bile gözden kaçırmamak ile sol olmayana sol demenin tehlikesi arasındaki bölgede solculuğun alanını genişletmek kavramı çerçevesinde, önce, var olan bazı ön yargıları değerlendirmek istedim. Amacım güzel olan kısmın çirkin olan kısmın gölgesinde kalmasına engel olmak.

İkinci bölümde bu çalışmanın ana eksenini oluşturan Bukowski'nin çalışma hayatına bakışını ele aldım. Bukowski'nin "satır aralarındaki solculuğu" deyiminin temel çıkış noktası ve en önemli malzemesi bu bölümdedir.

Üçüncü ve dördüncü bölümlerde Bukowski'nin düşüncesinin değişik açılımlarına göz attım. Ve son bölümde de Bukowski'nin edebiyat ve dil konusundaki tutumuna değinmek istedim.

Bu çalışma yukarda andığım biyografi kitabı dışında Bukowski'nin Türkiye'de yayınlanmış kitaplarına dayanmak-

bir otoriterlik, alttan alta hüküm sürüyor. "(Atilla İlhan, Bir Şarkıdır Bu, Hangi Küreselleşme, sayfa 51, Bilgi Yayınevi, 1997)

Ben bu önsözü yazdığım da henüz bu satırlardan haberdar değildim. İnanın ya da inanmayın. Atilla İlhan çok yerinde bir gözlemler aynı yaptın 53. sayfasında bir de şunları söylüyor:

" 'Sistem'in, 'küreselleşme' ve 'özelleştirme' perdesi arkasında ortaya attığı ünlü 'değişim'; aslında çok daha ince, çok daha sophistique 'yönlendirme' imkan ve yöntemlerini gündeme getiriyor ki, uygulamaları-maazallah-eski totaliter ülkelere rahmet okutacaktır. "(Atilla İlhan, Bir Şarkıdır Bu, Hangi Küreselleşme, sayfa 53)

tadır. Bukowski bu kitaplarda var olduğu biçimiyle değerdendirme konusunu olmuştur.

Bütün bu gözlemler yalın bir gerçeğin ifadesidir. Özellikle Amerikan toplumunun bugünkü gizli totaliter yapısına bürünmesinin öyküsü 11 Eylül'den çok önce başlamıştır. (Bu totaliterlik için kitabın sonunda Tim Robins'in yazısına bakılabilir.) Benim düşünceme göre bugün son biçimini alan bu çabanın başlangıcı 1950'li yıllara kadar gitmektedir. Bukowski'nin yaşadığı yılları bir de bu açıdan değerlendirmekte fayda var.

* * *

Yalçın Küçük'ün iki yazısının büyük bir kısmına, konuyla doğrudan ilgisi olduğu için metin içi ek olarak yer verilmiştir. Ayrıca çalışmanın sonuna Bukowski ve günümüz Amerikan toplumunu saran gizli totaliterlik ile ilgili iki yazı ve "Küçük Bukowski Sözlüğü" adını taşıyan ayrı bir bölüm de eklenmiştir

* * *

Son olarak alıntılama yaparken izlediğim yoldan söz etmem gerekiyor. Bu çalışmada alıntılarının sonunda verilen iki rakamdan ilki kaynağı, ikincisi o kaynağın sayfasını işaret etmektedir. Başvurulan bütün kaynaklar çalışmanın sonunda listelenmiştir.

* * *

Bu çalışmanın tamamlanması için bana destek olan eşim Yasemin Özdemir'e, dostum yazar Ahmet Yıldız'a ve Yalçın Küçük'e, ayrıca bu çalışmanın geç de olsa yayınlanması için beni yüreklendiren Hasan İlhan'a teşekkür ediyorum.

Ali Ulvi Özdemir
Ocak 2008 Ankara

1-SOLCULUK ve BİR YERE AİT OLMAK

1.1. Solculuk:

Bu çalışmada “Bukowski solcudur.” demek gibi bir niyetim yok. Ancak Bukowski okurken gözüme takılan bazı noktalarda buna yakın bir düşünceye ulaştığımı belirtmek isterim. En azından solculuğun genel çerçevesi hakkında yeniden düşünmek zorunda kaldığımı söyleyebilirim.

Elbette solculuk Bukowski’ye kalmamıştır. Onun yaşarken de, yazarken de, solculuk yapmak gibi bir kaygısı olmadığına eminim. Beni ilgilendiren bunlar değil. Kendi kapalı estetik dünyamızda bazı kavramları sınırları iyice daralmış bir cendereye dönüştürdüğümüzü söylemek istiyorum. Ve bu kapalı kapıları biraz açarak solculuğun sadece söylem ve görüntü demek olmadığını, daha geniş sınırlara yayılan bir sorumluluk, bir ahlak anlayışı ya da bir duruş olduğunu tartışmak istiyorum. Belki de tartışma solculuktan çok solcu adamdan çıkıyor.

Bir solcu, kapitalist bir dünyada nasıl yaşar? Aslında soruyu “...nasıl yaşamalıdır?” diye de sorabilirdik. Bir solcu kuşkusuz sosyalist bir düzende yaşarken kuracağı ilişkilerde, çevresiyle kapitalist bir düzende olduğuna göre daha az bir dikkat göstererek kendini yozlaşmadan koruyabilir. Ama kapitalist bir toplumda, etrafı kapitalist ilişkiler ağıyla sarılmışken, zorunlu olarak bir solcu da kapitalist ilişkiler içinde yerini alacaktır. Peki bu düzende kim solcu olacaktır? Neye göre buna karar vereceğiz? Örneğin “Bir seçim sırasında sol partiye oy veren solcudur,” mu diyeceğiz? Ya da “Belli bir gelirin üzerinde kazananlar solcu değildir,” diyebilir miyiz? Her emekçi, her çalışan, her işsiz, her eyleme katılan solcudur, diyebilir miyiz? Soru kolayca yanıtlanamayacak kadar önemlidir.

“Bir zamanlar solcuydu.” Bu etiketi yapıştırabileceğimiz pek çok insan var. Bazılarına “dönek” diyoruz hatta. Demek ki solculuk belli zaman kesitine ait bir etiket değil. Yani içinde bir süreklilik unsuru olması gerekir gibi geliyor ilk bakışta. Böyle olunca insanların yaşam biçimleri öne çıkıyor. Yaşam biçimi, en

azından ilk anda insan yaşamının çok büyük bir bölümünü akla getiriyor. Bir süreklilik, bir değişmezlik var bu sözlerde. Bence de yaşam biçimi solculuk için esas unsurlardan biri. Ancak bunun gözümüze değerli gözükebilmesi için o yaşam biçiminin çok zor korunan, bütün çeldirici etmenlere karşı direnen bir yüzü olması gerek. Öyle olmalı, çünkü ancak o zaman bilinçli bir çabadan, bir diretmeden söz edebiliriz. Demek ki başka bir unsur da inat. Yine aynı noktadan “seçim”, yaşam biçiminin o insan tarafından seçilmesi olgusu, karşımıza çıkıyor. Kabul ettirilen bir yaşamı bir görev gibi yaşayan insana solcu diyemiyoruz pek. Bilinçli bir seçim yapan ve o seçiminde direnen, bir tür Don Kişot’luk yapan bir kişi düşünüyoruz. Hepimizin öykülerini az çok bildiğimiz insanlar ve onların yaşamları gözümüzün önüne gelince aslında bütün bunları kafamızda daha kolay toparlayabiliyoruz. Onlar en iyi mesleklere sahip olabilecekken, en iyi hayatlara, maddi olanaklara kavuşabilecekken kendi yollarını seçtiler. Onlar için “kendileri için bir şey istememişlerdi,” diyoruz.

Solculuğun alanı nerede başlayıp nerede biter? Bu soruya kesin bir cevap verilebileceğini sanmıyorum. Bana göre de sınırları belli olan soldur; solculuk değil.² Solculuk, çoğunlukla herhangi birinin kendisi için açıkça söylemeye çekindiği ya da ancak son noktada kendi safını belirtmekte kullandığı, ama, daha çok “Öteki” nin o kişi için yakıştırdığı bir sıfat, bir etiket, bir ayırım aracı olarak yedekte tutulan, kolaycı bir yaklaşımın ürünü, bir kategorize etme aracıdır.³ Günlük yaşamda sağcı ya da solcu

² “Bana göre solculuğun kavramsal çerçevesi olmaz, ‘Sol’ un kavramsal çerçevesi olur.” (İşya Üşür. “Sol” Üzerine Bir

³ “...sağ ve sol gibi siyasi kimlikler bizim kendimize atfettiğimiz özellikler değil, nasıl algılandığımızla ilgili tanımlamalardır. Dolayısıyla siyasi kimliklerin çevre koşullarına bağlı olduğu; yani benzer fikirlerin, içinde yer aldıkları ortama göre farklı biçimde algılanabileceklerini ve farklı fikirlerin de ortamdan hareketle aynı siyasi tanımın içine sokulabileceğini fark etmek gerekir.” (Ethem

olarak ayrımı yapılırken, insanların bütün nitelikleri elden geçirilmek yerine belirli bazı yönlerine bakılmasının yeterli olması da bu sözcüklerin sınırları iyice belirginleşmemiş birer imaj olarak ele alındığını daha iyi ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bir solcu, dışardan bakanlar için “Solcu” imajı uyandıran kişidir. Ama bu imaj çok sınırlı bir eylemle ortaya konuluyor olabilir. Her insan içinde bulunduğu toplumun, ailesinin, çevresinin ve kendi kişiliğini biçimlendiren bütün diğer etkenlerin sonucu olarak ayrı bir varlıktır. Ne kadar belli kategorilere sokarsak sokalım, ne kadar aynı üniformayı giydirirsek giydirelim, her insan bizim sıfatlarımız ya da etiketlerimiz altında bile sokulduğu o kümenin bir örnek üyesi olmaz. Hayatın belirli kavşaklarında zorunlu olarak yapılan seçimler bir örnek olsa da, bir başka deyişle insan bir grup içinde o grupta aynı yönde hareket etse de, her insan bu seçiminde etkili olan düşünsel varlığının yapısı açısından saf olmaktan uzaktır. Tıpkı cinsiyetin, erkeklik ya da dişiliğin bir tarafının ağır basması biçiminde oluşması gibi her insan düşünsel olarak sonunda bir tarafın ağır basacağı ikili bir yapıdadır çoğunlukla. Bunda en önemli etken içinde şekillendiğimiz tarihsel-kültürel çevre ve bir örnek olmayan yaşam deneyimlerimizdir. İnsan, bir bakıma bu tarihsel-kültürel çevrenin ve kendi yaşam deneyimlerinin toplamıdır. Sonuçta her toplam farklı biçimlerde yazılabilir. Bir insan % 70’i su olmasına rağmen nasıl bunu günlük yaşamında algılayamıyorsa, %70’i sol düşünceyle oluşmuş bir sağcı da olabilir. Çünkü her gün sağcı ya da solcu mu olduğumuz sorusuna yanıt aramasak bile, her gün pek çok konuda seçim yapar, görüşümüzü ortaya koyarız. Bütün bunlardan hiç kuşkusuz bir solcunun ilk bakışta netlikle anlaşılabilen hatlara sahip olmadığı çıkmamalıdır. Ancak solcu, ilk adımda mahallenin

Mahcupyan, Sol: Bir Zihniyet ve Meşruiyet Meselesi, Düşünen Siyaset Dergisi, Temmuz 1999, sayı 6. sayfa 129)

delikanlı tiplmesi olarak ele alınacaksa, solculuğun politik zemin dışındaki anlamları da hatırlanmalıdır.

İnsanlar yaptıkların seçimlerin, duygularının, ortaya koydukları düşüncelerin, tepkilerinin tamamında bir solcu gibi tavır takınsalar bile sorulduğunda “Sağcıyım” diyebilirler. Toplumlar solcu olduğunu bilmeyen sağcılar ve sağcı olduğunu bilmeyen solcu kalabalıklardan oluşur çoğunlukla. Ait olma ihtiyacı ve kolaylığı insanları kümelerini seçerken bilinçle hareket etmekten çoğunlukla alıkoyar. İnsanın özü diyebileceğimiz, değişmeyen, hep aynı kalan bir çekirdek olmadığından, insanı, taşıdığı ikili yapıyı, moda, çevre, sosyal baskı, savaş, işsizlik gibi pek çok etmene göre kendi içinde sürekli olarak değişik bir sıralamaya sokan ve her defasında birinin diğerine ağır basmasına yol açan bir toplam olarak düşünmek daha açıklayıcı geliyor. Bu açıdan tek tek her soruya verilen karşılıklara, her adımda yapılan seçimlere bakarak, insanların solcu bir tavır gösterip göstermediklerine karar vermek doğru olabilir. Bir başka deyişle bizim ne olduğumuzu ortaya koyan kayıt, bir klasik kompozisyon biçiminde değil, günlük yaşama ya da pek çok alana yayılmış sayısız soruya verilen yanıtın oluşun bir test kağıdı biçimindedir. Bu test kağıdının yanıtları çoğunlukla solculuk ve sağcılık arasında bir dağılım gösterir. Dolayısıyla bir insanın bir ay boyunca yıkanmaması, o insanın siyasal bir rejim olarak sosyalizmi benimsediğini söylemesine, karısını aldatması, devrimci bir örgütte kuryelik yapmasına engel olmadığı gibi, maddeci bir dünya görüşüne sahip olmayan birinin rüşvet almaktan kaçınması ya da karısına çok sadık birinin kendisi gibi düşünmeyen birine işkence yapması, solcu olmadığını söyleyen birinin işini oldukça dürüst ve tarafsız bir biçimde yapması mümkündür. Kısaca solculuk bir imaj olarak, seçilmiş bu tür tavır ve hareketlerin biriktirildiği bir kümedir. Ve çoğu insan bir yanılla bu kümenin içindedir. Kendimizi ne kadar büyük oranda bu kümede yer alan tavır ve davranışlarla giydirmişsek o kadar solculuğa yaklaşıyoruz demektir.

Solculuk kümesi, bir ahlak kümesidir de aynı zamanda. Ama gündelik yaşamımızda onu daha çok siyaset, toplum, iktidar, devlet gibi kavramlarıyla ilişkili olarak algılama eğilimdeyiz. Toplumların her aşamasında sol düşünce olmuş olmasına rağmen,⁴ bu düşüncenin siyaset alanındaki tarifi değişmiştir. Solun en belirgin nitelikleri arasına koyabileceğimiz paylaşmak, toplumsal eşitlik, haksızlığa karşı olma gibi unsurlar farklı dönemlerde, farklı kültürlerde farklı biçimlere bürünmüş olmakla birlikte belli bir tarihsel dönemden itibaren sol düşünce sosyalizm düşüncesi ile bağlantılı hale gelmiştir. Ancak hiçbir insan solculuğu kendi duygu dünyasında birdenbire sosyalizm düşüncesi olarak oluşturamaz. Solculuk farklı toplumlarca farklı zamanlarda farklı çerçevelerin içine koyulabilir. Tek bir insan söz konusu olduğunda ise belki de çocukluktan başlayan ve çok ilgisiz alanlarda, bir haksızlığa karşı olmak, bir farklılığı yakalamak, yetersiz açıklamalarla geçiştirilen bir soru sormak ya da iç işleyen bir acıyı duyumsamak gibi pek çok değişik türde olayla ortaya çıkan bir “Sol nüve” ile bu çerçevenin oluşmaya başladığını varsayabiliriz. Önce siyasetle hiç ilgisi olamayan bir bakışa dönüşen bu başlangıç etkenlerinin ve bu çerçevenin insanın toplumsal bir varlık haline gelmesine paralel olarak, düzenle bir şekilde ilişkilendirilmesi ile siyasi bir anlam kazandığını söyleyebiliriz. Bunu, sezgisel olarak kavranılanın o gün mevcut bir ideolojinin kalıplarına dökülmesi olarak da

⁴ “Toplumsal eşitsizliklerin,, adaletsizliklerin mevcut olduğu yer ve zamanlarda bu eşitsizlik ve adaletsizlikleri toplumsal olarak ortadan kaldırma düşüncesi mevcut olduğunda ve toplumsal ilişkileri o dönemdeki sınırlılıklarından koparmayı hedefleyen düşünceler mevcut olduğunda “Sol” düşünce mevcut demektir. Açıktır ki bu anlamda “Sol” mahiyeti itibariyle dönüştürmecî ve ilerlemecidir. “Sol”un bu niteliğinin bu değer yargısına da dayandığını belirtmemiz gerekir. Bu açılardan ele alındığında “Sol” düşünce ortaçağlardan da gerilere götürülebilir.” (İşya Üşür. “Sol” Üzerine Bir Sohbet, Düşünen Siyaset Dergisi, Temmuz 1999, sayı 6, sayfa s.133)

tanımlayabiliriz. Dolayısıyla solculuk, bugün için sosyalizm düşüncesi ile sona eren bir tamamlanma sürecidir. Ama ona siyasi bir anlam kazandıran farklı bir kültürel-tarihsel ortamda farklı bir form ile de sonlanması, ya da sonlanmaması, hatta bozucu etkilerle tam zıt yönde olan bir ideolojik forma doğru sapması bile mümkündür. Aynı kitleler sosyalist bir toplum düzeni kurma aşamasında iktidardan uzaklaştıklarında, aynı huzursuzluk, aynı tatminsizlik ve aynı isyan duygusuyla faşist bir düzenin dayanakları haline bile gelebilirler.

1.2. Bir Yere Ait Olmak:

Kendi tarihimiz, biz onu ne kadar sade bir biçimde düşünmek için çaba harcarsak harcayalım, sadece çoğunlukla ilerici ve gerici ya da başka adlandırmalarla ayrımlanan iki taraf arasında sürüp giden bir mücadele olarak ele alınamayacak kadar karmaşık bir süreçtir. Tek tek aydınlarımızın da aynı karmaşık süreçten etkilenmedikleri düşünülemez. Bu süreçteki rolleri, seçimleri ve tavırları ile onları, ısrarla belli çerçevelerin içine sokmaya çalışsak da özellikle bazı isimlerin, halen daha tartışmalı bir durum yaratan ve iki ayrı saftan birine koymamıza engel olacak bir bulaşıklığa, bir yere ait edilememe ile sonuçlanan, kalıplara sığdırılamayan bir niteliğe sahip olduklarını kabul etmemiz gerekir. Günlük durağan yaşamında insan her an kendisine dayatılan zorunlu seçimlerle yüz yüze gelmez. Söz söyleyeceği, tavır alacağı olaylar çoğunlukla toplumların hayatında çok belirleyici olmayan, önemsiz ve süreksiz niteliktedir. Daha çok aydının kendini konumlandırmak isteği ile, olayların zorlamasından önce tavır takınması söz konusudur. Bu dönemlerde sınıflandırmak, kategorilere ayırmak hem zor hem de önemsizdir. Özellikle siyaset dışı alanlarda aydınları ya da belli konularda düşünce üreten insanları diyelim birbirleriyle benzer özelliklere göre belirlenmiş, kesişim kümelerine sahip, birbirleri ile yakın ilişkide kümeler olarak düşünmek mümkün olabilir. Asıl insanları ortadan ikiye bölen, günlük durağan yaşamımızın kesintiye uğradığı, savaşlar, iç çatışmalar, darbeler, büyük alt üst oluşlar ve devrimci

durumlardır. İnsan ancak o zaman kendine ait bir yeri zorunlu olarak seçecektir. Ancak bu dönemlerde kümelerin sayısı ikidir ve birbirine karşı konumlanmış olurlar.

Geçmiş, kalın çizgilerle birbirinden ayrılmış ikili bir yapı olarak görmek ve tek tek aydınları bu iki kategoriye yazmak çabasının en önemli nedenlerinden biri, aslında kendi aydın tarihimizin başlangıcından itibaren sürekli olarak siyaset biliminin kavramlarıyla örtüşen bir sahada varlık kazanmasıdır. Bugün bile aydın çabasının üzerinde en çok yoğunlaştığı kavramlar, devlet, iktidar ve düzen gibi bu ikili yapının oluşmasını kolaylaştırıcı ve direkt siyaset alanına çeken kavramlardır. Çünkü sadece bir devlet, bir toplumsal düzen, bir iktidar varsa, bu ortamda konumlanırken, söz söylerken, tavır takınırken “ya bizden ya onlardan” bakışı kendiliğinden oluşmakta ve herkes iki taraftan birinin listesine eklenmektedir. Bu kaçınılmaz bir yer tutma, savrulma ve konumlanmadır. Bu alan herkese bir diğerini dışlamak, diğer tarafa yazmak hakkını vermektedir. Herkes son kertede seçimini yapmak, açıkça söylemek durumundadır. Bu aydın sahamızın olmazsa olmaz bir özelliğidir. “Ben Atatürkçüyüm ama militarist değilim” diyen biri bir şeriat rejimi tehlikesi baş gösterdiğinde askeri darbeden yana olmazsa darbecilerce diğer tarafa yazılması ya da anti militarist yönünden vazgeçmek zorunda kalması, islamcılarla birlikte devlete karşı özgürlükleri genişletme mücadelelerinde yakınlık kurmuş bir solcunun ucu kendine dokunacak şeriatçı bir kalkışmada devletin yanına kayması ya da diğer tarafa yazılması, kemalizmden uzaklaşıldığında kemalizmle arasına mesafe bırakmış solcunun sonradan kemalizm ile yakınlık kurması gibi olgular aydınların olağanüstü dönemlerde iki taraftan biri olmaya zorlandıklarını ortaya koyan örneklerdir. Bu zorlama özellikle olağanüstü dönemlerde daha yaygındır. Oysa daha önemsiz somut olaylarda bu bir yere yerleştirememelik daha çok ortaya çıkmaktadır. Türk aydını kendini ikili bir yapıda görmeyi sevmekte, her zaman kim nerede duruyor; benimle mi, yoksa bana karşı mı diye çevresine bakarak bir tasnif yapmanın

araçlarını ya da parametrelerini her zaman el altında tutmak istemekte ve bunu da başarmaktadır.⁵

Bir aydının tavrında saflık istemek durağan günlük yaşamda neyi ifade eder? Bu aydın olmayı eksiltmez mi? Herkes gün geldiğinde “onlar” ya da “bizler” den biri olacak olduktan sonra, bunun için çok çaba harcamaya gerek var mı? Zorunlu olarak iki şeyden biri olduğumuz alanlar vardır: Yöneten ya da yönetilen, iktidarda olan ya da iktidarda olmayan, erkek ya da kadın, Foucault’un dediği gibi içine giren ya da girilen, darbeye taraf olan ya da olmayan, AB’ye taraf olan ya da karşı çıkan... Aydın ya da genel olarak insanı böyle alanlarda ikiye bölmek ne kadar kolaysa, bir bütün olarak bir tarafa yazmaya çalışmak da o kadar güçtür. Örneğin ilk Irak savaşı sırasında pek çok kesim gibi bir tarafı tutmak, kim haklı kim haksız diye görüş belirtmek, iki taraflı bir bakışa şartlanmış aydınlar için ve özelde Türk solu için problem oldu. Her zaman işe yarayan Amerikan karşıtlığı, diğer tarafın Kürt katliamı olgusu karşısında işe yaramadı. Tıpkı geleneksel askeri darbe karşıtlığının 28 Şubat krizinde işe yaramaması gibi.⁶ Benzer bir sorun ikinci Irak savaşında “İslamcı-Solcu-Manken” diye küçümsenmeye çalışılan bir çizginin doğmasına yol açtı. Sadece bu durum bile bir anti-

⁵ “Özal’ın gözünde yine İlhan Selçuk’la aynı yerde, İlhan Selçuk’a göre 2.Cumhuriyetçi, 2. Cumhuriyetçilere göre Dev-Solcu’larla aynı kafada, Dev-Solcu’lara göre Ecevit gibi bir şey, Ecevit’e göre PKK’lılardan farksız, PKK’lılara göre Türk Milliyetçisi, Türk Milliyetçilerine göre vatan haini, meyhanede “Odam kireçtir benim” söylemekte ısrarlı dinazor arkadaşlarımın gözünde geçmişi yeterince sahiplenmeyen bir kısmi inkarcı, Jeep’li Hıncal Uluç gençliğine göre geçmişe saplanmış kalmış bir yaşlı ahlakçı.... olarak buldum kendimi.”

(Ümit Kıvanç, ...Demiş Bulundum, s.18)

⁶ Türk solu içinde 27 Mayıs’ı diğerlerinden ayıranlara karşılık bütün askeri darbeleri aynı kategoriye koyanlar olduğu gibi, Irak krizinde (1991) her iki tarafı desteklemeyenler de oldu. Dolayısıyla iki taraftan birine yazmak için darbelerden yana olmak ya da karşı çıkmak gibi bir seçenek düzlemi anlamlı olmuyor. (A.U.Ö.)

emperyalist tutumun ne kadar büyük bir kesişim kümesi demek olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak savaşın ilk safhasının ardından başgösteren laik-anti laik çekişmesi aynı çizgide olanları yeniden ayırdı. Benzer bir biçimde İkinci Dünya savaşında, Nazi Almanyası bir tarafta, Komünist S.S.C.B ve emperyalist ve kapitalist A.B.D. diğer taraftayken bu kesim arasında bir netlik aramak da işe yaramıyor. Aynı durum bugün emperyalist Amerika-İngiltere saldırganlığı ile Saddam zalimliği arasında seçim yapma zorluğu olarak da karşımıza çıkıyor. Tarihte kesintisi ve saf bir biçimde birbirine karşı konumlanmış iki taraf olmuyor. Oysa bu gözle olaylara bakıp kendini karşı gruptakilere göre konumlandıran bir aydın tavrından bugün bile kurtulabilmiş değiliz. Belli başlı birkaç konuda karşı oldukları aydınların ya da grupların bütün savunduklarından şüphe duyup, kesişim kümelerini reddetmek, Türk Aydını için en güçlü kendini konumlandırma ve düşünce üretme araçlarından biri olmuştur ve bugün de bu sürmektedir.⁷ Türk aydını yüzde yüz saflık istemekte ve her alanda birbirine karşıt düşünceler savunan, kesişim kümeleri olmayan birbirinden her alanda kopmuş tutarlılıklar aramakta ve “Düşmanımın düşmanı benim dostumdur” anlayışına benzer biçimde “Karşıtımın karşıtı benim doğrudur” gibi bir anlayışla düşünce üretmeyi ısrarla sürdürmektedir. Bu özellikle Türk sağının düşünce üretme yöntemi olmakla birlikte çok daha genel bir yöntemdir. “O savunuyorsa ben karşı çıkayım,” gibi basit ve çoğunlukla açmazlara götüren bir anlayıştır bu. Çocukluğumda radyoda Lübnan iç savaşı anlatılırken her defasında “Solcu müslümanlarla Hristiyan sağcılar...” gibi bir girişle başlardı haberler. O zaman “solcu müslüman” tanımlaması

⁷ “Türkiye’nin AB üye adaylığına; Yunanistan sevindi, Fener Rum Ortodoks Kilisesi Patriği Bartholomeos sevindi, Kıbrıslı Rumlar sevindi, üye adayı olmamız için Avrupa’da gösteri yapan PKK yanlısı bölücüler sevindi, HADEP sevindi, APO sevindi... Lütfen yüksek sesle söyleyin, siz bu işte bir terslik olduğundan hiç olmazsa şüphe etmiyor musunuz?” (Suat İlhan, Avrupa Birliğine Neden Hayır, s.11)

kimseyi rahatsız etmezdi. Hatta müslüman bir ülkede bu ayrım herkesi tatlı tatlı memnun ederdi. Bu neyi gösteriyor? Bana göre kesişim kümelerinin var olduğunu. Zaman zaman aynı doğruları söylemek neden yanlış olsun?

1.3. Türk Aydınının Saflığı:

Türk aydınları içinde, bu ikiliği aramanın, herkesi bu ikili yapının bir yerine sokma çabasının cezasını çekmiş, bir yere ait olamamanın, daha doğrusu bir kümeye yazılacak saflıktan uzak olmanın sonucunda tereddüt yaratmış pek çok isim vardır. Ya Tanrı'nın kulusun ya da şeytanın adamı, ya cennettesin ya cehennemde, ya kızıl despotsun ya da ulu hakan... Bu biçimde nereye oturtacağımıza karar veremeyeceğimiz pek çok tarihi kişiliğimiz ve aydınımız olmuştur. Tartışma sürmektedir. Kendi tarihimizi basit kategorize edici yaklaşımlar dışında, kendi karmaşıklığı ve iç içe geçmişliğine yakışan bir biçimde ele aldıkça bu kişilikleri de hak ettikleri inceliklerle değerlendirebileceğimiz kesindir. Burada ikili yapı olarak, hangi kavramları seçersek seçelim ⁸ bu kişilikleri bir bütün olarak konumlandırmak yerine parçalı olarak algılayıp, bu insanların tavır ve düşüncelerini seçici bir biçimde yorumlayarak değerlendirmemiz daha doğru olur düşüncesindeyim. ⁹ Toplumsal

⁸ "1920'lerdeki laik – islamcı çatışması 1960'larda karşılığını kurarak milliyetçi-solcu savaşına dönüşmüş, ancak toplum, bu soğuk savaşın konjonktürel sapması sonrası yeniden eski eksenine oturmasını bilmiştir." (Efkan Bahri Eskin, *Doğu-Batı dergisi*, sayı 11, s.149)

⁹ Kemal Tahir'in tüm yazıları ve romanları sağ okuyucunun malı olsa ve yerine Peyami Safa'nın, örnek olsun, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* veya *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* alınsa, "ilerici edebiyat" zararlı çıkmaz. İlerici okuyucu da zararlı çıkmaz. (Yalçın Küçük, *Bilim ve Edebiyat*, sayfa 212.)

Yalçın Küçük'ün Fatih Sultan Mehmet'le ya da Namık Kemal ile ilgili söylediklerini de bir tarihi kişiliği bu bütünüyle bir kümeye yazma tereddüdünü aşma çabasının başarılı ürünleri olarak değerlendirebiliriz. En azından bir insanı belli bir küme içinde konumlandırırken o insanın

dönüşüm dönemlerinde zaten kendiliğinden oluşacak bir saflaşmayı (her iki anlamda da saflaşma) bu tarihi kişiliklerin bütün yaşamlarında aramak bizi basit ve yanıltıcı sonuçlara götürebilir. Bu seçicilik zorunluluğunu kendi tarihi –kültürel nedenlerimizden dolayı başka ülkelere göre çok daha fazla hissettiğimizi söylemek gerekir. Bunun en önemli nedenlerinden biri kendi aydınımızın pek çok çekişme ve gerilime ek olarak bir de doğu-batı gibi bir çekişmenin göbeğinde kalmış olmasıdır. Hem batıya hem doğuya ait olanı savunmak, ikisi arasında gidip gelmek, sürekli bir tereddütü sürdürmek, her ikisi ne de ait olanı aynı anda beraberce savunmak, her ikisine ait olan başka bir demete karşı olmak gibi yönelimler sık sık karşımıza çıkmakta, pek çok aydınımız iki arada bir derede kalıp, bir yere ait olamama (ya da bir yere yazılamama) gibi bir kaderle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bir bakışa göre “Araftakiler”¹⁰ diye adlandırılan bu aydınlardan örnek olarak Tanpınar’ın, bugün Ümit Kıvanç ile benzer bir biçimde “*Sağcılara göre ben angajmanlarım-Huzur ve Beş Şehir-hilafında sola kayıyorum, solu tutuyorum. Solculara göre ise ezandan, Türk musikisinden, kendi tarihimden bahsettiğim için ırkçıların değilse bile sağcıların safındayım,*”¹¹ diyerek yakınması bu büyük sorunun sürdüğünü göstermektedir. Bu şekilde “sorun” olan, sağcı mı solcu mu olduğu karar verilemeyen, ya da uzun bir dönem solcu sayılırken sonra sağa mal edilen, Atilla İlhan gibi, Cemil Meriç gibi, Nihat Genç gibi her iki taraftan da seçilip alınabilecek düşünceleri olan aydınlarımız vardır. Dolayısıyla korkup çekinmeden bir aydına ya da düşünce üreten birine yaklaşırken seçici olmak, o insanın düşüncelerini biri diğerinden çıkartılabilecek bir tutarlılık bağıyla

kişiliğinin belirli bazı özelliklerinin diğerlerine göre daha fazla öne çıkarıldığını görmek gerekiyor. (A.U.Ö.)

¹⁰ *Araftakiler, Doğu-Batı dergisi, sayı 11*

¹¹ *Hasan Bülent Kahraman, Araftakiler, Doğu-Batı dergisi, sayı 11, s.21, aktarılan kaynak Hatıra Defteri, A.H.Tanpınar.*

görmeye çalışmamak gerekiyor. Tutarlılık varsa bile sadece bu düşüncelerin ya da eylemin, aynı kişiye ait olmasıdır. Her insan kendince birbirine sımsıkı bağlı saydığı düşünceler ve tavırlar ortaya koysa da, bu o kişinin tarihe mal olduktan sonra düşünsel, eylemsel ya da eser düzeyinde parçalara ayrılıp değişik taraflarca savunulmasına engel değildir. Namık Kemal bir aydın olarak baskıcı devlete karşı mücadele ederken köle sahibiydi. Bu iki gerçeğin hangisi onu temsil etmektedir? Yalçın Küçük'ün Fatih Sultan Mehmet'le ilgili olarak yazdığı kitabın kapağı benzer bir ikilemi yansıtmaları açısından ilginçtir.¹² Bu kitabın kapağında iki ayrı Fatih vardır: Gülü koklayan Fatih ve yağlı ilmeği elinde tutan Fatih. Olumsuzla bakıp, olumluyu görmezden gelmek doğru bir çaba değildir. İnsanı olduğu gibi, tutarsız, karmaşık, sınıflandırmalara sığmayan, şaşırtıcı ve durağan olamayan bir toplam olarak görmek belki de en doğrusudur.

1.4.Solculuk ve Eklektiklik:

Eğer solculuğa bir olumluluk olarak bakıyorsak, hem ahlaken hem de eylemsel olarak belli bir eklektizmi kabul etmemiz gerekir. Eğer böyle olmasaydı düşümemizdeki solcu, bir toplam olmazdı; eksiklikleri ile, yanlışları ile hiç kimsenin tek başına temsil edemeyeceği bir toplam. Burada toplam derken anlatmak istediğimi Yalçın Küçük'ün şu söylediklerinde bulmak mümkün:

“Sosyalizm, Bruno kadar inançlı, Balzac kadar meraklı, Thomas Moore kadar bilge, Erasmus kadar şakacı, Faust kadar öğrenme tutkunu, Gide kadar dünya nimetlerine saldırgan, bir keşiş kadar oruç tutan, doğa karşısında Einstein kadar şaşırın, kütlesine Tolstoy gibi mistik saygı duyan, Bertrand Russel kadar yaramaz, Nazım kadar saf insanı yaratmaya yazgılıdır.”(Sovyetler Birliğinde Sosyalizmin Çözülüşü, Tekin Yayınevi 1991, Önsöz,s.11)

¹² Yalçın Küçük, *21 Yaşında Bir Çocuk, Fatih Sultan Mehmet, Tekin Yayınevi*

Eklektiklik sözcüğünün tutarlılık sözcüğü kadar kulağa hoş gelen bir anlamı olmadığı doğrudur. Tutarlılık, bir insanda ya da bir tavırda, bir bakışta ilk anda hemen aranan bir olumluluk gibi görülebilir. Ama genel olarak ayıklamak, iyi olanı seçmek, önemliyi öne çıkartmak, karmaşık olandan basit soyutlamalara varabilmek, belirleyici olmayanı ihmal etmek ya da fazlalıkları atmak gibi çabaların hepsi bilimsel ya da sanatsal bakışta kendine yer bulan ve hemen olumsuzluk olarak ele alınamayacak yöntemsel tavrılardır. Bütün bunlar eklektik olanla ilgilidir.¹³ En azından eklektiklik, toplama kavramıyla uzak sayılamaz. Ve en basit soyutlamalar yapmak bile olgusal bir zenginlik ortamında bu olguların soyut bir açıklayıcılığın çizdiği sınırlar içinde toplanmasını beklemek demektir. Burada tek tek bütün olguları toplamakla uğraşmamakta bile bir seçicilik söz konusudur. Kısaca bizi bir soyutlamaya götürecek olguların birbiriyle yakından ilgili, aynı türden olması gerekmez. Zaten soyutlamanın ilk bakışta görülememesi, açıklayıcılık kazanmayı bekleyen olguların oldukları biçimde birbiriyle bir uzaklık taşımaları anlamına gelir. Ancak teorik bakış bu olguları birbiriyle ilgili ve yakın yapar. Demek ki biz bazı olguları bir araya getirirken ya da onları birlikte düşünürken, onları birbirine bağlarken her zaman bir toplama işlemi yaparız.

Bir insan söz konusu olduğunda ise tek bir tanımlama ile bütün insan davranışını, huyunu eylemini ya da sözünü çerçevelemenin daha da zor olduğunu kabul etmemiz gerekir. En azından insanı bu karmaşıklığı içinde düşünmemek onu küçültmek olur. İnsanı hiçbir zaman belli koşullar altında belli davranışlar gösteren, toplumsal ya da doğasal etkileri hiç kırmadan ileten bir prizma gibi düşünemeyiz. Daha da ötesi

¹³ Sanatsal güzellik söz konusu olunca eklektiklik daha çok öne çıkabiliyor. Örneğin en iyi film, en iyi erkek ve kadın oyuncular ödülünü alan bir filmin yönetmeni en iyi yönetmen Oscar ödülünü alamayabiliyor. (A.U.Ö.)

büyük çoğunluğun aynı türden davrandığı, örneğin korktuğu ve kaçtığı ortamda cesurca davranan, ya da büyük çoğunluğun “akıllılık” yaptığı bir ortamda “aptallık” yapan insanın ortaya çıkması her zaman mümkün olabilmektedir. Kısaca insan söz konusu olduğunda toptan bir karar vermek olanaksızdır. Her zaman bir aşırılık, bir tahmin edilemezlik, bir farklılık olmasını beklemek mümkündür. Dolayısıyla insan her zaman şaşırtabilir. İnsanın değeri düşmesine bastığımızda beklediğimiz davranışı gösteren makineden farklı olmasındadır. Buradan yola çıkarsak, insanın zaman zaman kendisinden beklenmeyen davranışlar gösterebilen yaratık olduğunu söyleyebiliriz. İnsanın bütün güzelliklerin ve sanatın öznesi olması da bundan kaynaklanıyor.

Her şeyiyle bir diğerine benzeyen bir insan bir gün cephede siperdeyken herkesin korkup siperden fırlayamadığı bir anda kalkıp koşabiliyor. Herkes şaşıyor. “Şu bizim Mehmet mi bu koşan?”. Ya da korkak, sünepe diye bilinen biri bir anda her şeyi unutup sert bir yumruk çıkartarak rakibini deviriyor. Ya da ufak tefek, o ana kadar sessiz kalan biri bir adım ileri çıkıyor. Bütün bunlar daha çok günlük yaşamın sıradanlığında değil, yaşamın altüst oluşlar içinde, çalkantılar içinde hızlandığı, uç noktalara vardığı anda ortaya çıkıyor. Sonuç olarak belli bir anda belirli bir insan davranışı sıradan olandan ayrılıyor ve bir olumluluk ve bir vurgu kazanıyor. İşte bu tür insan davranışları sonradan seçilip alınıyor ve diğerleri için örnek gösterilebiliyor.

Örneğin bir insana “korkma, cesur ol” dediğimizde aslında bu tavrın kendiliğinden ortaya çıkmasının zor olduğunu kabul etmiş oluruz. Yani neden sonuç ilişkisi ile kavrayamayacağımız, belirli bir güdüleme ile bile her örnekte istisnasız olarak göremeyeceğimiz bir çıktıyı arzularız. Doğal olarak bu türden sıra dışı sonuçlarla daha ilgili oluruz. Bu tür arzulanan insan davranışları, bir süre sonra bunların tek bir insanda bir araya getirilme isteğini doğuruyor. Kendimiz ya da başkalarının bizden istediği bir toplamdır bu. İşte bu anlamda solculuğun ya da başka bir tanımlamanın içini, seçilmiş insan tavır ya da eylemiyle doldurmak, yani bu tek tek tanımlanmış tavır ve eylemleri

birbirine ekleyerek tek bir insanda düşünmek eğilimine gireriz. Eklektikliğin olumluluk olması bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Yalçın Küçük'ün yukardaki tanımı bütün bunları açıklamakta tek başına yeterlidir. Burada belli isimlerle özdeşleştirilmiş belirli insan davranışlarının tek bir insanda bir araya getirilme arzusu ya da beklentisi açıkça ortaya konulmuştur. Eklektizmi bu anlamda düşünüyorum ve bunu bir olumsuzluk saymanın yanlış olduğunu savunuyorum. Ve bu noktada da Bukowski'nin kötü yanlarının onun buram buram solculuk kokan davranış ya da eylemlerinin görülmesine engel olmaması gerektiğini iddia ediyorum. Ne tarihsel olaylar ne de tarihi kişilikler bizim arzuladığımız tek yönlülük ve sadelik ile kendi öykülerini ortaya koymamıştır. Aslolan karmaşıklıktır. Ancak özellikle bizim gibi ülkelerde hem tarihsel olayların hem de tarihi kişiliklerin olduklarından daha az karmaşık ve tek yönlü olarak ele alınmasında büyük bir ısrarın olduğu bir gerçektir. Bu eksik tutum, daha önce de değindiğimiz gibi karmaşıklığı olduğu gibi görmek ve çözümlemek yerine onun bazı yönlerini gizlemeyi tercih etmekle ortaya çıkıyor. Bu zoraki tutarlılık oluşturma çabası, söz konusu gerçekliğin bir yönünü diğerine kurban ederek, deyim yerindeyse ona tek renkli bir üniforma giydirmektedir. Bu neredeyse bir saplantı haline gelmiştir. Bu alışkanlık, özellikle insanları hep bir tutarlılık çerçevesinde görerek hayalci bir biçim almıştır. Yukarıda verilen alıntıda(*Yalçın Küçük, Sovyetler Birliğinde Sosyalizmin Çözülüşü, Önsöz, s.11*)sayılan özellikler tek bir insanda olmadığına göre bu özelliklerin her birini en çok ortaya koyan isimler diğer seçilmeyen özellikleriyle birlikte bir tutarlılık oluşturmamaktadırlar. Örneğin dünya nimetlerine tutkun olan biri çok içki içen biri olabilir ya da meraklı olan kralcı olabilir. Dolayısıyla bu özellikler birbirinden türetilmemiş olabilir. Ve insan söz konusu olduğunda gerçek de budur.

Bugün solun, seçmek, ayıklamak, güzel ve doğru olanı öne çıkartmak gibi eylemlerle çok daha fazla ilgilenmesi gerekliliği vurgulanmalıdır. Artık Marksizmin kendisinin bile sol niteliğinin

seçilip alınması, sağ tortularından arındırılması tartışması vardır. (Örneğin Yalçın Kùùk'un bir kitabının adı "Sol Marksizm" dir.)

Bukowski'den bu toplama ne katabiliriz? Kuşkusuz Bukowski'den de katacaklarımız vardır Bukowski bütün kötü yanlarına rağmen, hemen silip atılamayacak, kendinde çok iyi temsil edilen bazı özellikleriyle solculuk kùmesine katkıları olabilecek biridir. İşte benim sorunum da budur.

1.5. Ahlak İlkelerinin Eklektikliği:

İnsanların ahlaki ilkelerinin de eklektik olduğu bir gerçektir. Burada da zaman zaman biri diğerinden türetilen, ortak paydada toplanabilen ilkeler akla gelse de listeyi çoğaltmaya kalktığımızda ilkeler bütünü için tek bir soyutlama yapamayacağımız ortaya çıkar. Örneğin belli bir ahlaki duruş için hırsızlık yapmamakla adam öldürmemek arasında bir ilgi kurulabilir ve bu duruş bunun ikisini de "başkalarına zarar vermemek" potasında bir araya getirebilir. Dolayısıyla bu iki ilke birbiriyle tutarlı bir bütün oluşturabilir, biri diğerinden çıkartılabilir. Yine yalan söylememek başka bir ilke olarak bunlara katılabilir. Ama ister dinsel kökenli olsun, ister olmasın ilkeler sepetimiz genişledikçe bunları bir arada tutacak bir soyutlamayı kurmamız o kadar zorlaşacaktır. Oysa günlük yaşamımızda bizim için uymak zorunda kaldığımız sayısız ilke vardır. Bu kadar çok ilkeyi nasıl bir araya getiriyoruz? Bütün bu ilkeler bir arada tutan tek bir üst ilke olabilir mi? Eğer böyleyse solcuların bu tek ilkesi nedir? Ve bu tek ilkeden doğan ya da bu tek ilkeye uyumlu çok sayıdaki ilkeler nasıl olabilir? Bu soruların cevabını bilmiyorum, ama bir taraftan da çok da merak ettiğimi söylemeliyim.

İlk bakışta ahlak ilkeleri arasında bir bağlantının olmasını beklemek normal görünüyor. Oysa bana kalırsa ilkeler arasında bütünüyle bir uyum ya da birbirinden türetilmişlik aramamak gerekir. Eğer konu ahlak ise bütün ilke demetlerini kıyaslayabileceğimiz bir referans noktası oluşturmak olanaksızdır diye düşünüyorum. Her ilke demeti diğerine göre tutarsız ama

kendi içinde belli bir mantığa göre oluşmuş olabilir. Enis Batur'un Saatsiz Maarif Takvimi adlı kitabında "Kesif Kan Kokusu ve Yeraltı Ekonomisi Üzerine Heyecan Verici Bir Araştırma Romanı" adlı bir bölüm var. Bu bölümden bir alıntı, söylemek istediklerime uygun düşüyor:

"TV'nin gözde dizilerinden 'Büyük Tuzak'ın bir bölümünde, kayınpederini öldürttüğü kiralık katile ödeme yaptıktan sonra beynine bir kurşun sıkan Mafya lideri, yardımcılarına dönüp 'cesedi ortadan' kaldırım demişti. Adamlardan biri, 'para ne olacak?' diye şaşkınlıkla sorduğunda ise Mafya babasının gözünden kıvılcımlar saçılmıştı: 'Ben, hırsız değilim.'

Bu örnek, bir paradokslar zincirini oluşturan Mafya ahlakını en iyi anlatanlardan biri belki de: Şantaj, kaçakçılık, cinayet 'defter'e uygun olabilir pekala da, bütün bunlar bir mafioso'yu ilkesiz, 'namussuz' kılmaya yetmez: Egemen ahlakı hiçe sayan bu anlayış, kendi ahlakını ölesiye korur.'"¹⁴

Burada kendi içinde tutarlı olan bir ahlak anlayışı dışardan bakanlarca tutarsız gibi görünebilmektedir. Bu durum birbirinden uzak duran ahlak ilkelerinden oluşmuş bir ahlak anlayışını olabileceğini göstermesi bakımından önemlidir.

Bukowski'nin Sıradan Delilik Öyküleri adlı kitabındaki "Bir Numaralı Halk Düşmanı ile Suç Ortaklığı" adlı öyküde de buna benzer bir sahne vardır. Burada cezaevine konulan Bukowski ile koğuş arkadaşı arasında geçen şöyle bir konuşmaya yer verilir:

"Neden buradasın? diye sordu

(hücreye girmeden önce sorduğum için artık cevabı biliyordum.)

asker kaçağıyım.

¹⁴ Enis Batur'un Saatsiz Maarif Takvimi, s.173

Burada iki şeye tahammül edemeyiz: asker kaçaklarına ve teşhircilere.

Hırsızlar arasında şeref, ha? Ülkeyi güçlü tutun ki soyabilesiniz.

Biz yine de asker kaçaklarından hoşlanmayız.” (13/14)

Bukowski cezaevleriyle ilgili olarak belirttiği bu gerçeği bir başka yerde de şöyle dile getirir:

“başka düzlemde bir dünya toplumu. Birbirlerini mesleklerine göre değerlendirirler. Yankesiciler araba hırsızları ile samimiyet kurmaz. Araba hırsızları tecavüzcülerle. Tecavüzcüler sübyancılarla. Her mahkum işlediği suça göre değerlendirilir. Porno film yapımcıları itibar görürken bir çocuğa sarkıntılık etmiş biri aşağılanır.” (16/47)

Bu iki olay da Enis Batur’un aktardığına benzer biçimde, egemen ahlak anlayışına göre “ahlaksız” olanın da kendine göre bir “ahlaksızlık” alanı oluşturabileceğini göstermektedir. Dolayısıyla egemen anlayış açısından bakıldığında çelişik görülen bir ilkeler bütünü, diğer bir ilkeler bütününe göre kendisini tutarlı görmekte ve daha alt bir ilkeler bütününe çelişik görebilmektedir.

Yine pek çok kültürde ırza tecavüzle suçlananların hapishanelerdeki pek çok suçlu kişi tarafından da ayrıma tutularak kötü karşılandığını biliyoruz. Yani belli bir açıdan toplumun kabul ettiği ilkelere karşı çıkanların da belli bir davranışı dışarıda bırakacak bir ayrı ilkeler bütünü geliştirdikleri söylenebilir. Yine örneğin namussuzluk kötüdür. Öyleyse kendi kız kardeşin kötü yola düşünce onu öldür diyen ahlak anlayışı da bu biçimdedir. Dışarıda olan bizler için çok daha kötü olan öldürmek eylemi, başka bir kuralın çiğnenmemesi, namusun korunması için tercih edilmektedir. Yani öldürmeyi normal bulan ama “namussuzluğu” hiç bağışlamayan apayrı bir ahlak anlayışı

söz konusudur. Dışardan bakanlar için oluşan bu tutarsızlık, içerideki için tutarsızlık değildir.

Sonuçta solculuğun ahlak kümesine yazılabilecek eylemler ve tavırlar konusunda bir parça daha sınırları genişletmenin, solculuğa ters kabul edilen pek çok eylemin solculuğa ters olmayabileceği konusunda bir tartışmanın yararı olacağı söylenebilir. Bu genişletmede eğer belli bir eklektikliği kabul edersek, Bukowski gibi pek çok davranışı ve sözüyle solcu değilmiş gibi duran kişinin belirli tavır ve düşüncelerini solculuğun içine almak daha da kolay olabilir. Seçilmiş bu davranışlar başka pek çok kötü alışkanlık ve tavırla bir arada olsa bile, bunların hak ettiği değeri görmesine engel olmamalıdır. İşte bu noktada Bukowski, seçilmiş çoğu davranış ve düşüncesiyle, hayata bakışı ve yaşayışıyla, toplumla ve insanlarla giriştiği kavgasıyla, roman, öykü ve şiirlerinde solculuğun alanını genişletmekte pek çok açıdan bize örnekler verecek, önemli bir kişidir.

2. BUKOWSKI ve SOL DÜŞÜNCE ARASINDAKİ YAKINLIKLAR

Benim düşünceme göre Bukowski yola çıkış aşamasında kendini o şekilde tanımlamasa bile büyük ölçüde sol bir düşüncenin savunucusudur. Bunu da en iyi biçimde onun çalışma yaşamına ve genel olarak kapitalist düzene yönelttiği eleştirilerle karşılaştığımızda anlarız.

2.1. Solculuğun İmaj sorunu, Solculuğun Alanını Genişletmek ve Bukowski:

Solculuk bugün yerkabuğu tarafından örtülmüş magma gibi kalın bir imaj kabuğuyla örtülmüştür. Bir bakıma bu her kavram, her gerçeklik için geçerlidir. Bu yüzden bugün için bir şeyin imajı neyse gerçeği de odur demek yanlış olmaz. Bir gerçekliğin kendisi için mevcut imajının etkisinden kurtulması ve o biçimde kavranılması olanaksız derecede zordur. Bu solculuk için de böyledir.

Uzun yıllar solcu denildiğinde bu kişi için yurtsever, bilgili, bilinçli, yardımsever, dürüst, çalışkan, arkadaşlarını ispiyonlamayan, fedakâr vs. bir imajın akla geldiği ne kadar gerçekse, bu yıllar boyunca sol ile mücadele paralelinde Türkiye’de solculuğun imajı ile de uğraşıldığı, bu imajın yıkılması için büyük çabalar harcandığı da o kadar gerçektir. Dışardan yöneltilen bu etkiler kadar uzun yılların pratiğinin sonucu bir daha tartışılmaz, çıkartıp atılamaz biçimde solculuğun imaj kümesinde biriktirilenler de farklı bir imaj sorunu yaratmıştır. Bu, dönemsel olarak solculuk alanının olduğundan daha dar görünmesine neden olmuştur.

Yalçın Küçük El Kitabı 1’de şunları söylüyor.

“Bana göre solcu, mahallenin iyi delikanlılarından birisidir. Bana göre solcunun solcu olabilmesi için, başlangıçta Marx, Engels ve Lenin okumasına gerek bulunmuyor; başlangıçta bir delikanlılık var. Bunu şöyle

özetliyorum: Eğer mahallenin kızı Ayşe'ye dört işe yaramaz kabadayı sarkıntılık yapıyorsa, bir delikanlı, tek başına da olsa buna müdahale ediyorsa, kavga ediyorsa, bu delikanlı solcudur. Bu delikanlıda solculuk mayası var demektir; başlangıcı burada görüyorum. Bu, solculuğa bir hesapsız yaklaşımdır. Delikanlı Ayşe'nin namusunu kurtarmak için dört işe yaramaz kabadayıdan dayak yiyebilir; ben solculuğun başında böyle bir hesap veya akıllı davranma kaygısı görmüyorum. Yoktur. Hesap adamlarının ve akıllıların hepsi fırsattır. Yurt sevgisinde, sınıf bağlılığında, hesap görmüyorum. Solcu aydın, serseri aydın ile hesapsız delikanlının birleşimidir.”(s.296)

Bu satırlar söylemek istediğimi çok daha iyi bir biçimde ortaya koymaktadır. Solculuğun bir bilinçlilik durumu olmadan önce bir saflık, bir hesapsızlık ve haksızlığa karşı çıkmak tavrı olduğunu açıklıyor. Bir solcu belki de çocukluğundan başlayarak belli bir duygusal, sezgisel bir anlayışla, iyiden, haklıdan yana olmak gibi bir kişilik geliştiriyor ve bunun toplumsal boyutu çok daha sonra ortaya çıkabiliyor. Ama başlangıçta Yalçın Küçük'ün belirttiği gibi bir saflık ve kendiliğindenlik var.

Bukowski'nin tavrının da işte bu çerçevede, solculuğa çok yakın motifler içeriyor olduğunu söylememiz yadırgatıcı sayılmamalıdır. Özellikle çocukluk ve gençlik yıllarını anlattığı romanı Ekmek Arası'nda, büyük çocukların küçükleri hiç neden yokken dövmelelerine tanık olurken belki de ilk kez bu haksızlığın farkına varmış olur. “Ve dövüş hiçbir zaman adil değildi,”(1/19) derken küçük bir isyan duygusunun da tohumları atılmış olur. “Diğer çocuklar kazananla beraber eve yürürlerdi.” dedikten sonra “...tek başıma eve dönerdim.” demesi bu durumu benimsemediğini ve böyle bir dengesizliğe karşı olduğunu sergilemesi açısından bir ipucu sayılabilir. Bukowski'nin kişilik özelliklerinden en azından bir bölümünü yukarıda Yalçın Küçük'ün genişlettiği bir çerçeve içinde düşünebiliriz. Bunun ipuçlarını Ekmek Arası romanından şu küçük olayda bulabiliriz:

“Baktım. Örümcek çalının dallarına ağını örmüş, bir sinek de ağa yakalanmıştı. Örümcek çok heyecanlıydı. Kurtulmaya çabalayan sinek bütün ağı titretiyordu. Örümcek, sineğin kanatlarını ve bedenini ağıyla giderek sararken sinek çılgınca ve çaresiz bir şekilde vızıldıyordu. Örümcek vızıldıyan sineğin etrafında dolanarak ağını örüyor, sineği tamamen bağlıyordu. Örümcek çok iri ve çirkindi.”

“Hamlesini yapmak üzere!” diye bağırdı Chuck. “Geçirecek dişlerini!”

“Çocukların arasına dalıp bir tekmeyle ağı bozdum.” (s.65)

Burada çok açık bir biçimde güçsüzün güçlü tarafından ezilmesine sessiz kalamayan, tahammül edemeyen bir Bukowski vardır. Bu hareketiyle üç arkadaşını birden karşısına alacağını bile bile yine de bu sadist gösteriye izin vermez. Bu tavır bütün o içki ve kadın düşkünlüğü ve ağız bozukluk altında gizlenen ya da görülmesi tercih edilmeyen, Bukowski'nin bütün yapıtlarında değişik biçimlerde varlığını hissedebileceğimiz bir tavidir. Aynı biçimde başka bir olayda da yine çocuk Bukowski benzer bir manzarayla karşılaşır:

“Küçük, beyaz bir kedi vardı duvarın köşesinde. Duvara tırmanamıyor, hiçbir yere gidemiyordu, kısıtılmıştı. Kamburunu çıkarmıştı, tıslıyordu, pençeleri hazır. Ama çok küçüktü ve Chuck'ın buldog köpeği Barney hırlayarak kediye yaklaşıyor, mesafeyi daraltıyordu.” (s.66)

Bu da Bukowski'nin kabul edemeyeceği adaletsiz kavgalardan biridir. Yine arkadaş grubundan dışlanmayı ve belki de onlardan dayak yemeyi göze alarak bu oyuna da karşı çıkar:

“Kediyi kapıp kaçmayı düşündüm ama cesaret edemedim. Köpeğin bana saldıracağından korkuyordum. Yapmam gerekeni yapma cesaretinden yoksun olduğumu bilmek çok kötü bir duyguydı. Midem bulanmaya

başlamıştı. Zayıftım. Engellemek istiyor ama nasıl yapacağımı bilemiyordum.”(s.67)

Bu duygular, haksızlıklar karşısında ileriye atılmak isterken kendisiyle kısa süreli bir hesaplaşma yaşayan, bir savaşta bir arkadaşına yardım etmek isterken tereddüt geçiren, bir politik harekete girerken ya da bir gösteriye katılırken “götürülme”, “işkence görme”, “öldürülme” korkularıyla yüz yüze gelen, inandığı yolda bir yazıyı yazarken mahkum olma riskini duyan insanların soğuk hesaplarından farklı sayılamaz. Bu deneyde Bukowski bir şeyler yapmak, bu acımasız ve haksız gösteriye engel olmak isteyen ve bu yüzden çoğunluğun eğlencesini bozan bir aykırıyı temsil etmektedir. Bu sefer içi içini yiyerek ortamdaki uzaklaşsa da hissettiklerinin bu sadist gösteriyi düzenleyenlerden farklı olduğunu anlamamız zor değildir. Bukowski de zaten aynı kitabın bir yerinde şöyle der: “Çocukluğumdan beri bende bir tuhaflık olduğunu biliyordum.”(s.215)

Bütün bunlar Bukowski’de en başından solculuğun ya da muhalifliğin ham hali diyebileceğimiz bir tavrın varlığını ortaya koymaktadır. Burada asıl söylemek istediğim, Bukowski’nin bütünüyle solcu olduğu değildir. Ancak kişiliğinin bir yönüyle solcu bir refleksinin olduğuna da gözlerimizi kapatmamız gerekmektedir. Bu durum, solculuğun bugünkü kısıtlı imaj dünyamızda biçimlendiğinin ötesinde gerçeklik kazanacağı yeni alanların da var olabileceği görmemizde bize yardımcı olabilir. Bir başka deyişle amacım solculuğun alanını hak ettiğince genişletmek ve onu bugüne kadar gizli kalmış insanca tavır örnekleriyle, bu arada Bukowski’nin bir kısım düşünce ve eylemiyle daha da zenginleştirmektir.

2.2. Çalışma Yaşamının Eleştirisi ve Solculuk:

Bukowski çalışma yaşamına ilişkin eleştirileriyle sol bir bakışa oldukça yaklaşmaktadır. Ancak ne yazık ki çok uzun bir süredir tabu haline getirilmiş çalışma fetişinin solculukla bağlarının kopartılması konusunda bazı noktaları açıklığa kavuşturmak zorunlu görülüyor. Öncelikle çalışmanın yüceltil-

mesinin ve en büyük değer haline getirilmesinin kapitalizmin kitabında yazdığını söylememiz gerekmektedir. Bukowski de hayatı ve eserleriyle, bu kapitalist düzendeki sıradan inanlar gibi çalışma yaşamına katılamamasıyla, bu hayatla mutlu olamamasıyla ve bundan sürekli kaçmayı hayatının temel davranış motifi yapmasıyla sol düşünceye yaklaşmakta ve solculuk alanının zenginleşmesi açısından ilginç bir örnek oluşturmaktadır. Bukowski, yarattığı imaj düşünüldüğünde, bu zenginliğe katkıları daha da önemli olabilecek bir isim durumundadır. Yalçın Küçük bir eserinde,

“Sosyalizmde insanlar giderek daha az çalışmalıdır. İnsanlar daha çok çalışacaksa, kapitalizmin ne kusuru var? Sosyalizmin amacı kapitalizmde çalışmayanları da çalıştırmak değil, tüm insanların çalışma süresini azaltmak ve sonunda insanların çalıştıkları süreyi duymadıkları bir toplum düzeni kurmaktır, zorunlu çalışmaktan uzaklaşma ve kurtulma insanın tarihinde ve doğasında var.”¹⁵

diyerek sol düşüncede yıllardır tam tersi savunulan bir anlayışın temellerini ortadan kaldırıyor. Böylece, Bukowski'nin en belirgin tavrı olan çalışma yaşamından kaçış için yöneltlen eleştirilerin en azından şüpheyle karşılanması için gerekli ipuçları ortaya çıkmış oluyor. Çalışma fetişizminin kapitalist bir vurgu olduğunu, sol düşüncede yerinin olmadığını artık tartışmasızca kabul etmek gerekmektedir. Çalışmanın kutsallaştırılması ve bir tabu haline gelmesi kapitalizmin tarih sahnesine çıkışıyla birliktedir. Kapitalizm, özellikle başlangıç dönemlerinde, çalışanların öldüresiye sömürüldüğü, bugün için bize inanılmaz gelecek bir kuralsızlık ve çılgınlık içinde, ağır iş koşullarının insanlara dayatıldığı bir çalışma fetişizmi ile özdeşleşmiştir.

¹⁵ Yalçın Küçük, Kurtuluş Yazısı, s. 233, Dönem Yayınevi, 1988

Bukowski'nin çalışma yaşamına ilişkin gözlem ve eleştirilerine hemen hemen her yapıtında rastlayabiliriz. Bu bölümlerde Bukowski, kendi yaşamından yola çıkarak kapitalist bir toplumdaki emek sömürsünü, çalışma koşullarının kötülüğünü ve insanların karşılaştığı haksızlıkları ustalıkla ve oldukça samimi bir dille aktarır. Sözünü sakınmaması, eleştirilerindeki doğruluk ve gerçekçilik, Bukowski'yi kendimize yakın bulmamızın en önemli etkenlerinden biridir.

Uzunca bir süre özellikle bizim gibi ülkelerde sol düşünce, insan ve çalışma arasında yanlış bir ilişki kurmuş, çalışan sınıfları kazanmak uğruna çalışmayı neredeyse bir fetiş haline getirmiş ve çok çalışmayı bir övünç olarak değerlendirmiştir. Bu çarpık bakış çok uzun bir süre işçi sınıfı dalkavukluğu ile at başı gitmiş ve gerçek sol düşüncenin çalışma yaşamına bakışının ortaya konulmasını geciktirmiştir. Bugün çalışma sürelerinin küçük indirimler dışında bütün bir günü kapsar halde kalması ve tartışılmasının bir tabu hale gelmesi, sol bir bakışın kendi önermelerini ortaya koymasını engellemiştir. Oysa çalışmaya ayrılan zaman ile insanın insana kulluğunun egemen biçim olduğu sistem arasında şaşmaz bir ilgi vardır. Kapitalist sistemde emek satın alınan bir değer olduğu için çalışmadan arta kalan özgür zaman da bir hak olarak ortaya çıkmaktadır. İnsanların çalışmaya ayırdıkları süre ancak kapitalizmin tarih sahnesine çıkması ile gündelik yaşantının çok büyük bir bölümünü kaplar hale geldiği de unutulmamalıdır. Öyleyse uzun çalışma süreleri kapitalist bir olgu olarak sol düşünce içinde dikkatlice ve eleştirel olarak ele alınmalı, bir fetiş haline getirilmemelidir. Bugün çalışmanın fetiş haline getirilmesinin burjuvazinin bir katkısı olduğu kabul edilmelidir. Yalçın Küçük'ün Sovyetler Birliği'de Sosyalizmin Çözülüşü adlı yapıtından aktarılan şu uzunca alıntı bu durumu ustalıkla ortaya koymaktadır:

"...birincisi, çalışmanın fetiş haline getirilmesidir. Bu burjuvazinin insanlığa büyük katkısı sayılmalıdır; burjuvazi düzenini kurmadan önce çalışmanın kutsal bir yanı bulunmuyordu.

Sosyalizmin amacı, çalışmayı, giderek ortadan kaldırmaktır; bu bir yanıyla çalışılacak zamanı azaltmak ve diğer yanıyla da, çalışılan zamanı bir hoş zaman geçirmeye dönüştürmek anlamına geliyor...

Hoşzaman kavramıyla birleştirilmediği takdirde soysalizmde çalışmanın insanın temel ihtiyacı olacağı görüşünü, tümüyle doğru bulmayı mümkün göremiyorum; sosyalizm hem hoşzamanı artırmak ve hem de çalışmayı hoşzaman haline getirmek durumundadır. Marx'ın ekonomik modelini kurarken, Onyedinci yüz yıl ve çevresindeki İngiliz ekonomisinden etkilendiği düşünülürse, sosyalizmin amacının çalışma ile hoş zamanı özdeşleştirmek olduğu görüşüm daha az yadırgatıcı görülebilir.”¹⁶

Sol düşüncede çalışmaya karşı bir düşkünlük yok. Dolayısıyla bir insanın kapitaliste emeğini satmasını her ne olursa olsun savunmakla sol düşüncenin bir ilgisi yok. Tersinden söylersek, ağır çalışma koşullarından, hoşzaman haline getirilmemiş bir çalışmadan mümkün olduğunca kaçmak gibi bir tavra sol düşüncenin eleştirel bakmaması gerekir. Paul Lafargue da Tembellik Hakkı adlı yapıtında insanların çalıştırılması için düzenlenecek yerlere “terör evleri” denilmesinden söz etmektedir:

“Tembelliği kökünden söküp atmak ve onu doğurduğu böbürgenlik ve bağımsızlık duygularını bastırmak için Ticaret Üzerine Deneme yazarı, yoksulları ideal çalışma evlerine (Ideal Workhouse) kapamayı öneriyordu. Ona göre bu evler, yemek saatleri dışında, dolu dolu 12

¹⁶ Yalçın Küçük, Sovyetler Birliği’de Sosyalizmin Çözülüşü, s.582

saatlik bir uğraşma ile günde tam 14 saat çalıştırılan terör evleri olacaktı.”¹⁷

Lafarge burada açıkça tembelliğin doğurdu böbürgenlik ve bağımsızlık duygusundan söz ederek konuya nasıl yaklaşmamız gerektiğine ışık tutuyor ve Bukowski’yi anlamamızı biraz daha kolaylaştırıyor. Aynı eserinde Lafargue çalışmanın kutsallaştırılmasına karşı ortaya konan düşüncelerin en çarpıcı olanlarından birini de şöyle dile getirir:

“Kapitalist uygarlığın egemen olduğu ulusların işçi sınıfların garip bir çılgınlık sarıp sarmalamıştır. Bu çılgınlık, iki yüzyıldan beri, acılı insanlığı inim inim inleyen bireysel ve toplumsal yoksunluklara yol açmaktadır. Bu çılgınlık, çalışma aşkı; bireyin, onunla birlikte çoluk çocuğunun yaşam gücünü tüketecek denli aşırıya kaçan çalışma tutkusudur.”¹⁸

Bukowski işte bu noktada benzer düşüncelerle karşımıza çıkmaktadır. Onun hemen hemen bütün yapıtlarında çalışma yaşamına karşı büyük bir isteksizliği ve mümkün olduğunca çalışmadan yaşama çabasını gözlemlemek mümkündür. Çalışma yaşamının pek çok noktada eleştirisini yaparken temel olarak Bukowski de bugünkü anlamıyla çalışma ile insan doğası arasındaki uyumsuzluğun altını çizer ve çalışma yaşamını insanın insanlığından çıkma süreci olarak değerlendirir. Bu konudaki düşünceleri Bukowski’nin sol düşünceye en yakın olduğu noktadır.

Gerçek yaşamındaki uzun ve yıpratıcı çalışma deneyimini yansıttığı eserlerinde çoğunlukla ele aldığı temalardan biri çalışma yaşamının zorlukları, haksızlıklar, çalışmanın bedenen ve

17 Paul Lafargue, Tembellik Hakkı, (Çalışmanın Kutsanması, s.24) Telos Yayınları

18 Paul Lafargue, Tembellik Hakkı, (Yıkıcı Bir Dogma, s.19) Telos Yayınları

ruhen insanda yaptığı hasarlardır. Bukowski bu yıpratıcı hayattan sürekli kaçmak isterken bir taraftan da eserlerinde bu türden bir yaşamın anlamsızlığını dile getirmekten geri durmaz. Bunu yaparken, çalışmanın insana yakışıp yakışmadığını, insan onuruna aykırı durumlar yaratıp yaratmadığını sorgulayarak gerçek bir solcu kadar düzeni eleştirir.

“Sabahın altı buçuğunda bir çalar saatin sesine uyanıp yataktan fırla, giyin, zorla bir şeyler atıştır, sıç, işe, diş fırçala, saç tara, başka birine büyük paralar kazandırmak ve sana tanınan fırsat için müteşekkir olmak için berbat bir trafiğin içine dal. Nasıl razı olunur böyle bir yaşama?” (3/109)

Bu soruyu ancak bir solcu böyle çırılçıplak bir gerçeklikle ve hemen sezinlenen bir öfke ile sorabilirdi. Ayrıca *“Nasıl razı olunur böyle bir yaşama?”* sorusunda çalışanlara yönelik olan bir sitemi ve çalışma karışıklığının kaçınılmazlığına yönelik bir vurguyu görmemek olanaksızdır. Çalışma karışıklığında Lafargue de Bukowski ile oldukça benzer görüşleri yıllar önce şöyle dile getirmiş ve işçi sınıfını bu sürece karşı koymadığı için eleştirmişti:

“Ne var ki, işçi sınıfı, bütün uygar ulusların üreticilerini bağrında toplayan o büyük sınıf, bağımsızlaşarak insanlığı kölece çalışmadan kurtaracak ve insan-hayvanı özgür bir varlık durumuna getirecek olan işçi sınıfı tarihsel görevlerini unutup içgüdülerine ihanet ederek, kendini çalışma doğmasına kurban etmiştir. Cezası sert ve korkunç olmuştur. Tüm bireysel ve toplumsal sefalet çalışma tutkusundan doğmuştur.”¹⁹

Lafarge zorunlu çalışmanın yarattığı bütün kayıplardan işçi sınıfını açıkça sorumlu tutmaktadır:

“Zorunlu çalışmanın acıları, açlık işkenceleri, İncil’de sözü geçen çegirgelerden daha çok sayıda işçi sınıfının

¹⁹ Paul Lafargue, Tembellik Hakkı (Yıkıcı BirDoğma), s.22

üzerine abanmışsa, onlara kucak açan işçi sınıfının ta kendisidir.

1848' de işçiler, elde silah, istedikleri bu çalışma eylemini yine kendi ailelerine zorla kabul ettirdiler; karılarıyla çocuklarını, endüstri babalarına teslim ettiler. Aile yuvalarını kendi elleriyle yıktılar; karılarının sütlerini kendi elleriyle kuruttular.

Gebe kadınlar, çocuk emziren zavallı kadınlar maden ocaklarına, fabrikalara gittiler, belleri büküle büküle, sinirden öle öle.

Erkek işçiler, kendi elleriyle çocuklarının yaşamını söndürdüler, canlılığını yok ettiler.

-Yuh olsun proleterlere!''²⁰

Aynı sayfanın sonunda Lafargue, çalışmanın yol açtığı kötülükleri şöyle dile getiriyor:

"Ama, Manevi ve Politik Bilimler Akademisi'nin bütün Jules Simon'ları, Cizvitlerin tüm Germinys'leri çocukları aptallaştırmak, içgüdülerini bozmak, bedenlerini çürüğe çıkarmak için, kapitalist işliklerin bozuk havası içindeki çalışmadan daha yıkıcı bir kötülük icat edemezlerdi."''²¹

İlginç olan bir başka konu ise eserin Başsöz'ünde de belirtildiği üzere, 1905-1907 arasında Çarlık Rusyası'nda bile 17 baskı yapmış bu kitabın ülkemizde sol politik hareketliliğin en yoğun olduğu dönemlerden hemen önce, 1966'da sadece 1 baskı yapması ve 1991 yılına kadar, yani Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin yıkılışından sonraya kadar bir daha hiç basılmamasıdır. Yanıtı açık olmalıdır: Okunmamıştır, tartışılmamıştır. Ve daha da önemlisi bu kitap, işçi sınıfı olarak sadece örgütlü işçileri alıp, onlar üzerinden politika yaparak, Türkiye'nin

²⁰ Paul Lafargue, *Tembellik Hakkı (Yıkıcı BirDoğma)*, s.25

²¹ Paul Lafargue, *Tembellik Hakkı (Çalışmanın Kutsanması)* s.25

politik sofrasında diğer güçlerle aynı meşru düzlemde bir politik aktör kabul edilme, küçük de olsa bir tabure sahibi olma çabasına aykırı görülmüştür. Sol politika bu kitleyi yitirmek istemediği için “çalışma dogması”na aykırı hiçbir görüşü ve eğilimi içermemiştir. Bütün bu tarihtede “Anarşist damar”ın eksik olması ve hippie ve beat gibi hareketlerin içeride sadece yüzeysel bir taklit olarak yankı bulması da bu dogmanın kalıcı olmasında etkili olmuştur. Yine Bukowski’nin kapitalist sistemin çalışma fetişi ile her yönden kuşattığı sokaktaki adamın trajedisini ele alırken vurguladığı gibi bütün bu bedellerin sonunda umulan gelmeyecektir.

Comte’dan gülünç ölçüde açık seçik Leroy-Beaulieu’ya, şarlatanca romantik Viktor Hugo’dan, böncesine kabasaba Paul de Kock’a kadar burjuva yazarların hepsi, çalışmanın büyük evladı İlerleme Tanrısı’nın onuruna mide bulandırıcı şarkılar söylediler. Onlara bakılırsa, mutluluk egemen olacaktı dünyaya; daha şimdiden ha geldi ha geliyor gibiydi. ”²²

Bukowski işte bu ha gelemeyen ha gelemecek olandır. Burada konuşan Lafargedir ama Bukowski yıllar sonra aynı gerçekleri yineleyen ve Avrupa sahnesinden Amerika sahnesine taşıyan insandır:

11 yıl! Cebimde, ilk işe başladığım zamankinden beş kuruş fazla para yoktu. 11 yıl! Her gecenin bir diğerinden daha uzun gelmesine karşın, yıllar çabucak geçmişti. Gece işi olduğu içindi belki. Ya da, hep aynı işi yine yaptığım içindi. (2/167)

Bu bir oyundur aslında ve sonunda kazanılan hiçbir şey yoktur.

²² Paul Lafargue, *Tembellik Hakkı (Çalışmanın Kutsanması)* s.26

“acı bize tanrım, diye geçirdim içimden, üç beş kuruş için bunlara katlanmak, böylesi yaşayıp ölmek. intihar çok daha insancıl bir yoldu şüphesiz.” (7/97)

Bukowski'nin çalışma hakkındaki önyargılarının nedenini sadece çalışmaktan gelen bedensel ya da zihinsel yorgunluklarda aramak doğru olmaz. “Sevimli Bir Aşk Hikayesi” adlı öyküsünde çalışma için ödenen maddi bedellerin yani ücretin yetersizliğini belirtirken söylediği *“benim hesabıma göre hayatımdan on iki saat eksildi”* (6/101) cümlesi bu konuda bir ipucu olarak değerlendirilebilir. Yani karşılığında ne ödenirse ödensin hayattan bir parça eksilmiştir. İkinci olarak çalışmanın başkalarının iyi hayatı ve başkalarının boş zamanını artırmak için yapılan bir eylem olma niteliği de bu karşı koyuşta önemli bir yer tutar. Aynı yapıtının bir başka yerinde şöyle der:

*“Bir zamanlar New York'da kumaş sevkiyatı yaptığım dikiş atölyesinde **birilerini zengin etmek için deli gibi çalışan** kambur ve yaşlı kadınlardan farkları yoktu.”* (6/114)

Bukowski, işte bu işleyişe karşı çıkarken, satır aralarına ustaca yerleştirdiği eleştiri öğeleriyle, öfkenin işareti olan sözcükleri seçimi ve sıralayışıyla, canlı bir atmosferi ortaya koyabilmesiyle ve her köşesi yaşanmışlık kokan sade ama çarpıcı anlatımıyla bir edebiyat yapıtından beklenenlerin çoğunu da ihmal etmez. Bu durum aslında onun hemen hemen bütün yapıtlarını saran bir çerçevedir. Onun yapıtlarını hemen kabaca bir ayyaşlık-tembellik eksenine hapsedmeden önce çalışma hakkındaki ön yargılarımızı yeniden ele almak ve getirilen bu eleştirilerin çok yönlülüğünü gözden kaçırmamak gerekmektedir. Özellikle çalışmanın günlük yaşamımızı düzenleyişi hakkında daha felsefi bir yaklaşım geliştirmek sol düşünce açısından giderek önem kazanan bir önceliktir. Örneğin bir iş tanımları ansiklopedisi yapılsaydı ve toplumun çok değerli çarkının dönmesini sağlayan bütün bu çabaların hepsinin birbirinden farkı, işleyişi ve olağan bir gün içerisindeki görünümü bütün detayıyla ortaya konulabilseydi çok iyi olmaz mıydı? Ömrümüzün çok

büyük bir bölümünü bizden alan bu çalışma sürecini daha yakından görüp buna değip değmediğini daha iyi anlardık belki. Bütün o yıllar boyunca her gün hep aynı biçimde sürüp giden onca iş... Bunda, bir an düşünürsek, bir yanlışlık yok mu? Biricik hayatımızı bu tekdüzeliğe, birbirine benzer günlerle tüketip kısaltmaya mahkum muyuz gerçekten? Yeni bir yaşam biçimi kuramaz mıyız? Bugünkü yaşam biçimimizi değiştirirsek nelerden yoksun kalırız? Bütün bunların kaçta kaç gerçek bir kayıp olur ve bu kayıplar karşılığında neler elde ederiz? Bu sorular kolayca yanıtlanamaz elbette. Ama bu soruların bizi getirdiği nokta düşün hayatımızdaki bir başka eksikliktir: Ütopya eksikliği. Bir cennet hayali. Ve o cennetteki hepsi birbirinden güzel günlerin saat saat, gün gün hikâyesi. O yüzden Bukowski'yi okurken

"Çağımız, çalışma yüzyılıdır, diyorlar; aslında acının yoksulluğun, kokuşmuşluğun yüz yılıdır."

diyen Lafargue'yi²³ de bu bağlamda yeniden düşünmek ve

"Bir köyün orta yerinde bir fabrika kurmaktansa oraya veba tohumları saçmak, su kaynaklarını zehirlemek daha iyidir. Fabrika işçiliğini başlatın, ne neşe kalır ortada, ne sağlık, ne de özgürlük. Yaşamı güzel ve yaşanmaya değer yapan ne varsa, hepsi gitti gider."

sözlerini aklımızdan hiç çıkarmamak gerekiyor.²⁴

Çalışmanın günümüzde böylesine kutsanması, bir fetiş haline getirilmesi, Bukowski'nin yapıtlarında sık sık karşımıza çıkan çalışma karşıtlığını ilk anda hemen mahkum etmemize neden olabilir. Bütün bu karşıtlığı süsleyen ayyaşlık ya da tembellik motifleri ile evlilik dışı ilişkilerin yoğunluğu ve aşırı cinsellik, solculuk adına herhangi bir pırıltıyı yakalamak bir yana bunun varlığını düşünmeyi bile önleyen, Bukowski düşüncesinin

²³ Paul Lafargue, *Tembellik Hakkı (Çalışmanın Kutsanması)* s.265)

²⁴ Paul Lafargue, *Tembellik Hakkı (Çalışmanın Kutsanması)* s.29

derinliklerine inebilmeyi engelleyen bir anlayış olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu engelin ortadan kaldırılması için, yenilikçi düşüncenin tarihsel olarak tepeden inmece bir nitelik taşıdığı bizim gibi ülkelerde, böyle bir miras üzerinde biçimlenmiş sol düşüncenin önderi konumundaki aydın ile özdeşleşen “solcu” imajının, sol düşünce ile ilişkisini yeniden düşünmek gerekmektedir. Çünkü solcu deyince aklımıza gelen bütün özellikler solcu aydının özellikleridir: İyi, dürüst, namuslu, nazik, çalışkan, özverili vs... Oysa bunlar burjuva değer yargılarıdır. Ama aynı özelliklere sağcı aydınlar da sahip olabilir. Hatta bütün bu özellikler mevcut düzeni savunan pek çok insanda da bulunabilir. O zaman gerçek bir ayırım için başka noktalara bakmamız gerekmektedir. Bütün bu özelliklere itirazımız yok ama ayırımı ortaya koymada daha da geçerli ölçütler bulunursa bunlar yerine o ölçütleri kullanmamız neden mümkün olmasın? Bunların en önemlilerinin yaşamı kullanma kapsamında değerlendirilebilecek öğeler olduğuna inanıyorum. En çok sorgulanması gerekenler çalışma fetişizmi, içki karşıtlığı, evlilik kurumu ve cinsel tutuculuk olarak karşımıza çıkmaktadır. Tersinden ele alırsak, düzenli bir işi reddetme, ayyaşlık ya da içki içme düşkünlüğü ve cinsel özgürlük. Bu konularda sol düşüncüyü tutucu çizgilerinden arındırmak gerekmektedir. Burada sol düşüncenin toplumda kabul görmek adına kendinden uzaklaşmasından söz edilebilir. Bukowski düşüncesi ile sol düşünce arasında yakınlık arayışında bu noktayı yeniden düşünmekte büyük yarar var. Bu sayılanların tamamı boş zaman -yaşamı kullanma çizgisinde yer almaktadır. Ancak hepsi bir noktada çalışma ya da iş yaşamının üzerinde temellenen unsurlardır. Dolayısıyla yeni bir düzen ve yeni bir yaşam ya da yaşamın yeni bir kullanımı ancak yeni bir çalışma-boş zaman ilişkisi tanımlamakla mümkündür. Örneğin yine Lafargue Tembellik Hakkı'nın başka bir yerinde şunları söylüyor.

“Rebelais, Quevedo, Cervantes ve serüven romanlarının bilinmeyen yazarları, iki savaş ve yıkım arasında, içkilerin çanak çanak taşındığı, o keyfi çıkarılan içki

*alemlerinin betimlemeleri ile ağzımızın suyunu akı-
tıyorlar.”²⁵*

Boş zaman ile hayatın tadını çıkartmak arasındaki bağ kurulurken tıpkı Bukowski'nin yazdıklarında (yaşadıklarında) olduğu gibi içki içmek ve sevişmek örneklerinin verilmesi tesadüf olmasa gerek. Hayatın tadını çıkartmak her zaman boş zamanla, sevişmekle, içki içmekle, eğlenmekle ilgili olmuştur. Bunu genel bir kural saymak yanlış olmayacaktır. Hatta gelecekte bir gün, çalışma, bugünkü nitelikleriyle bir örtü gibi toplumların üzerinden çekilip alındığında, bu örtünün altından bir cinsellik patlamasının çıkacağını öngörmek gerçekçi olacaktır. Hatta tarih boyunca cinsellik ile çalışmanın birbirlerinden hayat sahası çalan iki mücadeleci güç olduğunu düşünmek bile mümkündür. Oysa bugün proletere düşünülmesi yasak olan, hayatın tadını çıkartma adına gerçekleştirilen eylemler patronlar için serbesttir. Onlar kumsallarda uzanırlar, içkilerini yudumlarlar, uçaklarına ya da arabalarına atlayıp bir çalışana yasak olan ve olağan bir iş gününün sıradanlığının istenildiğinde bozulması demek olan her türlü eylemi gerçekleştirirlerken yıllarca hep aynı biçimde yaşanacak günlerden oluşmuş bir hayatı sorgulamamak çalışan sınıfın kaderi olabilir mi?

İnsanı bulduğumuz bütün o büyük romanlara bakalım. Hiçbirinde aynı biçimde yaşanan günlerden oluşan hayatların öyküsü yoktur. Bir çalışma yaşamının sıradanlığında insanı görebileğimiz bir öyküyü bulmamız olanaksız. Çünkü bu derece sıradan olanda, teslimiyette, tekrarda insan yoktur. Dolayısıyla roman da öykü de olamaz. Bütün bir tekdüze ömrün sıradan bir gününü anlatan bir roman ya da öykü ise böyle bir günün tekrarının insanca bir itirazla aynı anda var olamayacağı gerçeğiyle birlikte durağanlığın, teslimiyetin dolayısıyla da insansızlığın öyküsü olacaktır. Örneğin “İvan İvanoviç’in Bir

²⁵ Paul Lafargue, *Tembellik Hakkı, (Fazla Üretimin Ardından Gelen)*, s. 39

Günü” romanını alalım. Çok zor bir hayattan günlük bir kesit alıp veriyor bize. Ama bütün bu birbirinin aynısı günler nasıl insana yakıştırılabilir? İnsan böyle bir zahmeti neyin adına yaşar ya da dirençsizce nasıl böyle bir yaşama katlanır? Sadece yaşamak için yaşamak insanlığa aykırı değil mi aslında? En basit hapisane öykülerinde bile bu birbirinin aynısı günler fikrinden çok uzak unsurlar vardır. Örneğin bir kaçış planı, bir isyan, daha önce yaşanmamış bir deneyim gibi... Çünkü yazar böyle bir hayata yönelse bile diğerlerinden farklı bir günü, yani insanca ilk kımıltıyı seçmek durumundadır. En basitinden bir romana bile bu yüzden olayları başlatan bir küçük farklılığın yaşandığı, diğerlerinden farklı bir günle başlanır. Aksi halde yazar neden o günü değil de o günün aynısı olan bir başka günü seçmediğini açıklayamaz. Hemingway’i, Steinbeck’i, Tolstoy’u, Dostoyevski’yi, Orhan Kemal’i, Simonov’u ve pek çok büyük yazarı düşünelim. Hiçbirinin eserlerinde birbirinin aynısı günler yaşayan kahramanlar yoktur. Çünkü böyle hayatların anlatmaya degecek bir hikâyesi yoktur. Çünkü bu hayatlarda insan yoktur. Bütün bu romanlarda ve öykülerdeki insanlar, varsa bile düzenli işlerinin dışındaki zamanlarda yaptıklarıyla bu eserlere konu olurlar. Bunda da şaşırarak hiçbir şey yoktur.. Bütün büyük ustaların edebiyatı bu yüzden bir bakıma aylaklık edebiyatıdır. Yaşamımı farklılaştırdığın ölçüde edebiyata konu olabilirsin. Kural budur.

[Bugün evlilik kurumu da aslında çalışma yaşamı ya da düzenli iş kavramı üzerinde temellenmiş bir kurumdur. Bunun en önemli kanıtı iş olmadan evlilik kurumunun oluşamaması ya da iş kaybı söz konusu olduğunda bu kurumun da çatırdamaya başlamasıdır. Modern toplumlarda evlilik topluma karşı bir zırh olma niteliğini yitirerek bir tür gelir ortaklığı haline gelmiştir. En altta çalışma yaşamı ya da düzenli iş, onun üzerinde evlilik kurumu ve bu kurum ile birlikte oluşan, düzenli işin uzantısı “düzenli seks” kavramı bugün bir bütünlüktür. Bu durumda çalışma ilişkileri bir halı gibi bu yapının altından çekildiğinde evlilik kurumu da boşlukta kalır. Yukarda sözünü ettiğimiz

evlilik kurumu insan cinselliğini de sadece çalışma saatleri dışına iterek kendi öz anlamından uzaklaştırır. Bugün çalışan insanların cinsellikleri büyük çoğunlukla gecelere hapsolmuştur. Bunun doğal olduğunu, insanca olduğunu düşünmek ve hele solculuk adına savunmak mümkün değildir. Bu tür bir yaşam evli kişiler arasında olsun ya da olmasın aşkın da yaşanmasını önler. Füsun Erbulak'ın bir kitabının adı "Aşk Anarşisttir." Bu hiç kuşkusuz doğrudur ve devrimcidir. Saate bakılarak, işten arta kalan saatlerde aşk yaşanabilir mi? Kesinlikle hayır. Aşk insanın gözünün hiçbir şey görmemesi değilse nedir? Sonuçta aşk genel kural olarak düzenli iş- evlilik kurumu çizgisinin karşısında yer alır. Solculuk ve çalışma fetişizmi hakkında düşünürken bu noktalar da göz önünde tutulmalıdır. Dolayısıyla çalışma fetişinden kurtulmamız duvarın temelinden büyük bir taşın çekilmesi gibi dönüştürücü bir etki yapacaktır.]

Yukarıdaki temel çizgiyi düşünürken bugün en yoksul insanı bile düzene bağlayan unsurlardan birinin ne kadar az olursa olsun düzenli gelir olduğunu da unutmamak gerekir. Gerçekten de insan asgari ücretten de olsa düzenli bir gelir sahibi olduğu anda düzen karşıtlığından, düzeni sorgulamaktan bir anda soğumaktadır. Kuşkusuz düzenli gelir de düzenli bir işin uzantısıdır. Oysa düzenli bir gelir, yani aynı periyot için aynı geliri elde etmek dolayısıyla kısa dönemde aynı tüketim hakkına sahip olmak da insan doğasına terstir. Enflasyonun ya da değişen fiyatların alım gücünü değiştirmediğini kabul etsek bile insan ihtiyaçları aynı alım gücüne sığmayacak değişiklikler gösterir. Örneğin kış geldiğinde yakacak masrafı artan bir insan sınırlı geliri içinde kitap satın alma ya da sinemaya gitme ihtiyaçlarından özveride bulunarak daha farklı bir tüketim bileşimi oluşturmak zorunda kalacaktır. Oysa yakacak harcamalarındaki artışın insanın kitap alma ya da sinemaya gitme isteğinde ve ihtiyacında bir azalmaya yol açtığını düşünmek mantıksızdır. İnsanın tüketim bileşiminin hiç aynı kalmamasına rağmen düzenli bir gelire mahkum olması insan doğasına aykırı bir durum doğuracaktır. Yani bir ihtiyacı sürekli olarak kaşılayamayan

insan. Dolayısıyla düzenli iş her bakımdan sorgulanması gereken bir kavramdır. İnsanın çalışmasıyla değil ihtiyaçlarıyla geliri arasında bir bağ kurulması bu açıdan daha doğrudur. Kaldı ki Keynes kapitalist dünyada yetişmiş en önemli iktisatçılarından biridir. O bile sadece çukur kazıp kapattırarak, yani hiçbir üretkenlik taşımayan bir iş yaptırtarak insanlara para ödenmesini önermişti. Böylece insanlar bu paralarla talepte bulunacaklar ve ekonomik çarklar dönecekti. Sorun buysa insanlar hiç çukur kazmadan da (diğer psikolojik nedenleri bir kenara bırakırsak) gelir elde edebilirler. Yani durduk yerde gelir sahibi olma fikri kapitalist düşünüşte bile var. Sol düşünce neden bu bağı kopartmasın? Tembellik ve aylaklığın tüketim hakkından mahrum bırakılmanın bir nedeni olabileceğini iddia ederken bütün bunları yeniden sorgulamamak ve Lafargue'nin kitabına neden bir manifesto gibi "Tembellik Hakkı" koyduğunu düşünmemek, Bukowski'yi doğru anlamayı zorlaştıracaktır.

ÇALIŞMAK ÜZERİNE²⁶

Sovyetlerde Sorun-Yalçın Küçük (Kurtuluş Yazısı içinde, sayfa 230-233)

Eski Atinalılar çalışmazlar: çünkü çalışmak, bayağı ve banal bir iş oluyor. Eski Atinalılar için yaşam, felsefe ve politika yapmak, sohbet etmek, dolaşmak, sevişmek, yemek ve şarap içmektir; iş yapmak, kentli olmayanlara ve kölelere düşüyor. İş yapmanın aşağılık bir uğraş olmaktan çıkışı kapitalizmin doğuşu ile başlıyor. Emek harcamanın ve emeğin kutsallaştırılması, burjuvazinin Calvin'den aldığı bir örtüdür; kapitalizm emeği fetişleştiriyor.

Çalışmayı kutsal ilan eden solcular, Türkiye'de sosyalizmin değil kapitalizmin bir dürtüsünü dile getirmiş oluyorlar.

Sözcüklerin bir tarihi var. Dillerin yüzünde anlam ve arkasında felsefe gizleniyor. Bir çocuğun büyümesinde en zor, meraklı, kaygı verici ve hızla geçmesi istenilen dönem "emekleme" ayları oluyor.

²⁶ Bu ikinci başlık bana aittir. Yazının bazı bölümleri alınmıştır.

Emekleyen bebek, kendisini aşan bir zahmete katlanmak zorunda kalıyor. İngilizce "labor" sözcüğü, çalışmak ev emek harcamak olduğu kadar kadınların doğum acılarını da anlatıyor; doğumda tam bebeğin annenin vücudundan çıkışına, İngilizce "laboring" deniliyor. Emek harcamak ile bir annenin duyabileceği en büyük zahmet aynı gösterge ile ifade ediliyor; hem emek harcamakta ve hem de doğurmakta bir büyük yaratıcılığın da bulunduğunu kabul ediyorum. Ancak somut olarak zahmet veriyor.

'Serf' sözcüğü, toprağa bağlı, feodale mecbur iş yapma ile yükümlü köylüyü anlatıyor; "service" hizmet, sözcüğünden geliyor.

"Banal" sözcüğü ise bayağı olanı anlatıyor; feodalin köylüleri "celp" Fransızca "ban" etmesinden kaynaklanıyor. İngilizce "travel" sözcüğünün de Fransızca "travail" çalışma ve "travailleux" çalışan sözcüğünden geldiği ileri sürülüyor²⁷; Ortaçağ'da tüccar seyahat ederek yaşamını kazanıyor ve seyahat etmek de bir riski ve zahmeti içeriyor. Buradan da Fransızca "travail" sözcüğünün "tripaliue" çarmıha benzeyen işkence aletini anlatıyor. İş yapmak için çalışmanın işkence görmek türünden hoş olmayan bir geçmişi olduğu anlaşılıyor.

ÇALIŞMAK KUTSAL MIDIR?

Gerçekten de hiçbir asil insanın çalıştığı görülmüş müdür? Asil insan ava gidiyor, yemek yiyor, dans ediyor ve çok zaman seviyor; bunun dışında biraz müzikle, biraz felsefe ve politikayla uğraşıyor ve boş zamanlarında da bütün varlığı için tanrısına şükrediyor. Mülkünü, dinine ve tanrısına

borçlu olduğunu düşünüyor. Ancak asillerin başkalarının emeğinin ürünlerine el koymasına dayalı çalışmanın zahmetine dayanamayanlar bir gün fırsatını bulup kaçmaya başlıyorlar; feodallerin şatolarının uzağında artizanal işlerle uğraşarak yaşamlarını sürdürmeye başlıyorlar. Yeni konumlarında yaşamlarını sürdürebilmeleri için

²⁷ " 'Çalışma' sözcüğünün Fransızcası Travail 'zahmetli iş', 'acı veren iş', bir çeşit 'işkence' anlamını içeriyor." (Vedat Günyol, Tembellik Hakkı, Başsöz yerine, s.13)

nerede ise günün yirmi dört saati emek harcamaları ve ter dökmeleri gerekiyor; dua etmeye bile zamanları kalmıyor. İşte bu sırada Calvin adında birisi, emek harcarken geçen zamanın da dua etmek kadar kutsal olduğuna söyleyiveriyor, böylece emek ve tanrı, yaşamı sürdürmenin iki ayrı kaynağı oluyorlar.

Mihail Sergeyeviç Gorbaçov'un Sovyet insanını tembellik ve sarhoşlukla suçladığı zaman, bunların hatırlanması gerekiyor; hatırlandığında ve sosyalist ilkelere bakıldığında Sovyet insanını suçlamak için bir neden kalmıyor. Çünkü sosyalizmin amacı insanların daha çok çalışması değil, daha az çalışması ve giderek hiç çalışmamasıdır; bütün ütopyalar, başta Thomas More'un ütopyası, insanlar için günlerin doğaya çıkılarak spor yapılarak, kitap okuyup müzik dinleyerek, sağlıklı ölçüde dünyanın nimetlerini tüketerek, sevişerek geçirildiği bir geleceği düşünüyor. Bütün ütopyalar, bir cennet özlemini dile getiriyorlar; Marx ütopyacıları eleştirmiş olsa da sosyalizm de insanlığın ütopyasını içeriyor.

Cennette insanlar çalışmıyorlar.

Cennette insanların gelecek kaygıları bulunmuyor.

Dinler insanları cennet düşüncesiyle avutarak cenneti gerçekleştirme projelerinden uzaklaştırıyorlar. İnsanlar yaşadıkları dünyada bir cennet yaratmak zorundalar.

Asillerin angaryasından kaçıp surların dışında bir küçük tezgah kurarak geçimini sağlayan yeni "kentli" için, bunlara daha sonra kentli deniliyor, feodalin kırbacının uzanamadığı evi ve tezgahı bir tür cennet oluyor; on beş ve on yedinci yüzyıllar arasında burjuva için bütün huzurunun, refahının, değerlerinin kaynağı emeğinde düğümleniyor. Emeğin bütün zenginliklerin kaynağı olduğu düşüncesi Marx'tan çok önce var; Marx da bu alanda kendisine yakıştırılan mülkiyet bağını kabul etmiyor. Yaratılan bütün değerlerin kaynağında emeği görmek bir felsefedir; sosyalizm, burjuvazinin çocukluk

döneminde ortaya çıkan bu felsefeden hareketle ortaya çıkan bu felsefeden hareketle harcanan emekle bunun sağladığı değerler arasındaki birebir, bir başka anlamda, bireysel bağları ortadan kaldırmayı amaçlıyor.

Sosyalizmde insanlar giderek daha az çalışmalıdır. İnsanlar daha çok çalışacaksa, kapitalizmin ne kusuru var? Sosyalizmin amacı kapitalizmde çalışmayanları da çalıştırmak değil, tüm insanların çalışma süresini azaltmak ve sonunda insanların çalıştıkları süreyi duymadıkları bir toplum düzeni kurmaktır, zorunlu çalışmaktan uzaklaşma ve kurtulma insanın tarihinde ve doğasında var.

Geriye eşitlikten yana, başkalarına hizmeti bir erdem sayan, giderek daha az çalışan, zamanının en büyük bölümünü müziğe, sanata, spora, sohbete, düşünmeye, sevgiye ve karşı cinsi sevmeye ayıran bir toplum özlemi kalıyor. Böyle bir özlemin kendisi yaşamın büyük sevincidir; insanı yaşama bağlıyor.

2.3. Çalışma Yaşamının Yoruculuğu, Çalışma Sürelerinin Uzunluğu ve Bukowski:

kıvılcım

*çalışan bir ceset olarak onlara verdiğim yıllara,
saatler, dakikalara hep içerledim, başımı ağrıttırdı,
içimi ağrıttırdı-yıllarımın
bu şekilde katledilmesini anlayamıyordum
ama mesai arkadaşlarım
hiç şikayet etmiyorlardı, bazıları çok memnun
görünüyorlardı hatta, ve onları öyle görmek yaptığım
iş kadar aptal ve deli kılıyordu beni.
işçiler boyun eğiyorlardı.
iş öyle balyozluyordu ki onları
düşünemiyorlardı, kepçelenip
fırlatılmışlardı.
intiharı düşündüm
boş saatlerimde bir başıma içtim.
olabilecek en kötü kadın türü ile
birlikte oldum, işin öldürmediğini*

onlar öldürdüler.

biliyordum öldüğümü.

içimde bir ses, hadi, öl, uyu, onlar

gibi ol, kabullen

dedi.

sonra içimde bir başka ses, hayır, minicik bir

parça sakla,

dedi.

fazla büyük olması gerekmez, bir kıvılcım.

bir kıvılcım orman

yakar.

bir kıvılcım yeter

sakla.

sanırım sakladım.

iyi ki saklamışım.

ne şans

ama. (kıvılcım-18/151-152)

Çalışma yaşamına getirdiği eleştiriler bu şiirinde bir örneği görüldüğü gibi Bukowski'nin bütün yapıtlarına sinmiş durumdadır. Örneğin yine Kapalı Bir Kapıdır Cehenem adlı şiir kitabından şu satırlar:

"ve sonra

dünya benimdi,

merdivenlerden inip

o dünyaya girer

karın tokluğuna çalıştığım

acınası

işime girerdim

sıçanları düşünerek,

durumlarının

benimkinden ne kadar daha

iyi olduğunu." (o sabahlar-18/105)

Bukowski'nin "Sevimli Bir Aşk Hikayesi" adlı öykü kitabında yer alan "Altın Çocuk Mezbaha'da adlı öyküde de

çalışma, çoz zahmetli, çok sıkıntılı ve istenmeyecek bir iş gibi kullanılır. Bu öyküde işveren, Bukowski'nin işe kabul edilmek için yalan söylemesi sonrasında "tamam çocuk," der "ÇALIŞTIRACAĞIZ seni." (s.13) Buradaki büyük harf kullanımı da diğerleri gibi son derece işlevseldir ve sözcüğe o trajik anlamı katar. Burada hem yapılması gereken, karşılığında para ödenecek eylemin korkunçluğu, hem de bu sözcüğün patronun ağzından çıkmasının bıraktığı acımasızlık vurgulanmaktadır. Bukowski yine de izleyen cümlede "bunu söyleyiş biçimi hiç hoşuma gitmedi." diyerek tek bir sözcüğün ortaya koyduğu trajediyi güçlendirmeye çalışır.

Çalışmanın bu kadar korkutucu bir anlamda kullanılması boşa değildir.

*"iş öyle balyozluyordu ki onları
düşünemiyorlardı, kepçelenip
fırlatılmışlardı."*

dizelerinde kaybedilmiş hayatlara yakılan bu ağıt sanki Lafargue'nin

*"Kapitalist toplumda çalışma, her çeşit düşünsel
yozlaşmaların, her türlü organik bozuklukların
nedenidir."²⁸*

sözlerinin bir devamıdır. Lafargue'nin bu küçük yapıtında dile getirdiği gerçekler ile Bukowski'nin çalışma yaşamına ilişkin gözlemleri arasında pek çok benzer nokta bulmak mümkündür.

Bukowski hayatı boyunca çalışmaktan nefret etse de yine de gerektiğinde zor işlerin adamı olmuştur. "Hayatım boyunca zor işlerde çalıştım." der, Ölüler Böyle Sever adlı kitabında. (s.6) Kapitalist düzenin bütün ihtişamı ve görünürdeki pırıltısının temelinde insan ruhunun ve bedeninin sonsuzca sömürülmesinin, yıpratılmasının yattığını görür ve bunun çalışan insanın duygu ve

²⁸ Tembellik Hakkı, Yıkıcı Bir Doğma, sayfa: 19

düşüncelerindeki yansımalarını edebiyat tarihinin bu açıdan en güçlü satırlarında dile getirir.

“Yoruluyor ve mola vermek istiyordun ama yoruldukça mola vermeyi unutuyordun ve zaman ilerlemiyordu, bir dakikanın içinde sonsuzluğu yaşıyordun, ümitsiz, çaresiz, tuzakta, mola veremeyecek denli sersemlemiş ve gidecek yerin olmaksızın.” (9/8)

Ve çalışan insanın her sabah yataktan kalkarken kendi kendisiyle yaptığı kavganın sözcüklerine yer verir: “Beş dakika daha,” diyordu, “beş dakikacık.” (9/8)

İş yerinde geçen zaman, çalışan için yıpratıcı, yorucu ve her yönden tüketicidir. Bukowski bu yorucu işlerin etkilerini çeşitli yapıtlarında örneklerle dile getirmiştir.

“Tepsiler ağrıdı. Birini kaldırmak bile yoruyordu insanı. Sekiz saat içinde yüzlerce tepsi kaldıracağını düşünsen işi sürdüremezdin.” (3/38)

“Bu tür işlerde insan yorulur. Yorgunluğun ötesinde yılğınlaşır. Abuk sabuk ve harikülade konuşur. Deli gibi söylenir, espri patlatıp küfür savururdum. Cehennemde kahkaha eksik olmaz.” (3/38)

Burada bu yorucu yaşam için cehennem benzetmesi yapmaktan çekinmez Bukowski. Bu ve benzeri satırlarda çalışma ile rahat bir yaşamı açıkça karşılıklı olarak konumlandırır:

“ ...çok geçmeden çeşmeden akarcasına terlemeye başladım, sırtım, bileklerim, kollarım, her yerlerim ağrıdan kırılıyordu ve kas gücümün o imkansız son damlasına varmıştım. (7/66)

Bu anlarda “o rahat tatlı gecelere ne oldu?” diye sorarak bu yıpratıcı çalışmayı benimsemediğini ortaya koyar.

Bukowski çalışma sürelerinin uzunluğundan ve işverenlerin çalışanı bir makine gibi gördüklerini aktarmaktan da çekinmez:

"Konuşmak yasaktı. 8 saat boyunca 10'ar dakikalık iki ara veriliyordu. Gidiş geliş zamanını kaydediyorlardı. Dışarıda 12 ya da 13 dakika kaldığında laf işitiyordun. (2/65)

İlk romanı olan Postane'de yine işverenin çalışanı bir insan değil bir makine olarak gördüğüne ilişkin bir kısa diyaloga yer verilir:

"Kahrolasıcılar, adama hiç göz açtırmazlar değil mi? Hep ayakta görmek istiyorlar."

"Hem de nasıl." (2/90)

Aynı romanda 12 saat süren ve çoğunlukla öğle yemeği yemeden geçen normal çalışma günlerinden söz ederken insanın kendine ayıracak zamanının olmayışı özellikle vurgulanır:

"Hanım bizim donumuzu bile çekecek zamanımızın olmadığını farkında değil misiniz?"

"Donunuzu çekmek mi?"

"EVET, DONUMUZU ÇEKMEK!" diye bağırdım ona ve yeniden su deryasına daldım.

İlk aşamayı bitirdim. Yaklaşık bir saat sürmüştü. Onbir etap vardı; onbir saat daha demekti bu. Olanaksız diye düşündüm. En güç işi benim tepeme bindirmiş olmalıydılar.

Yokuş yukarı daha zordu; çünkü yükünü çekmek zorundaydın.

Öğlen gelip geçmişti. Yemek yemeden." (2/20)

Çalışma sürelerinin uzunluğundan böyle şikayet eden Bukowski'nin söyledikleri yukarda değindiğimiz yapıtında kapitalizmi eleştiren Paul Lafargue'in söyledikleri ile büyük benzerlikler gösterir:

"Günümüz işlikleri, işçi kitlelerin hapsedildiği, yalnız erkeklerin değil, kadınların ve çocukların da 12-14 saat

zorla çalışmaya mahkum edildiği ideal çocuk ıslahevleri durumuna gelmiştir."²⁹

*"Zavallı kadınlar günde 13 saat çalışıyorlardı."*³⁰

*"Ve ayakta zor duran bu zavallılar 12-14 çalışma saatini sofralarında etmek olduğu zamankinden iki kat daha ucuza satıyorlar."*³¹

Lafargue'nin yapıtına bir başsöz yazan Vedat Günyol bu konuda şunları dile getirmektedir:

*"1848'de , çalışma saati Paris için günde 10, taşra için 11 saatti.Yasama meclisi, 9 Eylül 1848'de fabrika ve yapımevlerinde kolektif çalışma saatlerini 12 olarak saptıyordu. Sonradan bu 17 saate kadar çıkacaktı."*³²

Çalışma süreleri aradan geçen zaman içinde kağıt üzerinde ne olursa olsun değişmemiş görünmektedir.

Postane romanının bir yerinde şöyle der Bukowski:

"Her gece 12 saat çalışıyordum, artı postabaşları, artı memurlar, artı o et yığını içinde zar zor nefes almak, artı 'kâr amacı gütmeyen' kafeteryada verilen o bayat yiyecekler vardı."(s.96)

Bütün bunlar yasalarda ya da sendikaların toplu sözleşme metinlerinde dikkate alınmayanların bir listesi gibidir. Birer hayvan gibi muamele gördüklerinin farkındadır Bukowski, ama bu durumu fark ettiğinde de, dile getirirken de tek başınadır.

"Gecede 12 saat çalışıp, nasıl uyuyabilir, yemek yiyebilir, yıkanabilir, oraya buraya gidebilir,

²⁹ Paul Lafargue, *Tembellik Hakkı*, s. 15

³⁰ Paul Lafargue, *Tembellik Hakkı*, s. 18

³¹ Paul Lafargue, *Tembellik Hakkı*, s. 19

³² Vedat Günyol, Başsöz yerine, Paul Lafargue, *Tembellik Hakkı*, s. 14

çamaşırlarımı yıkayabilir, benzin alabilir, kırım ödeyebilir, arabanın lastiklerini değiştirebilir, yapmak zorunda olduğum bütün ufak tefek işleri nasıl halledebilir ve de sınava nasıl hazırlanabilirim?³³” diye sordum staj odasındaki eğitimcilerden birine.

“Uyku uyuma,” diye yanıtladı.(2/96-97)

“Uyandığımda da tuvalete gidecek, yıkanacak, bir şeyler atıştırarak ve yeniden işe gidecek zamanı ancak bulabiliyordum.” (2/97)

Bütün bu yakınmalar, Bukowski’ nin, Lafargue’nin söz konusu yapıtında bir yüzyıl önce,

“İşçiler anlamayacaklar mı ki, aşırı ölçüde çalışarak kendilerinin ve çocuklarının gücünü tüketmekte; tükenen tükenen vaktinden önce hiç çalışamaz olacaklar; bir tek sapkınlığa kendilerini kaptıra kaptıra aptallaşıp, artık birer insan müsveddesi haline gelecekler; o kudurgan çalışma çılgınlıklarını hababam ha ayakta tutmak için, kendilerindeki bütün yetileri öldürecekler.” (Fazla Üretimin Ardından Gelen,sayfa:48-49)

diyerek dile getirdiği gibi, uzun çalışma sürelerinin ya da “yaşamak için çalışmak” diye meşrulaştırılan bir düzenin aslında yaşamaya, insan olmaya, kendine zaman ayırmaya ve özgürlüğe yer bırakmadığını fark ettiğini ve bunu doğru bulmadığını kesinlikle ortaya koymaktadır. Boş zamanı olamaması konusundaki bu yakınmalarıyla, bu zorlamalarıyla Bukowski’nin bir sol düzendeki “yeni” insana en azından bu yönüyle ilham verici olduğunu düşünmek çok saçma değildir. Yalçın Küçük,

“Sovyet sosyalizmi en çok boş zamanı artırmamakta ve hoşzamana çevirememekle başarısızlığa uğradı.” “Sosyalizmin amacı hoş zamandır ve çalışmayı

³³ İşte yükselmek ya da işini korumak için yapılan sınavdan söz ediyor.(A.U.Ö.)

azaltarak yine de gerçekleştirilecek çalışmayı, hoş zamana çevirebilmektedir. Çalışma ancak piknikte bebek-nöbetine benzetildiği ölçüde hoş zaman olabilir; Sovyet marksizmi burada en büyük başarısızlığını yaşıyor³⁴. ”

diyerek zorunlu, yıpratıcı ve uzun süreleri kapsayan bir çalışma düzenine sol düşünceyle bağlarını kesip, büyük bir açıklık sağlamaktadır. Böyle düşününce, Bukowski'nin yakınmalarının sol düşünce ile en azından bir paralellik kazandığını görebiliyoruz. Tam tersine bu yıpratıcı koşullarda insanlıktan uzaklaşan, giderek sadece düzenin payandaları durumuna düşen ve Lafargue'nin öfkeyle ortaya koyduğu koşullarda yaşamaya razı kitlelere övgü düzmeninin sol düşünceye bir katkı sağlamayacağını başlangıç maddesi yapmak zorunludur. Bukowski en azından bu olup biteni doğallaştıran, reddetmeyi bilmeyen çoğunluktan uzak durarak ve bu tartışmayı edebiyat alanına, edebiyatın kurallarını genişleterek, ama o alanın dışına çıkmadan taşıyarak, sol düşüncenin bu yeni açıklığıyla aynı safta olduğunun ipuçlarını ortaya koymaktadır.

Ancak bütün bunlar Bukowski' çalışmayı sadece koşullar ve süre açısından insanlık dışı noktalara vardığı için reddettiği anlamına gelmez. Yukarda sözünü ettiğimiz yazısında Vedat Günyol sol düşüncede çok yaygın olan bir saplantıyı şu satırlarda ortaya koymaktadır:

“İşte Lafargue, sosyalistlerin bile çalışma zorunluluğunu insanlık dışı noktalara vardırıdığı bir dönemde tembellik hakkını savunmak gereğini duydu.” (Vedat Günyol, Tembellik Hakkı, Başsöz yerine, sayfa: 14)

Çalışma şartlarının bu kadar zor ve sömürücü olması ve yer yer insanlık dışı noktalara vardığı için çalışmayı reddetmek için yeterli olabilir mi? Yapılan işin niteliğinin hiç önemi yok mu? Bir

³⁴ *Yalçın Küçük, Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Çözülüşü, Tekin Yayınevi, 1991, Önsöz, s.10*

iş insanın doğasına aykırı olsa bile çok az bir süreyi, diyelim ki günde üç saati kapsasa bile savunulabilir mi? Bugün var olan işleri bütün içerikleriyle tanımlamadan sadece sürelerle uğraşmak anlamsızdır. Çünkü öyle işler vardır ki bir saati bile insanın onurundan, gururundan, insanlığından çok şey alıp götürmeye yeter. Uşaklık örneğin. Günde 12 saatlık uşaklık hizmeti yerine günde 1 saat uşaklık etmeyi geçirmek insanlık adına bir ilerleme olarak savunulabilir mi? Hayır. Bu Yüzden Bukowski'nin çalışma hakkındaki eleştirilerini bütün yönleriyle değerlendirmek, onun çalışma yaşamına getirdiği eleştirilerin kaynağını dikkatlice ele almak gerekir.

Çalışma ve Hoşzaman³⁵

Sosyalizmin amacı, çalışmayı, giderek ortadan kaldırmaktır; bu, bir yanıyla, çalışılacak zamanı bir hoşzaman geçirmeye dönüştürmek anlamına geliyor. Sovyetler Birliği'nde çalışmaya aşırı vurgu hoşzaman kavramı üzerinde durmayı engelliyor. Daha da önemlisi, en ileri kapitalist ülkeye yetişmek ve bu ülkeyi geçmek tutkusu, sosyalist bir hoşzaman teori ve pratiğinin tümüyle unutulmasına yol açıyor. Hoşzaman kavramıyla birleştirilmediği takdirde sosyalizmde çalışmanın insanın temel ihtiyacı olacağı görüşünü, tümüyle doğru bulmayı mümkün göremiyorum; sosyalizm hem hoşzamanı artırmak ve hem de çalışmayı hoşzaman haline getirmek durumundadır. Marx'ın ekonomik modelini kurarken, Onyedinci yüz yıl ve çevresindeki İngiliz ekonomisinden etkilendiği düşünülürse, sosyalizmin amacının çalışma ile hoşzamanı özdeşleştirmek olduğu görüşüm, daha az yadırgatıcı görülebilir.

Bir noktanın vurgulanması gerekiyor; sanayi devrimi ve kapitalizm, bir de çalışma yeri ile yaşam yerini, insanın evini, birbirinden ayırıyor. Henri Lefebvre, bu noktayı vurgulamakla son

³⁵ Yalçın Küçük'ün "Sovyetler Birliğinde Sosyalizmin Çözülüşü" adlı çalışmasından alınmıştır. (s. 581-587) Yazının sadece küçük bir bölümü alınmış dipnotlara yer verilmemiştir.

derece önemli bir ihtiyacı yerine getirmiş oluyor; sanayi devrimi öncesinde genel olarak iş yeri ile ev bir ve aynıdır. Tarımcının, zanaatkarın, nalbantın, demicinin, berberin, doktorun evi ile iş yeri aynı oluyor; zanaatkar, nalbant, demirci, günlük yaşamını çalışma ile hoşzaman arasında bilincine varmadan ve belli belirsiz bölüyor. Şöyle de söylenebilir; zanaatkar çalışmanın yükünü duymuyor ve kendisini zorlayan bir aşırı disiplin altında yaşamıyor.

Sosyalizmin temel ve hiçbir zaman değişmeyen amacının çalışmayı azaltmak, hoşzamanı artırmak ve çalışmayı hoşzamanıya dönüştürmek olduğundan kuşku duymuyorum; sosyalist bir toplumda çalışma, ancak, pikniğe gitmiş bir aileler kümesinin bebek nöbetine benzeyebilir. Birkaç aile birlikte pikniğe gidebilir; koşarlar, elim sende veya voleybol oynarlar. Fakat bir ağacın gölgesinde uyuyan bebekler vardır; başında birisinin bulunmasında büyük yarar oluyor. Oyuncu ailelerin erkek ya da kadınlarından birisi, nöbetle, belli belirsiz, zorlamasız ve işaretle, bebeklerin nöbetine gitmek durumundadır. Piknikte bebek nöbeti de bir oyundur ve en güzel hoşzaman olduğuna hep inanıyorum.

**İnsanlığın amacı, çalışmayı, bebek nöbetine ulaştırma-
dır; sosyalizmi böyle anlıyorum.**

Bebek nöbeti türü çalışma veya hoşzamanın, zorlayıcı bir disiplini bulunmuyor; fakat, kesin bir özeni içeriyor. Bu nedenle sosyalizmde olgunlaşan, en azından sosyalizmin bazı koşullarını kurabilen bir ülkede, iş disiplininin azalmasına şaşırılmamak gerekiyor; böyle bir ülkede iş disiplini varlığını sürdürecektir olursa şaşırmak zorunludur ve bunu bir yanlışlığın işareti saymak mümkün oluyor.

Bu açıdan bakıldığında Sovyetler Birliği'nde 1970 yılları ve 1980 başlarında iş disiplininin azalmasını çalışmanın fetişleştirilmesinden uzaklaşma olarak anlıyorum; son derece olumlu buluyorum. Sosyalizm olgunlaştıkça ve ilerledikçe, işe ilginin azalması son derece yerindedir.

Burada bir parantez açmak gereğini duyuyorum; yeni düzende hoşzaman teori ve pratiğinin fildişi kulelerde geliştirilemeyeceğinin kabul edilmesi gerekiyor. Fakat "yeni", her zaman ve "eski" düzende de, yenisinde de, iki yerden uç veriyor; birincisi, üretimin en dibinde olanlarıdır. Bunların yaşadığı yerler Türkiye'de gecekondü bölgeleri; yeni'nin, yeni insanın, uç verdikleri, filizlendikleri, fideliklerdir; kuşkusuz, tüm gecekonduyu kastetmiyorum. Bunun dışında, "yeni", her toplumda ve özellikle eski düzenlerde, sanatçılarda ve uça taşıyanlarda filiz veriyor. Bu iki alanı, yeni düzende hoşzaman teori ve pratiğinin önemli kaynakları olarak görüyorum.

Burada kaçırılan önemli bir fırsata değinmek zorunluluğu var; Sovyet marksizmi, Soğuk Savaş'ın yarattığı sinirlilik ve güvensizlik ortamının da etkisiyle, tekeller düzeninde işe karşı ilgisizlik ve boş zamanı yeniden kullanma eğilimlerine ilgisiz kalabildi. Hatta olumsuz ve yer yer de mahkum eden bir tutum aldığı söylenebilir; Soğuk Savaş yıllarında Batı'da yeni insan arayışı, Batı ve burjuva ahlakını reddeden ve yaşam biçimine kuşku belirten eksistansiyalizm olarak uç veriyor. Bunu "situationnism" ve Situationist International izliyor ve en azından Peter Wollen, 1968 Düzen Karşısı gösterilerin başlamasında Situationist International'in bir amblem rolü, oynadığını ileri sürebiliyor. Situationnism, Tekeller düzeninde yeni bir ahlak aramanın yanında, çalışmaya karşı olumsuz takınıyor ve kendi tasarımlarıyla gerçekleştirecekleri yeni" durumları" yaratarak, tekeller düzeninin zorladığı yaşamın dışına çıkabilmeyi deniyorlar.

Eksistansiyalizm ve arkasından situationism, eski bir düzen içinde bir yeni ahlak aramanın da sınırlarını gösteriyor; "hippi" ve "çiçek" gençliği aşamalarından geçerek yaygınlaşırken aynı zamanda da sığlaşıyor. Yalnız bu sığlaşma ve dejenerasyon, içerdiği bir önemli çıkışı gözlerden uzak tutmamalıdır; "hippi" ve "çiçek" gençliği, tekeller düzeninde çalışmadan kopuşu ve yeni bir boş zaman kullanımı arayışını temsil ediyor. Bunlar, yeni boş zaman kullanımını ve hoş zamanı, eski Batı'da

bulamayınca, yine eski Doğu'ya yöneliyorlar ve işte tam bu sırada "yeni" Doğu'nun aydın ve gençliği ise eski Batı'nın ahlakına, metalar sepetine ve boş zaman kullanımına özeniyorlar.

[Bunu, Batı'nın gençliğinin eski Doğu'ya ve Doğu'nun gençliğinin eski Batı'ya yönelmesini, İnsanlık tarihinin büyük paradokslarından birisi olarak görüyorum.]

2.4.Çalışanların Uğradığı Haksızlıklar:

Bukowski çalışan insanın dramını yapıtlarında çok boyutlu olarak işlemeyi başarmıştır. Çalışmak bedenen yıpratıcı olduğu kadar, gündelik yaşamımızda kapladığı yer bakımından da insanlığa ters sonuçlar doğurur. Ancak çalışan insanların dramını dile getirirken Bukowski'nin gözlerimizin önüne serdiği dünya bunlarla sınırlı değildir. Modernliğin, gelişmişliğin ve bütün o kapitalist pırıltının altında yatan, çoğu kez görmezden gelinen gerçekliği yansıtırken, çalışanların her yönden sömürsünden, her biçimde ezilmelerinden, haksızlığa uğramasından söz etmeyi de ihmal etmeyen Bukowski, bu yönüyle de sol düşüncenin yakınlarında dolaşır.

Bukowski'nin bize gösterdiği çalışma dünyası ancak bir sol görüşün kavrayabileceği haksızlıklar ve adaletsizliklerin egemen olduğu bir dünyadır. Hep işçiden yontulur, hep işçi zararlı çıkar bu düzende:

"Program tahtasında bizi üst üste iki hafta çalıştırıp, ardından 4 gün boş bırakacakları yazılıydı. İki hafta sürekli çalıştırdılar. Artık 4 günümüz boş olacaktı. 4 günlük tatilimizden önceki son gece bir dahili telefon geldi.

'DİKKAT! 409'UNCU GRUPTAKİ BÜTÜN YEDEKLER!..'

409'uncu gruptaydım.

'...DÖRT GÜNLÜK TATİLİNİZ İPTAL EDİLMİŞ BULUNMAKTADIR. BU 4 GÜN BOYUNCA İŞE GELMEK ZORUNDASINIZ.' " (2/76)

Görünüşte bu modern çalışma yaşamı çalışanlar için uygulamada her zaman boşa çıkartılabilecek güya hak kazandırıcı düzenlemelerle doludur. Ama bu tür düzenlemeler çalışanın bir şekilde iliğine kadar sömürülmesine engel olmaz. Bukowski Postane romanının bir yerinde yukarıdakine benzer şöyle bir örnek verir:

O zamanlar, yedek posta memurlarına fazla mesai yaptıklarında yarım ücret ödenmesini öngören bir yasa çıkmıştı. Bu yüzden posta müdürlüğü, fazla mesaiyi yedekler yerine asil posta memurlarına yaptıırıyordu.

Normalde sabahın 2:48'i olan mesai bitimi saatinden sekiz ya da on dakika önce, dahili telefonun hoparlöründen şöyle bir ses yükselirdi:

"Lütfen dikkat! Akşam 6:18'de mesaiye başlayan bütün memurların bir saat fazla mesai yapmaları gerekmektedir."

Sonra,9'uncu saatin dolmasından 8 dakika önce hoparlör yine çalışırdı:

"Dikkat lütfen! Akşam 6:18 de mesaiye başlayan bütün asil memurların iki saat fazla mesai yapmaları gerekmektedir!"

Daha sonra , tam 10'uncu saatim bitecekken:

"Dikkat lütfen! AKŞAM 6:18'de mesaiye başlayan bütün asil memurların 3 saat daha mesaiye kalmaları gerekmektedir!"(2/125)

Burada da karşımıza çıkan büyük harf kullanımı, aktarılan gerçeğe Bukowski'nin kendi yorumunun katılması anlamına da gelmektedir aynı zamanda. Neredeyse "Yapılan şu adiliğe bakar mısınız," demektedir Bukowski. Çok fazla dillendirmeden, kendi düşüncelerini, roman tamamen otobiyografik olduğu ve birinci kişi ağzından yazıldığı halde, araya girerek vermek yerine, edebiyatın gücüne inanarak ve okuyucuya güvenerek, ama bu

satırlarda bir vurgunun da olduğunu belli ederek olayın trajikliğini ortaya koymaktadır.

Bukowski'nin yapıtlarında faturanın hep emekçilere kesildiğini belirten ifadelere sık sık rastlarız. Buna bir örnek, yaşlılık dönemlerinde yazdığı günlüklerinden oluşmuş "Kaptan Yemeğe Çıktı ve Tayfalar Gemiyi Ele Geçirdi" adlı kitabından verilebilir:

"Zavallı garsonlar, her gün hipodromun mutfağından üst katlara yemek taşırlar. Müşteri hesabı ödemedен kaçtığıнда onlardan kesilir. Bazen bir masada dört ayrı bahisçi oturur. Garsonlar bütün gün çalışıp yine de hipodroma borçlu çıkabilirler. Kalabalık günler daha da zordur, herkesi izlemek mümkün değildir. (11/101)

Özellikle Bukowski'nin çok sık karşılaştığı garson tiplerinin patronları tarafından sürekli itilip kakılmalarına bir örnek de "En İyi adamlar Yalnızken Güçlüdür" kitabındaki "Öğle Yemeği" adlı şiirde yer alır. Burada yaptığı işi patrona bir türlü beğendiremeyen ve sürekli azarlanan yirmili yaşlarda bir garson vardır. Patron ikide bir "Allahı cezası kahveyi hazırla" (19/58) "Hiçbir şey bilmiyorsun" (19/60) gibi sözler söylemektedir. Bu isimsiz çalışan kız sadece yerleri süpürmez siparişleri de yetiştirmek gibi herşeyi yapmaktan sorumlu birisidir. Bu durum bize Anton Çehov'un ünlü "Uyku" adlı öyküsünde sürekli işe koşulan Varka adlı küçük kız çocuğunu hatırlatır.³⁶ Bukowski'nin sözünü ettiği kız bir yerde Bukowski'ye şöyle der: "Bana yardım et." Ama Bukowski bu şiirde sadece olayı aktarır, hiçbir müdahalede bulunmaz. Yine de bu şiirde küçücük, gözden uzak bir işletmeyi yansıtıyor değildir sanki. Aynı türden binlerce köşede aynı olayın geçtiğine ilişkin hislere kapılmamak elde değildir. Üstelik kız meksikalıdır ve ırkçılığın, "bizden olmayan"a "yabancıya" köle muamelesi yapmanın kolaycılığına da bir atıftır bu şiir. Yine aynı şiirde böylesine adaletsiz ve acımasızlıkla

³⁶ *Uyku, Anton Çehov, Toplu Eserler C.2, Engin Yayıncılık, 1991, s.70*

modern köle durumunda çalıştırılan az gelişmiş ülke kızlarının fotoğrafı yanına aynı kentin belediye meclis üyesinin yaşça küçük kızlara cinsel taciz yaptığı haberi de iliştilir.(19/60) Böylelikle bir şiirde toplumsal düzene birkaç güçlü eleştiri oku atmaktadır Bukowski

Çalışanların uğradığı haksızlıklara ilişkin başka bir olay Postane romanında geçer. Bukowski bir mektup tablasının boşaltılması işi için getirilmiş bir standart üzerine bir amiriyle tartışmaktadır: Boyutları sabit ama taşıyacağı mektup sayısı her zaman değişen bir tabla mektup için standart yerleştirme süresi 23 dakikadır. Bukowski normalden 3-4 kat fazla dolu bir tablayı 28 dakikada ayıklayınca ihtar alır ve sorar:

“ Bazen bir tablayı 5 ya da 8 dakikada bitiriyorum. Diyelim ki, bir tablayı 8 dakikada bitirdim. Zaman sınavından geçmiş şu standartlara göre, postaneye 15 dakika kazandırımdım .Şimdi, ben bu 15 dakikayı kullanarak kafeteryaya inebilir, bir dilim dondurmali turta yiyip, tv izleyip sonra da geri gelebilir miyim?”(2/169)

Çalışma yaşamında her türlü kuralın işçinin aleyhine kullanılabileceğine güzel bir örnek oluşturan şu karşılığı alır Bukowski:

“HAYIR! ELİNE HEMEN BİR TABLA ALIP DİĞER MEKTUPLARI AYIRMAYA BAŞLAMAN GEREKİYOR!” (2/169)

Yukardaki kısa diyalog, yine Bukowski'nin özenli seçimiyle bilinçli olarak alınmış ve romana konulmuştur. İşverenin nasıl her durumu kendine yonttuğu açıkça görülmektedir. Bukowski ise bu ve benzeri durumlarda sürekli haksızlığın, mantıksızlığın kokusunu alan, bunları açıkça dile getiren, açıklamalarla haklılığını kanıtlamaya çalışan, sorgulayan, boş vermeyen ve işveren açısından sorunlu bir işçi rolündedir. Ama bütün çabası diğer arkadaşlarının sessizliği, boş vermişliği ile, karşısına çıkan zorbalık ve “ya bu deveyi güdersin...” mantığının ittifakı karşısında çaresiz kalır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi bu gibi bölümlerde Bukowski büyük harfleri seçici bir biçimde, yeni bir enstrüman gibi kullanarak, anlatımın belli bir esnekliğe kavuşturulabildiğinin, zenginleştirilebildiğinin güzel bir örneğini de vermektedir.

Her şey çalışanın duygularını, insanca yönlerini dışarıda bırakma üzerine kuruludur. Bukowski bunu romanın pek çok yerinde ustalıkla vurgular.

"Sonra bir gün, dağıtıcı tezgahının üzerine ne kep, ne de herhangi başka bir gereç konulmaması gerektiği yolunda bir duyuru yapıldı. Bizim çocuklardan çoğu keplerini oraya koyarlardı. Bunun kimseye bir zararı yoktu ve bizi soyunma odalarına gitmekten kurtarıyordu."(2/46)

Yine Postane romanının sonunda buna benzer bir sorun gündeme gelir: İdare işçilerin kullandığı lavaboları götürmek istemektedir:

Derken, bir gün bir takım adamlar geldiler ve her bir musluğu söküp gittiler.

"Baksanıza ne yapıyor bu adamlar?" diye sordum.

Kimse'nin umurunda değildi.

3'üncü sınıf normal posta bölümündeydim. Bir başka memurun yanına vardım.

"Baksanıza!" edim. "Suyumuzu alıyorlar elimizden!"

Musluğa yöneltti bakışlarını, sonra 4'üncü sınıf postayı cihetlere ayırma işine devam etti.

Diğer memurlara da söyledim aynı şeyleri. Hepsi sanki söz birliği etmişçesine çıt çıkarmıyordu. Durumunu çözemedim. (2/173)

Bu satırlar modern dünyada da çalışanın aslında bir makine olarak kullanılmak istendiğini ortaya koymaktadır. Bu dünyada yönetmek, sürekli kurallar, yeni yasaklar koymak ve insan özgürlüğüne ait alanların acımasızca ve sistemli olarak daraltılması olarak karşımıza çıkar. Yine bu sahnede Bukowski daha

önce de belirttiğimiz gibi tek başınadır haklı itirazlarında. Diğerleri Bukowski gibi mimlenmiş bir protestocu damgası yememek için haklarının gasp edilmesi karşısında susarlar.

Bu ve benzeri olaylar yaşamı boyunca ezilen diğer insanlarla birlikte bir harekete girişmesini, bir grup olarak hak aramasını olanaksız kılar Bukowski'nin. Bütün bu tek başına kalışlar onun yaşamı boyunca insanlardan kaçmasına, bir süre sonra da diğer insanlarla birlikte düzenin karşısına çıkabilmek için gerekli adımları atmakta isteksizlik duymasına neden olacaktır. Bukowski'nin haksızlıklara karşı duyarsız bir insan olmamasına karşın çevresinde onunla birlikte yürüyecek bir tek insanın bile olmaması onun politik hareketlere olan inancını da zayıflatacaktır. Ve giderek artan karamsarlığıyla, düzeni değiştirmek için çaba harcamak yerine düzenden kaçabileceği kendi küçük adasında, yalnızlık içinde, rahatsız edilmeden yıllarını geçirmenin peşine düşer. Bukowski aynı olayda işçilerin haklarını korumak için var olan sendika yetkilisini de durumdan haberdar ederek şöyle der:

"Bak Parker, bir tek onu sökmüş olsalar eyvallah. Onları şimdi engellemezsek, sonra her bir kenefi kapatır... daha sonra ne bileyim, kimbilir neler yaparlar"(2/174)

Ama bu da bir işe yaramaz. Bukowski bu olayda da hem yalnız olduğunun, hem de başlangıçta hayır demeyen birinin açılan bu kapıdan girilerek pek çok hakkını kaybedeceğinin bilincindedir. Bu tavır onu itiraz etmeye yabancı olmayan sol düşünceye yaklaştırır. Ama sürekli tek başına kalması ve her haksızlığın kitabına uydurulması, ondaki direnci de yıkar ve toplumla olan bağları giderek zayıflar. Sonuçta 11 yıl süren, sürekli haksızlıklarla ve hak gasbıyla dolu bu bıkırtıcı işi bırakıp, kendi kabuğuna çekilir. Burada gizli bir düşünce biçimi kendini belli etmektedir. Sürekli kendini yalnız bırakan, kendi haklarını dile getirmekten aciz, neredeyse Timur karşısında Nasrettin Hoca'nın yalnız bırakılmasındakine benzer bir biçimde korkuyla geri çekilen, bir sürü gibi güdülen, neredeyse köleliği doğallaştırmış ve bunu kaçınılmaz gören bir toplum için yavaş

yavaş “kendini feda etmeye değmez” düşüncesine ulaşır Bukowski.

2.5. Bukowski’nin Onursuz Muamelelere ve Çalışanların Tepkisizliğine İsyanı:

Bukowski çalışanların karşılaştığı onursuzca muameleler karşısında da hassastır. Diğerlerinin çoktan doğallaştırdığı pek çok durumda alinganlığını ortaya koyar:

Bu sersem de kalkmış, bana koltuk altlarımı yıkamamı söylüyordu. Bunu bir mühendise ya da orkestra şefine söyleyemezdi. Adam bizi aşağılıyordu.(2/ 72)

Ancak Bukowski’nin gördüklerini görebilecek bakış artık tükenmiştir. Bütün bu aşağılamalar ve onursuzca muameleler çoktan insanlar tarafından doğallaştırılmıştır. Bukowski insanlara yönelik bu aşağılayıcı bakışa öfke ve biraz da alaycı bakarken, onurunun çiğnendiğinin farkında bile olmayan, ezilmeyi, sömürülmeyi ve kandırılmayı doğal bulan diğer çalışanları da aynı biçimde eleştirir ve mahkum eder.

Başka bir sahnede Bukowski, 40 yıllık bir çalışma arkadaşının nasıl acımasızca işe koşulduğunu, ama ona tek başına yardım etmeye çalışsa bile başaramadığını, bedeni bu zor iş sonunda isyan eden çalışma arkadaşının durumunu bilmelerine rağmen hiç kimsenin hiçbir şey yapmadığını, sonunda bu çalışanın sıkılıp atılan bir limen gibi sistemden çıkartıldığını anlatır. GG adındaki bu yaşlı adama kimse acımaz ve iş yüklemeye devam eder. Ve bu bölüm şöyle biter:

“GG’yi bir daha görmedim. Ona ne olduğunu kimse bilmiyordu. Ne de kimse ağzına alıyordu. ‘İyi adam. Fedakar adam’ Şehirdeki marketlerden gelen bir avuç reklam kuponu yüzünden arkadan vurulmuştu.” (2/44-45)

Bu olayda Bukowski, diğerleri bu yaşlı adamın düşüp bayılmasına karşı kayıtsız kalırken amirine koşar:

“Sen buraya baksana Stone, birileri o adamı evine götürmeli. Bana nerede oturduğunu söyle de, arabamla bırakayım onu. Sonra mesai dışında senin o kahrolasıca güzergahını hallederim.”

Stone kafasını kaldırdı:

“Senin tezgahına kim bakıyor şimdi?”

“Tezgah yerin dibine batsın!”

“GİT TEZGAHININA BAKACAK BİRİNİ BUL” (2/44)

Olayın devamında her zamanki en trajik olayların arasına serpiştirdiği kara mizaha yaklaşan esprili anlatımıyla şöyle dile getirir:

“... marketin bir de sürprizi vardı: sundukları kuponu götürüp, 3 doların üzerinde alışveriş yapana bir kutu bedava ünlü bir marka çamaşır deterjanı veriyordu.”
(2/45)

Burada sistemin nasıl ruhsuz, duygusuz işlediğini çarpıcı bir biçimde dile getirmekten başka bütün bunların ne için olduğunu da göstermekten çekinmez: “bir avuç reklam kuponu” için. Üstelik sistem düşene yardım etmeye, dayanışmaya izin vermez. Bu sahnenin, bir esir zincirinde düşene yardım edene de kırbacın indiği tarihi filmlerdeki sahnelere benzerliği açıktır. “Sadece kendi paçanı kurtar.” Sistemin zorladığı mantık budur.

Tepkisizlik ve çalışanların işlerinin onlardan aldıklarını farketmeden neredeyse birer robota dönüştüklerine ilişkin bir diğer örnek de marketleri, alışveriş merkezlerini resmettiği şiirlerinden biri olan “Kasa Kuyruğunda Sorunlar” adlı şiiridir. Bu şiirinde de kasiyerlerin sahte nezaketleri ve otomatikleşen davranışlarıyla içine düştükleri duruma tepki veremeyecek kadar çarkın bir parçası olmaları, kimsenin kimseyi gerçekte umursamadığı, insanların ayrıştığı, modern köle/robot çalışanlar çağı eleştirilmektedir:

*“yine tepki yok, hesabı yapmaya
devam ediyorlar*

ve anlıyorum bu tepkisizliği:
gerçekten umursamıyorlar." (19/115)

Bütün haksız düzenlemelere herkes kuzu kuzu uyarken yine tek itiraz Bukowski'den gelir. Yukarda verilen örnekteki kep koyma yasağına karşın iki kez bu yasağı unuttur ve ihtar alır ama üçüncüsünde bilerek yapar bunu. Bu haksız ve mantıksız uygulamaya kuzu kuzu boyun eğmeyi kabullenemez. Bukowski, bu insana karşı düzeni eleştirirken, ses çıkartmayan çalışma arkadaşlarını da eleştirmektedir bir bakıma. Bunu tek başına kalmayı göze alarak yapar. Sonuçta postanedeki işinden ilk ayrılışı bu türden, neredeyse sudan bir sebepten dolayıdır. Çünkü asıl sorun kep değildir; bu nispeten önemsiz bir konudur. Ama itirazsız kalmayı kendine yediremez. Ve bir kez karşı çıkınca da yarı yolda durmaz Bukowski. O yasağı ihlâl eder, amiri ceza yazar. İki tarafta geri adam atmaz.

" 'Buraya bak', dedim, 'bu şeylerin neden bahsettiğini biliyorum ben. Birinci ihtar, kepimi tezgaha koyduğum , ikinci ihtar birincisini okumadığım içindi. Bu 3' üncü de ilkini ya da 2'ncisini okumadığım için. ' "(2/47)

Burada tipik bir kapı aralama taktiği vardır. Haklar önce küçük küçük kemirilir ve ilkinde ses çıkartılmazsa arkası gelir.

"Artık sen yazdıkça, ben onları atacağım. Bu saatlerce sürebilir ve çok geçmeden birimiz komik duruma düşebiliriz. Karar senin." (2/47)

Yukardaki olayda tükürdüğünü yalamayan bir Bukowski vardır. Ama yeni bir ihtarın önünü kesemez ve yenilgiyi de kabullenemediği için birkaç yıl sonra geri döneceğini bilmeden işten ayrılır.(2/48)

Bütün bunlar, insanlığa karşı en küçük bir saldırıya bile çok fazla dayanamayan, mutlaka sesini yükselten ve bunun karşılığında da düzen sahipleri tarafından istenmeyen kişi haline gelen, ancak kendileri için sözcülük konumuna geçtiği halde arkadaşlarınınca yalnız bırakılan bir Bukowski imgesini belirginleştirmektedir. Bu yalnız kalış, Bukowski'nin topluma ve insanlara

bakışını derinden etkileyecektir. Ama haksızlıkları her fırsatta dile getiren Bukowski'ye sempatiyle bakmamıza engel olmayacaktır bu durum.

2.6 Bukowski'nin Patronlara ve Yardakçlarına Bakışı:

Bukowski'nin patronlara ve yordakçlarına bakışında da, aktardığı olaylar ve kitaplarında işlediği tipler ele alındığında, sol bir bakışa ait öfkenin ve iğrenmenin izleri rahatlıkla görülür.

Sıradan Delilik Öyküleri kitabındaki "Aptal İsarlar" adlı öyküde şöyle bir sahne vardır:

"MESAI," dedi Bay Blackstone.

"ne?"

"MESAI ," dedim. Etrafına bir bak. Bu malı yukarı taşımak zorundayız."

Dan etrafına bakındı. Makineye yüklenmemiş tonlarca lastik. Ve mesainin en korkunç tarafı ne zaman biteceğinin belli olmayıştıydı. İki saatten beş saate kadar sürebilirdi. Bilemezdin. Ondan sonra eve dön, yatağa gir ve ertesi gün makineye yine lastik yüklemek üzere yataktan kalk. üretimin, siparişlerin, makinelerin sonu gelmiyordu. Bina sürekli patlama halindeydi, boşalarak, lastik kusarak, yığınla lastik, lastik lastik ve kubbeli 5 kişi durmadan zenginleşiyordu.

"İŞİNİN BAŞINA !" DEDİ PURO.

"hayır, yapamam." dedi Dan, "gücüm kalmadı."

"nasıl taşıyacağız bu malı?" diye sordu puro. "yarın lastik fabrikasından yeni mal gelecek, yer açmak zorundayız."

"bir bina daha kiralayın, daha fazla işçi çalıştırın. aynı insanları ölümüne çalıştırıyorsunuz. beyinlerine zarar veriyorsunuz. nerede olduklarının farkında bile değiller artık, BAK şunlara! şu zavallılara bir bak."

ve doğruydu. insanlıktan çıkmışlardı. gözleri sulanmıştı, donuk ve deli bakıyorlardı. her şeye gülüp sürekli birbirleri ile alay ediyorlardı. ruhları damgalanmıştı. katledilmişlerdi.” (13/87)

Söylenenler çok açık. Birilerinin ölesiye çalışması ile, “insanlıktan çıkmış”, “ruhları damgalanmış”, “katledilmiş” bir halde çalışması ile başka birilerinin zenginleşmesi arasında açıkça ilgi kurulmuştur. Buradaki patron tiplemesinin ayrıca “puro” ile anılması ilgi çekicidir. Bütün bu acımasızlık, en büyük edebiyatçılara özgü bir derinlik ve güçlölükle, bizi alıp o fabrikanın insanlıktan uzak atmosferine götürecekt kadar ustalıklarla anlatılmıştır. Bukowski bu acımasızlığı dile getirirken çizdiği tiplerle kendi yaşamından derlediği anları aktarsa da ortaya çıkan bu kanlı-canlılık, insanın iliklerine işleyen gerçekçilik, bir üslup ve teknik başarı olarak edebiyatın en ölümsüz metinlerini ortaya çıkartır.

Bu hikâyedeki patron tiplemesi için izleyen satırlar ders verici niteliktedir. Bu tip bazı ünlü, başarılı ve önemli kadın yazarlarımızın 1980 sonrasında edebiyatımıza soktukları “Kocaman beyinli, kocaman yürekli”, “bilmediği yoktu,” denilen, “ulan be erkek diye” ona denilen, “Türkiye solunun... öğreneceği çok şey”i olduğu “nefis”, “çok spitüel” “ve “zeki” işadamı tiplerinden çok farklıdır.(Alıntılar Fethi Naci, Eleştiri Günlüğü 1, sayfa 174) “Onda hem para, hem kalp, hem görgü zenginliği var.” diye övülen bu bizdeki patron tipinin adı Ferit Sakarya, kitabın adı Üç Beş Kişi, yazarı da Adalet Ağaoğlu’dur. “Bu bakışlar ne kadar ılık, yumuşak. Ne kadar da aydınlık! Her kiri örten, her yanı ısıtıllara boğan kar yağışları gibi” denilen bu patron tipi ile Bukowski’nin patronları birbirinden farklıdır. Türkiye solunun böyle bir patrondan öğreneceği çok şey varmış! Asıl bazı yazarlarımızın Bukowski’den öğrenecekleri var. Bir yazarın her şeyden önce cesur olması, kendisi olması gerek. Birilerini memnun etmek uğruna kapitalist pislikleri çikolatalı kremayla kaplayıp pasta diye yutturmaya çalışmamalı. (Bu kitap ve tip için Fethi Naci’nin eleştirilerine katılıyorum.)

Aynı öykünün devamında Bukowski'nin çizdiği patron şöyle devam eder işçileri hakkında:

"iyi adamlar bunlar, " dedi puro.

Evet, sanki "En iyi kızılderili ölü kızılderilidir." diyen bir anlayışın uzantısı konuşuyor. Hakkını aramayı bilmeyen, kölece çalışmayı kabul eden herkes iyidir bu düzende. Ama Bukowski karşı koyar. Konuşmanın devamı şu şekildedir:

"elbette. maaşlarının yarısı vergiye, diğer yarısı da yeni arabalara, renkli televizyonlara, aptal karılarına ve dört beş farklı sigorta poliçesine gidiyor."

"ya herkes gibi mesaiye kalırsın ya da işinden olursun Skorski"

"işimden oldum öyleyse, Blackstone." (13/87)

Bu öyküde öfke hem patron tipinin çizilişinde kendini ele veriyor, hem de patronun adında: Blackstone. Bu ad basitçe, tesadüfen seçilmiş olabilir mi? Sözlüklerde "black" sözcüğü kara ve siyah dışında gayrimeşru, kanunsuz gibi bir anlam da taşıyor. "Karataş" gibi çevirdiğimizde bir edebi metinde kişilerin adı ile karakterleri arasında bir uyum sağlanmasının güzel bir örneğini oluşturmaktadır bu ad.

Bukowski pek çok eserinde patron tiplerine yer verir. Patron kadar asıl patronla işçi arasında yer alan ve patrona sadakatle hizmet eden kahya tiplmesi de öfkeden nasibini alır. Bukowski'nin ilk iş deneyiminde patrondan önce böyle bir tip karşısına çıkar. Ekmek Arası adlı otobiyografik romanında on dakikalık gecikmenin karşılığının bir saat fazla mesai demek olduğunu öğrenir ilk gün. (1/157) Ve bu kraldan çok kralcı tipten başka gerçekleri daha öğrenir:

"Ve bilmeni isterim ki şu anda senin de aralarında bulunduğun yeni personele yapacağım tanıtım konuşmamı geciktirdin. Burada ben sorumluyum. Sözüm kanundur ve senin isteklerin hiçbir şey ifade etmez. Senle ilgili hoşuma gitmeyen bir şey olursa-bağcıklarını

bağlayış, saçını tarayış veya osuruş biçimin- kendini sokakta bulursun.” (1/158)

Yukarıdaki öyküde çok açık biçimde iş yerindeki keyfiliğe ve bir insan işinden çıkartmanın ne kadar kolay olduğuna ilişkin bir örnek verilmiştir. Bukowski bize bu tür motiflerle gerçek bir çalışına yaşamından sahneler gösterir. Bu hayatın hem iş yerinde hem de dışında geçen kısımlarını küçük küçük fırça darbeleriyle örgü örер gibi birbirine ekler ve sonunda bu hayatın eksiksiz bir panoramasını çizer. Acımasızlık, haksızlık, keyfilik ve eşitsizlik dolu bir bataklıktır bu hayat. Bu hayatı tamamen kavrayan, bu hayata katılamayacağını düşünen ve bu yüzden hırsızlıkla yolunu bulan Duke adlı başka bir öykü kahramanını da karısıyla şöyle konuşturur Bukowski, yine Sıradan Delilik Öyküleri kitabındaki “Kirayı Ödemeye 45 Milimetre” adlı öyküde :

“namusunla çalışmaya ne dersin?”

“yavrucuğum, pres makinesinde çalışmaktansa bu işi yaparım. namuslu iş yok zaten. bir şekilde ölüyorsun. ben kendi yoluma girmişim bir kere-bir tür dışçı olduğumu farzet, toplumun dişlerini çekiyorum. yapmayı bildiğim tek şey. artık çok geç. hem sabıkalılara nasıl muamele ettiklerini bilmiyor musun? ne yaptıklarını bilmiyor musun, söyledim sana...”

“biliyorum söylediğini, ama...”

“ama ama ama!” dedi Duke, “lanet olsun, bırak da sözümü hitireyim.!”

“bitir o zaman.”

“Beverly Hills ve Malibu’da oturan o sanayici orospu çocukları. Sabıkalıları ıslah etmekte uzmanlaşmış o orospu çocukları. köle tacirleri hepsi. Şartlı tahliye kurulu bunu bal gibi biliyor. başkalarını zengin etmek için köpek gibi çalıştırlar insanı. seni normal insanın çalıştığının üç katı daha fazla çalıştırlar. Ürünleri maliyetin on katına satarlar ve her şey yasal, kendi yasalarına uygun...” (13/8)

Burada Bukowski “Köle tacirleri”, “köpek gibi çalıştırılar insanı” ve “seni normal insanın çalıştığına üç katı daha fazla çalıştırılar” diyerek bizi, hem çalışma yaşamının gerçeklerine götürür, hem arada anlatımının vazgeçilmezlerinden olan küfürlere konuşmalarda yer vererek gerçek öfkeyle tanıştırır, hem de “ve her şey yasal, kendi yasalarına uygun...” diyerek çalışma koşullarının ötesine geçerek, bu işleyişe izin veren düzenin, ipliğini pazara çıkarır. Bütün bunların yanında Bukowski düzene gerçek bir fatura çıkartırcasına “Ürünleri maliyetin on katına satarlar” demekle de başka bir gerçek hakkında, emek sömürsünün boyutları hakkında da bizi aydınlatır. Bütün bu sözcükler ve cümleler bizi kahramanların iç dünyasını kaplayan büyük öfkenin yanı başına taşırken, atmosfer oluşturmada, hepimizin bir edebiyat eserini algılamakta öne çıkan ve düşün dünyamızda bir ön tabaka olarak, bizim dışımızda varlık kazanmış olan, imgeleri her şeyden önce karşılayıp bize yansıtan ve onlara sinema diline yatkınlığına göre gerçekçilik kazandıran sinema imgeleri, birikimimizi uyarmakta büyük bir rol oynarlar. “lanet olsun, bırak da sözümü bitireyim!” gibi cümleler ya da araya serpiştirilen “orospu çocukları” gibi küfürler hiçbir zaman ortalama bir Amerikan vatandaşın kadar olmasa bile hepimizin beyninde yeşleşmiş Amerikan filmlerindeki sahnelerin hafızamızdan çıkıp gelmesine ve metnin tek başına sağlayacağı imgesel etkilere, sinemanın sahicilik duygusunun da-davetsiz bir misafir gibi- katılmasını sağlar. Kitabın dördüncü bölümünde Bukowski’nin eserlerindeki bu özellikten ve sinemanın edebiyat eseri üzerinde, yazarın bile çıkartıp atamadığı etkilerinden daha uzun söz etmek mümkün olacaktır.

Bu tip örnekler Bukowski’nin deyim yerindeyse bir taşla çok sayıda kuş vurduğu örneklerdir. Yukarda saydıklarımı ek olarak karı koca arasındaki gerilimi, hatta erkeğin üzerine fazla gidememesi ile kadının korktuğunu bile anlayabiliyoruz. Özellikle diyaloglardaki söz kesmeler, büyük harf kullanımı, küfürler, hepsi içerikle biçimin en güçlü etkiyi yapacak biçimde bir araya getirilmesine örnektirler. Zaman zaman Bukowski’nin

edebiyatın satranç tahtasına yeni taşlar katıp elini güçlendiren ve bu taşları da büyük ustalikle kullanan bir yazar olduğunu dile getirmek kaçınılmaz.

Bukowski'nin çalışma yaşamının görünmeyen yüzüne doğru bizi çıkardığı yolculuğun sayısız durağı vardır. Çoğu kez bunlar üst üste binmiş halde karşımıza çıkar. Ölüler Böyle Sever'den alınan aşağıdaki bölüm bu dediklerimizi doğruluyor:

"Yapışkan ve kirli bir işti. Patron işçileri eski mahkumlardan seçiyor ve ölümüne çalıştırıyordu. Gün boyunca analarına sövüp duruyor, kimsenin elinden bir şey gelmiyordu. Maaşlarını kesiyor, kimsenin gıkı çıkmıyordu Anında kovulurlardı."(9/96)

Bu satırlar bir önceki alıntıyla bir bütünlük oluşturuyor. Hasan Hüseyin'in "Haziranda Ölmek Zor" adlı şiirindeki "Anama sövmüş patron/ sıkılmışım dişimi" dizeleri geliyor hemen akla bunları okuyunca. Aynı olayın dünyanın başka bir köşesinde benzer ifadelerle dile getirilmiş olması garip bir biçimde evrensel bir yakınmanın varlığını ortaya koyuyor. Edebiyat dilinin ne kadar evrensel olduğu bir kez daha ortaya konulmuş oluyor. Sadece anaya küfretmek değil evrensel olan, bunun çalışanlarca yutulması, sessiz karşılanması. Ve her iki yanda da bir ses bunu insanca bir çığlığa dönüştürmekten kendini alamıyor.

Bukowski karşısına çıkan bu düzeneği eleştirirken bir taraftan da kendi açısından gizli bir rahatlığı hep duyumsar. Bu kendisinin boyun eğmeyeceğini bilmesinden gelen bir rahattır. Büyük Zen Düğünü adlı öykü kitabında şöyle der:

"Genellikle yine sarhoş olup tazeliyorduk akşamdan kalmalığımızı ama hiç olmazsa Pazar sabahı o durumda köle maaşı ile çalıştığımız, bir gün kovulacağımız veya ayrılacağımız işimize gitmek zorunda değildik"(15/58)

Burada "köle maaşı" derken düzenin eleştirisinde her zamanki acımasızlığını sürdürür Bukowski. Bu, onun kapitalist düzeni eleştirirken tek boyutlu bakmadığını, sayısız iş değiştirmesinin ve görmüş geçirmişliğinin getirdiği olgusal

zenginliğin gücüne yaslanmanın avantajlarını kullandığını ortaya koyması bakımından da önemlidir. Gerçekten de Bukowski çalışma yaşamının insan bedenini, insan onurunu, insanın duygu dünyasını paramparça eden kokuşmuşluğunu her yönüyle ele alır. Hakaret, sömürü, ölesiye çalıştırma, duygusuzlaştırma, köle ücreti, kötü şartlar ve bütün bunlar karşılığında koca bir hiç elde edilmesi gibi durumların hiçbirine gözünü kapatmaz. Bu onun gerçek yaşamıdır. Ve öfke kendi gerçek öfkesidir. Böyle olduğu için neredeyse eksiksiz acılar koleksiyonu gibi bir çalışma yaşamını resmetmiştir eserlerinde. Ölüler Böyle Sever'den alınan şu cümle bu öfkenin ve bilincin özeti gibidir:

"Hayatım boyunca onun gibi sıfırlar çeşitli işlerden kovmuşlardı beni. Baktan, sıkıcı ve çok az ödeyen işlerden." (9/95)

Son olarak onun patronlar hakkındaki düşüncelerini özetleyen "simsarlar, rahibeler, bakkal çırakları ve senin için bir şey..." adındaki şiirine yer verebiliriz:

*"...patronların
günleri, sarı adamlar
nefesi kokan, koca ayaklı adamlar
kurbağalara, çakallara benzeyen, yürüyen adamlar
sanki melodi diye bir şey icat edilmemiş gibi,
çalıp çırpmayı marifet sayan ve de
kâr etmeyi, sürekli para harcayan karılara sahip
adamlar
sanki 60 dönümlük sondaj arazileri varmış gibi
gösteriş yapan ama güçsüzlerden fellik fellik kaçan
önüne çıkamı öldürebilecek zihniyette adamlar
yasaların, deli oldukları bahanesiyle salıverdiği
adamlar
30 feet genişliğinde pencerelerin önünde duran
ama yine de bir şey göremeyen adamlar
yelkenli tekneleriyle dünyayı gezen ama yelek
ceplerinden*

*dışarı çıkmayan, salyangoz gibi adamlar, yılan
balığı gibi adamlar
kabuksuz salyangozları andıran ama onlar kadar
bile olamayan...
sonrası bir hiç. alıyorsun son maaş çekini
bir limanda, fabrikada, kumar salonunda, veya
berber dükkanında, çalışmayı hiç istemediğin bir
iş yerinde
gelir vergisi, hastalık, esaret, kırık
kollar, yarılmış kafalar-her şey dışarı fıskırıyor
eski, yırtık bir yastık kılıfından fıskırır gibi. (12/86)*

2.7. Kaybedenlerin Sonu ve Bukowski:

Bukowski'nin yapıtlarında çalışma yaşamının yıpratıcılığını, bunun "ne pahasına?" sürdürüldüğüne ve sonunda insanları nasıl bir geleceğin beklediğine ilişkin yargılarını dile getirirken eleştirel tavrına, çoğu edebiyatçıda göremeyebileceğimiz bir öfke de eşlik eder. Bukowski, bu türden bir yaşam sonunda da insanların umutlarının gerçekleşmeyeceğine, insanların sahte bir gelecek hayaliyle kandırıldıklarına dair çok koyu bir karamsarlık içinde görülür. Bu düzen Bukowski'ye göre insanlara birer makine gibi bakan, gençliklerini ve canlılıklarını alıp kullandıktan sonra onları bir posa gibi fırlatıp atacak bir işleyişe sahiptir. Bana Aşkını Getir'deki bir şiiri şöyledir:

*Yine de, tuhaftır, en iyi Pazartesiileri anımsıyorum,
herkesin
iş-haftasına başladığı gündü,
sanayi düşüne takılmışlardı,
artık gerekli olmadıklarında
onları tükürecek bir
sanayinin düşüne. (8/129)*

Postanedeki işinden ayrılırken bir muhasebe yapar Bukowski. Burada geçen günlerini anlattığı romanında çalışma yaşamının sadece çalışmak ve çalışmak için hazırlık yapmaktan

başka ona hiçbir şey vermediğini kederli cümlelerle dile getirir. Bu yıllar boyunca bedenlen nasıl yıprandığını şöyle anlatır:

11 yıl canıma okumuştı. Bu işin insanları yiyip bitirdiğini görmüştüm. Sanki eriyordu adamlar. Dorsey Dağıtım Merkezi'nde Jimmy Potts adında birisi vardı. İlk geldiğimde, beyaz bir tişört giyen, iriyarı bir adamdı. Şimdi sizlere ömür. Taburesinin oturağını, elden geldiğince yere yakın ayarlamaya çalışır, düşmemek için, ayaklarıyla taburenin bacaklarına sarılırdı. Saçını kestirecek gücü bile kalmamıştı; aynı pantolonu 3 yıl giymişti. Haftada iki kez gömlek değiştirir, usul usul yürürdü. Öldürmüşlerdi Jimmy'yi. 55 yaşındaydı. Emekliliğine 7 yıl kalmıştı.

"O günleri hiç göremeyeceğim," demişti bana.
(2/167)

Gerçekten de modern dünyada çalışma yaşamı, adına emeklilik denilen garip bir hedefe kurgulanmış olarak kendini meşrulaştırmıştır. Önce çalışacaksın ki sonra bunun mahsulünü toplayabilesin. Emeklilik kurumunu insanlığın tarımı keşfettiği ilkel dönemlerin ekme-biçme ilişkisinin bir yansıması sayabiliriz. Yorucu bir çalışma yaşamının varlık nedeni olarak, bir tür kendi kendini kandırma, olayı rasyonelleştirme çabası biçiminde ele alınabilecek bu kurum, insanlar için her an sayıklanan, varılmak istenen bir hedef olarak, aslında çalışmanın, yıllar boyu aynı işi yapmanın, insan doğasına aykırı bir işlem olduğunu da göstermesi bakımından önemlidir. Bir mahkum için hapisten çıkacağı, bir asker için terhis olacağı gün neyse bir çalışan için hiç çalışmadan para kazanabileceği günlerin başlangıcı da odur. Bu durum, insan doğasının bugünkü çalışma düzenine ne kadar yabancı ve çalışılmayacak günleri yıllar önceden beklemenin ne kadar güçlü bir motivasyon olduğunu ve ancak böyle aldatıcı motivasyonlarla çalışma yaşamının bugünkü gibi insanı tüketici boyutlarını korumayı başardığını, çok açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Bugün insanlar sürekli olarak emekli olacakları günlere kaç gün kaldığını titizlikle

hesaplamaktadırlar. İnsanlar, en zor, en dayanılmaz koşullarda bile "10 yıl (ya da kaç yıla) kaldı emekliliğime, bu kadar dayandım, biraz daha dayanırım," gibi yorumlarla saçma yaşam biçimlerini sürdürmektedirler.³⁷

Çalışma yaşamının insanı nasıl tükettiğini ise yukarıdaki satırların devamında şöyle dile getirir Bukowski:

"Adamlar ya iğne ipliğe dönüyor ya da şişmanlayıp özellikle karın ve kık bölgelerini büyütüyorlardı. Taburede oturmaktan, hep aynı hareketi yapmaktan ve hep aynı şeyleri konuşmaktan ileri geliyordu bu. Halim haraptı; baş dönmesi nöbetleri geliyor, kollarıma, boynuma, göğsüme, her yerime ağrılar saplanıyordu. Evde bütün gün dinleniyor, akşam mesaisi için güç topluyordum."(2/167)

Bugün çalışma yaşamının çarkları, en ağır, en yorucu işleri yapan insanların bu süreler içinde ruh ve beden sağlıklarını yitirmeleri karşılığında, kurulu düzenin varlığına muhtaç olduğu bu yıpratıcı ve pis işleri başkasına yaptıрма şansına sahip insanların ömürlerinin uzaması biçiminde, bir ömür transferi gibi işlemektedir. Her gün iki araç değiştirerek, daha az uyuyarak, karnını zor doyurarak ve tıkkış tıkkış otobüslerde tutacak bir yere

³⁷ Bu satırların yazarı olarak, 20 yılda emeklilik hakkı kazanılan zor bir meslekte ancak 9 yıl çalışmış birinin "11 yıl kaldı şunun şurasında, dayanırım biraz daha," dediğine tanık olduğumu hatırlarım. Yani bu kişi gerekli sürenin daha yarısını bitirmediği halde kalan süreyi hesaplamaktaydı! Üstelik bugün artık "mezarda emeklilik" denilebilecek ölçüde geç emeklilikler, bu kurum için az da olsa var olan bütün meşruluğu yıkmış atmıştır. İnsanlar için çalışmadan geçirecekleri zaman ortalama ömür düşünüldüğünde son derece azalmıştır. Ekilenle biçilen arasındaki denge kaybolmuştur. Ve çoğu insan Bukowski'nin de belirttiği gibi yarı yolda elenip gitmektedir. ABD de ve çoğu Avrupa ülkelerinde çalışanların her türlü sosyal haklarına karşı yapılan saldırıları ve yasal düzenlemeleri de unutmamak gerekiyor.

asılarak sırt ve kol ağrılarından kurtulamayan, sağlık hizmetlerinden gereğince yararlanamayan büyük çoğunluğun ömründen azar azar eksilen süreler, en iyi yemekleri yiyen, en pahalı doktorların hizmetini satın alabilen, en pahalı araçların yardımıyla günlük yaşamını en az bedensel yorgunlukla atlatan küçük bir azınlığın ömrüne katılmaktadır. Bu ömür transferi kapitalizmin altın yasalarından biridir. Bukowski yapıtlarında bu yasayı böyle formüle etmese bile buradaki haksızlığı, adaletsizliği sezinlemiş olarak konuşur:

Kalibımı basarım, orada yatan cumhurbaşkanı ya da vali ya da belediye başkanı ne bileyim herhangi bir başka orospu çocuğu olsaydı, odanın dört bir yanında bir şeyler yapıp fir dönen doktorlar bulunurdu. Niye ölüme terk ediyorsunuz bu hastaları? Yoksul olmak günah mı yani? (2/160)

Soru budur: “Yoksul olmak günah mı yani?”

Ekmek Arası romanının bir yerinde onlara eğitim veren kişinin ağzından sanki bu soruya bir yanıt verilir: “Yenilgi bir hastalıktır.” (1/131) Bu bütün Amerikan rüyasının altında yatan temel düşüncenin özetidir de bir bakıma.

Kasabanın En Güzel Kızı adlı kitabında fahişelerle ilgili düşüncesini dile getirdiği bir cümlesinde Bukowski çok net bir biçimde “Amerikan toplumunun mezara dek süren çalış ve kovala zihniyeti” den söz eder.(7/96) Bu cümle bile tek başına Bukowski’nin kavgasının ve hayat biçiminin özünü kavramamızda bizi aydınlatmaya yeter. Bukowski yukarıda sorduğu soru ile bu zihniyetin bir anlamda bağırsaklarını deşmektedir. “Kazançlıyı akıllı, fukarayı aptal diye tarif” eden ³⁸ bir düzendir bu.

³⁸ Arslan Başer Kafaoğlu ile söyleşi, Hep İleri Dergisi, Şubat 1998, Sayı11, Sayfa54

Bukowski bütün bu başarı öykülerinin ve zenginliklerin ne pahasına olduğunu hiç unutmamıştır. Bir mezbahada büyük et parçaları taşırken, bu sistemin insanların beynine kazıdığı bilinci şöyle anlatır:

“Amerikan okullarının bahçelerinde bana aşılarmış kaybetme utancı ile biliyordum ki danayı düşürmemeliydim. çünkü erkek değil, bir korkak olduğum anlaşılacaktı ve hiçbir şeye hakkım olmayacaktı., sadece alay, kahkaha, dayak, Amerika’da kazanmak zorundaydınız başka yol yoktu, bir hiç için savaşmayı öğrenmeliydiniz, soru sormadan...” (7/68)

Yoksulluk bir hastalık, utanç duyulacak bir kusur, korkaklık, günah hatta suçtur bu düzende. Tıpkı vahşi bir ormandaki hayvanların düzeninde olduğu gibi. Ama hiçbir şey bu olup biteni haklı çıkartmaya yetmez Bukowski’nin gözünde. O bu yargıyı hiçbir zaman kabullenmeden , bu düzene teslim olmadan onların istediği gibi değil, kendi istediği gibi kalmayı sonuna kadar dener. Kafalara kakılmak istenen düşüncenin ağırlığını hissetse de teslim olmaz. Teslim olanların halini bize bu kadar açıklıkla gösterebilmesinin nedeni de budur. Ve bu teslimiyetin de bir kandırmaca olduğu çıkar ortaya:

“kuma oturup suya bakardı, herşeye zor inanırdı suya bakınca,Çin diye bir ülke olduğuna ya da ABD’ye ve Vietnam’a, bir zamanlar çocuk olduğuna, hayır, buna inanmak zor değildi, onu unutamazdı. bir de erkeklik çağını:çalıştığı işler ve kadınlar, sonra kadınsızlık, şimdi de işsizlik. altmışında bir berduş. bitmiş. bir hiç. bir dolar yirmi sent nakit vardı cebinde...

..ve şimdi, altmış yılın karşılığı: bir dolar yirmi sent.” (13/107)

Her şeyini yitirmiş bu insanlarla ilgili de, “Bir Başka Akademi” adlı bir şiiri vardır Bukowski’nin:

*“nasıl sürdürüyorlar, her yerde görüyorsun onları
pislik içindeki kapı ağızlarında otururken*

lekeli kepler, kirli gömlekler giymişler,
gidecek bir yerleri yok;
başları öne eğik, elleri
dizlerinde
bekliyorlar.
ya da Misyon'un önünde bekliyorlar
700'ü birden
öküzler gibi sessiz
şapele alınmayı bekliyorlar
sert banklarda dik oturarak uyuyabilmeleri için
birbirlerine yaslanıp
horlayarak ve rüya görerek
yoksun
erkekler.
...içlerinden birinin şöyle dediğini duydum
öbürüne:
'John Wayne kazandı.'
'Neyi kazandı?' dedi öbürü.
elindeki son sarma sigarayı fırlatırken
kaldırıma.
düşündüm de
çok iyiydi bu. (12/124)

2.8.Kapitalizmin Gizli Kalmış Yasalarını Dile Getiren Bukowski:

Bukowski'yi diğerlerinden ayıran gördüğü acımasızlıkları aynı acımasızlıkla dile getirmekten çekinmemesidir. Onun çalışma yaşamının işleyişine getirdiği eleştiriler bir ağacın gövdesine inen balta darbeleri gibidir. Sonunda o muhteşem görünümlü ağaç ayakta duramaz hale gelir. Her biri süslenmiş, püslenmiş acımasız gerçekler bir bir dile geldikçe, ağaç yıkılır. Sonunda Bukowski'nin bize gösterdiklerinin belki de en önemlisi şudur: Ne kadar çok çalışırsak çalışalım, bundan en çok yararlanan biz olmayız.

Bukowski, insan bedeninin sınırlarına kadar zorlanmasını gerektiren bütün bu yorucu, yıpratıcı işlerin neden varolduğuna yanıt verirken, her zamanki alaycılığının yanında, olan biteni kavradığını, bundan doğan öfkesini de açıkça önümüze sermekten geri durmaz:

"George danayı indirmişti. dünyanın et marketleri için indirmişti. İyi dinlenmiş, kaçık ve dedikoducu ev kadınları öğlen ikide önlükleri üstlerinde, ruj boyalı sigaraları ağızlarında, neredeyse hiçbir şey hissetmeden önlerine alıp pişirsinler diye indirmişti." (7/68)

Yukardaki satırlarda Bukowski kapitalist düzenin en alt tabakasını oluşturan kişilerin çalışıp didinmeleri sonucu üretimine katkıda bulundukları malların tüketicisi olmadıklarına da değinmiş olmaktadır. Bütün bu çalışıp didinme sonucu taşıdıkları bu etler başkalarının sofrasına gitmektedir. Tıpkı diğer mal ve hizmetlerin üretiminde olduğu gibi kapitalizmin en pis, en yorucu işlerini yapan, en çok çalışan kesimi kural olarak ürettiği onca malın tüketimine sıra gelince yanına bile yaklaşmamakta, garip bir çelişki olarak bütün bunlar hiçbir şey yapmayan, daha az yorulan, keyif içinde yaşam süren kapitalistlerin tüketimine sunulmaktadır. İşte bu noktada Bukowski'nin dedikleri

"Kendisi için ürettiği şey ücrettir. İpek, altın ve saray onun gözünde belirli bir miktar geçim aracından, belki de pamuklu yelekten, bir bakır paradan ya da bodrum katından başka bir şey değildir."

diyen Karl Marks'ın dedikleriyle örtüşür.³⁹

Bütün bu yıpratıcı çalışmanın gerçekten de karşılığını alınıp alınmadığı sorusu Bukowski'nin sık sık sorduğu bir sorudur. Sevimli Bir Aşk Hikayesi adlı kitabında yer alan "Cesaret Sıkma Makinesi" adlı öyküsün bir yerinde şöyle bir diyalog yer almaktadır:

³⁹ Wage, Labour and Capital, s.204-205, aktarılan kaynak Cogito, sayı 12, s.25

“gece gündüz iki işte birden çalışırken bu lüks hayatı yaşayacak zamanı nereden bulacaksın?”

“günü gelecektir efendim, günü gelecektir.”
(6/53)

Ama bu gün hiçbir zaman gelmeyecektir. Bütün bu çalışıp didinme sonucu sahte gereksinimler dünyasına dalmış bir işçinin satın aldığı nesnelerle hiçbir zaman hayatın tadını çıkaramayacağına ilişkin bu değerlendirme yine Lafargue'nin bir yüzyıl önceki değerlendirmeleriyle örtüşmektedir:

“Bir deri bir kemik kalmış, partallar içindeki aç biilaç proleter sürüleri, süngü takmış jandarmalar eşliğinde kapitalist Fransa'nın ayağına taşıyorlar küme küme malları, şarap fiçilerini, altın ve buğday çuvallarını”
(Tembellik Hakkı, sayfa:55)

Başkalarının zenginliği için hayatını vermek temasını başka bir yerde Bukowski şöyle ortaya koyar:

“...tepedeki büyük evinizde iyi bir hayatınız olması için verdim zamanımı. Bu anlaşımdan zararlı çıkan biri varsa o da benim... Kaybeden benim. Anlıyor musun?”
(3/96)

Bu satırlarda dile getirilen gerçek Karl Mark'sın,

“... tüm yaşamı uyku, yemek ve benzeri şeylerin getirdiği fiziksel kesintiler dışında kapitalist için çalışmakla geçen kişi yük hayvanından bile aşağıdır. Kendi dışına zenginlik üreten bir makinedir yalnızca.”⁴⁰

sözlerinde dile getirilenle aynıdır. Kendi dışına zenginlik üretme olgusunu Bukowski bir başka öyküsünde yine şöyle dile getirir:

başkalarını zengin etmek için köpek gibi çalıştırırlar insanı. seni normal insanın çalıştığının üç katı daha

⁴⁰ Karl Marks, Ekonomi Politigin Eleştirisine Katkı, aktarılan kaynak Cogito, sayı 12, sayfa 27

fazla çalıştırırlar. Ürünleri maliyetin on katına satarlar ve her şey yasal, kendi yasalarına uygun...” (13/8)

Bukowski çalışma yaşamına sadece başka çaresi olmadığı zaman, paraya ihtiyacı olduğu zaman katılır. “paraya ihtiyacım var. iş delisi değilim.” der.(7/95) Burada çalışmak ile para kazanmak arasında kalın bir sınır çizer. Bu düşünce onun vazgeçemeyeceği bir yol göstericisi olur. Hiçbir zaman emekli olmak, para biriktirip yatırım yapmak gibi bir derdi yoktur onun. Ama hayatta kalabilmek için, neredeyse sefilce bir yaşam sürmesine ancak yetecek bir paraya ihtiyaç duyduğunda bir işe girmek için başvurur. Ama o anlarda da yaptığı işten, bu işi zorla yapıyor oluşundan, bu sürelerin kısa hayatımız için anlamsız oluşundan dolayı nefret eder. İş yaşamının bıkırtıcılığı için söylediklerinde içinde giderek büyüyen bu nefreti çok açık bir biçimde görebiliriz:

“acı bize tanrım, diye geçirdim içimden, üç beş kuruş için bunlara katlanmak, böylesi yaşayıp ölmek. intihar çok daha insancıl bir yoldu şüphesiz.” (7/97)

Bukowski böyle sürüp gidecek hayatın anlamsızlığı karşısında hayatın kendisinden vazgeçmeyi yeğ tutar. Ama dayanamayacağı güne kadar kısa süreli işleri ardı ardınca dener, arada nispeten daha az rahatsız edici olanlarını bulur, ama hiçbir zaman bu tekdüzeliğe mahkum olmaz; iş yaşamı asıl yaşama verilen zorunlu bir ara olarak hiçbir zaman çevresindeki pek çok insan gibi sonuna dek içine alamaz onu.

Sanki Lafargue'nin söylediklerinden haberdardır:

“Çalışın, çalışın proloterler, toplumsal serveti ve kendi yoksulluğunuzu artırmak için çalışın. Çalışın ki, daha da yoksullaşarak daha çok çalışmak ve yoksullaşmak için birtakım nedenleriniz olsun. Kapitalist üretimin acımasız yasası budur işte.” (Tembellik Hakkı, Çalışmanın Kutsanması, sayfa:30)

Açıkçası uzun yıllar sol düşünce, en radikal, en keskin biçiminde tarih sahnesine çıkmış olmasına rağmen en donuk, en

tutucu bir burjuva ahlakının ön yargılarından bütünüyle sıyrılmayı başaramamıştır. Ona asi olmak, devrimci olmak yasaklanamamış olsa da bütün sınıfların paylaştığı bir iyi olma, saygın olma, efendi olma gibi aslında zayıflatıcı, hatta onu değiştirmek istediği düzene sezdirmeden bağlayan niteliklerini tartışmayı bile düşünmemiştir. Peki kimden övgü bekleyerek? Bizim ahlaklı olmamızı, kötü söz söylemememizi, temiz kokmamızı, iyi giyinmemizi ve çalmamamızı öğütleyen anlayışın kökleri nerededir? Bütün bu olumlu özellikler öfkeyi sıkıp yok ediyor aslında. Bukowski "Çalmayacaksın!" diyen bu eski kuralın çocukluğunda nasıl içine yerleştirildiğin haykırırken bu cendereyi hatırlatıyordu. Düzeni yıkmayı düşle, iktidarı almaya çalış, ama memnun olmadığın bu düzen sana iyi olmanı söylüyorsa buna uy. Bu bir çelişki değil mi? Bu yüzden söz dönüp dolaşıp nasıl da ahlaka geliyor. Burada da Lafargue'ye söz vermenin sırasıdır:

"Ama işçi sınıfı kendi gücünün bilincine varmak için, Hristiyan ahlakının, ekonominin, liberal düşüncenin önyargılarını ayaklar altına almalıdır." (Tembellik Hakkı, Çalışmanın Kutsanması, sayfa:30)

Düzenin ne olduğunu, kim olduğunu, kimden yana olduğunu farkındadır Bukowski. Bütün o yıpratıcı çalışmalar, Karl Marks'ın yazışından beri değişmeyen bir biçimde, bir avuç zenginin daha zengin olması içindir. Gerçi bir devrim ve sosyalizme inanmaz Bukowski, ama yine de düzeni acımasızca ve kendi üslubunca bir sosyalist kadar ağır eleştirmekten geri durmaz:

"işin gülünç tarafı tek kurşun sıkmadan canımızı alıyorlar. para babalarının oğlanları Beverley Hills'de 14 yaşındaki kızların ırzına geçerken ben de bir yerlerde asgari ücretle belimi kırıyordum. helada beş dakika fazla kaldığı için kovulan adamlar gördüm."(7/104)

Bütün bunlar çıplak eleştirilerdir. Bukowski neredeyse düzenin suratına tükürürcesine, gerçekleri kurşun gibi kelimelerle kusmaktadır.

2.9.Çalışmanın Yaşamı Bütünüyle Kuşatışı ve Bukowski'nin Eleştirileri:

“HER TÜRLÜ GÜRÜLTÜ PATIRTI
YAPILMASI YASAKTIR.TELEVİZYONLAR
AKŞAM SAAT 10'DA KAPATILMALIDIR.

BURADA ÇALIŞAN İNSANLAR YAŞAMAKTADIR.”

Bir apartman girişinde asılı bu yazı, Bukowski'nin yine yukarıdaki gibi büyük harflerle kitabına aldığı bir pasajdır. (2/115) Düzenin çalışana dikte ettiği bir yaşam biçiminin izlerini kolayca okuyabiliyoruz bu yazıda. Görülmektedir ki modern yaşam, çalışan insanın sadece işte geçen zamanını değil geri kalan serbest saatlerini de dolaylı yoldan denetlemektedir. Tek fark, çalışma süresince uyulması gereken zorunlu kuralların yerini, serbest zamanlarda insanların görünüşte kendi özgür iradeleriyle oluşturdukları uyulması zorunlu kuralların almasıdır. Bir tür “dolaylı zorunluluk”, görünüşteki özgür insan iradesi ile perdelenmiştir. Bukowski, bu yazıyı kitabına alarak çok açık bir biçimde, çalışan insanın başka bir tür dramını yansıtmak istemektedir. Kitaplarının bütünlüğü ve birebir aktardığı kendi deneyimleri göz önüne alındığında, çalışma yaşamının sadece çalışmaya ayrılan süreler içinde değil, aslında bir insanın bütün bir yaşamını tutsak aldığını dile getirmek istediği görülmektedir. Bu, sadece çalışmaktan kaçma isteği değil, ama bütün bir yaşamı uzaktan ya da yakından, dolaylı ya da dolaysız kontrol altında tutmak mantığı üzerine kurulmuş bir modern toplama kampı projesinin reddine yönelik bir özgürlük isteğidir. Gerçekten de modern çalışma yaşamı insanın bütün hayatını kontrol altında tutar. Bunu sadece uzun ve yorucu çalışma süreleriyle yapmaz. Çalışan alt tabaka için giderek daha uzun süren işe gidiş geliş saatleri, çalışma saatlerinin doğal uzantısı olarak artma eğilimine giren ilk çalınmış zaman dilimidir. Kapitalizm geliştikçe bu

gelişmeye uygun olarak değişim gösteren modern kent hem çalışanları giderek daha yoksul hem de iş yerine daha uzak semtlere göndererek bu süreçte üstüne düşeni yapar. Büyük üretim işletmelerinin kent dışına kayışı bu gelişimin bir yüzüyse, lüks hizmet sunan işletmelerin emekçilerin pek “ayak altında” olamayacağı lüks semtlerde varolmak zorunda kalmaları da bir diğer yüzüdür. Bu çalışanlar için daha uzun süren işe gidiş geliş süreleri demektir. Sonuç sabit kalan çalışma sürelerine karşılık azalan serbest zamandır. Çalışma süreleri bir kuyruklu yıldız gibi geri kalan bütün zamanı peşine takıp götürmektedir. Daha uzun çalışma süreleri, Bukowski’nin de aktardığı gibi daha uzun işe gidiş geliş saatleri yaratarak, daha erken yola koyulmak zorunda kalan, bunun için de erken kalkması gereken ve sonuç olarak da eğer Bukowski’ye de denildiği gibi az uyumak gibi fedâkarlıkta bulunmayacaksa erken yatmak zorunda kalan çalışan tipinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kapitalizmin ilk dönemlerinde uzun çalışma süresi ve daha kısa işe gidiş geliş süreleri bileşimi, zaman ilerledikçe daha az çalışma süresi ve daha uzun işe gidiş geliş süreleri bileşimi ile yer değiştirmiştir. Hatta çalışma süresi artı işe gidiş geliş süresi toplamı için bir sabitliğin hep varolduğunu düşünmek bile mümkün olabilir. Bu durum Bukowski’nin aktardığı “BURADA ÇALIŞAN İNSANLAR YAŞAMAKTADIR” cümlesinin açıklamasıdır. Neredeyse bütünüyle çalışma üzerine kurulmuş ve çalışma süreleri dışında kalan her zamanın çalışma zamanına göre uydurulduğu bir düzen söz konusudur. Bütün bunları insan özgürlüğüyle hatta tek başına insan kavramıyla açıklamak olanaksızdır.

Karl Marks’ın Bukowski’nin çizdiği tablo için yazılmış gibi duran, daha önce de yer verdiğimiz sözlerini bir kez daha hatırlayalım:

“Zaman, insan gelişiminin alanıdır. Boş zamanı olmayan kişi, tüm yaşamı uyku, yemek ve benzeri şeylerin getirdiği fiziksel kesintiler dışında kapitalist için çalışmakla

*geçen kişi yük hayvanından bile aşağıdır. Kendi dışına zenginlik üreten bir makinedir yalnızca.*⁴¹

Ancak modern dünyada çalışan insana yüz yıl önceki emekçiye göre daha da zorlaşan koşullar dayatılmıştır. Geçen uzun süre, davranışların ve yaşam biçimlerinin uzaktan kontrolünü artırmış, dış zorlayıcıyı, deyim yerindeyse eli kırbaçlı bekçileri, insanın beynine sokmuştur. Bu eskisine göre psikolojik olarak daha da yaralanmış, her zaman bir yetişememe ve geç kalma korkusu ile donatılmış zavallı bir insan tipolojisi ortaya çıkartmıştır.

Bütün bunlara ek olarak bugünün çalışan insanını ilk dönemlerdeki hayvanca koşullarda yaşayan ve çalışan emekçilerinden ayıran önemli farklardan biri, modern çalışanın kendi farklılığını gizlemek zorunda bırakılmış olmasıdır. Bunu somut olarak açıklamak için en önemli örnek çalışan kadındır. Günümüzde çalışan kadının sabahın köründe kalkması yetmiyormuş gibi bir de güzel görünmek zorunda kalması, yeni koşulların dayatmalardan biridir. O zaman sıkışıklığı içinde çalışan kadın kapıdan çıkmadan saçlarını taramak, makyajını yapmak, ayakkabısını boyamak, kokusunu sürünmek, temiz elbiseler giyinmek v.s. zorundadır. Kışın kir ve pas içinde yoksul semtlerin çamurlu sokaklarında ayakkabısı çamurlanmadan, çorabı kaçmadan, makyajı akmadan, elbisesini ütüsü bozulmadan geçmek ve servise binemiyorsa bir ya da -çoğu büyük kentte olduğu gibi- tıkiş tıkiş dolu iki vasita değıştirerek iş yerine zamanında yetişmek zorundadır. Bu daha ağır şartlarda çalışan ilk dönem emekçilerden beklenmeyen yeni bir durumdur. Aynı şey temiz ve ütülü elbiseler giymek zorunda kalan, tıraş olmuş erkek çalışanlar için de geçerlidir. Bütün bunlar modern dünyada çalışma sürelerin serbest zamanların içeriğine dolaylı olarak düzenleyici etkisinin ne kadar büyük yer kapladığını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Eğer bu zorunlulukları çalışma süresine

⁴¹ Karl Marks, Ekonomi Politikin Eleştirisine Katkı, aktarılan kaynak Cogito, sayı 12, sayfa 27

eklersek zaman ilerledikçe çalışma süresinin kısaldığının değil uzadığının kabulü zorunludur. Bugün bütün insan yaşamı hafta sonları dahil çalışma süresinin baskısı altındadır. (Hafta sonlarının bir eğlenme ve dinlenme zorunluluğu getirdiğini düşünürsek.)

Modern çalışma yaşamının insanı her yönden kuşatmasında etkili olan, işe geliş gidiş süreleri ve kozmetik diyebileceğimiz zorunluluklar dışında ilk dönem kapitalist yaşamda olmayan pek çok unsur daha vardır. Tüketim alışkanlıklarının ortak bir kültürden beslenmesine paralel olarak, kent yaşamı geçmişe göre sayısız kural ve düzenleme ile yaşam biçimleri arasındaki farkları törpülemiş, ev, apartman, mahalle, semt, bölge, kent ve ülke birimleri ile ayrı ayrı ya da içi içe geçmiş pek çok yeni ilişki yaratarak, insanları sonu gelmeyen bir bildirim-karşı bildirim sürecine sokmayı başarmıştır. Ödenmesi gereken faturalar, doldurulması gereken formlar, zorunlu belgeler, kayıtlar, başvurular, duyurular v.s. ile serbest zaman bin bir bölünmeye ve kısıtlanmaya maruz bırakılmıştır. Bütün bunlar çalışma yaşamının kapsayıcılığını artırmış ve sonuçta eve geldikten ve yemek yedikten en çok bir saat sonra bir sonraki iş günü için yatak odasının yolunu tutmak zorunda kalan çalışanlar ortaya çıkmıştır. Bukowski'nin yukarıdaki alıntıda olduğu gibi satır aralarında bize gösterdiği dünya işte böyle bir dünyadır.

Bugün çalışma sürelerinin diğer zamanlarımız üzerindeki etkisi bir çok değişik şekilde ortaya çıkabilmektedir. Pek çok işletme bu işleyişin bir parçası olacak biçimde çalışanların sadece iş yerlerindeki tavır ve davranışlarını değil, iş dışındaki hayatlarını da kollamayı ve gözlemeyi kendi hakkı saymaktadır. Bukowski'nin bence özenle seçerek romanın sonuna koyduğu Posta İdaresi'nin uyarı mektuplarının bir yerinde

“Çalışanların davranışlarını, mesai saatleri dahilinde ve haricinde, Posta Servisi'ne yakışacak biçimde ayarlamaları beklenmektedir.”

denilmesi, (2/157) çalışma yaşamının, yaşamın bütünü üzerindeki kuşatıcı etkisine açık bir örnektir. Devamındaki satırlarda ise şöyle denilmektedir:

Çalışanların özel hayatlarına karışmak, Posta Müdürlüğü'nün izlediği politika olmasa da, Postane çalışanlarının dürüst, inanılır, güvenilir ve iyi karakter ve nama sahip kişiler olmaları gerekmektedir."

Görüldüğü gibi işletme dolaylı olarak çalışanın yaşamını bütünüyle denetlemek istemektedir. Maalesef günümüzdeki işletmelerin çok büyük çoğunluğu kendinde bu hakkı görmektedir. En basitinden "Biz çalışanlarımızın evli olmalarını tercih ediyoruz," gibi bir sözü pek çok çalışan duymuştur. Bu ve buna benzer istekler, tek tip, potansiyel tehlike yaratmayacak çalışan arzusunun, işin doğasında olan bir kontrol eğiliminin varlığını görmemizi kolaylaştırmaktadır.

2.10. Çalışma Yaşamının Cinselliği Öldürüşü Hakkında Bukowski'nin Söyledikleri:

Bukowski'nin yapıtlarında cinselliğin büyük bir yer kapladığı her okuyucunun ilk anda görebileceği bir olgudur. Ama ona yüzeysel olarak bakan biri gördüklerini bir sapkınlık, bir aşırılık, bir bağımlılık olarak görecektir. Bukowski'nin zaman zaman cinselliği uç noktalara vardırıdığı doğrudur, ama o bize koşuşturma içinde geçen ömrümüzde göremediğimiz bazı gerçekleri de hatırlatır. Daha doğrusu bizim çoktan doğallaştırdığımız, aksini düşünemeyeceğimiz, bir koşullanma içinde baktığımız olayların aslında böyle olmayabileceğini, bütün bunlara düzenin insanları kullanan ve işini bitirince de fırlatıp atan işleyişinin yol açtığını gösterir. Çalışma yaşamı, bedensel yorgunluk ve stres yaratmasından başka insandaki pek çok olumlu potansiyeli yok eden bir niteliğe de sahiptir. Çalışma yaşamının insanı her açıdan törpüleyen bu işleyişine karşı girilen kavgayı ya da bizi kendimize ve gövdemize yabancılaştırmasının acılarını, barok bir eserde arka fona yerleştirilmiş sürekli bas gibi Bukowski'nin eserlerinde, hiç

kaybolmayan bir tını olarak her zaman duyumsarız. Bu arka fon, çarmıha gerilmiş, cinselliği öldürülmüş, birer makineye dönüşmüş “kullanıma hazır sürüyle beden”in öyküsüdür. Cinsellik çalışması, üretmesi beklendiğinde ve bu disipline alınmak istendiğinde insanın ilk kısıtlanan, baskılanan yönüdür. Bukowski’nin Postane romanında işinden ayrıldığı sahnede şöyle bir diyaloga yer verilir:

“Mr. Chinaski,” dedi. “merak ediyoruz, acaba bu başvuru formunu doğru bir biçimde doldurmuş muydunuz?”

“Ha?”

“Tutuklanma kayıtlarını demek istiyorum.”

Kağıdı elime verdi. Gözlerinde cinsellik namına bir şey yoktu. Aldığım, 8 ya da 10 içkili araba kullanma cezasını yazmamıştım. Tahmin etmiştim tabii. Tarihlerini bilmiyordum.”(2/92-93)

“Gözlerinde cinsellik namına bir şey yoktu.” cümlesi tesadüfen araya sıkışmış, Bukowski’nin her zamanki maço tavrının bir yansıması değildir. Ben bu cümlede gizli ve önemli bir eleştirinin yattığı düşüncesindeyim. Burada tek bir cümleyle düzene bekçilik etmenin insan doğasına ne kadar ters bir durum yarattığı ortaya konulmaktadır. Düzen insanları her anlamda ruhsuz, duygusuz bir makine gibi düşünürken onların cinselliklerini de yok sayar. Çalışma sürelerinde insanın cinselliği tabu haline gelmiştir. Bugün dünyanın büyük çoğunluğunda en modern işletmelerde insanlar sabah kapıdan girdikleri andan akşam çıkana kadar cinselliklerini unuturlar, bastırırlar. Bir taraftan herkes düzenin başka bir eliyle cinsel obje olarak giydirilir, kokulandırılır, makyajlanır ve tıraşlanırken bir taraftan da etkiye daha açık hale gelmiş bedenlerin tepkisini gizlemek zorunda bırakılırlar. İşte geçen süreler bu anlamda hapisanede geçen sürelerle benzer. Paul Lafargue bunu şöyle ifade ediyor:

“Günümüz işlikleri, işçi kitlelerinin hapsedildiği, yalnız erkeklerin değil, kadınların ve çocukların da 12-14 saat çalışmaya mahkum edildiği ideal çocuk ıslah evleri

durumuna gelmiştir.” (Paul Lafargue, Tembellik Hakkı, s.24)

Aynı yazısında Lafargue, Bukowski'nin saptamasına benzer bir saptama da dile getirilmektedir:

“Bugün, uçuk renkli cılız çiçekler misali, solgun tenli, bozuk mideli, kolu budunu tutmaz olan fabrika kızlarımız ve kadınlarımız var!..Sağlam zevkler tatmamışlar hiç ve bu konuda yüzlerini güldürecek hiçbir şey söyleyemezler.’-Ya çocuklar? Çocuklar 12 saat çalışma! Gözün çıksın yoksulluk!-Ama, Manevi ve Politik Bilimler Akademi'si'nin bütün Jules Simon'ları, Cizvitlerin tüm Germinys'leri, çocukları aptallaştırmak, içgüdülerini bozmak, bedenlerini çürüğe çıkarmak için kapitalist işliklerin bozuk havası içindeki çalışmadan daha yıkıcı bir kötülük icat edemezlerdi.”(sayfa,25)

İnsanın cinsel isteklerinin çalışma yaşamında bastırılmasına ilişkin Lafargue'nin söyledikleri bu kadarla kalmaz. Aynı yapıtında,

“Hristiyan ahlakının zavallı bir taklidi olan kapitalist ahlaki işçinin ten isteklerine lanetler yağdırıyor. Üreticilerin gereksinimlerini en aza indirmeyi, sevinçlerini, tutkularını yok etmeyi ve onu dur durak tanımayan acımasız bir makina durumuna mahkum etmeyi, kendine ideal olarak seçiyor.” (Önsöz, sayfa: 17)

diyen Lafargue, İnsan tutkuları hakkında da devamla şunları söyler:

“ hepsi de doğaları gereği iyidir, bize düşen, sadece onları kötüye kullanmaktan ve aşırıya kaçmaktan kurtarmaktır.’(Descartes, Ruhun Tutkuları) ve bu tutkular, ancak karşılıklı dengelemelerle ve insan organizmasının uyumlu gelişimiyle önlenebilir.” (Önsöz, sayfa: 18)

Bütün bu sözler Bukowski'nin yaşadıklarıyla nasıl da şaşılası bir benzerlik gösteriyor! 1883' den 1958' e pek bir şey

değişmediği gibi 1958' de doğru olan maalesef bugün özellikle kendi ülkemizde daha da doğrudur.

Üretim ilişkilerinin insanın ilk disipline ettiği, ilk sınırladığı alanın cinsellik oluşu, onun hem kendi insanlığına kavuşmaması hem de iş saatlerinde, yani üretim sırasında daha verimli olması içindir. Politik bilinç ya da bazı noktaların farkına varmış olma aşaması, belki de daha sonra açığa çıkabilecek, daha uzak tehlikelerdir düzen için. Oysa Bukowski yaşamı boyunca hiçbir zaman kendi cinselliğini bastırıp gizleyen iki yüzlü tipik bir çalışan olmamıştır.

Yalçın Küçük sosyalist bir düzende insanca bir yaşamın temel motifleri üzerine konuşurken Bukowski'nin kendi yaşamı üzerine söyledikleriyle ters düşmeyecek sözler söylüyor:

“Çünkü sosyalizmin amacı insanların giderek daha çok çalışması değil, daha az çalışması ve giderek hiç çalışmamasıdır; bütün ütopyalar, başta Thomas More'un ütopyası, insanlar için günlerin doğaya çıkılarak, spor yapılarak, kitap okuyup müzik dinleyerek, sağlıklı ölçüde dünyanın nimetlerini tüketerek, sevişerek geçirildiği bir geleceği düşünüyor. Bütün ütopyalar, bir cennet özlemini dile getiriyorlar; Marx, ütopyacıları eleştirmiş olsa da sosyalizm de insanlığın ütopyasını içeriyor.”⁴²

Burada çalışma yaşamında kısıtlanan cinsellik karşısında, sevişmenin, sanatın ve sporun temel yaşam motifleri haline geldiği bir geleceğin açıkça karşılıklı konumlandırıldığı görülmektedir. “İktisadi Aklın Eleştirisi” adlı kitabında Andre Gorz da, çalışma sürelerinin belli bir düzeye indirilmesiyle kullanılabilir zamanın yeni bir boyut kazanacağı bir gelecek tasarısı bünyesinde tanımladığı “Özerk Faaliyetler Alanı” içinde, bir sonuca, bir tatmine ulaşmanın amacı olmayan, bu sonucu ve

⁴² Yalçın Küçük, Sovyetlerde Sorun, Kurtuluş Yazısı, Dönem Yayınevi,1988, s.231

bu tatmini doğrudan üreten faaliyetleri örneklendirirken, “Müziğe, aşka, eğitime, düşünce alışverişine, bir hastaya güç vermeye, yaratıya, vs adanan zaman, yaşam zamanının kendisidir, bunun satılıp alınabileceği fiyat yoktur,”⁴³ diyerek hemen hemen aynı örneklere yer vermektedir.

Bütün bu örnekler, hem sosyalist ütopyanın içeriğini belirginleştirmekte, hem de kapitalist yaşam biçimlerinin kısıtlayıcılığı karşısında diğer faaliyetlerle birlikte cinselliğin bütün doğallığıyla yaşanmasının, bu ütopya da yerini alması gerekliliğini gözler önüne sermektedir. Bukowski’nin çalışma yaşamından mümkün olduğunca uzak durarak, ama cinselliğe her an kendini yakın düşünmesinin bir sol gelecek tasarısı açısından eleştirilecek bir konu olmadığı bu satırlarda açıkça görülmektedir.

Bukowski’nin pek çok yönden eleştirilecek bir yaşam biçimi sürse de, kişiliğinin kimi yönleri eleştirilebilse de ondaki sol nüveyi görmemek bir eksikliktir. Bukowski’nin düzene yönelttiği eleştirileri ve sürdürmek istediği yaşam biçimi ile sol ütopyalar arasındaki benzerlik, onun kötü yanlarının gölgesinde kalmamalıdır. Eğer sol olanda solu göremiyorsak bu bizim solculuğumuzun da eksilmesi demek olur. Ve tabii bunun tersi de doğrudur.

2.11. Bukowski’nin Bazı İşleri Adi ve Onursuz Olarak Nitelemesi:

“Sosyalistler kapitalistlerin hakimiyetinden kurtulmuş bir toplumun işi keyifli kılacağını ve bütün iğrenç ve sağlıklı, ağır ve sıkıcı işleri ortadan kaldıracığını öne sürdüklerinde, alay konusu olmuşlardı.”

(Pyotr Kropotkin, alıntılanan kaynak Cogito dergisi, sayı 12, sayfa 54)

Yukarıdaki sözler bir sosyalistin bakış açısını tanımlaması açısından önemlidir. Bukowski’nin de bazı işler hakkında

⁴³ Andre Gorz, İktisadi Aklın Eleştirisi, Ayrıntı Yayınları, 1995, s.278

söyledikleri neredeyse bir sosyalistinkiyle aynıdır. Bukowski bazı işleri adi bulur ve insan onuruyla bağdaştıramadığını açıkça söyler.

"2. Dünya Savaşı sırasında eleman yetersizliği olması gerekirdi ama her işe dört-beş kişi başvuruyordu. Adi işler için en azından." (3/46)

Bukowski'nin bu tür işlere binlerce kişinin başvurduğu yakın zamanların Türkiye'sini görse kim bilir neler yazardı diye düşünmeden edemiyor insan. Ama burada önemli olan Bukowski'nin bazı işleri açıkça "Adi" diye tanımlamasıdır. Bukowski zaman zaman kapitalist dünyada mevcut işler için değişik tanımlamalar da kullanır:

"Pis iştir boksörlük bazen. Ama pis olmayan meslek o kadar az ki. Avukatlık mesela, parası iyi ama pislik diz boyu. Dişçiliğe ne demeli? İnsanın ağzı kıcının deliğinden daha pistir. Ya araba tamirciliği? Eller yara bere içinde, asla çıkmayacak yağlı bir kir tabakası, Hayvanat bahçesi bakıcılığı? Kafesleri hortumla yıkayıp durmak, "zürafalar uyur mu?" türünden sorulara cevap vermek." (8/172)

"Yeşil giyinmiş bir zavallı gelip kıcımı traş etti. Ne korkunç işler var dünyada." (9/126)

Görüldüğü gibi bazı işler, yorucu ve yıpratıcı olmak dışında Bukowski için adi, pis, küçük düşürücü ve korkunçtur. Bukowski bu tür işleri onur kırıcı, pis ve insana yakışmayan olarak nitelerken de çoğu solcunun es geçtiği, üzerinde bile durmadığı bir konuda, gerçek bir solcu gibi davranır. Bukowski böylece bize, kurulacak bir sol düzende sadece çalışma şartlarını düzeltmekle ve sürelerini kısıtlamakla yetinmeyip, bazı işleri olduğu gibi ortadan kaldırarak insana yakışan başka çözümler bulmak gerektiği konusunda da yol gösterici bir ışık yakar. Benzer bir yakınma Ekmek Arası romanında, çalışma yaşamının en başındayken bile ortaya çıkar Şöyle sorar kendine Bukowski:

“Peki diyordum kendi kendime, bir iş buldun. Ömür boyu böyle bir işte mi çalışacaksın?” (1/163)

Ve devamında şöyle der:

“Yapmak zorunda kaldıkları işler küçük düşürücüydü...o küçük düşürücü servis elemanlığı bile ancak torpille mümkündü.” (1/169)

Küçük düşürücü işler. Bu vurgu bir solcunun yakınmasıdır. Burada yeniden Lafargue’ye dönebiliriz. Çünkü Lafargue ünlü yapıtında çalışma fetişini yerden yere vururken hizmetçilik türünden işlerin çalışan sınıf içerisinde nasıl büyük bir yer kapladığını da belirtmek gereği duyuyordu. Lafargue’nin 1861 yılı için verdiği örnekte 1.208.648 kişi uşak olarak çalışırken nitelikli iş sayılabilecek diğer işlerde çalışanların sayısını 1.039.605 olarak veriyordu.⁴⁴ Bugün uşak sınıfından olanların çalışan sınıf içindeki çokluğu değişmemiştir.1861 de neyse günümüzde de odur. Andre Gorz, günümüzde toplumun iyi işlere sahip olanlarla işlerinin niteliği gereği aslında bu kişilere hizmet eder durumdaki sınıflar arasındaki yeni bir tabakalaşmadan söz ederken,

*“Bu tür faaaliyeler, bunları yerine getiren insanların statüsü ve ücretlendirilme tarzları ne olursa olsun **hizmetçilik** faaliyetleridir.”⁴⁵*

demektedir. Andre Gorz aynı eserinde bu tür işlerin Lafargue’nin söz ettiği dönemdeki kadar belirgin olmadığını belirtirken bunun nedenlerini şöyle ortaya koyuyor:

*“Çünkü günümüzde kişisel hizmetler büyük oranda toplumsallaştırılmış veya sanayileştirilmiştir: Hizmetçilerin çoğunluğu özel şahıslara sömürecekleri (geçici, kısmi süre kullanılan, götürü usulü ücret verilen) el emeğini kiralayan hizmet iletmeleri tarafından istihdam edilir. Ama bu gerçekte bir şey değiştirmez: **Bu insanlar***

⁴⁴ Paul Lafargue, Tembellik Hakkı, sayfa 41-42

⁴⁵ Andre Gorz, İktisadi Aklın Eleştirisi, Ayrıntı Yayınları,1995, s.19

hizmetçilik, yani hayatlarını iyi kazananların, kişisel avantajları için ve üretkenlik kazancı olmadan, ekonomi içinde işi olmayan insanlara aktardıkları bir işi yaparlar.”⁴⁶

Yine bu tabakalaşma için Andre Gorz şöyle der:

“Toplumun bu tabakalaşması, sınıflar halinde tabakalaşmadan farklıdır. Sınıfsal tabakalaşmadan farklı olarak bu tabakalaşma, ücretlilere olduğu kadar, sermaye yöneticilerine ve işletme idarecilerine de kişisel olmayan talepler dayatan iktisadi bir sistemin işleyişine ilişkin yasaları yansıtmaz; bu kez , kişisel hizmet yükümlüsü işçilerin en azından bir bölümü için, hizmet ettikleri insanlar karşısında kişisel bir itaat ve bağımlılık söz konusudur. Sanayileşmenin ikinci dünya savaşından sonra yıkılmış olduğu bir ‘köle’ sınıfı yeniden doğuyor.”⁴⁷

Sonuç,

“...kaçınılmaz olarak, bir yanda uygulayanlar kitlesi ve diğer yanda görevlerini yerine getirmek için kişisel hizmetlerini görececek bir yığın yardımcıya ihtiyacı olan yeri doldurulamaz bir karar vericiler ve teknisyenler sınıfı halinde katmanlaşmak zorunda...”⁴⁸

olan bir toplumdur.

Paul Lafargue de adı geçen eserinde bu uşak sınıfına şunları da ekliyor:

“Kendilerini, sırf zengin sınıfların masraflı ve(gereksiz, kof, uydurma, işe yaramaz) zevklerini doyurmaya adanmış bir sürü zavallılar sınıfı, elmas yontucuları,

⁴⁶ Andre Gorz, İktisadi Aklın Eleştirisi, s.21

⁴⁷ Andre Gorz, İktisadi Aklın Eleştirisi, Ayrıntı Yayınları,1995, s.20

⁴⁸ Andre Gorz, İktisadi Aklın Eleştirisi, Ayrıntı Yayınları,1995, s.19

dantelacılar, nakışçı kadınlar, lüks cilt işçileri, eğlence evlerinin bezekçileri vb."⁴⁹

Bu sayfanın altındaki dipnot ise neredeyse Andre Gorz'un tarif ettiği günümüz toplumuna yönelik yıllar öncesinden etkileyici bir öngörü niteliğinde:

*" Hali vakti yerinde olan sınıfların hizmetinde uşaklar gibi çalıştırılan bir ülke halkının oranı, o ülkenin ulusal zenginlik ve uygarlık düzeyindeki ilerililiğini gösterir"*⁵⁰

Görüldüğü gibi söz konusu uluslar bugün bu konuda oldukça ileridirler. Lafargue'nin saydığı işlere Andre Gorz gazete ve pizza dağıtıcılarını da eklemektedir.(İktisadi Aklın Eleştirisi, sayfa:20) Kuşkusuz bu tür işler bugün sayılamayacak kadar çoktur. İşte Bukowski'nin nefretle baktığı, ama kaçınılmaz olarak çoğu zaman bir parçası olmak zorunda kaldığı ötekilerin dünyası, bu tür işlerdir.

Lafargue bu uşak sınıfının üretici sınıfı sayıca aştığını aynı yapının bir başka yerinde de **"sayıca üretici sınıfı aşan uşaklar sınıfı,"**⁵¹ diyerek tekrar eder.

Bukowski'ye aylak demek çok kolaydı belki; ama bütün bu söylenenlerden sonra artık değil.

*"İşçilerin, kendilerini öldürürcesine çalışma ve yokluk içinde sürünerek yaşama gibi çılgınlığı karşısında, kapitalizmin büyük üretim sorunu üretici bulmak ve onların gücünü iki katına çıkarmak değil, tüketici bulmak, isteklerini kamçulamak ve onlarda sahte gereksinimler yaratmaktır artık."*⁵²

⁴⁹ Paul Lafargue, Tembellik Hakkı, Fazla Üretimin Ardından Gelen, s.42)

⁵⁰ R.M. Martin, Ireland Before and After the Union, 1018, Paul Lafargue, Tembellik Hakkı içinde, s.42

⁵¹ Paul Lafargue, Tembellik Hakkı, s. 45

⁵² Paul Lafargue, Tembellik Hakkı, s.44

Ve kapitalist sistemin bugün bile yanıt vermeye isteksiz olduğu soruyu Lafargue şöyle sorar:

“Niçin yıllık çalışma aynı biçimde 12 aya dağıtılmasın ve altı ay içinde 12 saatlik bir hazımsızlığa uğrayacak yerde her işçi altı ya da beş saat çalışmayla yetinmeye zorlanmasın?”⁵³

Günlük yaşamımızda dile gelen sorun “işsizlik”, “iş bulma” vs. dir. Ancak bazı işlerin başlı başına insan onuruna aykırı olması vurgusunun edebiyatta, özellikle bizim edebiyatımızda pek örneği görülmez. Onursuz muameleler, bazı işlerin düpedüz insan onuruna aykırı oluşu hiç sorgulanmaz. Örneğin çöpçülük, lağım işçiliği, hizmetçilik gibi işler “birinin mutlaka yapması gerek” anlayışının dışına çıkamadığımız için varlıkları sorgulanmayan, teknolojinin olanakları kullanılarak başka tür çözümler oluşturmak üzere alternatififi aranmayan işlerdendir. Bu anlayış açıkça dile getirmese de en azından eleştirel bakışıyla varlıklarını yadsıdığı için Bukowski’nin kendi arzuladığı bir düzende olmayacak işlerdir. Yeni bir kent tasarımı, toplumun yeniden örgütlenişi, uzmanlaşmanın bugünkü gibi insanı diğer insanlardan kopartmadığı bir çalışma yaşamı gibi saç ayaklarını, Bukowski’nin yakınmalarından yola çıkarak düşünmek mümkündür. Böyle bir düzende insanların aç kalması, kuyruklarda saatlerce beklemesi gibi diğer eleştirdiği eksiklikler de olmayacaktır. Bu düzende “bir sonuca, bir tatmine ulaşmanın aracı” olmayan, “bu sonucu , bu tatmini doğrudan” üreten işler dışındaki işlerin olmaması esas olacaktır. Başka bir deyişle, bazı işleri göreceli bir alanda bırakmadan, hiç tartışmadan, insan onuruna aykırı diye tanımlayıp tarihten silip atma hedefi, sol bir gelecek tasarısının ayrılmaz bir parçası olmalıdır. Dolayısıyla Bukowski’nin bazı işlerin kendisine, uygulanma biçimlerine değil, düpedüz varlıklarına

⁵³ Paul Lafargue, Tembellik Hakkı, s.47)

yönelttiği eleştirilerin, bu işlerin ancak kapitalist bir toplum düzeni içinde varlık kazanmış, ancak böyle bir düzen için “zorunlu” hale gelmiş işler olduğu kabul edildiğinde, sol düşünceyle büyük ölçüde uyum gösterdiği söylenebilir. Bu bakımdan sadece çalışma sürelerinde yapılacak büyük indirimlerle ya da çalışmanın “bebek nöbeti” haline getirilerek hafifletilmesi ile yetinilmemesi gerekir. Bazı işlerin sürelerinin kısıtlanmasının ötesinde tamamen tarihten silinmesi gerektiği konusunda Bukowski’ de belirgin ip uçları yakalamak mümkündür. Sol düşüncede çoğu kez hatırlanmayan bu tavrı göstermek açmak açısından Bukowski’nin bu ağır eleştirileri bir başlangıç noktası olarak düşünülebilir.

2.12.Çalışma Yaşamına Tutsaklık Araçları ve Bukowski:

Modern dünyada insanlar çalışma yaşamının bütün kötü yanlarına rağmen bu yaşamdan kopamamaktadırlar. Bu insanlar bir biçimde mevcut düzenin sürüp gitmesine izin vermekte ve o düzende yer almayı sürdürmektedirler

Ben de iş yaşamımın bir evresinde çalışanların kötü şartlarına tanık olmuştum. Burası dünya çapında, büyük, modern bir işletmeydi. Ama metal ürünlerin üretim sonrası üzerlerindeki pürüzlerden arındırılması işlemi tek tek, elle, büyük sert zımparalar kullanılarak yapılmak zorundaydı. Bu zımparalardan çıkan toz bütün gün bu iş yapan işçilerin ciğerlerinde birike birike kısa bir sürede ölümcül bir hastalığa neden oluyordu. Bir gün bunu bile bile neden bu insanların bu atölyede çalıştıklarını sormuştum.

“Öleceklerini biliyorlar kuşkusuz,” demişti bana soruyu sorduğum kişi ve devam etmişti. “Ama parasızlık daha kötü olduğu için, ‘ölene kadar en az 10 belki 15 yıl yaşarım’ diye düşünüyorlar. En azından o süre içinde para kazanıyorlar.”

Evet bu satırların yazarı kalan ömrü hakkında soğuk hesaplar yaparak çalışan bu insanları gözleriyle görmüştür. On-on beş yıl sonra ölebileceklerini bile bile bu hayata razı gelen insanlar beni hayrete düşürmüştü. Bukowski de tanık olduğu bu yıldırıcı

yaşama "Hayır" diyemeyen insanlara hayretini gizlemez. Hemen bütün yapıtlarında bu hayretin ve acımanın ipuçları vardır.

"İkinci kata çıktım. Kapıyı açtım ve içeriye baktım; oradaydılar. Hükümet Binası'nın memurları. Gözüme bir kız çarptı, zavalılık, tek kolluydu. Ömür boyu orada kalacaktı. Durumun benim gibi bir ayyaşınkinden farkı yoktu. Eee, bizim oğlanların dediği gibi, insanın bir yerde çalışması gerekiyordu. Bu nedenle, olana eyvallah diyorlardı. Köle akıydı bu."(2/177)

Bu sözler "Çalışma ahlakı köle ahlakıdır" diyen Bertrand Russel'i akla getiriyor hemen.

Yine Bukowski, emeklilik dışında, bu saçma çalışma yaşamı için başka rasyonelleştirme araçlarından söz eder:

"Hank, 4 çocuğum var. Onların ekmek parasını kazanmalıyım."(2/176)

Düzenin insanların kafalarının içine yerleştirdiği muhafızların çeşidi oldukça fazladır. Bu ve benzeri pek çok neden çalışma yaşamının kutsanmasına, başa gelenin çekilmesine neden olmaktadır. Hatta daha ileri giderek çocuklarının doğmasıyla kendi yaşamlarının bittiğini, artık çocukları için yaşadıklarını büyük rahatlıkla söyleyen ana-babalar vardır ve bu büyük çirkinliğin küçük katlanıcıları, giderek toplumun asıl eksenini oluşturmaktadır. İnsanlar bir biçimde yaşamdan kaçmaktadırlar. Bukowski evrensel bir yozlaşmayı dile getiren evrensel bir yazardır.

Bu düzen içinde kalmak için insanlara en çok baskı yapan korkulardan biri işsizlik korkusudur. İşsiz kalmak ideolojik olarak kendi beceriksizliklerinin, kendi isteklerinin sonucu olarak ortaya çıkmış, en büyük suç, en büyük utanç olarak insanlara kabul ettirilmesinin yanında, en kötü işlerin bile ehven-i şer sayılmasına yol açan korkunç bir toplumsal korku haline gelmiştir. Bu durum Bukowski'nin pek çok yapıtında dile getirilmiştir. Bu insanlar Bukowski'nin gözünde köleliklerinin farkında olmayan, en pis işlerde olsa bile çalışıyor olduklarında

kendini şanslı sayan insanlardır. Bana Aşkını Getir adlı kitabındaki bir şiirinde olaya bakışı şöyledir:

*ve içkinin kötülükleri üstüne
dilediğinizi söyleyebilirsiniz
ama onsuz hayata katlanamazdım
sıçan gözlü ustabaşlarına
tatil ve sigorta
ile yetinen
işçilere
köleliklerinin farkında
olmadan
kendilerini şanslı sayan
adamların
esaretine. (8/177)*

Bukowski, çalışan insanlara bu eleştirileri getirdiğinde “Kabahatin çoğu da sende,” diyen Nâzım’ın çok da uzağında değildir.

Modern insanın, düzen içinde bir tür hamamböceği haline gelmesinde etkili olan korkularının en başta geleni olan işsizlik korkusu, Bukowski’ de yoktur. Bütün hayatı bir işten diğerine sürüklenmekle geçer. Bir bakıma kentten kente sürüklenip durmasında, işe girişlerdeki sorgulamalardan ve eski işlerinin getirdiği kötü şöhrete ulaşılmasından kaçma çabasının da etkisi vardır.

İşsizlik korkusunun sonuçlarına ve onu yaratan unsurlardan birine Factotum’ da değinilmiştir:

“...şubelerin iade ettikleri pantolonların irsaliyede belirtilen rakamı tutup tutmadığına bakıyordum. Hep tamam çıkardı pantolonlar çünkü diğer tarafta sevkiyatı yapan kişi dikkatsiz olamayacak kadar korkuyordu işini kaybetmekten. Genellikle otuz altı araba taksidinin yedincisindedir, karısı Pazartesi günleri seramik kursuna gidiyordur, ev kredisinin faizleri onu yiyip bitiriyordur ve beş çocuğunun her biri günde bir litre süt içer.”(3/114)

Görüldüğü gibi sistem insanları tam anlamıyla avucuna almıştır. Özellikle taksitli alışverişlerin ve yakın zamanlar için gelecekteki gelirin önceden harcanması anlayışının bir uygulaması olan kredi kartı kullanımının çalışanları sistemin içinde kalmaya zorladığı ve işsizlik korkusunu katmerleştirdiği gerçeğine yapılan vurgu önemlidir.↓

Bütün bu araçlar insanı en pis, en adi, en yorucu işlerin ve tekdüze, anlamsız bir hayatın tutsağı yapar. Gerçek yaşamın iş yerinin dışında oluşu teması Bukowski'nin eserlerinde sıkça görülür. Bunların en iyilerinden biri de "Sıradan Delilik Öyküleri" adlı kitaptaki "Aptal İsalat" adlı öyküdür. Öykünün kahramanı sekiz saatlik bir mesaisini bitirmek üzeredir:

"Sekiz saatlik vardiya bitmek üzereydi. Dan Skolarski lastiği makinaya yükleyenlerden biriydi. Akşamdan kalmaydı, çok zor geçmişti sekiz saat, dakikalar saat, saniyeler dakika gibi ve başını kaldırıp baktığında kubbeli dairede 5 kişi seni gözlüyordu. Ne zaman baksan seni izleyen on GÖZ." (13/86)

Burada edebiyatın pek ilişmediği bir konuya, çalışan insanın aslında gönüllü bir psikolojik dengesizlikle bir arada olmak zorunluluğuna da değinilmiştir: Çalışan insan, gözlenen insandır! Bu durum, bütün kapitalist toplumlarda denetleyenin, gözetleyenin, not verenin ve kısaca ipleri elinde tutanın çalışanın kafasının içinde yerleşip onun kendine ait olan yalnızlığını paramparça etmesi demektir. Bu bütün modern işletmelerde gözlemlenebilen, bütün çalışanlar arasındaki ilişkilere damgasını vurmuş psikolojik baskı, zamanla bir travma halini bile alabilir. Gizliden gizliye her çalışanda var bu olan psikolojik travmanın bir ucunda insanın kafasının içinde bir paranoya gibi, kendi kendini, onu izleyenler önünde kısıtlaması ve sürekli kontrol etme zorunluluğu varsa, diğer ucunda da yanlış yaptığında işini kaybetmek korkusu yer almaktadır. Çalışan insanı körelten bir başka olgu da bu psikolojik yapının insanı yine kendini izleyenler önünde "iş yapıyor" izlenimine yönelik olarak bir sinema artisti gibi rol yapmak ve kendi görüntüsüyle de ilgilenmek zorunda

birakmasıdır. Yani çalışan insan bir taraftan işini yapmakla uğraşırken bir taraftan da işini yapıyor olmanın görüntüsünü de inşa etme yükümlülüğüyle karşı karşıyadır. Bu duruma Factotum'da da değinilmiştir:

"İş kolay ve monotondur ama çalışanlar sürekli panik içindeydiler. İşlerini kaybetmekten korkuyorlardı."
(3/12)

Ve çalışanların psikolojisi ile ilgili olarak hemen ekler:

"İşini yapmanın yeterli olmadığını, ilgili hatta tutkulu olman gerektiğini ilk kez o anda anlamıştım." (3/12)

Görüldüğü gibi bu ilişkiler her çalışanı itiraf edilmese de aslında psikolojik olarak "hasta" sayılabilecek bir konuma itmektedir. Bu işin doğası gereği böyledir. Ve yine bunlara ek olarak özgürlüğü "dışarı"da bulan sıradan çalışan için başka bir sorun, belirsiz mesai saatleri ile boğuşmaktır. Psikolojik olarak yıkılmış insan çalışma süresince duvardaki ya da kolundaki saate bakıp ne kadar zamanının kaldığını hesaplarken bir taraftan da mesaisinin uzayıp uzamayacağı üzerine kafa patlatmak zorundadır. Gelecek korkusunun en minik parçası olarak daha ne kadar çalışacağını, özgürlüğüne ne kadar daha kaldığını hesaplayıp duran insan bütün bu psikolojik süreçlerden normal bir insan olarak çıkamaz. Hem bedenlen hem de ruhen bir yıkıntı haline gelmiş insanlar çok sıkça karşımıza çıkar Bukowski'nin öykülerinde.

Bukowski çalışma dünyasını, direnci kırılmış, düşünme yeteneğini kaybetmiş, çaresiz insanların kapısında beklediği bir ortam olarak betimler. Örneğin Cesaret Sıkma Makinesi adlı öyküsünde iş bekleyen insanlar, kendilerine önerilen bütün koşullara evet demeleri için büyük sıkma makinelerinden geçirilerek içlerindeki bütün direnç alınan zavallılar olarak gösterir:

"dinledi. 'evet, evet. iyi bir muhasebeci var elimizde. maaşı mı ? ilk iki hafta için 300 dolar, yani haftalığı 300 dolar. ilk iki haftalığına el koyuyor, sonrası için ya ona haftada 50 dolar veriyoruz ya da kovuyoruz. ilk iki

haftadan sonra siz kovarsanız biz SİZE yüz dolar ödüyoruz. neden mi? eee, çarkı döndürmek gerek, değil mi? herşey psikolojik, Noel Baba gibi. ne zaman mı? hemen yollarım. adresi alayım. güzel, güzel, birazdan emrinizde olacak. koşulları unutmayın. sözleşmesini de yolluyoruz. iyi günler.'

Bagley telefonu kapattı. Adresin altını çizerken kendi kendine bir şarkı mırıldandı. 'bir tane indir, Danforth. şöyle yorgun ve zayıflardan olsun. ilk sevkியatta iyilerinden yollamanın alemi yok.'

Danforth telden çamaşır ipine gidip yorgun ve zayıflardan birinin parmaklarından mandalları çıkardı.

'buraya getir. adı ne?'

'Herman. Herman. Telleman.'

'hay Allah, hiç de iyi görünmüyor. bunun içinde biraz kan kalmış gibi. gözlerinde de hafif bir parlaklık görüyorum...baksana, Danforth, makinenin ayarı tam sıkmaya ayarlı değil mi? çok iyi sıkılmalarını istiyorum, direncin zerresi kalmamalı, anlıyor musun?' '' (6/51).

İşte bu: Sorun, direncin zerresinin kalmamasıdır. Ancak bu halde insanlar dayatılan koşullara sorgusuz sualsiz boyun eğebilirler ve ancak böylece düzenin çarkları dönmeye devam edebilir. Bu öyküde henüz direnci tamamen alınamamış biri ile bu kişiyi, bedeli ne olursa olsun, çalışmanın erdemleri konusunda ikna etmeye çalışan bir acenta sahibinin diyalogu her açıdan ilginçtir:

'bunların bazıları bayağı zorluk çıkarıyor. bazıları daha cesur oluyor, biliyorsun. bakarak anlaşılmıyor.'

'pekala. şunu sinayalım hele.Herman. hey , evlat !'

'ne var, babalık?'

'iyi bir işe ne dersin?'

'allah korusun!'

'ne? iyi bir iş istemiyor musun?'

'dalga mı geçiyorsun? benim ihtiyar Jersey'liydi, bütün lanet hayatı boyunca çalıştı ve onu kendi parası ile gömdükten sonra geriye ne kaldı, biliyor musun?'

'ne?'

'on beş sent ve sıkıcı bir hayatın sonu.'

'iyi de, bir karın, ailen, evin, saygınlığın olsun istemez misin? üç yılda bir yeni bir araba?''

Son cümlede sayılanlar bütün toplumlarda çalışmanın karşılığında sunulanların özeti gibidir. Bütün bu nimetlere rağmen çalışmak gibi bir bedel ödemek istemeyen işsiz, makineden iki kere daha geçirilir. Hatta bu işlemi yapan kişi "cesaretin zerresi kalmadı içinde, göreceksin," der.(6/51) Bütün bu nimetleri reddetmek düzeni reddetmek demektir aslında ve bu red ile cesaret aynı şey kabul edilir. Düzenin asıl korktuğu da bu reddediştir. Çünkü çalışmayı sorgulayan ardından düzeni de reddedebilir.

Öykünün devamında patron bir kez daha işleminden geçmiş muhasebeciyi sorgular. Bu kez muhasebeci "normal" bir insana dönüşmüştür. İzleyen satırlarda Bukowski tipik ya da normal Amerikalıyı belki de hiçbir öyküsünde olmadığı kadar açıkça tarif etmektedir:

"ne hissediyorsun? Ya da kendini nasıl hissediyorsun?"

"hiçbir şey hissetmiyorum, efendim."

"aynasızları sever misin?"

"aynasız değil, efendim, polis memurları. bizi zaman zaman vurarak, hapse atarak, döverek ve ceza keserek korusalar da içimizdeki şiddetin kurbanıdırlar. Kötü aynasız yoktur.polis memuru, özür dilerim, polis memurları olmasaydı yasaları kafamıza göre uygulayacağımızın farkında mısınız?"

"o zaman ne olurdu?"

“bilmem, bunu hiç düşünmedim, efendim.”

Polisin olmadığı bir düzeni düşünmemek. İşte işlemden geçirilmiş, yani normalleştirilmiş tipik yurttaşın beklenen budur. Burada beklenenin tersine polisin olmadığı düzeni düşünmedeki ütöplast vurgu dikkat çekmelidir. Belki de polisin olmadığı bir düzen düşünmek bütün ütöplastların ortak teması sayılabilir. Görölüyor ki düzen başka bir düzen hayalini bile “normal” insana yasaklamaktadır. Böyle bir düzenin hayal edilmesi bile açık tehlike halindedir. Hikâye şöyle devam eder:

“mükemmel.Tanrıya inanır mısın?”

“elbette efendim.Tanrıya, aileye, Devlet’e, Ülke’ye ve Emeğe.”

“aman allahım.”

“efendim?”

“kusura bakma, peki mesai sever misin?”

“evet tabii efendim! Mümkünse haftanın yedi günü ve mümkünse iki işte birden çalışmayı severim.”

“neden?”

“para için, efendim. renkli televizyon, ve araba, ev, ipek pijamalar, iki köpek, elektrikli traş makinesi, hayat sigortası, sağlık sigortası ve diğer sigortalar, çocukların eğitimi, otomatik garaj kapısı, pahalı giysiler ve kırk beş dolarlık ayakkabılar, fotoğraf makinesi, kol saati, yüzük, buzdolabı, çamaşır ve bulaşık makinesi, yeni koltuklar, yeni yatak, duvardan duvara halı, kiliseye bağış, merkezi ısıtma...”(6/53)

Burada sayılanlar kapitalist düzene yöneltlen en önemli eleştiriyi oluşturmaktadır. Yani kapitalist yaşam biçimini ve onun sayısız aldatıcı ürünü ile koşullanmış tüketim çılgını insanı hedef almaktadır. Gerçekten de bugün kapitalist düzende sadece satmaya odaklanmış üretim dünyanın bütün kaynaklarını doyumsuzca tüketirken ortaya koyduğu ürünlerin tartışılması yapılmamaktadır. Bunların ne kadarı gerekli, ne kadarı

gereksizdir? Basit bir gözlem bile bu göz kamaştıran üretim bolluğunun en azından % 50'sinin yararsız, gereksiz ve hatta saçmalık boyutunda, yapay istekler doğrultusunda ortaya konulmuş ürünlerden oluştuğunu saptamaya yeter.

Hikâyenin devamı düzene yöneltilebilecek önemli başka eleştiriyi gündeme getirir:

"pekala pekala .kes. bu imkânlardan ne zaman istifade edeceksin?"

"anlamadım efendim?"

"gece gündüz iki işte birden çalışırken bu lüks hayatı yaşayacak zamanı nereden bulacaksın diyorum?"

"günü gelecektir efendim, günü gelecektir."

"peki çocuklarının bir gün büyüüp senin hıyarın teki olduğunu düşüneceklerinden korkmuyor musun?"

"hayatımı onlar için çalışarak geçirdikten sonra mı? elbette, hayır!"

"mükemmel birkaç sorum daha var."

"evet efendim."

"bu koşuşturmaca beden ve ruh sağlığına zararlı değil mi sençe?"

"sürekli çalışıyor olmasam boş vaktimi içerek, yağlı boya tablolar yaparuk, düzüşerek, sirke giderek ya da parktaki ördekleri seyrederek geçiriyor olurum."(6/53)

Bu son cümle bir bakıma Bukowski'nin çalışmayı fetişleştiren köleci düzenin karşısına koyduğu ve kendi gerçek yaşamında gerçekleştirdiği eylemlerden bir demet sunmaktadır bize. Bu konuşmadan Bukowski'nin kendi seçtiği yaşam biçimine karşı toplumun alışıldık tepkilerinin farkında olduğunu da ortaya koymaktadır.

"parktaki ördekleri seyretmek hoş bir şey değil mi sençe?"

"hoş ama boş, efendim, para getirmez."

"tamam, s.iktir git."

"efendim?"

"görüşme sona ermiştir demek istedim."

"tamam. Dan, bu hazır. iyi iş yapmışsın. sözleşmesini eline tutuştur, imzalat, küçük puntoları okumayacaktır, bizim iyi insanlar olduğumuzu düşünüyor. adresi ver ve yolla. Ondan memnun kalacaklar, aylardan beri gönderdiğim en iyi muhasebeci."(6/53)

Kapitalist toplumun nasıl paraya odaklandığını ve her eylemi para ile ölçtüğünü de yine yukardaki konuşmada eleştirel bir biçimde görebiliriz. Sonunda muhasebeci istenilen kıvama gelmiş, toplumun rahatça kullanabileceği, soru sormayan, olup bitene sessizce boyun eğen, hatta bu tavrı kaçınılmaz bir gereklilik olarak kabul eder haldedir. Artık çalışma yaşamına hazırdır.

Bu öykünün bir diğer önemli bölümü de henüz düzen tarafından yontulmamış, kıvama getirilmemiş ve ideolojik olarak biçimlendirilmemiş insanlarla normalleştirilmiş sıradan insanların kahraman olarak gördükleri tarihsel kişiliklerin dökümünün verildiği kısımdır. Bu karşılaştırma Bukowki'nin düzen ile nasıl kökten bir hesaplaşmaya girdiğini açıkça ortaya koymaktadır.

A-İşlemden geçirilmişlerin kahramanları:

1-George Washington

2-Bob Hope

3-Mae West

4-Richard Nixon

5-Clark Gable

6-Joe Luis

7-Dinah Sore

8-Frank Sinatra

9-Babe Ruth

10-Yeşil Bereliler

11-Amerikan Silahlı Kuvvetleri ve Donanma, özellikle Bahriyeliler

12-Hazine Departmanı

13-CIA

14-FBI

15-Los Angeles Polis Departmanı

16-Marlene Dietrich

17-Amerikan Tarzı Yaşam

18-Amerikan Doları

B-İşlemden geçirilmemişlerin kahramanları:

1-Calaver

2-Dillinger

3-Che Guevera

4-Malcom X

5-Gandhi

6-Jersey Joe

7-Joe Walcott

8-Grandma Barker

9-Castro

10-Van Gogh

11-Villon

12-Hemingway

Burada ilginç olan hikâyedeki kahramanın işlemden geçirilmemişken saydığı isimlerin “KAYBEDENLER” olarak nitelenmesidir. Daha da ilginç olanı ise muhasebecinin işlemden geçirildikten ve ilk gruptakileri kahraman olarak nitelendirmesinden sonra işlemden geçiren kişinin söyledikleridir:

“bu gerçekten hazır! duygularımı çoktan yitirdim, ama bu benim bile midemi bulandırdı.”(6/57)

Bukowski böylelikle çalışma fetişine boyun eğmiş insanın genel görünümüne de acımasız eleştiriler yöneltmiş olur.

2.13.Çalışma Yaşamının İnsan Psikolojisi Üzerindeki Etkileri ve Bukowski’nin Bazı Gözlemleri:

Bukowski çalışanların psikolojisindeki yıpranmaya ilişkin başka örnekler de verir. Yukarıdaki bölümde ele alınan gözlem altında bulunma psikolojisi bugün bütün gelişmiş toplumlarda inanılmaz uç noktalara varmış durumdadır. Özellikle gelişen bilgisayar teknolojisi ile her an yaygınlaşan video kamera, artık basit bir güvenlik aracı olmaktan çıkmış, insanların istisnasız her dakikalarını otoritenin gözlemine sunan birer kontrol ve müdahale aracı haline gelmiştir. Verimlilik adına çalışanlar kafese kapatılmış kobaylar gibi her dakika gözlem altındadır. Modern iş yaşamı giderek eksiksiz bir Truman Show biçimine girmektedir. Bu durum yasal denetimin ve her türlü ahlaki eleştirinin uzağında, çalışanların en mahrem anlarını bile otorite için bir görüntü haline getirecek boyutlara varmıştır. İşveren kaytarmaya, bir iki dakika da olsa kendine zaman ayırmaya izin vermemekte, insandan bir makine gibi davranmasını beklemektedir. “Biri Bizi Gözetliyor” ya da “Çırak” gibi yarışma programlarının ya da gizli video kayıtlarının varlığı, bu gizli gözetleme merakının toplumdaki uzantılarıdır. Pek çok işyerinde çalışanların bilgisayarlarını iş dışı faaliyetler için kullanıp kullanmadığını denetlemek için özel yazılımların geliştirildiği, elektronik postaların okunduğu, telefonların dinlendiği bir gerçektir. Dolayısıyla bunu bilen işçiler sadece eskiden olduğu gibi usta başının görünürde olup olmamasına dikkat etmek durumunda kalmamakta, görünürde hiçbir gözlemci olmasa bile izlendiklerini bilmektedirler. Böylece yaptıklarının ne olduğu yanında nasıl görüldüğü ile de ilgilenmek zorunda kalan çalışan insan tipi ortaya çıkmıştır. Başka bir deyişle bu işyerlerinde zorunlu bir paranoya gelişmektedir. “Kendini Pazarlama” bu gelişen psikolojinin bir diğer yüzüdür.

Çalışan insandaki bozulmaların bir diğer önemli boyutu da, yıllar süren bir iş yaşamının insanı “çalışmaya alışma” diyebileceğimiz bir ruh haline sokmasıdır:

Hayatımın fazlası ile uzun bir bölümünü sıradan işlerde çalışarak geçirdiğimi düşünüyorum. Elli yaşına kadar. O orospu çocukları beni her gün bir yere gitmeye ve orda belli bir süre kalıp geri dönmeye alıştırdılar. Hiçbir şey yapmadan dolandığım zaman kendimi suçlu hissediyorum. (11/56)⁵⁴

Bukowski Büyük Zen Düğünü adlı öykü kitabında yanına yaklaşan birinin ağzından çalışan insanın kendini bir başkasına beğendirmek için girdiği kılıklerle ilgili olarak anlattıkları psikolojik bozulmanın başka bir örneğini de oluşturur:

“her zaman yanımda küçük bir jilet taşıyım, tam şurda, kemerimin altında. Berduşların çoğunun sakal tıraşı ile problemleri vardır. Benim asla. Ben hazırlıklıyım. Yollara düştüğüm zaman üst üste iki pantolon giyerim-bak- ve şehre indiğimde dıştakini çıkarır, tıraş olur,denizci mavisı gömleğimin içine giydiğim yıka ve giy cinsi beyaz gömleğimi lavaboda yıkar, çizgili kravatımı bağlar, ayakkabılarımı siler, bir eskici dükkanından pantolona uygun bir ceket alır, iki gün sonra kendime bir memuriyet kapıp o bokların arasına

⁵⁴Türk Edebiyatında da benzer satırlar bulmak mümkün:

“ Ben belki yıllardır hiçbir şey yapmıyordum ama hep sanki bir şey yapıyormuş gibi yaşıyordum... Sonra ertesi gün yine aynı şeyleri yaşamak için belli bir saatte kalkıyordum. Kafama estiği gibi atlayıp herhangi bir yere örneğin, Gülhane parkına gidip, orada saatlerce boş boş oturamıyordum, çünkü ‘bir şey yapmamaya’ memur edilmişim ben. Eğer mesai saatleri içinde sorumsuzca bir yerlere takılırsam, ‘boşa vakit kaybediyorum’ duygusu peşimi bırakmıyor, bomboş da olsam, illa ki masamda oturup boş vakit geçirmem gerektiğini düşünüyorum.” (Behiç Ak, Yıldızların Tembelliği, İletişim Yayınları, 2002, sayfa 148-150, vurgular bana ait)

karışırım. Yük treninden indiğimi bilemezler. Ama tahammülüm yok o tür işlere. kendimi yük treninde bulurum bir süre sonra.” (15/116-117)

Bu satırlar kuşkusuz acı vericidir. İnsanın bir iş için başkalarını kandırmak zorunda kalması, kendini başka biri gibi göstermesi düzenin zorladığı bir eylemdir. Çünkü hep temiz bir sicil, temiz bir yüz, düzgün kıyafet, ve köle ruhu isterler. İsyani alınmış köle ruhu ideal bir çalışanın en önemli özelliğidir.

Düzene karşı işlenmiş en küçük bir suç bile akıl almaz bir sistem ve düzenlilikle kayıt altına alınır ve yeri geldiğinde bir koz olarak çalışana karşı kullanılır. Bir trafik cezası, sarhoşluk ya da komşuların şikâyeti istisnasız dosyaya işlenir ve resmi şantaj olarak titizlikle saklanır. Kapitalist düzen insan yığınlarına her zaman ayıklanacak, kötüsü elenecek bir nesne muamelesi yapar. İnsan sadece kameralar ya da kayıt cihazlarıyla değil, yasal pek çok kayıt ve başvuru formu gibi bin bir çeşit bahaneyle üretilmiş araçlarla ömrünün sonuna kadar fişlenir durur. Nasıl olsa yeni keresteler her zaman var olacak, yeni taze bedenlerin okul denilen fabrikalarda düzen için sulanmasına her zaman devam edilecektir.

Postane romanının 92. ve 93. sayfalarında Bukowski, kendi geçmişinin bir gölge gibi onu izlemesinin bir örneğini anlatır. Düzen, geçmişinde utanç verici olaylar olanların bundan cezasını çekse bile kurtulmasına, bu olayları unutmamasına, saklamasına izin vermez. Daha da öteye geçerek, bu olayların en azından diğer insanların önünde dile gelmemesi gibi insani istekleri de görmezden gelir ve acımasız bir itiraf etme mekanizmasını devreye sokar. Cinsellik bahsinde de geçen söz konusu diyalog şöyledir:

“Mr. Chinaski,” dedi, “merak ediyoruz, acaba bu başvuru formunu doğru bir biçimde doldurmuş muydunuz?”

“Ha?”

“Tutuklanma kayıtlarını demek istiyorum.”

Kağıdı elime verdi. Gözlerinde cinsellik namına bir şey yoktu. Aldığım, 8 ya da 10 içkili araba kullanma cezasını yazmamıştım. Tahmin etmiştim tabii. Tarihlerini bilmiyordum.”

“Her şeyi yazmış mısınız bakalım?” diye sordu.

“Hmmm, hmmm, düşüneyim...”

“Ben de biliyordum ne istediğini. “Evet” dememi istiyordu, sonra da beni enseleyecekti.”(2/92-93)

Kendinden olmayanı bulmak, buna göre insanlara notlar vermek, onları sınıflamak, aç kalmamak için düzenin kapısı çalındığında insanlara hatırlatmak içindir. Daha yola çıkarken insanlar bütün bu sorgulamanın bilincinde olarak düzenin istediği gibi olmamanın kaygısını hep içlerinde duyumsarlar. Hatta bu beğendirme çabası kişiliklerinin bir parçası haline gelir.

Bir iş istemek hakkında da söyleyecekleri vardır Bukowski'nin:

“Bir masaya oturmuş birinin önünde durup iş istediğimi; o işe uygun olduğumu söylemek çok zor geliyordu bana. Samimiyetle söylüyorum, yaşam beni dehşete düşürüyordu. Yemek, uyumak ve çıplak dolaşmamak için insanın yapmak zorunda olduğu şeyler ürkütücüydü.” (3/56-57)

İşe alınmak için yaranmaya çalışır:

“İyice alçalmam gerekmişti o işi almak için- işyerimi ikinci evim gibi hissettiğimi söyledim onlara. Hoşlarına gitmişti bu.” (3/88)

İşe alınmak için yalan söyler:

“Formu doldurdum yine de. İyi bir de makyaj çektim.” (2/120)

Bu alıntılarda ortaya konulan gerçekler, modern yaşamda çalışanın psikolojik olarak ne kadar çarpıtılmış ve bozulmuş olduğunu göstermektedir. Her çalışan iş istemeye gittiğinde kendini pazarlamak, kendini olduğundan daha iyi gibi göstermek

ve kendini beğendirmek için türlü numaralara başvurmak zorundadır. Bu kendisiyle barışık, onurlu bir insan için çok ağır bir yükür. Bugün iş görüşmelerinin çoğu, işe alan ve işe başvuran arasında ortaya çıkan ve cinsel eylem ile devletin zor kullandığı an gibi iki farklılaştırıcı, ayırıcı süreçten sonra, modern toplumların içlerinde barındırdığı, en büyük ayrımcı, ötekileyici işlemin gerçekleştiğı bir süreçtir. Bu an küçük bir kayığın büyük bir kıtaya yanaşmasına benzer biçimde en büyük eşitsizliklerin ve belirsizliklerin yaşandığı, kurulu ilişkiler içinde rolü belirlenmiş bireyle bu yapıya henüz katılmamış ama katılmaya istekli bireyin, umutlarla gerçeklerin karşılaştığı, büyük bir sınanma alanıdır. Burada her birey kendinden az ya da çok uzaklaşmak zorunda kalarak hayatının en büyük içyıkımını yapmak, fiziksel bir zor kullanma olmaksızın belli bir davranış kalıbına bürünerek bir fahişе gibi kendini alıcılara beğendirmeye çalışmak ve bunun için de kişiliğinden başka hiçbir halde vermediğı kadar ödün vermek zorunda kalır. Bukowski'nin "iyice alçalmam gerekmişti" demesi boşuna değildir. Bu aşama, işi kaybetmemek için aynı yönde ödün veren bir tutum takınmaya benzemez. Bukowski'nin hayatının pek çok anında gördüğümüz gibi insan dayanılmaz noktada işine bir tekme savurup işini bırakabilir. Çalışan herkes gerektiğinde sırtından bir yük atar gibi işinden ayrılmak seçeneğinin olduğunu bilir. Yani alçalmasını bir noktada durdurabilme seçeneğı vardır. Her ne kadar iş kaybetme korkusu, insanın alçalmak (yalvarması, haklarının elinden alınmasına ses çıkartmaması ya da cinsel tacize katlanması gibi...) zorunda kalmasına neden olabilse de bunu her an kesmek o insanın elindedir. Ama bir insan işe girerken durum bundan farklıdır. O zaten artık kaçamayacağı bir noktada olduğu için o aşamadadır. Yani insanın yeni bir iş için alçalmak zorunda kalması, kendi oto yıkımıyla, kişiliğini hiçleştirme derecesi bakımından, bir işten pek çok şeye boyun eğdikten sonra bile artık bir noktada koşulları katlanılmaz bulup ayrılmak zorunda kalmasından daha önce gelir.

"İyi bir de makyaj çektim." sözü iş yaşamının daha başlangıcında insanın nasıl yalan söylemeye zorlandığını ortaya

koymaktadır. Bugün yeni bir işe başvuracaklar için nasıl özgeçmiş hazırlanacağı, iş görüşmesinde nasıl davranılacağı gibi pek çok bilgi profesyonel olarak piyasada sunulmaktadır. Yani insanlar çok rahat bir biçimde kendilerini olduklarından farklı bir biçimde göstermeye, açıkça yalan söylemeye koşullandırılmıştır. Bu piyasanın oyun kurallarından biri olarak doğal karşılanmaktadır. İnsanlar kendi gerçekleriyle barışık olmak yerine, sürekli bu gerçeklerden utanma, kendilerini her zaman eksik, yetersiz ve beceriksiz olarak görmek psikolojisine itilerek kişilik olarak ufanılmaktadırlar.

Söz konusu “İyi bir de makyaj çektim.” sözünden önce ise Bukowski başka bir gerçeğin daha altını çizmektedir:

“Ya ünlü biri olduğunuz için ya da tanıdığınız için işe alınırdınız.”(3/120)

Burada “makyaj” çekmesini zorunlu kılan etkenlerin bir diğerini ortaya koymaktadır. Bütün bunlar en büyük kapitalist düzenekte gerçekleşmektedir.

İş görüşmeleri insanın kendi kişiliğini budayıp, kendini sevdirmesi gibi insana ters bir süreçtir. İş yaşamı süresince de insanlar her an kendilerine patronlarının gözüyle bakmak ve patronların gözündeki görüntülerini korumak zorunda kalırlar. Bu süreçte insan kendinden uzaklaşır, bir tiyatro oyuncusu gibi kendi gerçekliği yerine kendi tasarladığı görüntüyü koyar. Hep mutlu, keyfi yerinde işçiyi oynamak durumundadır. İnsanın kendinden uzaklaşmasının derecesi bu aldatmayı sürdürebilmesinin de zorluk derecesi ortaya koyar. Modern çalışma yaşamı her gün insanın bir anlamda görüntüyü kurtarması için rol kestiği, psikolojik olarak insanın günbegün kendisinden uzaklaştığı, kendisi yerine otoritenin gözündeki gerçekliği inşa etmek ya da bu yapıyı korumak için çaba harcadığı hastalıklı bir tiyatro sahnesidir. Bizim ne olduğumuz değil bizim onların gözünde nasıl olduğumuz önemlidir. Bu gerçek karşısında iyi çalışmak değil iyi çalışıyormuş gibi görünmek ve karşılığında iyi çalıştığının düşünülmesi, gerçek başka ne tür olursa olsun daha

önemlidir. Bir bakıma görüntü gerçeğin yerine geçmiştir. Her insan kendi imajını inşa etmek zorunda kalmıştır. Bu imaj genellikle toplumun çok genel değer yargıları etrafında oluşturduğu üniformalar gibidir. Bu üniformayı giymek işe başlamak için zorunludur. En basitinden içki içmemek, yabancı dil bilmek, sigara içmemek, evli olmak, üniversite mezunu olmak gibi insanı sıradanlığın bir parçası yapan, yani kendi özelliklerini görmezden gelen herkese uygulanabilecek değer yargıları dışında Bukowski'nin örneğindeki gibi yaranmacılık (ikinci evi olduğunu söyleme) açısından özgün buluşlara açık kapı bırakan bir eleme ya da budama sürecidir bu. Burada insan "Kılıç benim elimde. Seni işe alabilirim, ya da almam, benim bileceğim iş" diyen öznel şartlarla karşı karşıyadır. Bu tavırla "seni öldürebilirim ya da hayatını bağışlarım, keyfime kalmış" diyen anlayış arasında bir tarafın diğerine göre güçsüzlüğü ve düşmüşlüğü açısından hiçbir fark yoktur. Bu süreçlerden geçtikçe insan budanmış bir ağaç gibi sonunda gerçek bir kütük haline gelir. Üniversitelerde uzun saçlı, küpeli, özgürlük ve kendine özgürlüğün uçlarında yaşayan gençlerin mezuniyetten sonra takım elbiseler, kravatlar ve koyu renk elbiselerle iş görüşmeleri yapmaları, saçlarını düzgünce kestirip küpelerini çıkarmaları modern toplumdaki bu marjinalite alanlarının bile görüntüde kaldığını ve insanların bu görüntüler içinde bile düzenin etkilerinin çok uzağında olmadıklarını, böyle bir ön bilinçten kaçamadıklarını gösterir.

Bukowski'nin işe girerken yakaladığı bu çelişki; toplumun iki kişiyi birinin diğerinin kaderini eline alacak biçimde karşı karşıya getirme gücünü kendine tanıması ve buna yönelik olarak örgütlenmesi, insanın insana yabancılaşmasının da en ilginç örneklerinden birini oluşturur. Bugüne kadar bir insanın yabancılaşması olgusu en çok o insanın sabahtan akşama kadar bir vidayı sıkıştırması örneğiyle ele alınırken, burada bir masada oturan insan ve o masanın önünde kuyruğa girmiş diğer insanlar biçimindeki bir yabancılaşmadan, bir farklılaşmadan söz edilmektedir.

Önünde sıraya giren herkesi bütün insani kimliğinden arınmış olarak her zamanki donuk, duygusuz ve klişeleşmiş davranış biçimiyle karşılayan bu yabancılaşmış tipe örnek olarak Ekmek Arasında'ki Ferris tipini, Postane'deki Jonstone tipini, Factotum'daki sürekli "Öğrencilere verilmesi gerekir bu işin"(s.14) diyen tipi, yine aynı romandan Bukowski işi bıraktığında "Bir geceni daha ver bize" (s.39) diyen cüceyi ve Los Angeles Sanı Taksi Şirketi'nin 25 yıllık elemanı Janeway Smithson'u verebiliriz(s.141). Bu tiplerin ortak özelliği olarak işlerine tapınmalarını, kraldan çok kralcı olmalarını, yeni gelenlere karşı bütün aşağılık komplekslerini kusmalarını, yaslandıkları güce karşı her zaman yaranmacı tavırlar geliştirmelerini ve patronlarla aynı masada olmanın ve o sofranın artıklarıyla yetinip düzeni savunmak için her şeyi yapabilmelerini sayabiliriz. Uzun yıllar aynı efendinin kölesi olan bu tipler için Bukowski "herhangi bir yirmi-beş yıllık gibi çıldırmış olduklarını görmek mümkündü."der (Factotum, s.142). Bu tiplerin başka bir özelliği de küçük bir grup üzerindeki buyurma haklarını sonuna kadar acımasızca kullanıp kendileri sanki bir köle değilmiş gibi işi sahiplenerek davranmalarıdır. Duygusuz, ruhsuz tiplerdir bunlar. Hatta yine böyle bir tip için şöyle söyler Bukowski:

"Morris ustabaşıydı. Titreşimleri son derece düşüktü. Tahtadan yapıldığını sanırdınız." (3/ 162)

Bu tiplerin vurdumduymazlığını, işleriyle özdeşleşmelerini, acımasızlıklarını dile getirişine başka bir örnek de Postane romanından verilebilir:

"Hep aynı adaleleri, sürekli çalıştırmak oldukça yorucuydu. Her bir yanım kopuyordu. Koridorun sonunda bir denetçi duruyordu; bu da başka bir Stone'du; (Amiri Jonstone) yüzündə öyle bir bakış vardı ki bunlar bu bakışı aynanın karşısına geçip belliyor olmalılar, hepsi aynı bakışı takınıyordu sanki karşısındaki hiçbir boka yaramayan bir it kırıntısıydı. Kendileri aynı kapıdan hiç geçmemiş gibiydiler. Onlar da bir zamanlar memur ya da dağıtıcıymışlar oysa.

Anlayamıyordum. Seçmece toplanmış gardiyanlardı hepsi.” (2/64-65)

Bu ve benzeri örnekler sınıf mücadelesinin somut olarak doğrudan patronla çalışan arasında yaşanmadığını göstermesi açısından da önemlidir. Günlük yaşamımızda daha çok patronlarla çalışanlar arasındaki çatışmalarla değil patron adına düzeni sahiplenmiş, hiyerarşi de üst basamaklara tırmanmış kıdemli ve rütbeli çalışanlarla alt kademeler arasındaki çatışma ve gerilime ait örneklerle karşılaştığımız bir gerçektir. Dolayısıyla sınıf çatışmasının görünen yüzü aslında bir anlamda çalışanların kendi arasındaki çatışmadır.

Çalışanlar arasındaki ast üst ilişkisinin yarattığı ters uygulamalar Bukowski'nin de dikkatini çeker:

“Kast sistemi doğal karşılanıyordu. Depo elemanlarına baştan savma birkaç kelime dışında tek söz eden bir satış elemanı yoktu.. Satış elemanlarının depo elemanlarından daha zeki olmaları mümkün müydü?” (1/163)

Burada dikkati çeken “Kast sistemi doğal karşılanıyordu.” diyerek Bukowski'nin insanlığa aykırı bir durumla karşılaşması kadar bunun herkesçe doğal karşılanıyor hale gelmesini de yakınma konusu yapmasıdır. Esasen öteki insanlarla arasındaki fark Bukowski'nin olup bitene alışamaması, bir türlü bu eşitsizlikleri doğal bulmamasıdır. İşte asıl bu bakış düzen için yıkıcı olan, rahatsız edici olan bakıştır. Bukowski bütün yapıtlarında ve hayatında böyle bir boyunduruğu takmayı reddetmiştir.

Düzenen hoşnut olanların, düzenin nimetlerinden yararlananların, patron sınıfının, çatışmanın doğrudan içinde olmaması ve herhangi bir biçimde bu çatışmanın her türlü yansımından zarar görmüyor olması, sınıf çatışmasının olmaması anlamına gelmez. Bukowski'nin yapıtları, sınıf mücadelesinin somut olarak aldığı biçimleri çok açık bir biçimde gözler önüne sermesi açısından da çok önemlidir.

Bukowski'nin yapıtlarında sınıfsal çatışmanın bir biçimi olarak, çalışanla, çalıştırana iş yerindeki ajanları arasında (kırbaçı elinde tutan kıdemli köle ile köle arasında) yaşanan gerilimin en çok, işte geçen sürelerin istisnasız bir biçimde işe ayrılması konusunda karşımıza çıkması da gerçeklerle tamamen örtüşmektedir. Modern toplumda sınıf mücadelesi, somut olarak en çok, işçinin daha az çalışmak istemesi karşılığında iş verenin işçiden daha "verimli" çalışmasını istemesi sonucunda yaşanan çatışma olarak görüntülenir. Bir işçi en çok iş zamanını ne ölçüde fiilen işe ayırıp ayırmadığıyla denetlenir. Ve Bukowski'nin en çok işten kovulma nedeni de budur: Kaytarmak. Factotum'da girdiği sayısız işten birinden ayrılırken patronla aralarında şöyle bir diyalog geçer:

"Bir aydır kaytarıyorsun Chinaski ve bunun farkındasın."

"Kıçımızdan ter akıyor yine de yaranamıyoruz."

"Kıçının terlediği fiilan yok Chinaski."

Ayakkabılarıma baktım bir süre. Ne diyeceğimi bilemiyordum. Sonra ona baktım. "Size zamanımı verdim. Daha ne verebilirim – başka bir şeyimiz yok ki verecek. Saatte acınası bir dolar ve çeyrek karşılığı!"

"Bu iş için yalvardığımı unutma. İşinin ikinci evin olduğunu söyledin."

"...tepedeki büyük evinizde iyi bir hayatınız olması için verdim zamanımı. Bu anlaşmadan zararlı çıkan biri varsa o da benim... Kaybeden benim. Anlıyor musun?"
(3/ S.96)

Bu bilinç düzeyi ve bu bakış, örneğin bizim edebiyatımızda bol slogan ve bilmişlik dolu söylemleri olan solcu tiplerde pek göremediğimiz bir sadelik ve gerçeklik taşır. "Boş durmamak" olarak özetleyebileceğimiz bir anlayış, tüm çalışanlara kakılmıştır. Bunun nedeni patronun o kişinin bir işe yaramadığı düşüncesine varmasını önlemektir. Karşılığında da işveren, verdiği paranın boşa gitmemesi kaygısıyla çalışanın bir dakika

bile boş kalmamasına yönelik doğal bir bakış kazanır. Bu karşılıklı psikolojiler düzenin her iki tarafın kişiliklerine konumlarından dolayı kazdığı zorunlu bir niteliktir. Aslında bir işe yaramadığının düşünülmesinden korkan işçi ile parasının (ödediği ücretin) boşa gittiğini düşünen patronun bu korkusu konumlarından dolayı kendiliğinden ortaya çıkar ve süreklilik arz eder. Bir iş yerindeki düzenlemelerin ve işleyişin pek çoğu bu karşılıklı korkuların eseridir. Her zaman kaliteyi garip ölçülerle ele almaya çalışan kapitalist düzen için en açıklanabilen ve savunulabilen ölçüt çalışanın boş durup durmaması, zamanında işe başlayıp başlamadığı, iş yerini zamanında terkedip terketmediğidir. Oysa bu durum görüntüyü kurtarmak peşinde olan, çalışmasa bile çalışıyormuş gibi yapan ya da işi olmadığı halde kendi varlık nedenleri ortadan kalkmasın diye kendine iş yaratan çalışanlar demek olur. Bugün dünyanın pek çok yerinde kendilerine iş yaratmak için didinen, aslında hiçbir işe yaramadıkları görünmesin diye, kendilerine ihtiyaç olduğu sanılsın diye gereksiz yere bürokrasi doğuran, verimsizliğe neden olan özellikle ara kademelerde yoğunlaşmış ve düzenin verimsizliğini ve israfını gizleyen insanlar vardır. Bu insanlar verimsiz geçtiği halde zamanlarını satmakta, toplum da boşa geçen bu zamanı daha düzgün kullanamayarak, bu insanları sevdikleri, daha yararlı olabilecekleri başka bir işe kanalize edemeyerek kendini zayıflatmaktadır. Sonuçta toplam bir verimsizlik ve israf düzeni, kendi yarattığı bir mekanizma yüzünden kalıcılaşılmaktadır.

Kapitalist düzen teknolojik düzey ne kadar ilerlerse ilerlesin çalışanları belirli saatlerde belirli iş yerlerinde tutarak kendi yetersizliklerini örtmektedir. Bugün büyük çoğunlukla belirlenmiş zamanlarda belli iş yerlerinde bulunmak biçiminde ortaya çıkan çalışma sistemi ile formüle edilen işler arasında, zamanı bir makine düzeniyle yüzde yüz verimlilikle kullanmak açısından hiçbir uyum yoktur. Var olan işlerin hiçbirisi sabah belirli bir saatten akşam belirli bir saate kadar aynı düzende sürdürülebilir değildir. Hangi sektör ve hangi iş söz konusu

olursa olsun bu uyumsuzluğun sık sık ortaya çıkması kaçınılmazdır. Esnek üretim kavramının doğuşunda bu gerçeğin de payı vardır. İşin daha kesin hatlarla belirlendiği üretim işletmelerinde bile hammadde girişinden mamul ambarında ürünlerin istiflenmesine kadar tanımlanmış bütün aşamalarda, işlem sırası bir bölümden diğerine geçerken ya yığılmalar ya da beklemler biçiminde dengesizliklerin yaşanması kaçınılmazdır. Bu durum bir bölümün işlediği malzemeyi sonraki bölüme “itmesi” yerine bir sonraki bölümün kendisinden önceki bölümden ihtiyacı oldukça “çekmesi” gibi işleyen Toyota sistemi gibi sistemlerde de geçerlidir. Eninde sonunda bir işletmede bazı bölümler çok sıkı ve uzatılmış çalışma saatlerinde çalışırken diğer bölümlerin boş kalması gibi durumlar, piyasa sisteminin doğası gereği kaçınılmaz olarak yaşanır. Eğer mamul ambarındaki bir işçinin yükleme işi süreklilik gösterebilir istiyorsak bunun karşılığında hammadde ambarındaki işçi boşta bekleyecektir ya da tersi olacaktır. (Mamul ambar bir süre sonra yeni siparişler için tıka basa beklemek zorunda kalacaktır.) Ancak pratikte boşta beklemek gibi bir görüntü çoğu zaman ortaya çıkmaz. Söz konusu psikoloji yüzünden matematiksel olarak işi olmayan, bekleme süresine geçmiş işçi bile kendine bir iş arar, işinin bitmesine yakın işini daha yavaş yapar ya da boş görünmesini engelleyen yan işlere yönelir. En modern, işlerin en sıkı biçimde tarif edilmiş olduğu işletmelerde bile böyle anlarda bu belirlenmiş alanlar arasında iş paylaşımı açısından kaymalar, yani işi kalmayanın işi yoğun olan başka birinin iş yükünün bir bölümünü üstlenmesi gibi olgular ortaya çıkar. Ara kademelerin bir görevi de bu dengeyi doldurmak, bu paylaştırmayı yaptırmaktır. Ancak bu, bir işçinin çalışıyormuş gibi görünme çabasının anlaşılıp başka bir iş yüklenebilir kıvama geldiğinin fark edilmesiyle olabilir. Bu ana kadar ise olan şey israf ve kandırmacadır. Bugün en büyük işletmelerin bile işçi çıkartıp yaşamlarını sürdürmeleri, sonra yeniden işçi almalarının özünde, işçinin belirli saatlerde belirli yerlerde tutulması mantığı yatmaktadır. Dünyada geçmişte örneğin on kişinin yaptığı işi

sonrasında beş kişinin yapmasının olanaksız olduğu bir iş tanımlamak zordur. Kapitalist düzende çalışanların her zaman için bu biçimde zaman zaman sıkılıp genişletildikleri bir gerçektir. “Yapacağınız işi bulmalıydınız” diyor Bukowski bu türden bir iş için. “Gaip ten sesler veren bir kuyuya danışarak ne yapacağınızı bilmek zorundaydınız.” (3/111)

Son örnek anlatmak istediğim psikolojinin varlığını göstermesi açısından önemlidir.

Bukowski iş yerinde çalışanların ideolojik olarak nasıl koşullandırıldığını, beyinlerinin nasıl yıkandığını da yetkin bir edebiyatçın diliyle anlatır:

“Şimdi de buraya bakın. Burası Alaska! Onlar da oradalar! Sanki kıyidan kıyıya atlıyacaklarmış gibi, değil mi?”

“Yaaa,” dedi ön sırada oturan beyni yıkanmış çıkıntının biri. (2/73)

Gördüğümüz üzere “beyni yıkanmış” deyimini kullanır Bukowski. Ayrıca, yukarda sözünü ettiğimiz doğallaştırmanın ve düzenin ideal bir çalışan tipi için formüle ettiği, çalışanların kişiliğinin körletilmesi, onursuz davranışların görülememesine neden olan bilinçsizlik gibi olguların üretilmesinde ideolojik koşullandırmanın ne kadar kullanışlı bir araç olduğunu bu satırlarıyla açıkça ortaya koymaktadır. Modern dünyanın kapitalist işleyişinin, sıradan bir çalışanı, diğer çalıştıranlardan kopartmada ve güçsüz, her hak gaspına evet diyen, her onursuzca saldırıyı iş yaşamının doğal bir parçası sayan, sinik ve köle ruhlu biri haline getirmede, ideolojiyi en önemli araçlardan biri olarak kullandığını, içeriği zamana göre değişebilen bir korku jeneratörünü elinin altında tuttuğunu açıkça ortaya koyar. “Bayağı” ve “saldırgan” bulunan üslubu ile gözden yitme tehlikesi içeren bölümlerde Bukowski, rastlantısal sayamayacağımız bir biçimde, bu aptallaştırıcı düzenin insan beynini uyuşturmada, insanların düzen gerçeklerine karşı duyarsız ve bilinçsiz bir hale getirilişlerinde kullanılan ideolojik

motiflerin örneklerine yer verirken, usta bir “seçici” olduğunu da kanıtlar.

“Sizden bütçeyi sıkı tutmak zorunda olduğumuzu anlamanızı istiyorum. YERİNE KOYDUĞUMUZ HER MEKTUBUN HER SANİYENİN, HER DAKİKANIN, HER SAATİN, HER GÜNÜN, HER HAFTANIN GÖREV DIŞI YERLEŞTİRDİĞİNİZ HER MEKTUBUN RUSLARI YENMEMİZE YARDIMCI OLDUĞUNU anlamanızı istiyorum.(2/73)

Buradaki büyük harfle yazılım tamamen Bukowskiye ait. Gerçekten de diğerlerinden farklı olarak bu cümleyi büyük harflerle yazarak Bukowski, aktardıklarından daha başka, daha fazla bir şey söylemiş olmuyor mu? Kuşkusuz kapitalistin kalabalıkları beyinsizleştirmek için onları korkutmakta kullanacağı araçlar her zaman olacaktır. Eğer bir korku açıkça korku olmaktan çıkarsa mutlaka yenisi bulunacaktır. Yalçın Küçük bunu çok güzel biçimde ortaya koyuyor:

“Bu düzenin sadece ve sadece korkuya dayandığı ile ilgili saptamamı tekrarlıyorum; korku insanı cüceleştirmek ve körleştirmek için gerekiyor. Cüce ve kör köledir.

Çok gerilere gitmeye gerek bulunmuyor; bolşevik iktidar korkusu, Stalin korkusu, savaş korkusu, Çin korkusu, atom bombası korkusu, nükleer hata korkusu, Afganistan korkusu, Sovyet sisteminin çözülmesinden hemen sonra ortaya çıkarılan ozon tabakasının delinmesi korkusu, bunu hemen izleyen AIDS korkusu, Saddam korkusu, bunu hemen izleyen İran korkusu, yirminci yüzyılın birbirini izleyen korkular zincirinden ibaret olduğunu net bir biçimde ortaya çıkıyor. Korku, tekelli düzenin olmazsa olmazı, sine qua non, koşulu olarak ortaya çıkıyor.”⁵⁵

⁵⁵ Yalçın Küçük, El Kitabı, s.49-50

2.14. Bukowski'nin Genel Olarak Düzene Yönelttiği Eleştiriler:

Bukowski sadece çalışma yaşamına yönelttiği eleştirilerle sol düşünceye yakınlıklar sergilemez. Genel olarak düzenin insanlara yaptıkları hakkında da öldürücü yargılarda bulunur:

"para bitmiş, kira gelip çatmıştı, bir yerde serserilerin yaptığı türden bir iş bulabilirdim ama bu da ölmenin başka bir şekliydi." (15/ 120)

Benzer bir düzen eleştirisini Ölüler Böyle Sever adlı kitabında yapar. Kitabın adı bile bir şeyleri vurgular niteliktedir: Ölüler Böyle Sever! Evet bu düzende sesini çıkarmayan, elinekinde razı, bu çürümüşlüğün kurbanı insanlar aslında birer ölüdür Bukowski'ye göre.

"İşsizlik sigortamızın süresi dolar ve farelerden farkımız kalmazdı-saklanacak yeri olmayan, kirayı ödeyemeyen fareler. Acıkan karınlarımız, sertleşen kamışlarımız, yorgun ruhlarımızla, eğitimsiz ve mesleksiz. Hayat acımasız, burası Amerika, dedikleri gibi. Çok şey istemiyor ama onu da alamıyorduk. Hayat gerçekten acımasızdı." (9/92)

Bu düzen paran yoksa öl düzenidir. Bukowski açıkça yazar:

Sonra başhemşire geldi.

"Bay Bukowski," dedi, "size daha fazla kan veremiyoruz. Kan krediniz yok."

Gülümsedi. Beni ölüme terk edeceklerini bildiriyordu bana. (15/ 70)

Benzer bir yakınma yine aynı romanda karşımıza çıkar:

Ambulans nihayet hastaneye vardı, bir masanın üstündeydim ve bana sorular soruyorlardı: dinim neydi? Nerde doğmuştum? Daha önceki ziyaretlerimden

belediyeye borcum var mıydı? Ne zaman doğmuştum? Annem babam sağ mıydı? Evli miydim? Bildiğiniz şeyler. İnsanla hiçbir şeyi yokmuş gibi konuşurlar; her an ölebilirsin endişesini oynamıyorlardı bile. Ve hiç acele etmezler. İnsanı sakinleştiren bir tavırdı bu ama onların - amacı sizi sakinleştirmek değildi. Artık bıkmışlardır ve ölüp ölmediğin umurlarında değildir..." (15/ 64-65)

Bukowski zenginleri de bir sınıf olarak pek çok edebiyatçının yapamayacağı cesaretle eleştirir:

Bu çürümüşlüğü'n tepesinde zenginlerden oluşmuş bir krema tabakası var aynı zamanda. Şaşırtıcı değil mi? Bazı insanların o kadar çok paraları var ki, kaç paraları olduğunu bile bilmiyorlar.(11/36)

Bu satırlar toplumsal düzenin kimler için işlediğini Bukowski'nin çok iyi gördüğünü ortaya koyması açısından önemlidir. Bukowski bütün bu çarpık düzeni gözler önüne sererken açıkça taraf tutmaktan ve bütün öfkesini kusmaktan kendini alıkoyamaz:

Hollywood Tepeleri'ne tırmandık. Zenginlerin oturduğu bir bölgedeydik. Bazı insanların iyi yaşayıp diğerlerinin kahvaltıda boklarını yediklerini unutmuştum. Hep yaşadığımız yerde yaşadığınız zaman başka yerlerin de sizin külistür eviniz gibi olduğuna inanmaya başlıyorsunuz. (5/222)

Bukowski'nin gözünde bazı insanların zengin ve her şeye sahip, bazı insanların ise yukarda örnekleri verildiği gibi bir fare gibi yaşamak zorunda kalmasının hiçbir geçerliliği yoktur. Bütün olup bitenin farkında olan Bukowski keskin diliyle düzenin boynuna ilmeği geçirir ve altındaki tabureyi tekmeler:

Çorba kuyrukları oluşmaya başladı bu ülkede. Otuzlu yıllara döndük sanki. Sahneye çıktığımda yiyip içen domuzları görüyorum ve öyle aptallar ki, çok aptallar. Ne hakla bu kadar paraya sahip oluyorlar? Anlamakta güçlük çekiyorum Joe?" (8/180)

Bu soru has bir solcunun sorabileceği bir soru olabilir ancak. Yoksulluğun insanı erdemli kıldığı ise Bukowski'ye göre zenginlerin inanmamızı istediği şeydir.

"Mulloch sefil yaşantıya bayılırdı, yoksulluğa da bayılıyordu bence. Yoksulluğun insanı erdemli kıldığına inanıyordu. Mektupları böyle bir izlenim bırakmıştı bende. Zenginlerin inanmamızı istedikleri şey bu tabii ki, ama bu başka bir konu." (10/114-115)

Görüldüğü gibi Bukowski sadece çalışma yaşamındaki çarpıklıkları değil düzenin genel olarak da eleştirisini yapmaktadır. Bütün o televizyon ve medya dünyası bu aldatıcı dünyanın araçları olarak gerçeği görmesine engel olmaz:

"Televizyon tahminimin ötesinde bir kabusa dönüştü. Hiçbir zaman televizyon sahibi olmadığım için biraz yabancıydım. Otomobil yarışları fena değildi, otomobil yarışlarına tahammül edebildim. Ama hayırlı bir iş için para toplanan şu Maraton programlarından biri vardı. Sabahın erken saatlerinde başladı ve kesintisiz sürdü. Arada sırada ne kadar para toplandığını gösteren küçük pankartlar geliyordu ekrana. Ahçıbaşı şapkalı biri vardı. Neyin nesi olduğunu bir türlü çözemedim. Bir de kurbağa suratlı korkunç yaşlı bir kadın. Çok çirkindi. İnanamıyordum. Bu insanların yüzlerinin ne kadar çirkin, kasvet verici, etli ve iğrenç göründüklerinin farkında olmadıklarına inanamıyordum-tüm güzelliklerin kirletilmesi gibiydiler." (9/132)

Yapılan işin insan yüzüne yansyacağını, insan ruhundaki temizliğin ya da iğrençliğin insanın yüzünden okunabileceğini söylemek, gerçekten iyi bir gözlem. Düzenin, kendi iğrençliklerini gizlesin ya da savunsun diye toplumun önüne çıkarttığı bu insanların çirkinliği ile ilgili olarak şöyle devam ediyor Bukowski:

"Ama gene de gayet sakın yürüyor, yüzlerini ekrana getiriyor, birbirleri ile şakalaşıp gülüyorlardı. Yaptıkları

esprilere gülmek gayret gerektiriyordu ama onlar o kadar kolay gülüyorlardı ki. O yüzler! Ah o yüzler... O insanların isimlerini bilmiyordum ama yıldızlık mertebesine ulaşmış insanlardı şüphesiz. Arada birinin ismini duyurup ekrana davet ediyorlardı ve herkes heyecanlanıyordu. Ben hariç herkes. Anlayamıyordum. Midem bulanmaya başladı.”(9/133)

Burada düzenden memnun olan insanlara karşı da bir öfke sezilmektedir. Bana Aşkını Getir deki “yan taburedeki sarhoş” adlı şiirinde de şöyle der benzer bir duyguyla:

*“bağışlayın, ama bu kartondan yapılmış gibi duran yüzlere
baktığımda, kahkahaya benzemeyen kahkahaları
duyduğumda
kendimi sık sık
cehennemin bağırsaklarındaymışım gibi hissediyorum.”
(8/52)*

Aynı şiirin devamında ise önemli başka bir gerçeği dile getirir Bukowski:

*“aykırı damgası yemeden bütün bunları dillendirmek
olanaksız.”(8/53)*

Ve böylece Bukowski’nin muhalif duruşunu, “satır aralarındaki solculuğunu” daha iyi anladığımızı söyleyebiliriz artık.

3.BUKOWSKI' KAVGASI VE SOL DÜŞÜNCEYE UZAKLIĞI

Bukowski çalışma yaşamını ve çalışanlara karşı yapılanları bir solcu gibi eleştirmesine rağmen bir noktadan sonra çalışanlara ve diğer insanlara karşı bir sevgisizlik ve onlarla birlikte olamama gibi yönleriyle sol tavırdan uzaklaşmaya başlar. Bunun değişik nedenlerini yine kendince ortaya koymaya çalışır Bukowski.

3.1.Bukowski'nin İsyanında Yalnız Kalışı:

Bütün haksızlıklara, eşitsizliklere, sömürüye ve hakların yavaş yavaş kırılmasına tek itiraz Bukowski'den gelir. Ses çıkartmamayı, bu kadar kolayca saçma yasaklara boyun eğmeyi kabullenemez. Onun dışındaki çalışanlar ise kolayca her yeni yasağı benimserler ve seslerini çıkartmazlar. Bu sahnelerde ortaya konulan görüntüye göre insanın ezilmesine, kısıtlanmasına bir sınır konulamayacağıdır. İsyanın, patlamanın beklendiği yerde bile ışık deneylerinde olduğu gibi insanlar hakları ya da kolaylıkları yavaş yavaş ellerinden alındığında, yeni duruma kendilerini uydurmakta zorluk çekmezler. Bu insanlara acıyarak bakar Bukowski:

“Otuz mumluk ampullerin altında oturmuş çalışan kadınlar ve erkekler, gözleri kısılmış, ayakları pedallarda, dikiş makinesinin iğnesine iplik geçirler, başlarını kaldırıp konuşmadan, bükülmüş ve sessiz.”(3/112)

Bunlardan birine yanıştır Bukowski, “Berbat bir işin var. Neden yapıyorsun bunu?” diye sorduğunda, “Yok ki başka yolu” diye karşılık alır. İşini kaybetmekten korkan yıkılmış insanlardır bunlar. Her kötü işten daha kötü bir işin olduğu bir çağda yaşadıklarını bilirler. “Neyse daha da kötü durumlara düşebilirdim. Çin’de bir pirinç tarlasında olabilirdim mesela.” (3/127) diyen Bukowski bile bu bilinçten kaçamamıştır. Üstelik dışarıda o kötü işler için bile yarı maaşa çalışmaya hazır insanlar

da varken işsizlik korkusunun büyümemesi ve durumu kabullenmemek neredeyse olanaksızdır. "Kullanıma hazır sürüyle beden" der Bukowski bu durumu vurgulamak için (3/144) ve bu düzenin insana bakışını dile getirmek için "İnsanlar makinelerden daha ucuzdu anlaşılan." (3/172) diye ekler.

Bu sefil koşullarda sürüp giden hayatlarını değiştirmek uğruna küçük de olsa bir karşı çıkışı gösteremeyen bu insanlar için şöyle düşünür çok erkenden:

"Gerçi karşımda duranlar mezardan başka bir yere gidemezlerdi ama o zamana kadar sadık işçiler olacaktı. Ve onların yanı sıra beni seçmişlerdi. İşe personel almakla sorumlu kadın benim bu kaybedenlerden oluşmuş gruba ait olduğuma karar vermişti." (1/159)

Bu işyeri için Bukowski'nin ekleyeceği gerçekler arasında şunlar da var:

"Hiçbir sendikaya bağlı değiliz. Şirket kendi için iyi olanın sizin için de iyi olduğunu düşünüyor. Hizmet ve kar amaçlayan bir aile gibiyiz burda." (1/159)

"Biz bir aileyiz." Uyduruk nedenlerden dolayı kovulmadan, hakarete ve haksızlığa uğramadan önce bu sözü işitmemiş bir özel sektör çalışanı var mıdır acaba? Bu simge olan cümleyi romanına katarak gerçek bir seçici olduğunu gösteriyor Bukowski.

Ancak bütün bu tiksinti verici koşullara karşı koymasına rağmen Bukowski çevresindeki insanlardan destek görmek bir tarafa bir bozguncu olarak değerlendirilir. Onun gözünde de bu insanlar olup bitenin farkında olmayan, kurtuluş için hiçbir fikirleri olmayan kör yaratıklardır. Bu insanların hapsedildikleri olağan günlük yaşam içindeki bozulmaları bir süre sonra Bukowski'nin onlarla bir yere varılamayacağı düşüncesine ulaşmasına yol açmıştır. Olağan günlük yaşam ve buna hapsolmuş insanlar basit, anlamsız ve iğrençtir Bukowski'ye göre.

Yavaşça sürüyorlardı, mümkün ve delice şeylerden söz ederek-ön balkonu genişletmek gibi, veya bir havuz, anneanneleri için bir oda ilave etmek. Spora gelince-bunlar gerçek erkektiller-Dodgers hâlâ şampiyon olma şansına sahipti, onları zorlayan birkaç takıma rağmen. Tekrar aileye dönüş- Dodgers kazanınca onlar da kazanıyordu. Bir adam aya ayak basınca onlar da basmış oluyorlardı. Ama açlıktan ölen biri onlardan üç kuruş istemesin... (15/23)

Bu insanların ilgileri ve alışkanlıkları hakkında eleştiriler getirirken düzenin istediği türden insanlar olduklarını da belirtmeden geçemez:

"Adam siparişini verdi ve barmenle konuşmaya başladı. Profesyonel futbol. Ben de izlerim zaman zaman ama bir restoranda sohbetini etmek? Bitmek bilmiyordu. Ayrıntılara girdi. En sevdiği oyuncu, bu sene kupayı kim alır, vs. Derken locada oturan biri de sohbete katıldı. Yanımdaki götle dirsek temasında olmasaydım o kadar umursamazdım herhalde. İyi biri olduğu kesindi. Futbol aşığı. Güvenilir. Amerikalı. Yanımda. Boş versenize." (11/60)

"en üst kattaydık. Dördüncü katta, bir tepenin üstünde ama Los Angeles'a bakıp bir şey hissetmeyebilirsiniz, hiçbir şey. uyuyan, kalkıp işe gitmeyi bekleyen insanlar. Aptalcaydı, aptal, aptal ve korkunç. (15/113)

Bukowski'nin düzenin işleyişi kadar bu işleyiştten hoşnut olan, en azından düzen karşısında onun gördüklerini göremeyecek kadar körleşmiş diğer insanlardan da nefret etmesinin, onların bu insanlıkla bağdaştıramadığı kabullenme, ses çıkartmama tavrının da büyük rolü vardır.

"Kuyrukların beni öldürmekte olduklarının farkındaydım. Ben onları kabullenemiyordum, ama herkes kabulleniyordu. Hiç acı çekmeden kuyruğa girebiliyorlardı." (9/41)

Bu ve benzeri satırlarda ortaya konan öfke, onu yapıtlarında sokaktaki insanın hiçbir edebiyatçının kolay kolay cesaret edemeyeceği kötü özelliklerini, insan bedeninin ve ruhunun edebiyata taşınmamış, belli bir kabule göre edebiyatın kendi varlığına ters niteliklerini, günlük yaşamın olağan dokusunu oluşturan iğrençliklerini ortaya saçmasına neden olmuştur. Ancak Bukowski'nin asıl önemi onun bunu yaparken diğerleri gibi seçkin ortamlar ve dekorlar yaratmayıp, tüm olup biteni olağan günlük yaşamımızı kuşatan bir çevrede, gerçekçi bir biçimde dile getirmesidir. İnsana yakışmayanı olağan bulan, itirazı olmayan insana, Bukowski'nin yapıtlarında düzenin bozduğu insanlar olarak hiçbir zaman hoşgörüyü bakılmaz; bütün iğrençlikler, bütün gizler, edebiyatın ve sanatın insanı yüceltmek adına koyduğu tüm sınırlamaları aşarak sansürsüzce, ama gerçek olduklarından bir an bile kuşkuya düşülmeyecek biçimde, oldukları gibi, bütün detaylarıyla ortaya konulur. Nefreti büyüktür Bukowski'nin bu bozulmuş insanlara:

“Hatta hoşlanıyorlardı kuyruğa girmekten. Kuyrukta sohbet ediyor, gülümsüyor, flört ediyorlardı. Yapacak başka şeyleri yoktu. Yapacak başka bir şey düşünemiyorlardı. Ve ben onların kulaklarına, ağızlarına, enselerine, bacaklarına, kışlarına, burun deliklerine filan bakmak zorunda kalıyordum.” (s.41)

Bukowski yukardaki ve benzeri sözleriyle, bir insanın kişiliğine, ruhuna, düşünsel özelliklerine duyulan nefretin o insanın bedensel özelliklerine ve eylemine de yansıtacağına, kötülüğün ve bozulmanın insan bedeninin algılanışında ya da görünüşünde de bozulmalar yaratacağına, bütün o kozmetik maskelerin, medya ve reklam dünyasının beyni oyan cinsellik dolu imajlarının bu bedensel bozulmayı gizleyemeyeceğine, kişilik olarak iğrençleşmiş olanın görünüşte güzel bulunamayacağına ilişkin gizli bir yasanın etkisindedir. Hatta bu bakış bütün öykü ve romanlarının temelini oluşturur bile diyebiliriz. Bukowski'nin kahramanlarının, günlük yaşamın edebiyata taşınmaması kural olan ya da ihmal edilen eylemler,

küçük utançlar, küçük kusurlar, küçük moral bozuklukları gibi sürüyle detayla çizilmesinin ana nedeni budur. Bukowski'deki öfke insan denilen varlığın güzelliklerini görünmez yapacak kadar, tam tersine bütün örtülen, edebiyat nesnesi olmayan çirkinliklerini açığa dökcek kadar şiddetlidir:

"Sis gibi yadıkları ölüm ışınlarını hissedebiliyor, konuşmalarını dinledikçe içimden, 'Tanrım, bana yardım et Yarım kilo kaymayla bir ekmek almak için bu işkenceye katlanmak zorunda mıyım!'" diye isyan ediyordum."(9/41)

Bukowski düzenin ezdiği küçük insanların trajedisini dile getirirken belli bir acımayla birlikte bu insanların kayıtsızlıklarıyla kendilerini ezen bir düzenin sürmesini sağladıklarını da belirtmekten kaçınmaz:

"Olan küçük insanlara oldu, Buk, haftada yirmi beş dolara çalışan, gazete için herşeylerini veren insanlara. Ayakkabılarına mukavva yerleştiren, döşemede uyuyan insanlara"(6/121)

Bukowski' bu tür yakınmalara karşı karnı toktur. Zaman zaman daha da kötü koşullara mahkum bir hayat sürmesine rağmen bu düzeni sorgulamayan, meşru gören ve çaresizce teslim olmuş insanlara kuru bir acıma duygusuyla yaklaşmaz "Küçük adam düzülmeye mahkumdur, Palmer. Tarih bu,"(6/121) diyerek bir anlamda Lafargue'nin yargısını paylaşır: Bu koşullarda çalışmayı kabul eden insan bu işleyişin sürmesini de sağlamış olur.

3.2.Bukowski'nin Umutsuzluğu ve İnsanlığa Olan İnancını Yitirishi:

"Hayatım boyunca örümcek ağlarına takılmıştım o semtte. Karatavuklarının saldırısına uğramış, babamla yaşamıştım. Her şey biteviye kasvetli, hüznü ve lanetliydi. Hava bile küstah ve kancıktı. Ya haftalarca dayanılmaz sıcak olurdu, ya da yağmur yağardı, beş altı gün kesintisiz. Bahçe suları taşıp eve girerdi.

Kanalizasyon sistemini planlayan bu konudaki bilgisizliği için hatırı sayılır bir para almış olmalıydı.

“Ve benim durumum doğduğum günkü kadar kötü ve hüzünlüydü. Tek fark, istediğim sıklıkta olmasa bile arada sırada içki içebilmektir. İnsanın kendini sonsuza dek sersem ve yararsız hissetmesini engelleyen tek şeydi içki. Onun dışındaki her şey insanı sürekli gagalayıp deliyordu. Ve hiçbir şey ilginç değildi. İnsanlar kısıtlayıcı ve tedbirliydi, aynıydı hepsi. Ve bu g.tlerle ömrümün sonuna kadar yaşamak zorundaydım. Tanrım, hepsinin kış delikleri, seks organları, ağızları ve koltuk altları vardı. Sıcıyor ve konuşuyorlardı ve at boku kadar can sıkıcıydılar. Kızlar uzaktan iyi görünüyor, güneş elbiselerinde ve saçlarında parlıyordu. Ama yakınlaşıp ağızlarından akan beyinlerini dinleyince silahlanıp yeraltına gizlenmek istiyordum. Mutlu olmayı asla beceremeyecek, asla evlenemeyecek, çocuk sahibi olamayacaktım. Allah kahretsin bulaşıkçı bile olamıyordum.” (1/190)

Çocukluğunun bu usanç veren koşullarında topluma karşı duyduğu öfke ve içine düştüğü derin umutsuzluk, içkiyle çok erken tanışmasına, toplumdan her an uzak durma isteğinin kalıcılığına ve baş eğdirilemeyen muhalif sesinin sınır tanımazlığına neden olacaktır. Bir yerde,

“Colorado’da üç yıllık yemek ve içki ikmalî yapılmış bir mağaraydı istediğim. Kumla silecektim kışımı. Her şeyi bu basit, korkakça ve sıkıcı yaşantının içinde boğulmaya yeğlerdim.” (1/163)

der açık yüreklilikle. Burada basit, korkakça ve sıkıcı dediği yaşam, babasının “Erken yatıp, erken kalkmak, insanı sağlıklı, zengin ve bilge kılar” (1/162) sloganıyla dile gelen, “Kadınlar para sahibi erkekler istiyorlardı, başarılı erkekler” (1/163) diye görünmeyen yasaları olan, “Ne yıpratıcı yıllardı onlar- yaşama isteği ve gereksinimi ile dolu olup yapamamak.” (1/167) diye

anlatılan ve bir küçük azınlıktan başka herkesin dünya nimetlerine seyirci kaldığı bir yaşamdır. Bu yaşamdan kaçmak ister. “Çok şey istemiyordum hayattan, sadece yalnız bırakılmak,” diye özetler halini. (1/167)

Bu insanlardan kaçma, yalnız kalma isteği kitaplarının pek çoğunda karşımıza çıkar. Diğer insanlarla arasında büyük farklar olduğunu, birbirlerini anlayamayacaklarını, pek çok hayal kırıklığı yaratan olaydan sonra artık bir ermiş gibi kabul ederek dile getirir Bukowski. Bu anlarda her şeye rağmen ikinci değildir. Örneğin Kasabanın En Güzel Kızı’ndaki Hür Hayvanat Bahçesi adlı hikâyede şöyle der:

“Yatıp ölümü bekleyebileceğim bir yere ihtiyacım vardı sadece. Topluma karşı kin duymuyordum. Onlardan biri olmadığım gerçeğini çoktan kabullenmiştim.” (7/44)

Bu kabullenme aşamasına gelirken, insanlığa olan inancını yitirirken ve topluma olan güvensizliği pekişirken Bukowski’nin hayattan pek çok darbe alması gerekmiştir. İçkiye sığındığı, perişan bir yaşam sürdüğü ve sabahları genellikle bir çöplükte gözlerini açtığı dönemlerde en çok tekmeyi düşenin yediğine içi burkularak defalarca tanıklık eder. Ve o düşen kişi çoğunlukla kendisidir. Bir barmenle başkalarını eğlendirmek için kavga yapıp bir kenara atıldığı gecelerin sabahında şöyle der örneğin:

“Programlarını bozmadan çöpleri almaktan başka bir şey düşünmeyen o sağlıklı zencilerin önünde ayağa kalkmak... Başın döner, miden bulanır, her yerin sızlar ve o intihar düşüncesine yaslanırsın.

Bazen de bir zenci kadın pencereden sarkıp bağırdı:

“HEY, BEYAZ PİSLİK, SİKTİR GİT ARKA KAPIMDAN!”

“Tamam bayan, afedersiniz bayan...”

Ve ilk bilinç dalgasıyla, olabilecek en kötü şey olurdu. Çöplerin arasında, kımıldayacak güçten yoksun ama

kalkmak zorunda olduğunu bilmekten de kötü bir şey: cüzdanın gitmiştir mutlaka, düşüncesi.

Bir oyun oynardın. Elini sürmeden kışını yere bastırarak, cüzdanın orda olup olmadığını anlamaya çalışırdın. Ellerini arkana atmak istemezdin ama atardın. Ve cüzdan asla orda olmazdı. Sonra ayağa kalkmayı başarır ve bütün ceplerine bakardın: cüzdan yok. İnsanlığa olan inancımı böyle yitirdim ben. (4/149)

Başka bir yerde de, bir akıl hastanesine düşmüş birinin ağzından toplumu oluşturan ve anlamsız bir hayat süren insanlar için şunları söyler:

"Dışarıda – nereye baksan: marketlerde, fabrikalarda, postanelerde, pet dükkânlarında, beysbol maçlarında, siyaset bürolarında-içerde gördüğümünden daha çok deli görmüştüm." (13/147)

Sıradan Delilik Öyküleri adlı kitabının başka bir yerinde de bu görüşünü daha acımasızca vurgular:

"Çocuk oyunları, ömürlerini çocuk oyunları oynayarak geçiriyordu insanlar-hayatın dehşetinden etkilenmeden rahimden mezara gidiyorlardı." (13/150)

"İnsan, ruhunu anlamayı ısrarla reddeden bir ortamın kurbanıdır." der (13/151) Bukowski bu sıkıcı, anlamsız hayat için. Yine aynı kitabın başka bir yerinde insanların bu fark edememe ve olup biteni kabullenme alışkanlıklarını eleştirir. Kendisi ile bu insanlar arasındaki uzaklık, onu insanlardan kaçma, yalnız kalma isteği ile doldurmakta ve de yalnız kalmak, intihar dışındaki tek seçenek olarak ortaya konmaktadır.

"insanın kendi ile yüzleşme korkusundan başka bir şey değil, yalnız kalma korkusu. Ben kalabalıktan, bir şeylerin peşinde koşturup duran kalabalıktan korkarım asıl; Norman Maier okuyan, beysbol maçlarına giden, bahçeleri sulayıp ellerinde kürekle toprağa eğilen insanlardan." (13/156)

“Hür Hayvanat Bahçesi” adlı öyküde rastladığı bir hayvan severle aralarında geçen şu diyalog, Bukowski ile diğer insanlar arasındaki farkı açıkça ortaya koyması açısından önemlidir:

“Beni hayvanat bahçene mi katmak istiyorsun?”

“Evet”

“Ben insanım ama”

“Evet, ama bozulmamışsın. Onlardan farklısın. İçinde hâlâ yüzen bir şey var. Onlar kaybolmuş, sertleşmiş. Sen de kaybolmuşsun ama sertleşmemişsin. Bulunmaya ihtiyacın var.” (13/174)

Bozulmak ve sertleşmek Bukowski’nin toplumun insanları nasıl biçimlendirip kendi kendisinden uzaklaştırdığını göstermek açısından kullandığı iki şifre gibidir. Bu insanları ondan uzaklaştıran başka nedenler de vardır:

“İnsanlık iğrendirmiştir beni hep. Aslında, onları özellikle iğrenç kılan o akraba-ilişkisi hastalığıydı, ki buna evlilik, güç değiş tokuşu ve yardımlaşma, mahalleniz, bölgeniz, şehriniz, ülkeniz, devletiniz, milletiniz de dahil... Herkes birbirini kışından yakalamış bu hayvanca korku aptallığı ile vızıldadıkları kurtuluş kovanında.” (15/20-21)

Burada da yalnızlık korkusu ile ilgili bir serzenişi vardır Bukowski’nin. Çürüme, ona göre, bu insanlarla içi içe olmakla insanı ele geçiren, bulaşıcı bir hastalık gibidir. “Çok sevmem ben insanları. Ne kadar uzak olursam o kadar iyi.” (11/60) demesi bu yüzdendir. Bu insanların olağan bulduğu düzen ve bu düzenin olağan bulduğu insanlar birbirini tamamlar ve besler Bukowski’ye göre. Ve bu kısır döngüden kurtulmanın en iyi yolu mümkün olduğunca uzak durmak olduğu kadar, düşünce kalıplarını da basitçe tersine çevirmektir. Sıradan Delilik Öyküleri’ndeki “Battaniye” adlı öyküde şöyle der:

“Delilik mi? Neden olmasın? Ne delilik değildir ki? Yaşam delilik değil mi? Kurulmuş oyuncaklar gibiyiz..

birkaç kez kuruluyoruz, bitince güle güle... ve ortalıkta dolanıp varsayımlarda bulunur, planlar yapar, valiler seçer, çimleri biçeriz. Delilik tabii ki, ne delilik DEĞİLDİR?" (13/193-194)

(Günler Tepelerden Aşağı Koşan Vahşi Atlar Misali adlı şiir kitabındaki "Kitlelerin Yapısı Üzerine Dip Notlar" (s.104) şiirinde insanlar için konuşur:

*bazı insanlar gençtir
başka bir şey değil
bazı insanlar yaşlıdır
başka bir şey değil
bazı insanlar ise ikisi arasındadır
sadece arasında işte
eğer sinekler sırtlarına
giysiler giyseydi
ve tüm binalar altın alevler içinde
yansaydı,
eğer gökler bir göbek dansçısı misali
titreseydi
ve tüm atom bombaları ağlamaya
başlasaydı,
o zaman bazı insanlar genç olurdu
başka bir şey değil
gerisi ise aynı olurdu
gerisi başka bir şey olmazdı
farklı olan birkaç kişi
hemen ortadan kaldırılırdı
polis, anneleri, abileri
başkaları tarafından; kendileri tarafından.
geriye kalanlar ise
gördükleriniz.
çok
zor. (14/104)*

Kurulu düzene toptan bir karşı çıkışı vardır Bukowski'nin. Felsefi boyutları olan, ekonomik sistemin ötesinde, sadece rejim

değişikliğiyle değiştirilemeyecek, hep aynı insanı var eden yaşamın asıl eksenine yönelik bu karşı çıkışıyla, bir ütopyanın eşiğindedir sanki. Bukowski, bu ve benzeri satırlarda yeni düzenin, kapitalizmden her yönüyle uzak, ondan çok başka bir içeriği olması gerektiği konusunda ilham vericidir de aynı zamanda. Düzenin sahte bir ahlak anlayışıyla yadsıdığı, ama sonuçta bu insanı bozan düzenin sürdürülmesine yarayan pek çok tavır ve tarz, Bukowski’de zincirlerinden kurtulmuştur. Pek çok birbirini besleyen ilkedен oluşmuş düzenin karşısına başka bir doğallık geçirmek ister gibidir. Bu tavrı onu ütopyacılığa yaklaştıran en önemli yönüdür.⁵⁶ İçkiye düşkünlüğü ve tembelliği ile toplumun en kolay dışlama mekanizmalarına meydan okurken, görünenin tersine, düşene tekme atan bir işleyişe karşı yardımseverliği, popüler olana karşı elit olanı, tüketim çılgınlığına karşı sadeliği, topluma karşı güler yüzlü olmaya ve içlerine karışmaya karşı dışarıda durmayı, zenginliği tek hedef olarak koyanlara karşı bu hırsla uzak durmayı, başkalarının omuzlarına basarak yükselmeye karşı yükselmemeyi, “ya sen onu ezeceksin ya o seni ezecek” diyen düzenin bu yasasına karşı bu seçimi reddetmeyi, çalışmaya odaklanmış bir tekdüzeliğin karşısına çalışmamayı (“Her zaman kuvvetli biriyimdir ama aynı ölçüde de tembel”- 5/178) çıkartır.

Bukowski’nin devrime ve sonrasına ilişkin tereddütünde bu “başka bir yaşam düşüncesini” görememesi büyük rol oynar. Onun siyasi tutumunu incelerken bu eleştirisini, deyim yerindeyse yeni düzenin yeteri kadar yenilik getiremediğine yönelik eleştirilerini göz önünde bulundurmak gerekir.

“Kendimi hep yanlış şeylere hasretmişim: içmeyi seviyordum, tembeldim, bir tanrım, siyasetim, fikirlerim,

⁵⁶ “Üstelik Marksizmin bilimsel bir yöntem oluşu, onun ütopyanın gölgelenmesine de yol açmamalı. Ama reel sosyaliizm, başka bir yaşam düşüncesini, ütopyayı ihanet biçiminde yorumladı ve günün aklanmasını öne sürdü.”(Ahmet Oktay, Gece Defteri, Yapı Kredi Yayınları,1988, s.71)

ideallerim yoktu. Hiçliğe tezgâh kurmuştum; bir çeşit varolmama, ve bunu kabullenmiştim. Bütün bunlardan da ilginç bir kişi çıkmıyordu ortaya” (5/116)

derken samimidir ama deyim yerindeyse uyumsuzluğu bile uyumsuzdur. Garip özellikler toplamıdır kişiliği. At yarışı, boks ya da klasik müzik, tutarlı, birbirinin uzantısı olabilecek özellikler değildir. Bukowski atılabilecek notalardan oluşan bir senfoni gibidir ve bir kez atmaya başlayınca insanın nerede duracağına karar vermesi zordur.

Bu uyumsuzluklar içinde Bukowski, insanlardan yana umutsuz ve siyasetsiz bir dünya görüşüne ulaşacaktır.

3.3. Bukowski’nin Siyasete Bakışı ve Devrim Hakkında Söyledikleri:

Evet Bukowski gerçeklerin farkındadır. Ama siyasi bir hareketin içinde olmaz herşeye rağmen. “devrime duyulan romantik özlemin dışında olumlu hiçbir şey göremedim henüz.” der. (7/104) Bu umutsuzluk, ömrünün sonuna dek onun içine çekildiği yalnızlık açısından kurtulmasına olanak tanımaz. Yaşadığı toplumun gerçeklerini görebilme gücü, ortalığın siyasi anlamda hareketlendiği dönemlerde onu zaman zaman daha aktif olmaya iter gibi olsa da, Bukowski siyasete ramak kala durur:

“gücü elinde bulunduranlar güçlerini korumak istiyor, altın çekmecelerini kaybetmelerine neden olabilecek her şeyin ne kadar yanlış olduğunu haykırıyorlar, ben apolitik biriyim, ama bu gericilerin fırlattığı falsolu toplar karşısında kafam bozulup oyuna girersem şaşmayın.” (16/40)

Onun asıl sorunu çevresindeki insan malzemesidir. Kapitalizmin en çok bozduğu, insanlıktan çıkardığı kimselere hiçbir yakınlık duyamaz, onlara hiçbir zaman güvenemez. Sanki geriye dönüşü olmayan bir bozulmayı gözlemlemiştir Bukowski çevresinde. “ve esrar. devrimle esrar nedense hep yan yana” (7/104) derken de çağının tanığı bir insan olarak konuşur. Büyük bunalım günlerine denk düşen bir çocukluktan sonra ikinci dünya

savaşının kavurucu etkisine denk düşen bir gençlik ve ardından soğuk savaşın en çok hissedildiği bir düzende geçen olgunluk yılları, insanların bozulmasının modern zamanlardaki en yıkıcı sonuçlarını verdiği bir döneme tanık olmasını sağlamış ve Bukowski'yi iyice umutsuzluğa yöneltmiş görünmektedir. En ön saftakilere, liderlere, siyasal rejimlere inanmaz. Bunu da şu şekilde ortaya koyar:

“vazgeçin demiyorum. Ben insanlık ruhundan yanayım, o da ne demekse! Ama polisler ortaya çıkınca sizi dualarınızla baş başa bırakıp toz olan palavracılardan uzak durun. Parklar da bas bas bağırıp sizi kahramanlığa çağıranlar mermiler vızıldamaya başlayınca en uzak olanlardır. Hayatta kalıp anılarını yazmak isterler.”(7/106)

Burada Bukowski, geçmişteki bazı olgulardan hareket ederek tamamen pratiğe yönelik eleştiriler getirmekte ve kalabalıkların, özellikle de kalabalıklara önderlik edenlerin ve aydınların zamanında kendilerine duyulan güveni boşa çıkarmış olmalarının acısıyla politik bir geri durma tavrı geliştirmiş olsa da bazı düşünceleri ile onu felsefi anlamda anarşist hatta ütopist bir düzen karşıtı olarak olumlamamıza neden olur. Yine aynı kitabının bir yerinde

“Lütfen liderlerinizi iyi seçin, saflarınızda köşedeki benzin istasyonunu yakmaktansa General Motors'un genel müdürü olmayı yeğleyecekler var çünkü biri olmayınca diğerini deniyorlar.”(7/107)

diyerek devrimlerin tarihten kazıyamadığı ve eski düzenden devrıldığı bir çift dinliliğe oldukça erken bir teşhis koyduktan sonra “insan şerefsizce yaşamaktansa gerekirse işkence altında yavaş yavaş ölebilmeli.”(7/107) diye devam ederek pek çoklarını şaşırtan bir ahlaklılık örneği verir. En azından çevresindeki çoğu insan gibi düzenin savunucusu olmayı reddetmiştir Bukowski.

Devrim olayına bakışını da yaşadığı dönemin propaganda savaşlarından etkilendiği anlaşılan, ama az da olsa haklılık payı taşıyan şu düşüncelerle açıklar:

“ devrim yanlısı olanlarınız var biliyorum ama isyan edip yeni hükümetinizi kurunca bir de bakarsınız sizin hükümetiniz yine eski babanızdır, yüzüne bir maske geçirmiştir sadece.”(7/101)

Bukowski bütün bu eleştirilerinde, halkın aydınsız ve yol göstericisizken baskı ve terör karşısında kısa bir süre içinde saf değiştirebilmesine yol açan kemiksizliğine, aydınların ve yol gösterenlerin ise ilk zorluklar karşısında kolayca söyledikleriyle uygun olmayan bir iki yüzlülükle direnmeyi bırakıp düzene teslim olmalarına neden olan inançsızlıklarına ve kariyerist yaklaşımlarına büyük bir bıkkınlık ve öfke ile bakmaktadır. Somut olarak tek tek ortaya koymasa da Bukowski'nin bu tavrında belirgin bir görmüş geçirmişlik ve kendinden eminlik vardır. Altı doldurulamayan “yeni düzen” çağrıları ve büyük çoğunluğu iktidarın alınma aşamasına kadar olan bir süreçle ilgili olan bütün çabalar, teorik değerlendirmeler, çözüm önerileri ve hedefler Bukowski'nin ilgisini çekmeye yetmez. Bukowski daha sonrasında ilgileniyor görülmektedir. Düzenin nasıl değiştirileceği, iktidarın nasıl alınacağı ile değil, asıl sonrasında neler olacağı, nelerin değiştirileceği ile ilgilidir. Bu noktada mevcut düzenin ona batan bütün yönleri ile büyük kalabalıklar arasında bir aynılık görmektedir. Ona göre kalabalıklar devrim olsa bile eski düzen tarafından öyle çok kolayca değiştirilemeyecek kadar bozulmuş, farkında olmadan kendine bağlanmış ve biçimlendirilmiştir. Görüntüde olup bitecek bütün değişiklikler eninde sonunda insanların başladıkları noktaya geri dönmelerine neden olacaktır.

Bukowski'nin devrim isteyenlere karşı güvensizliğini abartılı bulmamak gerekir. Bukowski'nin devrim öncesi (ya da modern kapitalist dünyada seçim öncesi) vaadedilenlerle iktidarın ele geçirilmesinden sonra yapılanlar arasında var olduğuna inandığı farklılıklar, devrimler tarihi içinde sık sık tekrarlanan bir olgudur.

Pek çok devrim sonradan verebileceği fazlalık toprağı işgal eden bir ordu gibi davranır ve devrimin ilk atılım yıllarında radikal bir ileriye yönelişten sonra kendini yerleştirme aşamasında epeyce taviz verir. Bu kitapta çok sık alıntı yaptığımız Tembellik Hakkı adlı eserinde Paul Lafarge bu konuya da şöyle değinıyor:

"Burjuvazi, papaz sınıfının desteklediği soylulara karşı savaşırken, özgür düşünceyi ve tanrıtanımazlığı göklere çıkartıyordu. Ama, üstünlük kazanır kazanmaz tutumuyla birlikte ağız da değiştirdi." (Önsöz, sayfa: 17)

Bukowski bir devrimden beklediklerini de şöyle açıklar:

"değişim içerden dışarıya doğru olmalı. Sokaktaki adama yeni bir şapka verir gibi yeni bir rejim veremezsiniz. Karnını doyurup Dizzy Gillespie'nin tüm plaklarını hediye etseniz de iki paralık alışkanlıklarından kolay kolay vazgeçemeyecektir. Ortalıkta devrimin artık kaçınılmaz olduğunu haykıran bir sürü insan var, ama şahsen bir hiç uğruna insanların ölmesini istemem. Demek istediğim insanların çoğunu öldürseniz de bu bir işe yaramaz. Bir avuç iyi insana da yazık olur. Elinize ne geçecek: yeni bir hükümet. Kuzu postuna bürünmüş yeni bir diktatör." (7/103)

Burada gerçek bir ütopist olarak, tarihsel dönüşüme inanmayan bir Bukowski çıkmaktadır karşımıza. Neredeyse aynı insanlarla yeni bir düzenin olamayacağını söylemektedir Bukowski. Bukowski'nin yukardaki alıntılarda öne çıkan düşüncelerinde, iktidarın alınmasından daha çok iktidarın alınmasından sonraki aşamadan beklentileri ile ilgili olarak belli bir karamsarlığı dile getirdiği görülmektedir. Bukowski'nin bütün bu eleştirilerinde devrimsel süreci tek parça olarak ele almadığı, iktidarın alınmasıyla yeni düzenin nitelikleri arasında bir ayrımı ortaya koyduğu sezilebilmektedir. Onun asıl güvensizliği daha çok bu ikinci aşama üzerine gibi görünmektedir. Bukowski'nin çoğu devrimde gözlemlenebilecek bir biçimde, iktidarı alanların ve yeni düzeni yerleştirecek olanların her zaman devrimin

öncüleri olmayabileceği gibi bir gerçeği sezgisel olarak kavradığı düşünülebilir. Bu noktada 27 Mayıs 1960 devrimi için Yalçın Küçük'ün şu değerlendirmesi hemen hatırlanabilir:

“Ancak 27 Mayıs bir ör ütsüz halk devrimidir. Örgütsüz olduğumuz için halk devrimimizi elimizden kaçırdık. 27 Mayıs, kısa bir süre içinde emperyalizmin, sermayenin ve şovenizmin rengine bürünmeye başlamıştır.”⁵⁷

Burada da belirtildiği gibi bir devrimsel süreç başlangıcında öngörülemeyen bir sonuca doğru da yol alabilir. İktidar paylaşımları, örgütlülük düzeyi, teorik olgunluk, uluslararası konjonktürü iyi analiz etme, fırsatları değerlendirebilme ve diğer politik beceriler devrimsel sürece yön verebilmektedir. Bukowski'nin “devrim” diye yola çıkan yakınındaki insanlarda aradığını bulamaması bu sürece umutla bakmasını önlemektedir.

3.4.Düzenin Eleştirisi ve Yeni Düzen:

Bukowski yaşam üzerine konuşurken bir niteliğini her şeyin önüne koyar. O sokakların en kuytusundan, hayatın en pis köşelerinden derlenmiş bir yaşam deneyimi ile konuşur. Oysa bugün bize yaşamı anlatan istisnasız herkes, bütün düşünürler, bütün gazeteciler, bütün yazar ve çizerler, geçmişin bütün filozofları toplumun onlara sunduğu nispeten rahat koşullarda yaşamış ve yazmıştır. Çok az istisna dışında en düzen karşıtı olanı bile belli bir burjuva yaşam düzeyinin içinde yazmıştır. çöplüklerin içinden biri bize çöplüklerden, ezilmiş, bozulmuş insanların ve yaptıkları o pis işlerin varlığından söz eder. İlk kez bir insan, yaşadığımız o pırıltılı hayatın altında yatan, tıpkı bir yolun altında akıp duran ve uygarlığı çizerken ihmal ettiğimiz kanalizasyon hattı gibi görmezden geldiğimiz, uygarlığın karanlık bir ışık tuttuğu kuytulardan seslenir bize. Uygarlık, o umursanmayan pis işler ve sefil yaşamlardan oluşan bir büyük bedelin sözcülüğünü de, mümkün olduğunca o sınıftan olmayan

⁵⁷ Yalçın Küçük, Sicil, Akış Yayıncılık, İstanbul, Haziran 1997, s. 61

birilerine bırakarak ve o hep ödenen büyük bedeli, ancak yaşayan değil “gözlemleyen” eliyle görmemize izin vererek, bu bedel ödeyen insanların dilini ve öfkesini daha baştan sınırlamayı başarmıştır. Bukowski gerçekten de çöplerin arasından doğrularak yazmıştır çöplükleri. Onun dilini, öfkesini farklı yapan da budur. Ona göre bütün bunlara rağmen neredeyse akıllı, uslu olmak öfkesizlik belirtisidir.

Aynı koşulların içinden gelmiş olan diğer Amerikalı yazarların da bu yaşanmışlık ölçüsünde düzeni eleştirirken Bukowski’ye benzer bir yargıya vardıklarını gözlemleyebiliriz. Örneğin Jack London çok erken bir düzen eleştirisinde bulunduğu Yanan Gün adlı romanında şöyle der:

“...Servetin kaynağı emekti, meşru çalışmaydı. Yani ister bir çuval patates, ister bir kuyruklu piyano, ister kocaman bir otomobil olsun, hepsi de bir çalışmanın tamamlanması sonucunda elde ediliyordu. Hileli oyun ise, bunların meydana getirilişinden sonraki dağıtım sırasında ortaya çıkıyordu. Günışığı, otomobili ya da kuyruklu piyanoyu yapmak için ter dökenlerin nasırlı elli çocukları arasında, otomobillerde keyif süren veya kuyruklu piyano çalanlara rastlayamamıştı. Bunun nasıl böyle olduğunun açıklanması ise hileli oyunun içindeydi. Binlerce adam geceleri uyumadan, işçilerle işçilerin ürettiği şeyler arasına nasıl gireceklerini düşünüp, bunun için planlar yapıyorlardı. Bu planları yapanlar işadamlarıydı. Bunlar işçilerle onların ürettiği şeyler arasına girince, bunlardan kendilerine büyük pay ayırıyorlardı. Alacakları payın büyüklüğünü belirleyen şey ise eşitlik kuralı değil, kendi güçlerinin, kendi domuzluklarının büyüklüğüydü. Prensip kazıklaya-bildiğin kadar kazıkla prensibiydi.”⁵⁸

⁵⁸ Jack London, Yanan Gün, Kuzey Yayınları, 1985, s.172

Aynı sayfada Jack London siyasal iktidarın çalışanların sömürüsü ile ilişkisini de hiç dolandırmadan kahramanının ağzından açıkça ortaya koymaktan da çekinmez:

"...Bütün soyguncuların belli başlı amacı, ötekini soymak olduğu halde, güruh çok iyi örgütlenmişti. Mahalle politikacısından, Amerika Birleşik Devletleri Senatosu'na kadar bütün siyaset mekanizması aslında bunların kontrolü altında bulunuyordu. Soygunculuğa üstünlük hakkı tanıyan kanunları geçiriyor, polisler, şerifler, milis ve ordu kuvveti yoluyla bu kanunları zorla uyguluyorlardı. Üstelik çok kolay ve tatlı bir işti bu. Bir üstün insanın en büyük düşmanı, bir başka üstün insandı. Büyük, aptal halk yığınının hiç önemi yoktu. Onlar öyle aşağılık bir çamurdan yaratılmışlardı ki,, en aşağılık bir düzenbaz bile onları kandırabilirdi. Üstün insanlar, sadece zincirleme soygunu idare ediyorlar ve işçilerin soyulması ağırlaştığı, monoton bir gidiş aldığı zamanda dönüp birbirlerini soyuyorlardı."

Gerçekleri yazma adına Jack London'dan Bukowski'ye uzanan bir çizgide, halk dalkavukluğundan, ucuz popülizmden yana hiçbir tavır yoktur. Bu açıdan aradaki benzerlik dikkat çekicidir. Ve aynı ölçüde cesur ve öfkeli bir dili gözlemlemek mümkündür. Bukowski eleştirel, öfkeli ve küfürlü bir dil kullanırken, Jack London'un da düzenin işleyişinin ana hatlarını formüle ederken daha uç noktalara vararak farklılaştığını söyleyebiliriz. Aynı sömürücü, çarpık düzenin varlığının gözlenmesi, şiddeti farklı olsa da bu işleyişe karşı belli ölçülerde her iki yazarın eserlerinde mevcut olan öfke ve özellikle geniş halk kesimleri için umutsuz bir bakışın var olması, iki yazar arasında bir benzerliğin var olduğunu söylememizi kolaylaştırmaktadır. Bu öfkeli dili ve halka dönük suçlamaları belki de Amerikan Edebiyatı'ndaki muhalif bakışın ortak bir özelliği saymak gerekir.

Türk aydınları arasında da halkın, sistemi çözümleyen ve bu düzenin değişmesini isteyen aydın insanları yalnız bırakıp

brakmadığına ilişkin bir tartışma olmuştur. Yalçın Küçük, "Türk aydın tarihi yenilik düşmanı halkı yenilikçi yapma tarihidir" derken (Aydın Üzerine Tezler, 1.cilt) hiçbir zaman düzenin değişmesine yönelik bir umutsuzluğa varmadan, halkın bu mücadeleye katılmadığını, aydının çoğu zaman yalnız adam olduğunu vurgulayarak ve kitlenin sonradan (ama çok çabuk) gelebileceğini ileri sürerek, halk dalkavukluğuna karşı olması bakımından Bukowski ve Jack London'un yaklaşık ifadelerle yaptıkları halk eleştirisiyle aynı çizgide sayılabilir. Bu teze karşı çıkan yine başka bir solcu düşünce adamı Fikret Başkaya ise, "Hiçbir halk için ilerici ya da gerici denemez" (Akıntıya Karşı Yazılar, s.24) diyerek ve aslında bu biçimde dile gelmediği halde, ilk düşüncüyü reddederek suçu halktan alıp aydına yükleme eğiliminde olan tarafı temsil etmektedir. Dolayısıyla Bukowski'nin halk kalabalığını eleştirmesi solculuk dışı bir yaklaşım değildir. Solculuğun dışına düşen belki sadece ondaki düzenin değişeceğine ilişkin umutsuzluk sayılabilir. Aslında ona göre bu da mümkün olabilir. Ama o adını vermeden bir sanatçı sezgisi ile, reel sosyalizm ile ortaya konan deneyime ilişkin umutsuzluğunu dile getirmektedir. Bu düzen, insan ve yeni yaşam biçimleri adına pek bir ilerleme getirememiş ve bir gün kapanacak olan büyük bir parantezin içine yerleştirilmiş yetersiz düzenlemelerle yetinmiştir. Bir başka deyişle Bukowski, devrimin pek köklü değişiklikler getiremeyeceğine, bir ölçüde hep aynı kusurların sürüp gideceğine yönelik bir umutsuzluğu, daha radikal bir değişim isteğini halkta bulamamanın hayal kırıklığını dile getirmektedir

Bukowski'nin eserlerinde uğradığı haksızlıkların farkına varamayan, ezilmiş, hastalıklı insanı üreten düzen karşıtlığı yerine bu insanların eleştirisinin zaman zaman daha ağır bastığı doğrudur. Bu konudaki eleştirilere her zamanki hazır cevablığı ile kendince tutarlı yanıtlar vermeye çalışır yine de. Türkçeye "Sıradan Delilik Öyküleri" diye çevrilen kitabındaki "Sakin Bir Gece" adlı öyküsü, diyalogları ve gelişimi ile sanki Bukowski'nin kendine yöneltilen bu ve benzeri eleştirileri yanıtlamak için

yazılmış gibidir. Bu öyküde Bukowski birlikte bir şeyler yapılması gerektiğini iddia eden bir üniversiteli arkadaşıyla konuşmaktadır. Bir ara Bukowski başka ortak arkadaşlarıyla yaptığı konuşmayı özetlemeye başlayarak şöyle der:

“devrimin yarın gerçekleşeceğini sanıyor. Gerçekleşebilir de, gerçekleşmeyebilir de. kimse bilmiyor. devrimin DIŞARIDAN-içeriye doğru değil, İÇERİDEN-dışarıya doğru gerçekleşmesi gerektiğini anlattım ona, asıl sorun burada. Bu tiplerin ayaklanma başlar başlamaz yaptıkları ilk şey gidip bir renkli televizyon yağmalamak. Düşmanı yarı-zeka yapan aynı zehiri kendileri için de istiyorlar.” (13/119)

Bu konuşmanın ilerleyen safhalarında Bukowski kendisi için geliştirilebilecek eleştirilerin farkında olarak konuşur:

“siyasetim yok benim. gözlemciyim.”

“allahtan herkes senin gibi değil, yoksa hapı yutmuştuk.”

“ne yani hapı yutmadık mı?”

“emin değilim.” (13/119)

Konuşmanın bu bölümünün özelliği toplumsal düzene getirdiği bütün eleştirilere rağmen Bukowski'nin siyasete, muhalefetin siyasi bir boyut kazanmasına getirdiği çekinceleri dürüstlükle ortaya koymasıdır. Karşısında konuştuğu kişi onu katillerle el sıkışmakla suçlar. Bukowski, “el sıkıştık mı ...?” der. Konuşmanın devamında “İyi de ne diyorsun? Kenti ateşe mi verelim.” diye sorar Bukowski.

“hayır ülkeyi ateşe verelim.” diye karşılık alır. Biraz sonra,

“peki, ülkeyi yaktık, yerine ne koyacağız.” diye sorar tekrar.

“Amerikan Devrimi, Fransız Devrimi, Rus Devrimi başarısız mı oldu sence ?” diye karşılık verir arkadaşı.

“Bütünüyle başarısz olmadılar. Ama bütünüyle başarılı da olmadılar.” diye karşılar Bukowski. Konuşma şöyle devam eder:

ARKADAşI: “denediler en azından.”

BUKOWSKI: “bir santimetre ilerlemek için kaç kişi yi öldürmeliyiz?”

ARKADAşI: “bir santimetre bile ilerleyemediğimiz için kaç kişi ölüyor?”

Bu noktada biter konuşma. Neredeyse zamandan ve mekândan bağımsız olarak toplumsal muhalefetin alacağı biçim açısından mücadele eden iki ekolün tartişmasını özetlemektedir yukarıdaki satırlar. Bukowski için asıl sorun kalabalıkların omurgasızlığı ve düzenden yeteri kadar kopmuş olamayişlarıdır. Devrimi gerçekleştirecek olan insanların eksikliklerinin her zaman yeni düzenden beklentilerimizi törpüleyeceğine, her zaman bir geriye dönüşün tohumlarını taşıyacağına yönelik bir karamsarlık sezilmektedir Bukowski’nin söylediğinde. En azından bu insanların kalabalığıyla yeni düzenin eskisinden çok ileriye gidemeyeceğine, fazlaca başkalaşamayacağına yönelik bir umutsuzluğu dile getirmektedir. O güne kadar olup biten devrimlerin tam anlamıyla başarısz sayılamayacağını ama bütünüyle de başarılı olamadığını söylerken entelektüel bir titizliğin örneğini verirken, devrimin sonuğa bulundukları yerden çok da uzaklaşamayacağı halde ilk etapta çokça kan dökölmesine neden olmasını gereksiz bulur. Devrimin olmasıyla insan kalabalıklarının içindeki renkli televizyon isteği aynı anda yitip gitmeyecektir. Bukowski’nin derdi devrimin bu insanlarla nereye kadar gidebileceğidir. Ona göre bu insan malzemesi eski düzende karşılaştığı pek çok nefret edilecek uygulamayı yaşatacak, en azından düzenin sınırlarının daha da ileriye gitmesine engel olacak, bu sınırları bir anlamda geriye doğru çeken geğmişin ölü elleri haline gelecektir.

Bir devrimsel sürecin başlangıcından çok farklı bir yere doğru gelişim göstermesini, ičkiyle arası çok iyi olan Bukowski

söz konusu olduğunda bir bardağa biranın doldurulmasına benzetebiliriz belki de. Bira hızla bardağa dolduğunda köpük bardaktan taşar. Bardağın tamamen dolduğuna ilişkin yanıltıcı bir görünüş kısa bir süre sonra köpüğün geri çekilmesi ile ancak yarıya kadar dolmuş bir bardak gerçeği ile yer değiştirir. Her devrim başlangıçtaki heyecanı geride kaldığında gerçek sınırlarına dönüş yapar.

Bu aşamada Bukowski siyasetin gerçeklerinden uzak, hayalci bir insancılıkla, kavgasız bir biçimde bir düzenden diğerine geçmeyi düşlemektedir. “Değecek mi?” Asıl sorusu budur bence ve yanıtı da bellidir. Hatta aynı konuşmanın bir yerinde “bu işi kan dökmeden halletmenin bir yolu var hâlâ” diye düşündüklerini söyler. (13/120) Burada politik şiddete karşı, ama gerçekçilikten uzak barışçıl bir geçiş programı önerir gibi olan bir Bukowski vardır karşımızda. Bu ham hayalciliği, içinde bulunduğu toplumsal kültürel çevrenin güçsüzlüğüne ve belli bir birikimi tarihsel olarak taşıyamamasına bağlamak mümkündür.

Bukowski yeni bir düzen istemesine rağmen bunun nasıl olacağına ilişkin bir açıklama getirmek taraftarı da değildir. Ama buna karşılık iyi kötü bir yol önerildiğinde de eleştirmekten geri durmaz. Konuşma Bukowski’nin kendini tamamen haklı çıkartacak delilleri öne sürmesini beklemeden kesilir. Bir bakıma çözümsüzlüğün kabullenilmesidir bu.

“Bir süre susuyoruz, sorun aramızda asılı kalıyor. Bu arada sefilhaneler toplumun ıskartaya çıkardığı sefillerden geçilmiyor; yoksullar doktor yokluğundan düşkünler koğuşunda ölüyorlar. Cezaevleri öylesine dolu ki mahkumlar yerlerde yatıyorlar. İnsanları satranç piyonları gibi kullanan toplum yüzünden akıl hastanelerinde boş yatak yok...”

bir aydın ya da yazar olarak KENDİ kışın kapanda değilken bu hoşlukları gözlemlemek pek memnuniyet verici. Aydın ve yazarların sorunu BU- kendi rahatları ve acıları dışında fazla bir şey hissetmiyorlar.” (13/121)

Bir yerde arkadaşları Bukowski'ye

"senin biraz korkak olduğunu düşünüyorum." der.

"Evet öyleyim," der Bukowski ve kendine özgü o veciz sözlerinden biriyle tamamlar konuşmayı. ["korkak geleceği görebilen insandır. Cesur insanın hayal gücü sıfıra yakındır."] (13/122)

Başka bir açıdan baktığımızda da, Bukowski'deki bu iktidar kaçınılığı anlayışının, iktidarda olmanın düzeni değiştirmeye yetmeyeceği, başlangıca geri döneleceği, bir başka deyişle ezilenin ezen olacağı ama hiçbir biçimde ezen-ezilen ikileminin ortadan kalkmayacağına ilişkin bir kötümserlikten beslendiğini de söyleyebiliriz:

"...Elinize ne geçecek: yeni bir hükümet. Kuzu postuna bürünmüş yeni bir diktatör." (7/103)

demesinde bu düşüncenin de izlerini yakalamak mümkündür. Bu aşamada neredeyse düzene karşı hareketsiz kalan Bukowski ile "kazanmak bizim için kaybetmek" diyen yeni devrimci idol Markos arasında da bir düşünsel yakınlık bulunabilir. Markos da sanki iktidara gelmenin bir şeyleri öldüreceği, sıcak devrim ateşinin yerini soğuk toplum ve dış dünya gerçeğinin alacağı düşüncesindedir. "En büyük düşününüz nedir?" diye sorulduğunda şöyle der:

*"Kazanmak. Gerçi bizim için kaybetmek anlamına geliyor! Zafer kazanırsak gerekliliğimiz ortadan kalkar... Ama hem kişisel olarak hem de bir topluluk olarak bu günü düşünüyoruz."*⁵⁹

Bukowski ise sanki burada yatan gizli anlamı dile getirir:

"...devrim yanlısı olanlarınız var biliyorum ama isyan edip yeni hükümetinizi kurunca bir de bakarsınız sizin

hükümetiniz yine eski babanızdır, yüzüne bir maske geçirmiştir sadece” (13/101)

Bütün bunlar işin bahanesi de olabilir. Daha kesin bir açıklama Bukowski'nin yaşadığı dönemdeki Amerika'nın radikal muhalefet için ölümcül sonuçlar doğurabilmesidir. Bukowski bu konuda saf değildir ve olan bitenin farkındadır:

“bu zamanı seviyorum. Bu duyguyu. Gençler nihayet düşünmeye başladı. Ama heyecanlarını besleyecek bir lider buldukları an birileri liderlerini yok ediyor.”(13/108)

Burada kastedilen Malkom X ve Martin Luther King cinayetleri olmalıdır. Seçkinlere yönelik suikastlerin aynı zamanda kitleye gönderilen bir mesaj, bir korkutma aracı olması genel bir yasa kabul edilebilir. Ve Bukowski üzerinde etkili olduğunu da kabul etmemiz gerekiyor:

“Bir suikaste kurban gitmememin tek nedeni fazla önemli biri olmamam. Belli bir politik görüşüm yok. Gözlemciyim.” (13/108)

Gerçekten de Bukowski'nin siyasetten uzak kalmasının nedenlerini iyice anlayabilmek için yaşadığı sosyo-ekonomik ve kültürel ortamı göz önünde tutmak gerekir. Çok popüler bir yazarın popüler bir kitabından yapılan bir alıntı siyaset kurumunun Amerika Birleşik Devletleri'nde en sıradan insana bile nüfuz eden gerçeklerini yeteri açıklıkta ortaya koymaktadır:

“Yüksek Mahkeme'de artık değişik fikirler olmayacaktı. Orayı benzer geçmişleri ve düşünceleri olan, zengin beyaz adamlar yönetiyordu. Bunlar yoksul ve çaresiz olmanın ne demek olduğundan habersiz, zenginlerin ve hükümet ileri gelenlerinin çıkarlarını bireyin haklarından öne koyacakları için Muhafazakar Başkan'lar tarafından seçilmiş kişilerdi.”

(Gitti Ama Unutulmadı, Phillip Margolin, Altın Kitaplar, sayfa 204)

Satır aları biraz dikkatli okunduğunda Bukowski'nin yukarıda olduğu gibi belirgin korkuları olan biri olduğu ortaya çıkar:

"CIA tarafından izlendiğini iddia eden Hemingway, neredesin. Benden başka kimse inanmadı sana." (6/108)

Bukowski'nin, bütünüyle muhalif düşünceye karşı konumlanmış, deyim yerindeyse, Amerikan "Derin Devlet"tin gözlerini kendi üzerinde de hissettiği açıktır. Mc Carty dönemini hiç hesaba bile katmıyorum. Malcolm X, Martin Luther King gibi önemli aydınların öldürüldüğü, Kennedy suikastlerinin toplumu sarstığı, bütün korku üretme mekanizmaların sadece aydını değil sıradan halkı hedeflediği bir ortamda Bukowski'nin rahatsız olmadığını ve korku duymadığını iddia etmek yerinde olmaz. Bukowski'nin çalışmalarında sezilen gerçek, onun bir tür mahallenin delisi olarak, zararsız adam rolünü oynaması ve ancak bu sayede de yeri geldiğinde söyleyeceğini söylemesidir. Siyaset üzerine söyledikleri bir anlamda "ben zararsızım" mesajını tekrarlamaktır.

Bazı önemli suikastlerin kimin tarafından yapıldığının bilinmemesi Amerikan toplumun da her zaman var olan bir tür derin devlet imgesinin en önemli kaynağı durumundadır. Sıradan Amerikalının bu korkuları özellikle Başkan Kennedy'nin öldürülmesi olayının bir simge haline gelmesinde büyük bir rol oynamıştır. Bukowski zaman zaman sokaktaki adamın ruh halini sergilemekte bu kalıbı kullanır:

"yoksa...?"

"Evet. Başkan Kennedy'i ben öldürttüm. Sonra da kardeşini..."

"O genç adamın seçimi kazanacağına dair bilgi vardı elimizde." (6/165)

Sadece gamalı haç işaretinden oluşan bir adı olan bu ilginç öyküde soruları soran kaçırılan bir Amerikan Başkanı iken, sorular yanıtlayan aslında ölmemiş olan Hitler'dir. Böylece Bukowski sokaktaki insanın kafasının içinde yer almış ve

düzenin ideolojik araçlarınca hep beslenen bir takım efsaneleri aynı öyküde buluşturmaktadır. Konusu açısından pek çok benzeri olan bu öyküde asıl ilginç olan da budur. Yine bir başka öyküsünde aynı sezgiler ve korkular şöyle dile getirilir:

“tanrım tanrım, ben öldürmedim Kennedy’yi, Kennedy’leri. King’i de ben öldürmedim. Malcom X ya da diğerlerini de. ama Sol Kanat Liberal güçlerin teker teker katledildikleri aşikar – her neyse nedeni (bir zamanlar sağlıklı besin satan bir dükkanda çalışan ve yahudilerden nefret eden bir sanık) – her neyse nedeni, solcular teker teker öldürülürken sağcıların pantolonları bile buruşmuyor.”(16/39)

Bu satırlar bu dönemde toplumun nasıl terörize edildiğini açıkça ortaya koymaktadır. Topluma salınan bu korkular bütün onurlu sesleri susturmakta, “deli”liğini zımmi olarak kabullenmeyen, zararsız olduğunu kanıtlayamayan bütün aydın tavrını paralize ederek hegemonyayı kolaylaştırma amacı gütmektedir. Dolayısıyla bir bakımdan Amerika’nın “12 Eylül Öncesi” ortamı olarak niteleyebileceğimiz böyle bir dönemde, öldürülme korkusunu duymadan aydın tavrını sürdürebilmenin olanaksız olduğunu unutmamak gerekiyor. Hatta “Kapalı Bir Kapıdır Cehennem” adlı şiir kitabındaki bir şiirinde Bukowski ölüm korkusunu nasıl hissettiğini açıkça belirtir:

*“ve
biz de
hayatımız boyunca
başımıza böyle şeyler geleceğinden,
o adam gibi
güçlü ve harikulade insanları
yaşamayacaklarından ve
bir çok insanın bu yüzden
öldürüleceğinden
endişe ettik.”(harikulade gözlü adam- 18/42)*

Bukowski satır aralarında Marksizmi yeren mesajlar verip, istemeden de olsa toplumdaki muhalefetin önüne koymak isteyebileceği bir ünlü kişilik olmaktan kaçınarak ve “içkici”liğini adının bir parçası haline getirerek, kendini düzen için zararsız hale getirmeye çalışmakta ve ancak böyle varolabileceğini görmekte, eleştirilerini de böylesine dar bir aralıktan dile getirebilmektedir. Onun duruşunu değerlendirirken bu noktaları atlamak insafsızlık olur.

Bukowski yazısının bir yerinde ortamdan bunalmış bir tutucunun yazılarından bir demet sunuyor. Bu yazıda asıl dikkat çekici olan devletten beklenenler ve sonuçları ile bizde 12 Eylülü davet edenlerin 1982 anayasasına da egemen olan korkuları arasındaki büyük benzerliktir. Yazıda Amerika yerine Türkiye, anayasayı da 1961 anayasası olarak düşünmek gerçekten ilginç sonuç veriyor ve bizim yaşanan dönemi kavramamızı kolaylaştırıyor:

“Anayasa yozlaşmaya kalkan olarak tasarlanmadı. Bugün bayrağı yakan yarın Detroit’i yakar. İdam cezasını Başkan adayları ve Başkan’lar dışında herkes için kaldırırsan olacağı budur...” (16/41)

“Kalk dizlerinin üzerinden Amerika’ diye bağırtıyor halk, ama kulak asan yok. Dış gösterin, diyorlar. Aslan dış gösterince çakal topuklar. Ürkek hayvan saldırıyı davet eder. Ama Amerika dinlemiyor.”(16/41)

“Kalk dizlerinin üzerinden Amerika” sözü “Kalk ehli vatan” sözüne ne çok da benziyor. Özgür bir anayasadan şikâyet etmek ve güçlü bir devlet arzusu da açıkça 12 Eylülcülerin felsefesini oluşturuyor. Benzerlik çok açık.

Burada topluma eleştiri yöneltenler ve kazara yeni bir düzen düşleyenler için egemen olan yargı hakkında da Bukowski’nin söyledikleri ayrıca önemlidir:

(Bazı psikiyatrlar için) “gerçek dışında her şeyi söyleyebilirler: bazı insanların yaşadıkları hayat onlara

iyi gelmediği için kendilerini kötü hissettiklerini, bunun kolaylıkla düzeltilebileceğini asla.” (16/43)

Bu satırlarda görüldüğü gibi Bukowski daha güzel bir dünyanın kurulmasının mümkün olduğuna inanmayan biri değildir. O bu değişimin kendi görebildiği biçimiyle siyasetin bir araç olarak kullanılarak gerçekleşmeyeceği kanısındadır. Umut-suzluğu ileri boyutlardadır:

“... işlerin yolunda gitmediği, en azından iki bin yıl daha iyi gitmeyeceği hissine kapıldım.” (16/44)

Sonuçta Bukowski'nin satır aralarında, solculuk izlerinin olduğu kadar, gereken yerlere gereken mesajların var olduğunu da görmek ve devrimci sürece yöneltlen çekincelerin gerisinde Bukowski'nin öldürülme korkusunu duymuş olmasının payını da unutmamak gerekiyor.

3.5. Solculuğun Eşiğindeki Bukowski ve Marksizm:

Buraya kadar üzerinde durduğumuz kadarıyla Bukowski pek çok açıdan bir solcu gibi düşünebilmekte ve hareket edebilmektedir. Ama bir noktada, gerçek solculuğun eşiğinde ister korkuyla diyelim, isterse içtenlikli eleştirilerle olsun duraklamaktadır.

Bukowski var olan düzenden memnun değildir. Bu bir gerçek. Pek çok yönden değişmesini de istemekte, düzeni pek çok noktadan oldukça güçlü eleştirilerle sarsmaktadır. Onun yeni düzenini bu eleştirilerinden çıkartmak mümkün olsa da aslında çok da büyük beklentileri olmadığı anlaşılmaktadır.

Özellikle şu satırlarda bunu görürüz:

“sokaktaki adam ayağında sağlam bir çift kundura olsun, karnı tok olsun, arada sırada da iyi bir parça ile yatağa girsin isterim.” (7/108)

Ancak düşünsel anlamda ne kadar mevcut düzenin dışında olsa da, Bukowski'nin tam anlamıyla bir solcu olduğunu düşünmek olanaksızdır. Özellikle Marksizm ile ilgili düşünceleri

tam bir hayal kırıklığıdır. Bu konudaki yargıları derinlikten uzak ve savunduğu diğer düzen karşısı düşünceleriyle tutarsızdır.

“öğrenmek için Karl Marx okumayın. kurumuş boktan başka bir şey değıl. İnsanlık ruhunu tanımaya çalışın lütfen. Marx, Prag'dan geçen tanklardır. Bu yola girmeyin lütfen. Öncelikle Celine okuyun.” (7/109)

Bütün bu satırlar gerçekten yakışıksız ve anlamsızdır. Bukowski Marksizm ile ilgili düşüncelerinin gerekçelerini eksik bırakmıştır. Birdenbire, hiçbir neden olmadan bu konuda eleştirel bir tavır alması ve kesin yargılarda bulunması şüphe uyandırıcıdır. Bu kısa açıklamadan sonra hemen edebiyata atlamaktadır. Neden? Bukowski gibi okumaktan korkmayan birinin öncelikle Marks'tan ne anladığını, Marks'ı neden beğenmediğini ve Marks ile kendinden çok sonraki bir tarihsel olay arasında nasıl bağlantı kurduğunu daha inandırıcı olarak ortaya koymasını beklerdik. Birdenbire, hiç gereğı yokken diğer düşünceleri arasında yapııştırılmış gibi duran bu bir iki cümleyi araya sıkıştırmak gereğini duyuyor yine de Bukowski. Neden? Buna neden ihtiyaç duyuyor? Ben bunu mesaj vermek olarak algılıyorum. Her toplumda belirli aşamalarda genel çoğunluğun ilerisinde olan aydınlara belirli kabullere boyun eğmeleri için baskı yapılır. Örneğın “Bölünmeye taraftar mısınız? Neden terörü lanetlemiyorsun?” gibi zorlamalar karşılıklı şiddetin yoğunlaştığı tarihsel anlarda düşünce açıklamanın ön safhaları haline getirilebilirler.⁶⁰ Daha önceki bölümde de değındığımız gibi

⁶⁰ Amerika'nın Irakı işgali sırasında Amerikan Kongresine kadar sıçramış bu baskı üzerine küçük bir örnek, durumun belli bir döneme özgü olmadığını ortaya koyuyor:

“1944 yılında milyonlarca Amerikalı dünyayı baştan başa kaplayan umutsuz savaşlarla meşguldü. Buna rağmen normal başkanlık seçimleri yapıldı ve itirazlar bu seçimin gücünü azaltmadı. Cumhuriyetçi Parti adayı olan Thomas Dewey, Franklin Roosevelt'in yorgun, eski bir adam olduğı temasını işleyen bir kampanya yürütmüştü. Benim saptayabildiğim kadarıyla, Roosevelt yönetimi, Dewey'i başkanın yeteneklerini

burada Bukowski'nin Amerikan kültürüne özgü böyle bir zorlamayı hissederek kendisiyle ilgili bir mesaj gönderme ihtiyacı duyduğunu düşünebiliriz. Başka bir deyişle bu satırlarda "fazla ileri gitmiyorum" diyen bir Bukowski vardır. Marks sadece bir kod görevi görmektedir. Prag olaylarının zamanın donanımsız pek çok aydını tarafından soğuk savaşın politik gerçeklerinin uzağında bir bakışla değerlendirildiğini ve sol içinde bir ayrılık yarattığını da unutmamak gerekiyor.

Ama bütün bu düşünceler içinde yaşadığı dönemin pek çok baskısına karşın onun işini kolaylaştıracak, en azından entelektüel bir çevreye kabulünü, belki de dönemin Avrupa solunda egemen olan düşünce demeti içinde yer almasına sağlayacak, açıktan bir Sovyet düşmanlığı ya da Stalinizm eleştirisi yapmaz. Kısaca Bukowski'nin devrime yönelttiği tüm eleştirilere rağmen, burada da yalnızlıktan korkmayan, kolaycılığa kaçmayan bir entelektüel duruş geliştirebilmiştir.

sorgulayarak moral bozduğu yolunda suçlamadı. Herşeyden önemlisi demokrasi-ki eleştiri hakkını da içerir, üzerinde kavga ettiğimiz şeydi. Bizim bugünkü savaşımızın (ikinci dünya savaşıyla karşılaştırıldığında) sade suya tirit, önemsiz bir çarpışma olduğunu söylemek, ordumuzun cesaretine leke sürmek ya da karşı karşıya kaldığı riski küçümsemek anlamına gelmez., Henüz bireysel türden vatanseverler, İkinci Dünya savaşı sürecinde hiç düşünülmemiş bir biçimde, başkanı eleştiren herkesi savaş gücüne zarar vermekle suçlayarak politik konuşmalar üzerindeki sınırlamaları zorla kabul ettirmeye çalışıyorlar.

Geçen hafta John Kerry, bir konuşmasında, "Bizim Saddam Hüseyin'i ve Irak'ta bir rejimi değiştirmeye ihtiyacımız yok, bizim asıl Birleşik Devletlerde bir rejim değişikliğine ihtiyacımız var." dedi. Cumhuriyetçiler bunun üzerine hemen bu sözleri bir yönüyle vatana ihanet olarak tanımlamak için çabaladılar. Cumhuriyet Ulusal Komitesi başkanı Marc Racicot, "Senatör Kerry, Amerika savaştayken onun başkomutanı değiştirmeyi önerme cüretinde bulunduğunda çizmeyi aşmıştır." dedi." The Last Refuge, PAUL KRUGMAN,8 Nisan 2003/Newyork Times

4. BUKOWSKİ DÜŞÜNCESİ

Her ne kadar apaçık bir biçimde Marksist soydan gelen bir solculuk çerçevesine oturtulmasa da Bukowski'nin kavgasından ve düşüncelerinden sol adına alınabilecek pek çok öge olabilir. Eğer sol bir pırıltının sol niteliğini gözden kaçırsak ve tam tersine sol olmayana sol dersek, bu iki tavır da solun eksilmesi sonucunu verir. Görebildiğimiz en küçük sol kımıldıyı kaydetmek ve solun ne olduğu konusundaki alışkanlıklarımızı yeniden gözden geçirmek solun alanını genişletmek açısından önemlidir. Karşılaşacağımız sorunlardan biri solculuk gerçeğine ulaşmada içinden geçeceğimiz solculuğun imgesinin her zaman kendisine "solcu" diyenler tarafından oluşturulmadığıdır. Solculuğun imgeleri nelerdir? Edebiyat alanında olduğumuza göre solculuğa kavramsal bir çerçeve çizmek dışında solculuğun imgeleri üzerine düşünmek öncelikli olmalıdır. Biz zamanlar solcu denildiğinde çalışkan, başarılı, dürüst, haklıdan ve halktan yana, reddetmeyi bilen insanlar anlaşılıyordu. Ve bu imge uzun uğraşlar sonunda yıkılmıştır. Bu soğuk savaş boyunca yürütülen solun ideolojik olarak yıpratılması çabalarının tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de bir parçası olmuştur. Egemen ideoloji karşıtlarını yok ederken her zaman imajlar alanında da mücadele etmiştir. Kısaca bir imaj sorunu vardır. Her gerçek, kendini saran bir kabuk gibi kendi imajı ile örtülmüştür. Bu kabuğun yüzde yüz kendi gerçekliği tarafından oluşturulduğunu düşünmek yanlıştır. Yaşadığımız dönemde asıl kavga işte bu imaj alanındadır. Bu alan bugün gerçekliğe yönelen her bakışı kıran, çarpıtan bir prizma işlevi görebilmektedir. Bu bakımdan solculuğa bakışınızda, solculuğun imajları üzerinde düşünürken başkalarının "kötü" sü ile kendi kötümüzü ayırt edebilmeliyiz.

İkinci sorun, solculuğun imajları üzerinde düşünürken kendi yerelliğimizden ne ölçüde etkileniyoruz sorusudur. Edebiyatın bir işlevi de imajlarla kavramamıza yardımcı olması, gerçekliği imajlarla ortaya koymasıdır. Dolayısıyla bu soru daha çok

edebiyat alanını ilgilendiriyor. Solculuğu imajlarla düşünmek için edebiyata yöneldiğimizde bugüne kadar solculuğun kişileştirilmesinde bütün köşelerin, bütün olanakların kullanıldığından emin olmamız gerekir. Kendi edebiyatımız bir tarafa, Dünya edebiyatının da bize sunduğu solcu tipler açısından aslında büyük bir zenginlik sağlamadığını kabul etmemiz gerekir. Kendi edebiyatımız ise uzun süren bir köy edebiyatı kıskacından sonra bir solcu tipini kent yaşamında var edebilmek yeterliliğinden hâlâ uzaktır. Bu uzaklık “Türkiye’de politik roman var mı?” sorusunu sorduracak kadar büyüktür. Bütün bunlar bir solcuyu imaj yoluyla kavramada sorunlarımız olduğunu ortaya koymaktadır. Bugüne kadar ortaya konan ürünlerin çoğunda solcu tipler ya olabildiğince idealize edilmiş tipler olarak ortaya konmuş ya da tam tersi karalanmışlardır. Bunun dışında dünya edebiyatında da solcu tipler çoğunlukla savaş, iç savaş ya da büyük çatışmalar gibi ortamlarda işlenmiştir. Bunlara bakarak solculuğun bütün köşelerine gidildiğini söylemek olanaksızdır. Bu tipler için tek bir ortak özellik gösterilebilirse o da bu tiplerin gösterildiği kadarıyla zaafsız oluşlarıdır. Burada zaaf sözcüğünü solun kendi içinden getirdiği bir eleştiriden kaçma anlamında kullanıyorum. Sonuçta bize bu edebiyattan geriye kusursuz, neredeyse tanrısal yaratıklar kalmıştır. Bu durum basitçe bir çelişkiyi de ortaya çıkartmıştır: Düzen insanları hamamböceğine dönüştürmekte, bozmakta ama bazı kişiler bu bozulmadan bütünüyle “sağlam” çıkabilmektedirler. Eğer zaafın içeriğini yeniden düşünecek olursak bugüne kadar zaaf olanların zaaf olmadığını tartışabilmek kolaylaşır. Kusursuz, fedakâr, kendini öne çıkartmayan, güçlü kişilikler olmasın demiyorum, ama bu kadarla kalınması solculuğun algılanışında, sol parıltısının yakalanmasında bir daralmaya neden olmuştur. Bu daralmadan en çok nasibini alan ise neredeyse solculuğun edebiyatta içini bir türlü dolduramadığı ve neredeyse kendisinin saymadığı cinsellik alanıdır. “Ne Yapmalı” romanından bugüne kadar sol edebiyatta çözölemeyen bir cinsellik problemi hep var olmuştur.

Sol edebiyatın diğer eksikliği ise eleştirdiği kampın tiplerinde görülebilir. Sol edebiyatta düzen taraftarı aktörlerin tamamına yakını ya kabul edilebilir düzgünlükte kişiler olarak ya da konumlarının gerektirdiğinden çok daha fazla dozda acımasız, barbar ve kirli kişiler olarak gösterilmiştir. Bu uçtakiler kapitalist ilişkilerin bir tarafını temsil eden tarihsel bir boyutu olan kişiler yerine tarihin bütün evrelerine götürülebilecek, hatta çocuk masallarındaki “zalim kral” kalıbı ile işlenmiştir. Burada solcular iyilerin, düzen taraftarları ise kötü kişilerin temsilcileri olarak evrensel bir karşıtlık içerisinde yorumlanmışlardır. Şolohov’un Don Hikayeleri’nden beri Sosyalizmi, en azından edebiyatta, şirin göstermek için karşıt kamptakilerin acımasız, katil, kan dökücü olarak gösterilmesi, özellikle Sovyet edebiyatında büyük bir yaranmacılık eğiliminin daha başlangıçta varolduğunu ortaya koymaktadır. Karşıt kamp sanki henüz solda olmayan kişilerle birlikte karşı çıkılması gereken ortak bir düşman olarak gösterilmiştir. Sovyetler Birliği’nin dağılmasını hazırlayan ideolojik çöküşün başlangıcına da bu bakış yerleştirilebilir.⁶¹ Özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonraki yıllarda gelişen savaş edebiyatı da bu olguyu hem gizlemiş, hem de alttan alta geliştirmiştir. Bu dönemin romanları insanın güzelliği, güçlülüğü ve erdemleri üzerine gerçekten de büyük eserler ortaya koymuş olmasına rağmen Alman Faşizmi’ni yeni bir ortak düşman olarak ele almaktan ve karşıt kamptakileri tıpkı Şolohov’un yaptığı gibi acımasız, kan dökücü barbarlar olarak göstermekten vazgeçmemişlerdi. Bu savaş edebiyatı dönemini bile başlı başına solculuğun imgesel olarak kavranması önünde bu açıdan önemli bir engel sayabiliriz. Solculuğun imajları İkinci Dünya

⁶¹ “Sovyet yönetenlerinin, sosyalizmi kurduklarına pişman bir ideolojiyle donandıkları bir sırada, bu topyekun hücum, Sovyetler Birliği’nin iradesini esir almaya yetiyordu; yıkılışın ilanı gecikmemiştir.”

Yalçın Küçük, Sırlar, YGS yayınları, 2001, s.306

Savaşı'nın ardından gelen Che Guevera efsanesi ve Vietnam savaşı ile birlikte uzun bir dönem savaş meydanlarına hapsolmuştur. Aynı biçimde solun karşıtları da en vahşi, en barbar, işkenceci, kan dökücü tipler olarak ortaya konulmuştur. Öyle ki zalim olmayan, işkencecilerle doğrudan bağlantısı olmayan bir patron tipi bu uzun dönemli koşullanmanın etkisiyle Adalet Ağaoğlu'nun ünlü roman kahramanı Ferit Sakarya tipinde olduğu gibi ancak olumlu ve övülmesi gereken bir tip olarak ele alınabiliyordu. Ve yine aynı yazar "Ruh Üşümesi" romanında cinselliği de solculuk karşıtı olan bir alana mâl edebiliyordu. Bunun nedeni genel olarak sol edebiyatta başlangıcından beri var olan koşullanmalardır. Eğer kan, şiddet, acımasızlık belirgin bir biçimde belirli tiplere, sanki birilerine ortak bir düşman olarak sunma çabasının bir parçasıymış gibi, ve sanki "işte bizim karşı çıktıklarımız bu tip insanlardır," diyebilmek adına kakılırsa, bu örtünün kaldırılması, karşı çıkılacak bir şey yokmuş gibi bir görüntü yaratılmasına ve bu örtünün olmadığı bir anda bu tiplerde eleştirilecek bir yön kalmamış gibi bir havanın oluşmasına neden olacaktır.

[Sonuçta bütün bu eksiklikler solculuğun imajlarında bir zorluk yaratmıştır. Pratikte olmayan bu sorunlar edebiyatta ve özellikle romanımızda büyük boşluklar doğurmuştur. Örneğin Can Yücel'in içkiciliği ve yeri geldiğindeki sivri dili ve bütün olarak imajı solculuğu için bir sıkıntı doğurmadığı halde aynı şeyi bir edebiyat yapısındaki solcu bir tip için söylemek olanaksızdır. Solculuk bugün halen daha burjuva değer yargılarının içini doldurduğu imajlarla hareket etmekte, kendinin olmayan bir tutuculukla kendi alanını sınırlamaktadır.]

Bütün bunlar, Bukowski'nin hem kendi hem de kendisiyle iç içe geçmiş gibi görünen tipleriyle bizi solculuğun imajları üzerinde yeniden düşünmek zorunda bırakan en önemli yazarlardan biri olduğunu söyleyebilmemize olanak sağlıyor. Onun satır aralarındaki solculuğunu bir de bu tartışmanın ışığında değerlendirmek yol açıcı olabilir.

Solculukla ilgili başka bir yanılsamayı ya da ön yargıyı gidermek amacıyla da Amerika'daki insanını hiçbir zaman solculuğa yakın olmadığını, bu topraklarda hiçbir zaman adam gibi adamların var olmadığını söylemenin doğru olmadığını belirtmek gerekir. Amerika'nın bugünkü insanına yönelik olarak getirebileceğimiz eleştiriler arasına hak edilen kalite adacıklarını yerleştirmenin dışında bu toprakların geçmişinde de aynı adacıkların ya da kıtaların var olduğunu görmek zorunludur:

“son skandal,⁶² Amerika’da, kovboy filmlerinden bildiğimiz, sevmediği hiçbir çiçeği koklamayan, mutluluğu açıkta bulan, hep sınırları zorlayan, hiçbir çıkarı olmadığı halde her türlü haksızlığa isyan eden, ‘gallant man’ tipolojisinin tarihe karıştığını ve yerini ‘crook’ modelinin aldığını gösteriyor.” (Yalçın Küçük, Raporumuz: Darbe ve Restorasyon, Hepileri Dergisi, Sayı 11, Şubat 1998, s.11)

Bu alıntı Amerikan toprakları bile olsa haksızlığa isyan eden ve bu anlamda solculuğa yatkın insanın her yerde olabileceğini göstermesi bakımından önemlidir. Eğer 1990’larda yukarda sözü edilen tipin varlığı sona eriyorsa bundan önce bu tip insanlar Amerika’da vardı demek olmuyor mu? [Eğer önyargılarımızı aralayıp bu arayışla bakabilirsek Bukowski gibi ayrıksı insanları ve bu insanların solculuğa ya(t)kın yönlerini görmemiz mümkündür.]

Görüldüğü gibi Bukowski’yi ele alırken belli ön yargılardan arınmış olmak şarttır.

4.1.Bukowski Düşüncesinin Oluşumu:

Bukowski’nin içinde yaşadığı toplumla ilişkisinin biçimlenişi, pek çoğumuzda olduğu gibi çocukluk yıllarına kadar gider. Çocukluk yıllarının Büyük Bunalım yıllarına denk düşmesi Bukowski için acı bir talihsizliktir. O yıllara ait anıları kısa bir

⁶² Sözü edilen skandal Başkan Clinton ile Beyaz Saray Stajyeri Monika arasındaki ilişkidir.

girişten sonra birdenbire baba dayağı ile başlar. Bu ve benzer görüntüler daha o ilk yıllardan Bukowski'nin farklılaşmasına neden olur.

“anımsadığım şeylerden biri, korkakça acımasız ve zorba biri olan babamın, banyoda beni uzun, deri bir kayış ile dövmesidir. sık sık döverdi beni; evlilik öncesi doğmuş bir çocuktum ve sanırım bütün problemlerinden beni sorumlu tutuyordu.” (15/148)

Bu yıpratıcı sürecin bütün ayrıntıları, Büyük Zen Düğünü adlı kitapta yer alan “Pis Moruğun Notları’ndan seçmeler”de (Özgün dilinde “Notes of Dirty Old Men” adlı kitabının içinde) ve Ekmek Arası romanında dile getirilmiştir. Bu dövmelemin çoğu, çimlerin biçilmesi sırasında birkaç uzun çimin kalmış olması gibi “inanılmaz bahaneler” yüzünden oluyordu. Bukowski bu acı hayat deneyimi için,

“ölümüne döverdi beni. Dayaktan sonra gidip bahçeleri sulardım. Diğer çocuklar beyzbol veya futbol oynayıp normal insanlar olmaya doğru giderken.” (15/148-149)

diyerek kendi olağanüstü ayrıkşı yaşamının temellerinin çok erkenden atıldığının da altını çizer. Ondaki bu yalnızlık ve insanlardan uzak durma isteğinin oluşmasında, çok erken yaşlarda bir çocuk için en çok güven duyacağı aile üyelerinden dolayı yaşadığı hayal kırıklığının rolü çok büyüktür. “Diğer çocuklar ... normal insanlar olmaya doğru giderken,” demesi kendinde olmayanın ne olduğunu belirtmesi açısından bu duruma açıkça işaret etmektedir.

Bu dayak seanslarının küçük bir çocuğun gelişmekte olan iç dünyasında ne gibi hasarlar yaratacağını kestirmek güç değildir. Ama Bukowski bu trajik olayı benzerlerinden ayıran başka zengin ayrıntılar da aktarmıştır bize. Özellikle bu ve benzeri sahnelerde annesinin varlığı ve olaya katılışı ya da tanıklığı, Bukowski'nin satırlarında sadece bir tepkisizlik olarak değil, ancak kafkaesk bir ortamda bulunabilecek öğelerle birlikte dile getirilir. Bu sahnelerden biri şöyledir:

"Anne, Anne, oğlumuz DELİRDİ galiba, onu kırbaçlarken ağlamıyor!"

"delirdi mi dersin Henry?"

"evet, Anne."

"ah, çok yazık!" (15/149)

Bu kısacık aktarım, sanki absürd bir tiyatrodan kopartılmış gibi duran diyaloglar, taşıdığı soğukluk ve insancılıktan uzaklık dışında aile içi şiddetin nasıl doğallaştığına ve onaylandığına da örnektir. Annenin "delirdi mi dersin Henry" deyişindeki umursamazlık, aynı zamanda Bukowski'nin bu güçlüler arasındaki ittifak karşısındaki güçsüzlüğünü de vurgular. Anne, hiçbir insanı tavır ve müdahale eğilimi göstermez. Şaşırlan şey çocuğun kırbaçlanması değil ağlamamasıdır! Yine babanın "onu döverken" yerine "onu kırbaçlarken ağlamıyor!" demesinde kırbaç sözcüğünün imgesel olarak okuyucuyu bir ortaçağ zindanı görüntüsüne yaklaştırması, Bukowski'nin öykücülüğünün ustalık düzeyini göstermesi bakımından da önemlidir. Buna ek olarak yine bu anlatımıyla okuyucuyu kendi tarafına çekmek adına hiç zorlanmaz.

Bu diyalogda üzerinde durulması gereken başka bir unsur "anne" sözcüğünün evdeki baba tarafından sahiplenilmiş olmasıdır. Bu da Bukowski'nin kendini içinde bulduğu aile ortamında alışlageldik sıcaklığın olmadığına başka bir işarettir. Yine annenin "ah, çok yazık!" demesindeki umursamazlık, öyküdeki küçük çocuğun acıklı durumunu keskinleştiren, neredeyse küçük çocuğun içine düştüğü yalnızlığın sayfalardan taşacak kadar güçlü bir boyut kazanmasına neden olan bir diğer unsurdur. Öykünün devamında annenin konuşmalarında bu ilgisizlik hep korunur. Örneğin aynı öykünün devamında anne ile baba arasındaki diyalog şu şekildedir:

"Anne, oğlumuz Chuck Sloan'dan dayak yedi!"

"bizim oğlumuz mu?"

"evet, bizim oğlumuz."

"ne ayıp." (15/150)

Burada ikiye karşı bir durumu devam etmektedir. Fiziksel acılar ve aşağılanmaya ek olarak alaycı bir yaklaşımla da yüz yüze gelen Bukowski portresi, daha kalın çizgilere kavuşmaktadır. Bukowski ömür boyu sürecektir bu Amerikanın ortalama aile düzenine karşı olan nefretinin ilk belirtilerini de şu cümlesiyle belirtir:

"Hayat Ağacı ile dekore edilmiş o değerli halılarına kustum." (15/152)

Bu haliye kusma örneğinde hah ve kusma eylemi gerçek varlıkları dışında, Bukowski'nin bütün yapıtlarında kendini belli eden, Bukowski ile hayat ve onun biçimlendiği toplum düzeni arasındaki hesaplaşmanın simgeleri olarak da ele alınabilir. Bukowski bu acımasız ve anlamsız düzenin temsilcisi olan her şeye karşı saygısını yitirmiştir.

Annesi ile ilgili olarak aynı yerde söyledikleri de üzerinde durmaya değer. Annesi, eve sarhoş gelen Bukowski'ye bir köpek muamelesi yapmakta olan ve burnunu kusmuğa bastırmaya çalışan babayı izlerken bu Kafkaesk ortamın süsü olmayı sürdürür bir görüntüdür:

"annem, mükemmel bir Alman hanımefendisi, orda sabahlığı ile durmuş sessizce izliyordu. Benden yanı olmak istediği duygusuna kapılırdım hep ama bir zamanlar memelerini emmiş olmamdan kaynaklanan , tamamen yanlış bir duyguydu bu." (15/152)

Bu öykünün devamında ilk kez babasına karşı koyması bir imparatorluğun yıkılması olarak nitelendirilir. Ama daha da önemlisi, çocuğunun dövülmesine hiç tepki göstermeyen, şaşırmayan, ama ağlamamasına şaşırıp ve konuşmalarıyla "bir elinde cımbız, bir elinde ayna" halini çağrıştıran annenin, babanın oğul tarafından yere serilmesi karşısında beklenmeyen bir şiddetle tepki göstermesidir:

"önemi yoktu. sonunda yüzümü ona tamamen dönüp, tırmalayıp, bağırmasına, tırnakları ile yüzümü kazımasına izin verdim, yüzümün derisi soyuluyor, kan

boynumdan içeri, gömleğime damlıyor, süzülüyor, koduğum Hayat Ağacı'na et parçaları düşüyordu. bekledim. İlgisiz. 'BABANA VURDUN!' sonra tırmıklar daha aşağı indi. bekledim. sonra kesildi, tekrar başladı, bir veya iki kez, 'sen...babana...vurdun...babana...' (15/153)

Bukowski babasını mahkum ederken onun kişiliğinde, içinde bulunduğu toplumun düzenlenişindeki temel öğeleri de mahkum eder. Babasının ağzından dile gelen düşünceler apaçık ırkçı, faşist bir dünya görüşünün izlerini taşır. Ama daha da korkunç olan, Bukowski'nin bütün eserlerine yansıyan eleştirel bakışında, bu dünya görüşünün, tek tek babası gibi bireylere ait olan istisnai olgular olarak değil, toplumdaki yaygın anlayışın ortalama bireyde ortaya çıkmış yansımaları olarak ele alınmış olmasıdır. Çocukluğunda öz amcası ile ilgili olarak tanık olduğu bir konuşma şöyledir:

"Azmi yok," dedi babam. "Hangi cesaretle allahın cezası yüzünü kaldırıp insanların gözlerine bakıyor anlamıyorum."

"Tütün çiğnemese keşke," dedi annem, "her yere tükürüyor."

"Bu ülkenin tüm insanları onun gibi olsaydı Çin istilasına uğramıştık, çamaşırları biz yıkıyor olurduk." (1/12-13)

Bukowski'nin bütün ömrü boyunca hep dışında kalmak istediği ezen-ezilen ya da efendi-köle ikileminin dışında bir dünya olmadığına ait bu inanç, bireysel kurtuluşu bedeli ne olursa olsun ve kim öderse ödesin en ön plana koyan bir anlayış olarak toplumda yaygın olanı temsil etmektedir. Bir bakıma yukarıdaki satırlardaki baba bu anlayışın somutlaşmış halidir. Aynı yerde babası Bukowski'nin Çinliler için "tenleri neden sarı?" diye sormasına da şu karşılığı vermekte sakınca görmez: "Su içeceklerine kendi çişlerini içerler de ondan." (1/13) Görülüyor ki baba nefretinde küçüklüğünde yediği dayaklar değildir tek başına önemli olan; kendi kurtuluşunu başkalarının köleliğine bağlayan

anlayışın iğrençliği de bir o kadar önemlidir. Başka bir yerde “‘kötü çocuklar onlar,’ derdi babam, ‘fakir ailelerin çocukları.’ ” derken de aynı bakışı eleştirmektedir.(1/18)

Bukowski'deki yalnızlık isteği daha çocukluğunun ilk yıllarında belirginleşir. İlk dövüşü adil olmayan bir dövüştür. Tanık oldukları da öyle: güçlüler sürekli güçsüzleri ezmektedir. Ebeveynler ise olup bitenden habersizdirler. Ve garip yasaları vardır bu çocukluk dünyasını saran ortamın. Güçsüz olanın bunu gizlemek zorunda kalması bunlardan biridir.(Bkz.1.Ek) Yoksulluğun ve ezilmişliğin bu insanların düzenden önce birbirlerine karşı nefret duymalarına yol açtığı kuralı da bir başka yasadır. Güçsüzlük, güçsüzleri birbirine düşürmekte, yoksulun nefreti ilk anda bir diğer yoksula yönelmektedir. Bu düzende zayıf ve garip olan dışarıda bırakılır. “O an beni kabul etmediklerini anladım.” der küçük Bukowski (1/22) Bu her anı yaralayıcı çocukluk günlerinde Bukowski'nin kişiliğinden ödün vermemek için gidebileceği yerlerin sınırları çok gerçekçi bir biçimde belirtildiği üzere insanın fiziki varlığının getirdiği sınırlardır.

“(David’in) Çocuklardan veya annesinden gene dayak yediğini görmek istemiyordum. Hüznü kemanını da dinlemek istemiyordum. Ama ertesi gün öğle tatilinde gelip yanıma oturduğunda cipsinden aldım.” (1/22-23)

Başka bir sahnede ise açlıkla ilgili başka bir sınır taşının varlığını öğrenir. Bu olayda haksız yere müdür tarafından cezalandırılışını anlatır. Müdür elini tutup giderek daha fazla sıkmakta, “ben sert biri miyim sence?” sorusuna yanıt istemektedir.

“Bekledim. Söylemek istemiyordum. Sonra ‘evet’ dedim.” (1/26)

Topluma ve ailesine karşı olan bu güvensizlik ve sığınacak hiçbir yerin olmayışı bilinci, bir karabasan gibi onu bütün etkileriyle yaşamı boyunca izleyecektir. Babasına, okula, diğer çocuklara ve başta okul olmak üzere toplumun kurumlarına duyduğu nefretten annesi de payını alacaktır:

"Doğru değildi yaptığı," dedim anneme, "neden bana yardım etmedin?"

"Baba her zaman haklıdır," dedi. (1/28)

Anne tam bir yaranmacı, bir yalaka gibi konuşur. Baba ise işverene karşı aynı konumdadır:

"Sullivan'a üç dağıtım güzergahını ikiye indirirse her vardiyadan bir işçi tasarruf edeceğini söyledim. Kimsenin doğru dürüst çalıştığı yok allahın cezası yerde." (1/29)

Bu dünyada kural şudur: Başkasının zararına pahasına da olsa yarar sağlayabilirsin. Bütün bu konuşmaları Bukowski'nin kitabına tesadüfen aldığı düşünülebilir mi? Burada belli bir ahlak anlayışının varlığını ortaya koymak istemektedir Bukowski. Baba düzeni temsil ederken anne uyum göstereni temsil eder. Sonrasında giderek kişiliği biçimlenecek olan Bukowski, başarıyı reddetmese bile başarıya giden bu türden bir yolu reddedecektir.

Babasının annesini aldatması, hatta diğer kadını evlerine getirmesi ve annesini dövmesi bile (1/37-38) bu yaranmacı ilişkinin sürmesine engel olmaz. Bütün bunlar iş, aile, evlilik gibi kurumlarla daha o yaşta aralarında bir soğukluk oluşmasına yol açacaktır. Hatta bütün bunlar, ömrü boyunca hiç kadın dövmeme, ilişkilerde açık sözlülük ve mümkün olduğunca aldatmamaya çalışmak, babasının nefret ettiklerine ilgi ve gerçeği saklamama gibi özetleyebileceğimiz bir karşıtlıklar dizgesinin oluşmasını sağlayacaktır. Burada babanın ayyaşlık üzerine söyledikleri de bu karşıtlıklar dizgesinin oluşması sürecinde romana bilinçli olarak yerleştirilmiştir:

"Nefret ederim ayyaşlardan! Babam ayyaştı. Kardeşlerim ayyaş. Ayyaşlar zayıf olurlar. Korkaktırlar. Vurup kaçan ayyaşlara müebbet hapis cezası verilmeli!" (1/43)

Bunlar Bukowski'nin babasının içinde yer aldığı bir dünyayı bütün unsurlarıyla reddetmesine dayanak oluşturmaktadır. Bu tür kanıtlar, kötü geçmiş çocukluk, kötü aile ortamı gibi küçük bir

çocuğun düşünce dünyasını biçimlendiren olumsuz etkiler olarak pek çok yapıtında tekrarlanmıştır. Bu örneklerle, dayak atan, aldatan, erken yatan, çalışma fetişisti, dar görüşlü ve acımasız olarak çizilen babanın temsil ettiği dünya ve bu dünyanın dışında kalmak isteyen bir Bukowski vurgulanmaktadır. Bu dünyanın bir parçası da alkolizm karşıtlığı olunca Bukowski'nin örneğin erken kalkmak yerine geç kalkmayı, çalışmak yerine aylıklığı seçmesi gibi alkolikliği seçmesi de bir temele kavuşmaktadır. Zaten Bukowski'nin bize gösterdiği biçimde baba düzenle özdeşleşmiştir. Bukowski babasıyla arasındaki farklılıkları ortaya koyarken düzen karşıtlığının köşe noktalarını da bir demet halinde ortaya koyabilmektedir:

"Ona o kadar çok benziyorsun ki."

"Yüzeyde öyle. O rafadan yumurta severdi, ben katı, Etrafında insan olmasından hoşlanırdı, bense yalnızlıktan. Gece uyumayı severdi, bense gündüz. Köpekleri severdi, ben kulaklarını çekip kışlarına kibrit çöpü sokardım. O işini severdi, ben aylıklığı" (10/128)

Genel olarak dünyanın başka hiçbir bölümünde görülmeyecek biçimde, suç ve suçluluk üzerinde düşünürken geçmişte, özellikle çocuklukta yaşanan kişisel trajedilerin etkisini toplumsal nedenlerin önüne geçirmiş ve bunu kültürünün, egemen ideolojisinin bir parçası yapmış bir toplumda, Bukowski'nin de bu yaygın anlayıştan payını aldığı düşünülebilir. Bu düzende çocukluk bir tür günah keçisidir. Ancak aynı zamanda Bukowski'nin toplumun bu bakışını kişisel zaaflarını örtmek için bir araç olarak kullanmış olabileceği gerçeğini de göz önünde tutmak gerekir. Eğer bu seçenek doğruysa Bukowski'nin toplumdaki bu "açığı" çok ustaca kullandığı su götürmez. Bu biçimde Amerikan toplumundaki özellikle çocuklara karşı olan kötü davranışlarla ilgili çok yaygın olan bir hassasiyetten yararlanarak kendisine karşı ayyaşlığından doğabilecek bir antipatiyi "kurban" pozisyonuna geçerek sempatiye dönüştürmüş olmaktadır.

Bukowski'nin oluşturduğu karşıtlıklar dizgesinde din de yerini alır. Din ve tanrı kavramları da yediği dayaklara ve sıkıntılara kayıtsız kalan her şey gibi karşıt dñyanın bir parçasıdır.

"Dñya dışardaydı ve her şeye kayıtsızdı ama önemi yoktu. Milyonlarca insan vardı dışarda, köpekler, kediler, sincaplar, binalar, sokaklar, ama önemsizdi. Sadece bir baba, ustura kayışı, banyo ve ben vardım."
(1/51)

"Milyonlarca insan vardı dışarda..." Bu cümle kendini diğer insanlarca yalnız bırakılan birinin çaresizliğini dile getirmiyor mu? Kuşkusuz bu trajediye kayıtsız kalan kalabalıklar da Bukowski'nin hayat boyu süren nefretinden payını alacaktır.

Bukowski'nin babası ve çocukluğunu saran bu dñyanın onda yaşamı boyunca bıraktığı izler hakkında söyledikleri pek çok eserinde karşımıza çıkar:

*T"bütün suçu babama yüklememeliyim, ama
çiğ ve anlamsız nefretle
ilk o tanıştırdı beni" (8/108-serin serin esen bir deli
rüzgar)*

Bukowski, babasını ele alırken onu olabildiğince çirkin, kötü, despot bir insan olarak göstermek için neredeyse bütün araçları kullanır:

" 'Dinle,' dedi babam, 'burda kalacaksan oda, yemek ve çamaşır için para ödemen gerekir. İş bulunca maaşından keseriz, borcun bitene kadar.' "(3/19)

Bu satırlar da diğer benzerleri gibi, babasından bizim de nefret etmemizi istemiş gibi aktarılmış, babayı tam bir tüccar olarak gösteren bir bölümdür. Benzer bir biçimde şu alıntıda da aynı fikir işlenir:

" 'Sırası gelmişken dedi nihayet, 'kefalet bedeli, oda, yemek ve çamaşır hesaba ilave edilecek tabii ki.' "(3/27)

Babaya olan nefret Bukowski'nin babasından söz ettiği neredeyse her cümlede kendini açığa vurur:

"İnanılmaz miktarda makarna dolamıştı babam çatalına. Ağzına sokup çiğnemeye başladı. Çiğnerken çatalını köftelerden birine saplayıp ağzına attı, sonra da bir parça ekmek sıkıştırdı oraya.

Karamazov Kardeşler'de Ivan'ın, 'Kim babasını öldürmek istemez ki dediğini anımsadım.' (1/169)

Bir başka örnek de yine Ekmek Arası romanında şöyle verilir:

"Berbat kokan kahverengi bir sıvı da sürüyorlardı. Babam onu yeğliyordu benim için. Yakıyordu çünkü. Prospektüste tavsiye edilenden daha uzun süre üstümde kalması için ısrar ederdi. Bir gece saatlerce kalmasında ısrar etti. Bağırmağa başladım. Küvete koşup su doldurdum ve güçlükle yıkadım o sıvıyı. Yanmıştım. Yüzüm, sırtım, göğsüm yanmıştı. O gece yatağın ucunda oturdum. Uzanamıyordum.

Babam odaya girdi.

"Sana o sıvıyı yıkama dediğimi sanıyorum!"

"Halime bak," dedim ona.

Annem girdi içeri.

"Bu orospu çocuğu iyileşmek istemiyor," dedi babam ona. "Neden böyle bir oğlum var benim?" (1/96-97)

Babası kadar nefret etmese de annesi de daha önce değindiğimiz gibi babanın yardımcısı, duygusuz biri olarak ele alınır. Pis Moruğun Notları'ndan Seçmeler'in en başındaki öyküde geçen bir diyalog bu konuda bazı ipuçları vermektedir.

"-sıra ile döverlerdi efendim.

-hani bir tek baban vardı?

-herkesin tek bir babası vardır efendim. Annemi kastetmiştim. O da kendi payına düşeni alırdı."(7/78)

Aynı şekilde Ölümler Böyle Sever adlı kitabındaki “Pazar Günleri” adlı öyküdeki anne tipi yine abildiğince duygusuz ve ilgisiz bir kişilik olarak karşımıza çıkar:

“Ertesi gün tepeden tırnağa morarmıştım. Dudaklarımın arasından konuşamıyor, korkunç acı çekmeksizin vücudumun hiçbir yerini oynatamıyordum. Ölmeye hazır bir şekilde yatakta yatarken annem elinde dövüş sırasında giydiğim tişörtle içeri girmişti. Tişörtü yüzüme tutup, ‘Bak, kan lekeleri var tişörtünde! Kan lekeleri!’ diye bağırmıştı.

‘Afedersin!’

‘Çıkmaz kan lekesi! ASLA!’

‘Onun kanı’

‘Ne önemi var! Kan bu! Çıkmaz!’” (9/14)

Ve bu duygusuzluk da kan lekesi gibi Bukowski’nin ruhuna bir daha çıkmayacak bir biçimde kazınacaktır. Ancak “Kanser” adlı öykü-şirinde (Bana Aşkını Getir içinde) son günlerinde annesinin ölümüne yakın günlerini anlatırken duygularını gizleyemez:

merdivenin sonunda buldum

odasını.

yalnızdı.

“merhaba, Henry,” dedi, sonra,

“biliyor musun, nefret ediyorum bu odadan, pencere yok.”

felaket akşamdan kalmaydım.

Koku dayanılmazdı,

Her an

Kusabilirdim.

“iki gün önce ameliyat ettiler beni,”

dedi. “ertesi gün daha iyiydim

ama şimdi aynıyım, belki de daha kötü.”

“üzgünüm anne”

“biliyor musun, haklıydın, baban korkunç

bir adam."

*zavallı kadın. korkunç bir koca
ve alkolik bir evlat. (8/36-38)*

Görüldüğü gibi Bukowski'nin annesine olan duyguları az da olsa babaninkinden farklıdır. Şiirin tamamında annenin bir hastane köşesinde yalnız bir biçimde ölmesi karşısında duygularını gizleyemeyen bir Bukowski vardır.

Bukowski'nin çocukluğunu bir cehenneme çeviren bu aile kurumuna olan şüpheli yaklaşımı yaşamı boyunca sürer. Ama her zaman insanın yakın çevresindekilerden bir parça sevgi, bir parça anlayış ve yakınlık beklemeye hakkı olduğunu düşünmüştür. Birlikte olduğu kadınların, çocukları tarafından yalnız bırakıldıklarını acıyla belirtirken de bütün sert görünüşünün gerisinde hep içinde sakladığı bu duygularının etkisi altındadır:

*"Onu hiç arayıp sormayan, iki satır olsun
yazmayan iki çocuğu vardı. Kadıncağız ucuz
bir otelde temizlikçilik yapıyordu"(2/104)*

Etrafındaki ailelerin yaşadıkları da kendi yaşadıklarıyla benzerdir. Bu tür olaylar düzenin temellerini oluşturan evlilik, aile gibi kurumlara karşı güvensizliğini pekiştirecektir. Daha çocukluk yıllarından başlayarak bu kurumlara okulu da ekler. Burada yaşadıkları da toplumda egemen olan ideolojinin en önemli dayanakları olan bu kurumları birer birer reddetmesiyle sonuçlanacaktır.

*"Kursta hiç kız yoktu. Atölyenin arka kapısından okulun
bahçesi görünüyordu, güneş ışığı ve aylakça dolanılacak
boş bir alan. Ve işte biz beş para etmeyen motorların
üzerine eğilmiştik." (1/75)*

Yukarda sözü edilen motorların yerine kurbağanın iç organlarını koyarsak Bukowski'nin bu değerlendirmesinin aslında evrensel bir bakışın yansıması olduğu düşünülebilir.

Bukowski özellikle okul ortamında üst üste yaşadığı pek çok haksızlık sırasında çevresinde olup biteni gözlemlemekten de geri kalmaz:

“Kızlar töreni daha ciddiye alır gibi görünüyordlardı. İşte bu yüzden güvenemiyordum onlara. Yanlış şeylerin bir parçası olmayı seçiyorlardı. Onlar ve okul aynı şarkıyı söylüyorlardı sanki.” (1/93)

Bukowski'nin okulda gördüğü kızlar annesi gibi anneler olmaya adaydır. Erkekler ise babasının yansıttığı bir bencilliğin ve faşizan eğilimin etkisi altındadır. Bütün bunlara Ekmek Arası romanında uzun uzun anlattığı, yüzündeki sivilcelerin yarattığı ağır hastalığının sonuçları eklenince, Bukowski'nin yaşamı boyunca davranışları ile düşüncelerini belirleyen en önemli unsurlar netleşmiş olmaktadır:

“Biri bana çirkin olduğumu söyledikten sonra gölgeyi güneşe, karanlığı ışığa yeğler olmuştum.” (1/70-71)

4.2. Bukowski Düşüncesinin Temel Motifleri:

Bukowski'nin temelleri çocukluğunda atılan yaşama bakışının ana hatlarını pek çok yapıtına serpiştirilmiş olarak görebiliriz. Bu düşüncelerinin ana motiflerini toplumsal düzenin insanı yok eden, bozan, yozlaştıran bir işleyiş kazanması biçiminde bir üst başlık altında toplayabiliriz. Bukowski'nin topluma ve yaşanan hayatlara karşı gösterdiği tepkilerde, getirdiği eleştirilerde toplumsal düzeni sorumlu tutan bakışını görmezden gelmek eksik bir değerlendirme olur. Onun bakışında aile, evlilik, okul, din, çalışma yaşamı ve genel olarak günlük yaşantımızın içeriğini oluşturan her türlü alan iltihaplı bir doku gibidir. Bukowski'nin eleştirilerinde hem tarihsel olarak çok gerilere kadar giden bir genişlik, hem de yaşadığı dönemde toplumsal düzenin kapsadığı bütün alanları, kurumları ve işleyişleri hedef alan birçok köşelilik vardır. Bu kapsayıcılığın bir örneği şu satırlarında görmek mümkündür:

“2000 yıllık huristiyanlık, elimizde ne var? Çürümekte olan bok yığınının bir arada tutmaya çalışan ekip otosu

telsizleri, başka ne? bir ton savaş, hava saldırıları, sokak soyguncuları, bıçaklamalar, o denli kabarık ki kaçıkların sayısı boş verirsin, bırakırsın dolansınlar sokaklarda üniformalı ya da üniformasız.”(13/145)

Bir bakıma Bukowski “az önceki” ne yönelik değişim arzusunu çok aşan bir eleştiri getirmektedir. Onun devrime bakışında da bu tavrın yansıması vardır aslında. Pek çok davranışının gerisinde bu yetersizlik ve eksiklik duygusunu görebiliriz. Bunlara bir de gördüğü muhalefet hareketlerindeki derinliksizlik eklenince uzakta duran adam tavrı daha da belirginleşir. Hayatının hiçbir döneminde bir parti, bir örgütlü muhalefet hareketine katılmamasında bu durum etkili olmuştur. Buna rağmen pek çok konuda kendi düşüncelerini belirtmekten geri de kalmamıştır. Örneğin savaş ve savaş karşıtlığı konusunda şöyle düşünür:

“Savaş karşıtı eylemciler de böyle, başarılı olabilmek için savaşlara ihtiyaçları var. Savaş karşıtlığı yaparak gül gibi geçinenler var. Savaş olmadığı zaman ne yapacaklarını bilmiyorlar. Körfez savaşı sırasında bir grup yazar ve şair devasa bir gösteri planlamışlardı mesela, şiirler ve söyleşiler hazırdı Savaş birden bitti. Gösteri bir hafta sonraya planlanmıştı. İptal etmediler Yaptılar gösterilerini. Çünkü sahnede olmak istiyorlardı. Buna ihtiyaç duyuyorlardı. Kızılderili yağmur dansına nasıl ihtiyaç duyuyorsa öyle.”(11/45)

Bukowski burada da çevresindeki değişim ve memnuniyetsizlik isteği duyan muhalefet gruplarının bir yönüne işaret etmektedir. Bu samimiyetsizlik ve gerçekte olmayan bir değişim isteğidir. Sol literatürde kariyerist olarak yer alabilecek bu kişilerdeki profesyonellik, duygusuzluk ve sahtelik, en başından beri Bukowski’nin herhangi bir politik muhalif harekete katılmasının önündeki en önemli etkenlerden biridir. Yani sadece Bukowski’nin düzenden hoşnut olduğunu ya da değişim istemediğini ya da onun gelecekle ilgili bir düşü, bir tasarısı olmadığını düşünmemiz doğru bir değerlendirme olmaz. Aynı

yerde Bukowski bu profesyonel tavrı eleştirirken kendi görüşlerini de şöyle belirtir:

“Şahsen savaşa karşıyım. Savaş karşıtı olmak popüler, ahlaki açıdan doğru ve aydınca bir tavır olmadan önce de karşıydım savaşa. Ama bu profesyonel eylemcilerin çoğunun cesaretinden ve samimiyetinden şüphe ederim.”
(11/45)

Bukowski yaşadığı dönemi büyük bir umutsuzluk içerisinde seyrederken çok değişik açılardan bakabilmeyi başarabilmiştir. Bukowski'ye göre modern yaşam insanların kendi geleceklerini yok ettikleri düzenekler kurar. Bu konuya esprili bir yaklaşımı vardır:

“Kim icat etti yürüyen merdiveni? Delilik diye buna derim. Yürüyen merdivenlerde ve asansörlerde çıkıp inen insanlar, araba süren insanlar, garaj kapılarını uzaktan kumanda ile açan insanlar. Sonra yağları eritmek için jimnastik salonlarına gidilir.”(11/25)

Bukowski “Pamuk beyinli” ya da “yumuşak” derken modern yaşamın bu kolaylıklarının pençesine düşmüş ve iyice edilgenleşmiş, güçsüz düşmüş, başkaldırı için enerjisi kalmamış yaygın bir insan tipini eleştirmektedir. Bütün bunları yaşlılığında onun da yapması, böyle düşünmesine engel olmaz. Bütün bunlar zaten insanlardan yana umutsuz Bukowski'nin karamsarlığını ve yalnızlığını artırır.

Yalnız yerdin cehennem

adam 65'indeydi, karısı 66, Alzheimer hastası

adamın ağzı

kanserdi.

geçirdiği ameliyatlar ve gördüğü

ışın tedavileri

çene kemiğini eritince

tel takmışlardı

çenesine.

*bir bebeğin altını
değiştirir gibi
her gün
altını değiştirirdi
karısının.*

*son ziyaretinde
bir ameliyat daha
gerektiğini söylediler
ona: sol
yanağının ve dilinin
biraz daha temizlenmesi gerekiyordu.
eve döndüğünde
karısının altını
değiştirdi,
fırına dondurulmuş hazır yemeklerden
koydu, akşam haberlerini
izledikten sonra
yatak odasına gitti, silahı
aldı, karısının şakağına
dayadı ve ateşledi.
kadın soluna
yığıldı, adam
kanepeye
oturdu,
namluyu ağzına soktu ve
tetiği çekti.
silah sesleri komşuları
harekete geçirmedi.
daha sonra fırında
yanan yemeğin kokusu
geçirdi.
biri geldi, kapıyı
omuzlayarak açtı ve gördü.*

*çok geçmeden
polisler gelip
işe koyuldular, bazı şeyler
buldular:
bakiyesi bir dolar on dört sent olan
bir tasarruf hesabı defteri.
sonuca vardılar
intihar.*

“Bana Aşkını Getir” adlı kitabından alınan bu şiirde Bukowski düşüncesinin ana temalarının çoğunu bulmak mümkündür. Bir kere hastalıkların bitmek bilmeyen tedavisi, mutlu yaşam zihniyetine aykırı bir durum yaratmaktadır. Şiirdeki adamın karısının da hasta olması bu durumu pekiştirmektedir. Ayrıca adamın kocalık görevini yapmasının getirdiği zorluk, yaygın olan ideolojinin biraz önce değindiğimiz mutlu yaşam hakkı ve yükümlülüğüne aykırı olduğu için sakladığı, görmezden geldiği bir yaşam gerçekliğidir. Ölümü ve ondan daha da korkunç bir biçime bürünen yaşlılığı, bunları ne yapacağına, bu sefil zihniyetin neresine sokuşturacağına karar verememiş bir topluma gözüne sokarcasına hatırlatmaktadır bu şiirde Bukowski. Bukowski’nin altını çizdiği bir başka gerçek adamın intiharındaki kararlılığıdır. Ne pahasına olursa olsun yaşamak anlayışına karşı çıkmaktadır Bukowski burada. Bıktırıcı, kendisi bir eziyet haline gelmiş bir yaşama karşılık, intiharı öne çıkartan bir bakışı savunur görünmektedir. En azından ne pahasına olursa olsun yaşamak deyip geçmez Bukowski. Bütün bunlar yaşamaya, her şartta mutlu olmak için çalışıp çabalayan bir anlayışa itiraz anlamına gelir.

Şiirde Bukowski’nin dikkat çektiği bir başka konu insanların başkalarının acılarına duyarsızlığıdır.

*“silah sesleri komşuları
harekete geçirmedi.
daha sonra fırında
yanan yemeğin kokusu*

geçirdi."

İşte bu dizeler bu duyarsızlığı ortaya koyar. Zaten şiirin başlığı bile bu acımasız koşulların özeti gibidir: "yalnız yerdin cehennem". Belki paylaşılsa intihara götürmeyecek acılar, bu duyarsız ortamda yaşamı yaşam olmaktan çıkarır; başlıktaki gibi cehennem haline getirir. Ve Bukowski'nin bir araya gelmek istemediği insanlar bu duyarsız insanlarıdır.

Şiirin sonu da yine başka bir eleştirinin ifadesidir:

sonuca vardılar

intihar.

Sıradan bir intihar işte. Mesai yaratan, bir süre başkaları için mesai yaratmaya devam edecek (morga götürme, gömme, yakınları araştırma vs...) olan sıkıcı bir iştir bu olay, o kadar. Hemen bütün izler ortadan kaldırılacak (fırın hemen söndürülecek) ve kandırılmış aptallar için parıltılı dünyadaki mutlu hayatın zedelenmesi önlenecektir.

Ayrıca bankadaki paradan söz etmesi de ilginçtir. Bu şiirde hiç bundan söz etmese de şiir belki bir bütünlük taşıyabilirdi. Ama bankadaki paradan söz ettiği dizelerle bu kahrolası hayatı yaşayanların, bu duruma düşenlerin çoğunlukla fakir, maddi olarak güçsüz insanlar olduğunu da vurgulamış olur. Kısaca Bukowski'nin toplumla olan kavgasının temel saç ayaklarını ortaya koyması bakımından önemlidir bu şiir.

Bukowski toplumda yaygın olan ve özellikle babasında temsil edilen duyarsızlığa karşı kendisi gibi ezilmişleri aynı biçimde dışlamaz:

bir ses duydum. "hey, birader, bir yardımda bulunur musun?"

*baktım, duvara yaslanmış orta yaşlı üç berduş,
kırmızı yüzlü,*

*anlamsızca yitik ve yıpranmış, "bir şişe için kaç paranız
eksik?" diye sordum. "24 sent , " dedi içlerinden biri. elimi
cebime*

sokup ne kadar madeni para varsa çıkarıp verdim. "canım

*abim benim,
sağol!” dedi adam, (8/186-187)*

Yine “Bana Aşkını Getir” deki şu dizelerde aynı dayanışma duygusu vurgulanır:

*ve içecek neyimiz varsa paylaşırdık
onlarla (8/128)*

Bukowski toplumdan kaçma iradesine rağmen kendi gibi insanlarla dayanışma duygusundan tamamen uzakta değildir. Burada da yine çocukluğunda ister istemez ötekilerce dışlanan kişilere karşı gösterdiği farklı yaklaşıma benzer bir yaklaşım ortaya çıkar. Hayatı boyunca asla ayak işlerini yapan, düşmüş insanları küçümsemez ve hor görmez:

*“Jeff daha çok ayak işlerine bakardı. Eski parçaları
boşaltır, yerleri süpürür, helaya tuvalet kağıdı filan
koyardı. Ülkenin muhtelif yerlerinde bu tip işler
yaptığım için küçümsemem bu adamları. (15/53)*

Bukowski keyfi yerinde olduğu zaman dostluğu, yardımlaşmayı ve kendiliğinden oluşan dayanışma duygusunu “Factotum” romanında çok iyi verir.(3/42-43) Burada sıradan insanın bile eğer tümüyle etkilerden arındırılabilirse haklıdan, haksızlığa karşı mağdurdan yana olabileceğini düşündürten bir olayla karşılaşır. Ve bu tavrı görmezden gelmeyen, tepkisiz kalmayan bir Bukowski çıkar karşımıza. (Zorlukla kazandığı parayla herkese içki ısmarlar.) Bu Bukowski’nin toplumdan kendine karşı bazı adımlar atıldığını gördüğünde kapısının kapatmadığını gösteren önemli bir örnektir.

*“dünyayı sevmiyordum, ama temkinli ve rahat anlarda
neredeyse anlayabiliyordum onu. (15/113)* derken bu açık kapıyı hemen sezinleriz. Bir başka yerde de

*“Üçümüz de iyi hissediyorduk kendimizi. Kazanınca
yaşanacak yerdi Amerika” (8/175)*

demesinde benzer duyguların etkisi altındadır.

Bukowski'yi uzak durduğu dışarıdaki yaşama döndüren olaylardan biri de öykülerinden birinin yayınlanmasıdır:

"Yazıyı elimde tutup ayağa kalktım. İLK. Amerika'nın bir numaralı dergisi ilk öykümü almıştı. Dünya hiç bu kadar güzel görünmemişti, gelecek bu kadar parlak."
(3/54)

Ama düzenin içinde olmayı yine de eliyle iter. Yanlış giden şeyler vardır yine de:

"Gertrude çok eğleniyor, çığlıklar atıyordu. Nefisti. Alev ve ışıktı. Bir an yanına gidip ona sarılmak geldi içimden. Sonra vazgeçtim, başımın üstünden bir kartopu vızıldayarak geçerken sokağa çıkıp yürümeye başladım."(3/55)

Bu sahnedeki Bukowski neredeyse normal insanların dünyasının eşiğinden son anda dönen birisidir. Ama yine de o eşikten geçmez; her şeyini kaybetmiş, kaybedecek bir şeyi kalmamış bir insanın tavırları ile uzaklaşır. Bir kadına bağlanmanın sanki kaybedecek bir şeylere sahip olmak anlamına gelmesinden, bunun da o insanı sonuna kadar düzene bağlayacağından korkar. Ama bu sahnelerin asıl gösterdiği, Bukowski'nin topluma dönmeyi körü körüne reddetmediği, aradığı ışığı gördüğünde kendinde olanı bütünüyle vermek isteği duyduğudur.

"Serseriydik, tembeldik, günlerimizin sayılı olduğunu biliyorduk. Rahattık bu yüzden, ne kadar yeteneksiz olduğumuzu anlamalarını bekliyorduk. O gün gelene dek arada sırada birkaç dürüst saat çalışıp sistemin içinde var olmaya çalışıyor, geceleri hep beraber kafaları çekiyorduk." (3/75)

"Sistemin içinde var olmaya çalışıyorduk." Bukowski sistemin dışında olduğunun farkındadır. Ama sistemin içinde varolan insanlar gibi şimdiyi gelecek korkusuna feda etmez.

Buna karşılık Bukowski zenginliğe, iyi yaşamaya karşı değildir. O bunlar karşılığında çoğunlukla başkalarının

yoksulluğu ve acısı demek olan bir bedel ödemeye karşıdır. O kendi olmanın, kalıba sokulamamanın, sömürmemenin ve kendini sömürtmemenin bedelini ödemeyi tercih eder. Ancak karşılığında kendinden ödün vermesini gerektirmeyecek bir zenginliğe hayır demez. Rahat günlerinde kendi ruh halini saklamaksızın bu çelişkiyi dile getirmeye çalışır:

*onlar ki
soğuktan donarak park banklarında
sabahladığım
ucuz şarap ve açlıktan nerdeyse
öldüğüm eski günlerimi anlatan
eski şiirlerimi yeğlerler.
bu şiir
kendileri deneme cesaretinden
yoksun oldukları halde
insanın yaratıcı dehasını
ancak uçurumun kenarındayken
kullanabileceğini
düşünenler
için. (8/160-altın doyursun gözünüzü)*

Kendisini saran toplumsal düzen hakkında şu görüşleri ileri sürer:

"Adalet ya da mantık aramıyordum. Hiç aramadım. Sosyal içerikli yazmamamın nedeni bu helki de. Bu sistemden ne köy olur, ne de kasaba bana kalırsa. Olmayan bir şeyi geliştiremezsin." (11/39)

Bu satırlarda Bukowski bakışının, düşüncesinin daha da netleştğini görebiliriz. Bukowski'yi gerçek anlamda bir solcu olmanın eşiğinde bırakan asıl unsur bu satırlarda açıkça ortaya konan umutsuzluktur daha çok. Bukowski, bugüne kadar gerçek adaletin ve akılcı bir toplumsal düzenin ortaya çıkamamasının tarihsel bir olgu olduğuna değil, evrensel bir yasa gereği olduğuna inanır gözükmektedir. Bu karamsarlık. onun kendi gerçek yaşamındaki bir tür eylemsizliğinin ve değiştirmekten

daha çok kaçmak ve uzak durmak biçiminde ortaya çıkan temel davranış motiflerinin gerisinde yatan umutsuzluğunun ve bu uğurda çaba harcamanın gereksizliğine yönelik bakışının ana nedenidir. Bir bakıma varolan düzenden olabildiğince rahatsızdır, ama bunun yerine nasıl daha başka bir düzenin konulabileceğini de söyleyemez. Çaba harcayanların karşısına çıkmaz ama onlara katılmaz da. Ona göre bu bozukluk öyle derinlere işlemiştir ki, hiçbir irade bu bozukluğu insanların ve toplumların varlıklarından çıkartıp atamaz. Eninde sonunda içte, özde yatan bu geriye çekici etkiler yüzünden temelde hiçbir şey değiştiremeyecek, bütün değişiklikler yüzeyde kalacaktır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi Bukowski açlığı, yoksulluğu ve sefilliği bir amaç olarak önüne koymaz. O, bütün bunları, eğer insan olmanın, kendi olarak kalmanın bedeli iseler, başa gelen çekilir örneği katlanılması gereken şeyler olarak görür. Bunlar zamanın, doyusıya uyumanın, özgürlüğün, başkalarına çalışmanın ve aylaklığın faturası, geçmiş i anarken dile getirdiği gibi o güzel günlerin ayrılmaz parçasıdır lar. “Meteliksiz kalmak insana ancak gençlikte biraz romantik gelebilir” (11/43) derken bu gerçeği dile getirmek ister.

4.3. Bize Kabul Ettirilen Dünya Karşısında Bukowski:

Bukowski'nin bütün yaşam felsefesini belirleyen temel özellik, belki de normal, güzel, iyi ve doğru kabul ettirilenlerin arkasında gizlenen ve yok sayılan başka bir dünyanın sözcülüğünü üstlenmesidir. Aslında uygar dünyanın gerçek taşıyıcıları olan tüm değer yargılarını tartışmalı hale getirerek, bir bakıma bu gösterişli düzlemin bedeli olan ikinci bir düzlemin kapılarını edebiyat dünyasına olabildiğince açmasıdır. Bukowski, saygı duyulan, tartışmasız kabul edilen, olağan karşılanan, güzel ve iyi bulunan bu yargıların oluşturduğu bütünlüğün karşısına, kendi içten bakışını koyarak bizim de bugüne kadar üzerine bastığımız bir halıyı cesurca ayaklarımızın altından çekip alır. Çalışmanın karşısına aylaklığı, gündüz yaşayan gece uyuyan insanın karşısına gece yaşamını, içki ve sigara içmeyi normal

(alışan) insanın tanımından zorunlu olarak çıkartmış yaygın ideolojinin karşısına ayyaşlığı, evlilik ve mutlu aile tablosunun fetişleştirilmesinin karşısına fahişeleri ve vaatte bulunmayan ilişkiyi, anne baba sevgisini ereveleyip kendi maşası yapan otoriter düzenin karşısına özgürlüğü, zenginliğin karşısına az olanla yetinmesini bilen bir tür ermişliği koyar. Bukowski, kaybetme korkusunu daha küçük yaşta insanların yüreğine yerleştiren düzenin her hamlesine karşılık vermeyi becerebilmiş biridir. dl görüp, ödenecek bedele gözlerini kapamaz. Sözünü sakınmayarak ve bu düzenin bir kusur, yok edilmesi ya da kapatılması gereken bir hata saydığı insanların yanında olmayı seçerek kendisi de bu görünür dünya için büyük bir "bedel" olur. "ller Böyle Sever" deki "Yürekli" adlı öykü'de şöyle der:

"Beni tanıyan herkesin size söyleyeceği gibi, makbul biri değilim. Kötü adamı sevdim hep, kanunsuzu, hergeleyi. İyi işleri olan sinek kaydı tıraşlı, kravatlı tiplerden hoşlanmam. mitsiz adamları severim, dişleri kırık, usları kırık, yolları kırık adamları. İlgimi ekerler. Küçük, sürpriz ve patlamalarla doludurlar. Adi kadınlardan da hoşlanırım;çorapları sarkmış, makyajları akmış, sarhoş ve küfürbaz kadınlardan. Azizlerden çok sapkınlara ilgilendiriyor beni. Serserilerin yanında rahatımdır, çünkü ben de serseriyim. Kanun sevmem, ahlak sevmem, din sevmem, kural sevmem. Toplumun beni şekillendirmesinden hoşlanmam."(9/82)

Buna benzer bir değerlendirmeyi yine aynı öyküde şöyle yapar Bukowski:

"Demek istediğim, kadının hafif domuzumsu bir yanı veya çirkin bir yeri, bir defosu (tavşan dudak, ne olursa) olsaydı hamlemi yapabilecektim. Bir keresinde Yarış Bülteni'nde kendisine sunulan harikulade kısraklarla çiftleşmeyi reddeden saşkan bir aygırla ilgili bir öykü okumuştum. Bulabildikleri en güzel kısrakları getirmişler ama aygır hepsinden uzaklaşmış. Derken birinin aklına bir şey gelmiş, bu işlerden anlayan birinin. En

güzel kırsağı çamurla sıvamış ve aygır hemen onunla çiftleşmiş. Teori, aygırın kırsakların güzelliği karşısında aşâğılık duygusuna kapıldığı, kırsağın güzlelliği çamurla kirletildiğinde kendini eşit, hatta üstün hissedip çiftleştiği şeklinde. Atların beyinleri ile insan beyni arasında şâşırtıcı benzerlikler olabilir.”(9/85-86)

Bu satırlarda Bukowski sadece kendi çirkinliği ile ilgili bir imâda bulunmamaktadır. Bunun ötesinde güzelliğın her zaman toplum tarafından tanımlandığının, insanların kendi güzellik imgelerini kendilerinin oluşturmadağının bilinciyle de konuşmaktadır. Burada Bukowski, hem toplumun koşullandırdığı, yönelttiği bir davranışı, güzel olanın peşinden koş mantığını, kendine karşı bir dayatma olarak görüp tıpkı zengin olma mantığı ya da “Amerikan toplumunun mezara kadar süren çalış kovala zihniyeti” (7/96) gibi reddetmekte ve kendine ait olanı talep eder görünmektedir. Güzel olmak, kadınlar için bir kapandır. Daha doğrusu güzel olduğunu düşünmek, kadınlar için bozulmanın başlangıcıdır. Çünkü hazır bir malzeme ile prîm toplamak varken kendini geliştirmeyen bu insanlar bir süre sonra hayal kırıklığı ile karşılaşır. Medya dünyasının özellikle kadın güzelliği ile ilgili olarak bütün imgelerimizi ele geçirdiğine ilişkin bir anlayışı şu sözlerinde görmek mümkündür:

“güzellik yarışmaları için poz vermiş bikinili kızlar; uzun bacaklar, harika göğüsler. şöyle bir bakınca gerçekten bu kızlarda bir sihir var diye düşünürsünüz. kızlar bunun farkındadır ve hepsi kendi kafalarında etiket fiyatını saptamıştır. tabii sonuca göre artışlar veya düşüşler olabilir. sonra bu sekiz, on kızın yüzüne, yüzlerindeki tebessüme bakın. bu tebessümler plastiktir, kağıttan bir yüze kesilmiş tebessümler, ölümün karbon kopyasına. ağızlar, burunlar, kulaklar, çeneler alışıl-gelmiş güzellik kavramımıza uygundur ama bütün olarak algılandıklarında yüzleri inanılmaz bir çirkinlik içerir. düşünce incelik ve güçten yoksun, yoğunluğu olmayan yüzler. boş, bomboş... dümdüz ölü ciltler. gözsüz. Ama

Amerikan erkeği bu yüzlere bir bakar ve şöyle der: 'evet, gerçekten KLAS kızlar. Bunlara paha biçilmez.' (7/96)

İnce bir toplum eleştirisi getirdiği bu sözlerinden de anlaşıldığı üzere Bukowski herkes için güzel olana güzel dememekte, pek çok eserinde ve gerçek yaşamında olduğu gibi sadece kendisine görülebilen bir güzelliği yüceltmektedir. Bu tavır onu özgün bir bakışa sahip aydın tavrına yaklaştırmaktadır. Bu sahte yüzlere ait benzer bir değerlendirmesi de şöyledir:

"bağışlayın, ama bu kartondan yapılmış gibi duran yüzlere baktığımda, kahkahaya benzemeyen kahkahaları duyduğunda kendimi sık sık cehennemın bağırsaklarındaymışım gibi hissediyorum..."(8/52- Yan Taburedeki Sarhoş)

İnsanların küçüklüklerinden başlayarak bir kalıba döküldüğüne ve yaşadıkları sürece kişiliklerinin, toplum içindeki rollerinin, taleplerinin ya da her türlü yönelişlerinin sadece daha rahat yönetme isteğine göre düzenlenmiş bir toplumsal düzen için bir biçimde kendilerine içerildiğine yönelik bir yaklaşım, Bukowski'nin bakışında önemli bir yer tutar. Onun gördüğü toplumda insanlar tamamen kolayca yönetilmek adına bir hammadde gibi ele alınıp işlenir, biçimlenir yontulur ve bir kalıba dökülür. Neredeyse bütün toplum örgütlenmesi bu amaca odaklanmış olarak vardır. Devlet ya da bütün toplumsal kurumlar, insanları bir sürü gibi kolayca yönetmek için tasarlanmıştır. Okul, aile, iş yaşamı, hepsi, insanı kolayca yönetilen yurttaş haline getirmenin araçları olarak görevlerini yaparlar. Bu anlayışa yönelik eleştiriler Bukowski'nin bütün eserlerine sinmiş durumdadır. Hapishane, sefilhane gibi kurumlar da bu cenderenin içinde yola gelmeyen insanlar için yine aynı amaca hizmet eden kurumlardır. Toplumsal düzen içerisinde böylelikle özgünlüğünü yitirmiş, kendi olmaktan uzaklaşmış, verileni kabule hazır, davranışları, talepleri öngörülebilir, hatta oluşturulabilir hale gelmiş bu ufalanmış insana yönelik eleştiri ve dokundurmaları, onun yapıtlarında bazen açık açık bazen de

başka konulardaki görüşleriyle iç içe bulmak mümkündür. Örneğin bir yerde şöyle der bu konuda:

“Bozgun sonrasında güç toplamak kadar öğretici bir şey daha olamaz. Ama çoğu insan korkularına yenilir. Başarısızlıktan o denli korkarlar ki başarısız olurlar. Fazlası ile koşullandırılmışlardır, birinin onlara ne yapması gerektiğini söylemesine alıştırlar. Aile ile başlar, okul ve iş hayatında sürer.” (11/45-46)

Bu koşullandırmaya bir örneği modern toplumun eleştirisinde eksik kalan taşları yerine oturturcasına yine aynı kitapta kendisi verir Bukowski:

“Hayatımın fazlası ile uzun bir bölümünü sıradan işlerde çalışarak geçirdiğimi düşünüyorum. Elli yaşına kadar. O orospu çocukları beni her gün bir yere gitmeye ve orda belli bir süre kalıp geri dönmeye alıştırdılar. Hiçbir şey yapmadan dolandığım zaman kendimi suçlu hissediyorum.” (11/56)

Emekliliği istediği halde o boş zamanda nasıl zaman geçireceğini bilemeyip bunu kara kara düşünmek her toplumda gözlemlenebilecek bir olgudur. İnsanlar çalıştıkları süre boyunca hep düşleseler bile bu dönemi nasıl dolduracaklarını bilemezler. Bir tür özgürlük korkusudur bu⁶³. Çünkü toplum buna göre dizayn edilmemiştir. Emekli olan insan ya çalışmayı sürdürerek bu sorunu giderir ya da toplumun kendisini çoktan gereksiz sınıfına koyduğunu hayretle görür. Arkadaşlar ya çalışmakta ya da ölmüştür. Kiminle sohbet edecek, zamanını nasıl geçirecektir?

⁶³ *“Tam emeklilikten korkuyor herkes. İşsizliği, aylıklığı çökertici buluyorlar. Oysa düşünmeyi, üretmeyi ve insansal uğraşlar edinmeyi becerebilen insan, aylıklık sayesinde ömrünü uzatır bence. Ama verili ahlak, iş etiği, iş ideolojisi üzerine kurulu olduğu için; insanların çoğunluğu iş'in zorlayıcı, baskıcı yanını felsefi boyutlarıyla kavrayamıyor.” (Ahmet Oktay, Gece Defteri, Yapı Kredi Yayınları, 1998, s. 150, vurgular Ahmet Oktay'a ait)*

Karşılaştığı herkes bir iş sahibi olacak ve bir düzeneğin parçası olarak gözükecektir ona. Bu eşitsiz ilişkiler farklı bir tür yabancılaşma demek olacaktır. Yaşadığı kentin sadece alıştığı iş çıkışı saatlerinde gördüğü kısımlarında bu kez farklı saatlerde dolaşmak, hep bir yerlere koşturan insanların içinde kendini farklı hissetmek, bu hız içinde kendi yavaşlığı, hepsi bu yabancılaşmanın öğeleri olarak durumu daha da güçleştirecektir. Örneğin otuz yıl aynı işi yaptıktan sonra bir insanda serbest bir günü planlama yeteneği kalmış olabilir mi? Bukowski bu düşünceler ışığında kendi ile ilgili gerçekleri şöyle dile getirmektedir:

“Bu yüzden kendimi hipodromda buluyorum; sıkıntıdan patlamış ve delirmek üzere. Gecelerimi bilgisayara ya da içmeye, ya da ikisine ayırıyorum. Okurlarımın bazıları atları çok sevdiğimi, hipodromun beni heyecanlandırıldığını zann ediyorlar. Posta kutumdan atlar ve at yarışları hakkında dergiler ve öyküler çıkıyor. Oysa hiç ilgi duymam. Ben hipodroma neredeyse istemeye istemeye giderim. Gidecek başka bir yer düşünemeyecek kadar salağım. nereye gideyim gün ortasında, nereye?” (11/56)

Bu koşullandırılmışlık “Nereye gideyim gün ortasında, nereye?” diye sormasında özetleniyor aslında.

Bukowski’nin. Şu satırlarda da aynı düşünce açıkça dile getirilir:

“Hipodroma gitmemin nedenlerinden biri alışkanlığın gücü; hepimiz bu gücün etkisi altındayızdır. Gidecek bir yer, yapacak bir şey. Erken eğitilmişiz bu konuda. Kımılta, katıl. Dışarda ilginç şeyler oluyor belki? Kaçırma. Ne kadar boş bir düş.” (11/82)

Bukowski’nin kendisinin bile kaçamadığı bu tür koşullandırılmalardan bir başkası hakkında şunları söyler:

“...ama benim haftada 18 papele, dolarlara bekçilik yapmak gibi bir niyetim yoktu, işte Sunderson burda yanılmıştı. Parayı kendim de ulabilirdim ancak birileri

kafama, çalmanın yanlış olduğuna dair aptalca bir fikir sokmuştu...” (15/142)

Burada Bukowski'nin hırsızlık hakkındaki düşüncelerini bulmamıza rağmen asıl önemli olan, “ancak birileri kafama, çalmanın yanlış olduğuna dair aptalca bir fikir sokmuştu...” cümlesinde gördüğümüz gibi, toplumun daha en baştan insanı bir kalıba dökmek isteğinin ortaya konmasıdır.

Bukowski'nin toplumun dayatmalarına karşı olan tavrı onun içkiciliğine eğilirken de akılda tutulmalıdır. Sağlıklı mutlu ve uzun bir ömür sürmek de toplumun bir dayatması, modern toplumun içimize kazıdığı bir temel varsayımdır. Bütün dayatmalara bayrak açan Bukowski kendi bedeni üzerindeki sahipliğini, bu kapsayıcı ideolojik bakışın reddi için bir alan olarak kullanır. Kontrollsüz ve ahlak dışı (evlilik dışı) seks, at yarışı (kumar) oynamak ve alkoliklik, bu klasik Amerikan ailesi fetişinin bir parçası olan sağlıklı, kurallara uyan, mutlu bireyler olma zorunluluğunun dışında kalan alanlardır. Ve Bukowski içki, fahişeler ve at yarışı ile bu fetişi birkaç yerden kırar. Canı istediğince uyumak, patlayıncaya kadar içmek, kirli vücutlar, tıraşsız yüzler ve edepsizce konuşmalar tek başlarına eleştirel olarak ele alınamaz. Bütün bunlar modern toplumun bedeli olan dünyadaki yaşamın öfkesi ve karşı koyuşu olarak ele alınmalıdır. Bu alanlar, Bukowski'nin eserlerinde açıkça belirtilmese bile toplumun bu insanı kalıba döken baskısına karşı bir özgürlük hissinin yansımaları olarak ortaya çıkar.

“şehirdeki en sıkı içicilerle yarışmalara girdiğimi bilmiyorlardı tabii. Neden bu kadar zor yıkılırdın bilmiyorum. İçimdeki öfke ya da hüzündü herhalde nedeni, belki ruhumda eksik bir şeyler vardı. İhtimal her ikisi de doğru.” (7/100)

Bukowski, bize dayatılmak istenen, fetişleştirilmiş, tüketen, mutlu, sıradan, “düzgün” bir hayat yaşayan “normal” insanların dünyasının gerçeklerle kendi arasında ördüğü her türlü yalan, sahtelik ve körlük duvarlarını kaldırarak, çocuklukta okulda,

sonra üniversitelerde uzun süren bir yontulma ve iğdiş edilme sürecinden sonra çalışma yaşamında olgunlaşan bu düzenin sıradan insanlarına, düzen tarafından yok sayılan ve hatta yok edilmek istenen, ancak bir şekilde boyun eğdirilemeyen, kendisine toplumun ideolojisi benimsetilemeyen insanlara ait dünyanın kapılarını açar. Bu sahtelik düzeninin özenle bizden sakladığı hapishaneler, şefilhaneler, yoksul mahalleler Bukowski'nin sözcüsü olduğu dünyalardır. Bukowski bu gizlenen, uzak tutulan dünyanın farkına nasıl vardığımızı da bir şiirinde şöyle dile getirir:

*"ancak
o mahvolmuş hayat
bizimki olduğunda,
işte o zaman varırız
intiharların, ayyaşların, hapishane
kuşlarının, uyuşturucu müptelaları
ve benzerlerinin
varoluşun
menekşeler kadar, gökkuşağı
kasırga
ve
tamtakır
mutfak
dolabı
kadar
olağan
bir
parçası*

olduklarının. (8/86-mahvolmuş hayatlar)

Bizden gizlenen ama kendi yurdu bildiği bu dünya için başka bir şiirinde de şöyle der:

*ara sokaklardan geliyoruz,
barlardan
cezaevlerinden (8/119-Baş Rahibenin ırzına
geçmek)*

Bukowski'ye göre bu düzende mutluluk, ancak bu saklanan dünyayı görmeyen, görmek istemeyen ya da gördüğü halde bunu düzenle ilişkilendirmeyip bireysel seçimlerin sonu olarak değerlendiren kör, cahil, aptal insanlara özgü yanıltıcı bir durumdur. Bu insanlara olan tiksintisi hemen hissedilir:

"Şişman ve kurnaz görünümüydü; kendinden memnun, mutlu ve mide bulandırıcı." (9/131)

Bütün bunları dile getirmekse suç ve hastalık karışımı bir damga yemek demektir:

"aykırı damgası yemeden bütün bunları dillendirmek olanaksız. ."(8/53, Yan Taburedeki Sarhoş)

Ama o bütün bu aykırı hayatını geriye dönüp baktığında hiçbir pişmanlık duymadan yaşamıştır. Yukarıdaki şirinin devamı şöyledir:

*"her insanın kendine has
tuhaflıkları var sanırım
ama etrafa
normal
görünmek için
onların üstesinden gelirler
ve kendilerine haslıklarını
yitiriler.*

*Ben korudum benimkini
Ve inanıyordum ki
Varoluşuma cömertçe
Katkısı oldu."(8/57, Yan Taburedeki Sarhoş)*

Ve hep kendiyile barışıktır:

*"gerçekten hayılıyordum
kendime, o pasaklı kendimi
seviyordum." (8/51 Yan Taburedeki Sarhoş)*

Gerçekten de yaşadığı hayatı düzenin sıradan insana açtığı ama ağır bedelleri olan hayatın önüne koyar:

“Hipodromların huncahınç dolu oldukları günleri hatırlıyorum, omuz omuza, kış kışa, ter içinde, bağırانlar, gişelere koşانlar. İyi zamanlardı. Şanslıysan barda bir hatun araklardın ve o gece dairende içki içe, kahkahalarla gülerdiniz. O günlerin(ve gecelerin) hiç bitmeyeceğini sanmıştık. Hem neden bitmek zorundalar? Otoparkta barbut. Yumruklaşmalar. Kabadayılık. İhtişam. Elektrik. Yahu hayat güzeldi. Eğlenceliydi. Erkekler erkekti. Sıkıysa yan bak. Ve açıkça söylemek gerekirse, iyi bir duyguydu. Alkol ve yatak muhabbetleri. Ve barlar. Dolu barlar. Televizyon yok. Sarhoşluktan içeri alınırsan bir gece tutarlar, ayılıp yollarlardı. İşlerden kovulur, yeni işler bulurdun. Bir yerde uzun takılmak hesapta yoktu. Ne günlerdi. Ne hayattı. Akıl almaz şeyler olurdu sürekli, ardından da daha akıl almaz şeyler.” (11/36)

“Ben de eskiden günde on beş saat içerdim, bira ve şarap daha çok. Benim de ölmüş olmam gerekirdi. Öleceğim. Hiç fena sayılmaz, ölümü düşünmek. Tuhaf ve karışık bir hayat yaşadım; büyük kısmı felaket, can sıkıntısı. Kendimi bokun içinden itip çıkarış şeklim farkı yarattı diye düşünüyorum. Geriye baktığımda başıma ne gelirse gelsin serinkanlılığımı ve mevcut klasımı başardığımı sanıyorum.” (11/38)

4.4. Bukowski’nin Diğer Kişisel Özellikleri ve Düşünceleri:

Bukowski, alıştığı doğal sonucun, yani bir gün mutlaka bitecek olmanın işaretlerini taşımayan ya da bu işaretleri bir türlü ortaya koymayan ilişkilerine hep şüpheyle yaklaşır. Bir ilişki başlangıçta güzel olsa da giderek bu ilk heyecanı yitirir ve her kadın geldiği gibi bir gün mutlaka Bukowski’yi bırakıp gider. Bukowski’nin alıştığı, sonrasında kendini eksiksiz bulmadığı ilişkilerin temel niteliği budur. Sağlıksız, parayla satın alınabilen,

derinliksiz ilişkiler için toplumda zaten başka türlü ilişki kurabilme şansı pek olmayan kadınlarla kendini rahat hissetmesi bundandır. Böylelikle ilişkilerinde belli bir çıkarsızlığı elde ettiği söylenebilir. "Açıkçası benim için çok fazlaydı bu kadın" (5/110) demek zorunda kaldığı kadınlarla ilişkisini yürütmekse hep zor olmuştur. Bukowski için. Evlenmeyi sanki bu alışılmadık mükemmelliğin kaçınılmaz sonucu gibi görür. Gerçekten de Bukowski için çileli hayatında her şeyin yolunda gitmesi normal değildir. Hayatı boyunca işler hiç de istediği gibi gitmediği için her şey yolunda gittiği anlarda bile buna inanamaz:

"Herşeyin çok fazla yolunda olduğunu düşünüyordum. Mümkünü olmayan bir şeydi bu." (5/84)

Bu tür bir ilişkisi hakkında söyledikleri, kendi evlilik imgesiyle örtüştürdüğü klâsik evli bir Amerikalı çiftin hayat anlayışını dile getirmesi açısından ayrıca önemlidir:

"İlk defa evlenmeyi düşündüm. Onda kesinlikle kapatılmamış çatlaklar vardı, biliyordum. Bir ilişkinin başlangıcı her zaman en kolayıdır. Sonra örtüler açılmaya başlar hiç durmadan. Hâlâ evlenmeyi düşünüyorum. Bir ev, bir köpek, bir kedi, süpermarket alışverişlerini düşünüyordum. Henry Chinaski taşaklarını kaybediyordu. Ama umurunda bile değildi." (5/110-111)

Bukowski'nin ilişkiler hakkında söyledikleri örneğin daha önce dile getirdiğimiz gibi tıpkı devrimin ilk heyecanı geçtikten sonraki dönem için söylediklerine benzer. Bukowski belirttiği gibi sonsuza kadar süren bir mutlu hayata inanmaz:

"İnsan ilişkileri doğru düzgün yürümüyordu nasılsa. İlk iki hafta herşey canlı gider, sonra taraflar ilgilerini kaybederlerdi. Maskeler düşer, gerçek yüzler görünmeye başlar: çatlaklar, bönler, kaçıklar, kinciler, sadistler, katiller. Modern toplum kendi türünü yaratmıştı ve insanlar birbirleriyle besleniyorlardı. Ölümle düello gibiydi-lağım çukurunda. Bir insan ilişkisine umutlu

bakacağınız en uzun sürenin 1,5-2 yıl olduğu fikrindeydim." (5/309)

Bir boks maçına gittiğinde karşılaştığı manzara, Bukowski'ye yoksul, ezilmiş ve dışlanmış insanlar hakkında yorum yapma fırsatını da verir. Bukowski burada kitlelerin şimdi ve gelecek arasındaki sıkışmışlıkları ile yaşadıkları hayatın doğal sonucu olarak Bukowski'de de görülebilecek bir "geleceksizlik" kavramına yönelik değerlendirmelerde bulunur. Geleceksizlik ya da hep şimdiyi yaşamak düşüncesinin toplumsal kökeninin nerelerde aranması gerektiğine ilişkin ipuçlarını da bu yaklaşım içinde bulabiliriz. Bukowski'nin satır aralarındaki değerlendirmeleri, genel olarak spor karşılaşmalarının işlevine yönelik özgün yaklaşımı kadar dikkat çekicidir:

"İkinci döğüş de iyiydi. Kalabalık bağılıyor, kükrüyor ve biraları ardı ardına deviriyordu. Çalıştıkları fabrikalardan, atölyelerden, mezbahalardan, araba yıkama istasyonlarından kısa bir süre için kaçmışlardı, ertesi gün geri döneceklerdi ama şimdi dışarıdaydılar-özgürlük onları vahşileştirmişti. Yoksulluğun esaretini düşünmüyorlardı. Ya da yoksullara yardım ve yiyecek karnelelerinin esaretini. Yoksullar bodrumlarında atom bombası yapmayı öğrenene kadar geri kalanımızın sorunu yoktu." (5/113)

Buradaki Bukowski bulmacayı çözmüş, kendine özgü ekonomik söylemiyle toplumsal işleyişin derinlerinde yatan gerçeklere hakim bir bakış geliştirmiştir. "özgürlük onları vahşileştirmişti." Bu söz bile bir izleyici koltuğuna oturan sıradan insanın hayatı için söylenenden söylenmeyi çıkartmak koşuluyla çok şey anlatıyor. İnsanlar özgür değildirler. Bukowski'nin belki de temel derdi budur: Özgür olmak. Ve Bukowski için pek çok yerde belirtildiği üzere özgürlüğe geçirilen en kalın tasma tekdüze, biktırıcı, anlamsız ürünler peşinde sürdürülen, zor koşullar içeren çalışma yaşamıdır. Buralarda biriken öfke, böyle arenalarda, eskiden insanların aslanlara atılmasına benzer biçimde boks ya da diğer çoğu spor

müşabakalarında bu insanlardan alınır, tüketilir. Esir olduğunu bilmeyen ve içlerindeki öfkeyi, üzerinde düşünmeden eriten insanlar... İşte Bukowski'nin hayal kırıklığı da bu satırlarda gizlidir. Ve son cümlelerin, "Yoksullar bodrumlarında atom bombası yapmayı öğrenene kadar geri kalanımızın sorunu yoktu," cümlesinin, Bukowski'den çok sonra çevrilmiş bir filmin, Dövüş Kulübü'nün, son sahnesi ile zihnimizde buluşması ise başka bir ünlem işaretidir.

Bukowski'nin kendi hakkında söyledikleri, çok özgün bir döküm oluşturmaları bakımından dikkat çekicidir. Kadınlar adlı romanından Bukowski ile ilgili elde ettiğimiz özet bilgiler şöyledir:

Tanrıya inanmaz.

Doğa ilgisini çekmez.

Oy kullanmaz.⁶⁴

Dış mekanları sevmez (Barları sever.-5/202)

Kadınları, içmeyi, sevişmeyi sever (Her yerde rastlarız.)

Yeni elbiseler almayı sevmez ("Üzerimdekiler parçalanana kadar giysi almam ben."- 5/210)

Bu son özelliği hakkında şu söylediklerini de eklemeliyiz:

[Hiçbir zaman giyime meraklı biri olmamıştım. Gömleklerimin hepsi küçülmüş, solmuş, en az 5-6 senelik eski püskü şeylerdi. Pantolonlarım da farklı sayılmazdı. Oldum bittim giyim mağazalarına gitmekten nefret etmişimdir, memurların kibrinden, ukala tavırlarından, bende olmayan kendilerine aşırı güvenlerinden, kısacası her şeylerinden nefret ederdim. Ayakkabılarım da hep eski püsküydü, çünkü ayakkabı mağazalarından da hoşlanmazdım. Giydiklerim tümüyle iskartaya çıkmadan kendime yeni bir şey almazdım, arabalar için de durum aynıydı. Tutumlu olduğumdan değil, dayanamadığım

⁶⁴ "Et yiyordum. Tanrım yoktu. Düztüşmeyi seviyordum. Doğa ilgimi çekmiyordu. Oy kullanmıyordum."(5/202)

sadece, yakışıklı, umursamaz, kendini beğenmiş bir tezgahtar karşısında müşteri konumunda olmalı. Ayrıca zaman kaybıydı hepsi, keyfine göre uzanıp içmek varken bunlarla uğraşamazdım” (5/235)

Bukowski'nin bu düşünceleri mevcut düzenin özellikle çalışan insanı iyi giyinmek zorunda bırakması üzerine yeniden düşünmeye sürüklüyor. Bukowski kendi ayrıksılığını giyim ve görünüş konusunda da olgunlaştırmıştır. Burada utanma duygusunun insanın hâlâ düzenin içinde olup olmadığını belirlemekte turnusol kağıdı olduğu unutulmamalıdır. Utanma duygusu ve bunun günlük yaşamda ilk cephesi olan giyim ve görünüş kaygısının varlığı, insanın hâlâ o düzenin içinde olduğunu, düzenin onu dışlamasına rağmen onun düzen içinde tutunma çabasında olduğunu ve düzenin varlığını yadsımdan henüz uzak olduğunu ortaya koyar. Bukowski ise düzeni her konuda eleştirdiği gibi onun kendisine bu konuda da belli zorlamalar getirmesine izin vermez:

“Kırk yılda bir tıraş olurum.” (5/249)

Bu da yukarıdaki özellikleriyle çelişmeyen bir tavır olmaktadır. Aşağıdaki görüşlerinde görüleceği üzere diğer insanlara da aynı biçimde bakar:

“...bir insanı dış görünüşüyle değerlendirmek hoş değildi. Karşımdakini davranışlarına ve konuşmalarına göre değerlendirmeyi yeğlerdim” (4/38)

Bukowski'nin diğer kişisel özelliklerini saymaya devam edelim:

Beyzboldan sıkılır (Bu konuda Amerikalıların çoğundan ayrılır.)

Tarihten sıkılır.

Hayvanat bahçesinden sıkılır. (5/202)

Toplumsal eşitsizlikten iğrenir. (5/222)

Savaşı sever (Ama savaşmayı değil!)⁶⁵

Başka bir yerde de şunu ekler:

"New York'u sevmezdim. Hollywood'u sevmezdim. Rock müziğini sevmezdim." (5/58)

Görüldüğü gibi bütün bu özelliklerin çoğu sanki toplumun genelinin seçtiklerine inat, tam ters yönde yapılmış seçimlerin bir araya getirilmesiyle ortaya çıkmıştır. Ancak bunlar Bukowski imgesiyle hiçbir biçimde çelişik değildir. Bu özellikleri, Bukowski'nin her açıdan toplumun geneliyle karşı karşıya gelmek için yaptığı basit iradi seçimler saymak yerine, çok köklü, nedenleri çocukluğuna kadar giden, daha diplerde ortaya çıkmış bir eleştirel tavrın yüzeydeki yansımaları olarak düşünmek yerinde olur. Çünkü Bukowski bu özelliklerini sadece saymakla kalmaz, eserlerinin pek çok yerinde bunları açıklar ve hepsini bir büyük parantez içine alır:

Doğal olarak yalnız bir insandım, bir kadınla birlikte yaşamak, onunla yatmak, sokakta onunla yürümek yetiyordu bana. At yarışları ve boks maçları hariç bir yerlere gitmeye, sohbet "etmeye meraklı değildim.

TV'yi anlamıyordum. Para ödeyerek bir sinemaya gitmeyi, diğer insanlarla birlikte oturarak onların duygularını paylaşmayı aptalca bulurdum. Partiler ise hasta ediyordu beni. Yarışmalardan, kirli oyundan, kur yapmaktan, amatör sarhoşlardan, can sıkıcı insanlardan nefret ederdim." (5/80)

Bukowski'nin sadece ilgi çekmek için toplumun geneline göre ters yönde zevkler ve seçimler yapmadığına ilişkin bir kanıt onun uyuşturucu ile ilgili düşünceleridir. Bu konuda bütün

⁶⁵ Bukowski bu konuda çelişkidedir. *"Sahsen savaşa karşıyım. Savaş karşıtı olmak popüler, ahlaki açıdan doğru ve aydınca bir tavır olmadan önce de karşıydım savaşa. Ama bu profesyonel eylemcilerin çoğunun cesaretinden ve samimiyetinden şüphe ederim." (11/45)* demesine rağmen yer yer farklı konuşur.

ayrıksılığına rağmen toplumun geneline yakın düşünceleri vardır. Bütün içkiciliğine, bütün sınır tanımazlığına ve toplum dışılığına rağmen Bukowski uyuşturucudan uzak durmuştur. Bu Bukowski için “kendini tahrip” gibi bir sınırın var olduğunu ortaya koyması açısından önemlidir.

“Hiç uyuşturucu aldın mı?”

“Kokain kullandım bir ara ama etkisi geçince kötü oluyordum. Ertesi gün mutfığa giremiyordum, orada bir kasap bıçağı oluyordu çünkü, anlıyorsun ya! Ayrıca bu iş için günde 50-75 kağıt ayırmak benim harcım değil.”(5/28)

Bukowski, kendine özgü tavrıyla toplumla aynı düşündüğü anda bile farklılığını korumaktadır. 6 Bukowski’nin ayrıksılığı günlük yaşamının her alanında kendini belli eder:

‘Diğer erkekler gibi karşıdakini etkilemek için çaba sarfetmiyorsun. Doğadan gelen komik bir yanın var.’
(5/229)

Seks ve kadınlar ise Bukowski’nin bilinçli olarak oluşturulmuş bir karşıtlıklar dizgesinin varlığına yönelik kuşkuları alevlendirecek cinstendir:

“Seks düşüncesi yasaklanmış bir şey gibi, herşeyin ötesinde ilgimi çekerti. Bir başka hayvanı bıçakla boyun eğmeye zorlayan bir hayvan gibi.” (5/85-86)

“Bir kadın olarak doğmuş olsaydım, kesinlikle orospu olurdu. Erkek olarak doğduğum için sürekli kadınları arzuladım, ne kadar aşağılardaysan o kadar iyidir. Buna rağmen kadınlar- iyi kadınlar beni korkuttu çünkü onlar ruhumuzu ele geçirmek isterler sonunda, peki o zaman ne kalırdı benden geriye korumak isteyeceğim? Açıkçası fahişeleri, düşmüş kadınları arzu ettim, çünkü ölüdür onlar ve serttirler, sizden hiçbir şey beklemezler. Çekip gittikleri zaman hiçbir şey kaybetmezsiniz. Öte yandan

bütün bunaltıcı bedellerine rağmen yumuşak, iyi kadınlara da hasret çektim. İki türlü de kaybettim. Güçlü bir adam her ikisinden de vazgeçerdi. Ben güçlü değildim. Böylece kadınlarla, kadın düşüncesiyle uğraştım durdum.” (5/86)

Bukowski'nin kadınlarla ilişkisi hakkında söylediklerinin bazıları ise kendinden yukarıdaki kadar emin olmadığını gösterir. Zaman zaman hedonist bir kişiliği ele veren sözleri, bir yanıyla ermiş gibi karşımıza çıkan Bukowski'nin bir yanıyla da hiçbir zaman soruların, belirsizliklerin, kararsızlığın kaygan dünyasından çıkamadığını ortaya koymaktadır:

*“Yaşlı ve çirkindim. Belki de bu yüzden genç kızları becermek çok iyi geliyordu. Ben King Kong'dum, onlar da yumuşak ve sevecendi. Ölümü aldatmaya mı çalışıyordum? Genç kızlarla birlikte olarak yaşlanmaya-
cağımı, kendimi yaşlı hissetmeyeceğimi mi umuyordum? Belki de kötü bir şekilde yaşlanmak istemiyordum sadece, öylesine bırakıp gitmek, ölüm sana ulaşmadan ölmek.” (5/83)*

Son olarak Bukowski'nin çoğu kez sanılanın tersine insancıl yönleri olduğuna ilişkin bir başka kanıt ile bu bölümü sonlandırmak istiyorum. Onun tanık olduğu maddeci, çıkara dayalı ilişkilerle dolu toplum düzenine karşı bakışını ele veren bir alıntı bu:

“İnsanların aç kalmadıklarını görmek beni sevindirir.” (11/24)

Evet, Bukowski o kadar da duygusuz, kaba bir insan değildir. Ve yeri geldiğinde düzeni eleştirmekten de kaçınmaz. Ve yine aynı Bukowski iyi insanlara özgü o pişmanlık duygusunun affettirme isteğini söküp atamaz. Buna iyi bir örnek Ekmek Arası romanının 216 ve 217. sayfalarında anlatılan olaydır. Bu olayda Bukowski yaşlı bir çifti uygunsuz durumdayken rahatsız eder ve sonra bu davranışından dolayı pişmanlık duyar, kendini affettirmek için elinden geleni yapar.

4.5. Modern Amerikan Toplumda Ölüm-Yaşam Karşıtlığı ve Bukowski:

Bukowski'nin yapıtlarında toplumsal düzen sadece popüler düzlemde eleştirilmez; çok daha derinlerde var olan aksaklıklar, düzenin insan ruhunda yarattığı hasarlar ve hayatın böyle bir toplumsal düzende kendine bulduğu akış yollarına ait değerlendirmeler, onun nüanslı, hafif alaycı, çoşkulu ama bazen de bütün bunlara rağmen hüznü dolu satırlarında karşımıza çıkar. Bukowski, çoğunlukla soyut bir biçimde düşüncelerini sıralamaz; bunun yerine yaşanmışlık kokan olaylar ve diyaloglarla teknik olarak mükemmele yakın, kendine has öyküleme anlayışı ile tavrını belli eder. Bunlar arasında toplumu pek çok açıdan mahkum eden görüntüleri ortaya koyduğu ölüm düşüncesi ile ilgili söyledikleri, en önemli eleştirileri arasındadır.

Bukowski, kendine has fütursuzluğu ile bize yaşadığı toplumun mutluluk ve ölümü unutmaya diye özetleyebileceğimiz egemen anlayışını eleştirirken, aslında bütün bir toplumsal düzeni temellendiren felsefeyi de didikler. Yaşadığı toplumdaki ortalama bireyin ruhunu en çok ortaya koyan olgulardan biri olan ölüm düşüncesini farklı açılardan ele alır. Genellikle kendinden önceki edebiyatçılarda ölüm ve yaşam karşıtlığını ortaya koymakta en çok kullanılan eylemlerden biri yemek yeme eylemi olurken (ilk yemek) Bukowski buna cinselliği ekler. Babasının ölümünün sonrasını anlattığı "Babamın ölümü I" adlı öykü bu açıdan önemlidir. Öyküde babasının sevgilisiyle arasında geçen konuşma ölüm karşısında yakınların tavrını gösterir.⁶⁶

⁶⁶ "İçinde yaşadığımız yüzyıl yasın toplumsal reddi, bireysel inkarı üzerine kuruludur. Çünkü yas eğlence ahlakının, bu hayattan her ne olursa olsun zevk alma üzerine kurulu etik görev anlayışının, başkalarının keyfini kaçırarak hiçbir şey yapmama yönündeki buyruğun, yükümlülüğe dönüşmüş mutluluk hakkının ihlalidir." (Geoffrey Gorer, *Ölüm, Kader Ve Yas*, aktaran Nurdan Gürbilek, *Virgöl Dergisi*, Ekim 1997, Sayı 1, s.59)

"S.ktir," dedim. " annem toprağa gireli bir ay olmadan memelerini emip tuvalet kağıdını paylaşıyordu seninle."(10/128).

Ancak sevişme eylemini hemen yemek yeme eylemi izler:

"Giyindik, köşedeki kafeye götürdüm onu. Sosisli yumurta yedi, tost ekmeği ve kahveyle. Ben bir bardak domates suyu ile bir kepekli çörek yedim." (10/129)

Burada Bukowski'nin alışılmadık bir biçimde yediklerini ayrıntıyla öyküsüne katması, ölüm karşısında, yakınların iki yüzlüklerini özellikle ortaya koymak istemesi yüzündendir. Bukowski, "hayattan her ne olursa olsun zevk alma" üzerine kurulu bir düzeninde bu iki yüzlülüğün en çok, ölümü bir ayıp, utanılacak, kaçınılacak bir olay olarak gören anlayışın en önemli sığınakları olan yemek yeme ve cinsellik gibi iki temel alanda boy verdiğini vurgulamak ister. Öykünün devamı bu yargımızı doğrular bir biçimdedir:

"Maria'nın ağzına sosisli yumurta ve çilek reçeli sürülmüş tost ekmeğini dolduruşunu izlerken gömme törenini kaçırdığımızı idrak ettim. İhtiyarın çukura indirilişini izlemek için mezarlığa gitmeyi unutmuştuk. Görmek istemiştim oysa. Tek izlenmeye değer şeydi. Cenaze töreninden sonra kalabalığa katılmamış, onun yerine babamın evine gelip sigaralarını içmiş, şarabı yudumlamıştık."(10/130)

Bu satırlarda bilinçli bir iğrençlik yaratılmak istenmektedir. Bu sahnelerde yaşam ölüm karşıtlığı verilirken Bukowski'nin bu iğrenç sahnenin aktörü olması, bu anlayıştan duyulan tiksintinin ortaya konma çabasının görülmesine engel olmaz. Bu karşıtlıktaki iğrençlik dozu şu satırlarda en uç noktaya çıkartılmıştır:

"Oldukça büyük, parlak sarı bir yumurta parçasını ağzına doldurduktan sonra, 'Beni düzmüş olmalısın,' dedi Maria. 'Meninin bacağımdan aktığını hissedebiliyorum.'" (10/130)

Bu satırlar yemek yeme ve cinsellik gibi eylemlerin, duyarsızlık söz konusu olduğunda nasıl çarpıldığını, bozulduğunu ortaya koymaktadır. Başka bir deyişle, ölüm karşısındaki duyarsızlık, yaşamsal olan her şeyi çarpıtmakta, ona anormal bir görünüm kazandırmaktadır.

Ölünün ardından yemek yeme eylemini vurgulamasına ikinci bir örnek de Sıcak Su Müziği'nin "Boşa Vuruş" adlı öyküsünün sonunda verilir. Burada da kayınvalidesinin öldüğünü öğrenen Tonny'nin ilk yaptığı şey gazeteye şöyle bir göz attıktan sonra sandviç yemek ve bira içmektir.(10/68) Bu düzende ölümden kaçış arzusunun yoğunluğu böyle anlarda yaşamsal olana her zamankinden daha fazla bir yoğunluk yüklemekte, bu da eylemlerin bütün detaylarıyla her zamankinden daha kötü bir görünüm kazanmalarına neden olmaktadır. Ölüme duyarsızlık, yaşamsal olanı da büyük ölçüde öldürmektedir. Babasının ölümünü anlattığı öyküdeki ayrılma sahnesinde Bukowski, ölüm karşısında kendisinin yaşam dediği şeylerin neredeyse tamamının yoğunlaştırılmış bir biçimde dökümünü yaparak bu kaçış arzusunu vurgular:

"Kapının eşiğine geldiğinde döndü. İkimiz de el salladık. İçki satan en yakın yere gidip bir galon şarapla günün yarış bültenini aldım. Hipodromda iyi bir gün beklentisi içindeydim. Bir gün ara verince daha iyi sonuç alırdım hep." (10/130)⁶⁷

Modern toplum, örten, gizleyen ve uzaklaştıran toplumdur da bir bakıma. Bukowski, toplumun yaşamsal olan üzerinde yoğunlaşan, ölümü bir türlü engellenemeyen sistem arızası sayan bu materyalist anlayışını ve çabucak bu gerçeği gündelik yaşamdan çıkartmak üzerine kurulu bütün törenleri, uygulamaları eleştirirken, kendini de bu iğrençleşmenin aktörü yapmaktan çekinmez. Gerçeği göstermeyi her şeyin önüne koyan anlayış,

⁶⁷ "En iyi arkadaşlarımızın acılarında bizi pek fazla üzmeyen mutlak bir şey buluruz ." (La Rocrefoucauld)

onun bütün eserlerine sinmiştir. En iğrenç görünümle karşımıza çıktığı anlarda bile asıl göstermek istediği iğrenç Bukowski ya da diğer iğrenç insanlar değil, iğrençliğin kendisidir. Ölüm yaşam karşıtlığında toplumun duyarsızlığını göstermek için kendisi de deyim yerindeyse kötü adamlardan birini oynamaktan çekinmemiştir. Açıkça babasının gömülmesi için “İhtiyarın çukura indirilişini” demesinin babasına olan nefretiyle ilişkisi yoktur. Burada tipik olan sergilenmektedir. Bu tipik bakış bütün Amerikan toplumunun bakışıdır. Bu bakışı sergilerken kendini de bu anlayışa ortak etmesi bir bakıma kendi kendini kurban etmesidir Bukowski’nin. Bu şekilde “babanın ölümüne oğlunun duyarsızlığı” fikri ile karşımıza çıkarak bu duyarsızlığın gerçek boyutlarıyla kavranılmasına çalışır. Bu duyarsızlık ölüyü gömme olayının, bile “çukura indiriliş” gibi basit bir eylem olarak gösterilmesine kadar vardırılır. Ölüm, “göm ve unut” gibi bir bakış ile yaşamsal olana yaptığı darbenin, bağışlanamaz suçun cezasını çekmektedir bu anlayışta. “Ölüyü göm, ortalığı kokutmasın.” Kokteyl filminin bu repliği, ölünün çabucak yaşamdan çıkartılması gerektiğini bildiren “bu hayattan her ne olursa olsun zevk alma” üzerine kurulu etik görev anlayışının, başkalarının keyfini kaçırarak hiçbir şey yapmama yönündeki buyruğun, yükümlülüğe dönüşmüş “mutluluk hakkı”nın en önemli sloganlarından biridir. Burada kokmak fiili, ölümün yaşamı rahatsız etmesinin en önemli imgesi olarak kullanılmakta ve aynı zamanda yapılması gereken eylemi (ölüyü bir an önce yaşamdan çıkartmak)⁶⁸ haber veren bir tür uyarı

⁶⁸ “...Bu ölüüm, hayatta kalanların canını sıkılmaktadır, çünkü duygu patlamasına yol açmaktadır; ve duygulardan hem hastanede, hem de toplumun başka bir yerinde, kaçınmak gerekmektedir. Hiç kimse mahremiyeti dışında, yani gizliden gizliye olmanın dışında duygusal olmaya hak sahibi değildir...”

Cenaze ayinleri de değişmiştir. Bir an için Amerikan örneğini bırakalım. İngiltere ve Kuzeybatı Avrupa’da bedenle ilgili işlemler olabilecek en düşük noktaya indirilmeye çalışılmaktadır. Toplumun-komşular, dostlar, iş arkadaşları ve çocukları-ölümüm en alt düzeyde

anymalı işlevini görmektedir. Bir bakıma ölünün kokması, ölümün bu düzendeki kendi rahatsız ediciliğinin yerini almaktadır. Karamazov Kardeşler’de de ölünün kokması üzerine sayfalar dolusu olayların anlatılması boşuna değildir. Türkiye’de de benzer bir olgu gözlemlenebilir. Alkışlarla yolcu edilen eski dostların cenaze törenleri artık bir buluşma, tanıdıkların bir vesileyle bir araya gelmesi ve iş görüşmesi için bir fırsat halini almaya başlamıştır:

“...cenaze törenlerimiz söylemeye dilim varmıyor ama, merhum ve merhumeleri bir an evvel uğurlama telaşı içinde yerine getiriliyor.” (İlber Ortaylı, Protokol Çekişmesi, Milliyet Gazetesi, 26.08.2001, s.8)

Bukowski’nin aynı kitaptaki “Babanın Ölümü 2” adlı öyküsünde ise ölüm olayı karşısında oluşan duyarsızlığın değişik bir boyutu ele alınır. Bu öyküde babasının komşuları bir yağmacı gibi eve gelip eşyaları paylaşırlar. Duvardaki resimler, iskemleler, divan, ekmek kızartıcısı, tabaklar, çatal, kaşık ve bıçaklar, çaydanlık, bahçe aletleri hepsi alınır. Bu gerçek bir yağma anıdır. Bukowski şöyle der:

görülmür olmasına dikkat etmesi için esasını oluşturmaktadır. Birkaç formalite hala sürmekte de ve cenaze töreni hala öte tarafa gidişi vurguluyorsa da , bu tören gizli kalmak zorundadır ve duygusallıktan kaçınılmalıdır. Böylece cenaze töreninin sonunda ailenin taziyetleri kabul için sıraya girmesi işlemi ortadan kaldırılmıştır. Matemin dış dönük gösterimleri kötü görülmüş ve uygulamadan silinmiştir. Artık koyu elbiseler giyilmemektedir; kimse diğer günlerdekinden farklı kıyafetlere bürünmemektedir.

Çok açıkçası, üzüntü acıma değil de, iğrenme ilham etmektedir; o bir zihinsel tutarsızlık veya uygunsuz bir tavır belirtisidir; o kötüdür. İnsanlar aile çevresi içinde de çocukları altüst etme endişesiyle kendilerini bırakmaktan kaçınmaktadırlar. İnsanlar ancak, kimse onları görmediğinde ve duymadığında ağlayabilme hakkına sahiptirler. Yalnızken tutulan ve ayıp görülen matem, tıpkı mastürbasyon gibidir.”
(Philippe Aries, Batılının Ölüm Karşısındaki Tavrıları, Gece Yayınları, 1991, s.87)

“Yoldan geçenler içeri giriyor, kendilerini tanıştırmak zahmetine bile katlanmıyorlardı.” (10/132)

Bütün bunlar Bukowski tarafından olayın trajikliğine uygun bir kurulumla işlenir. Diyalogları oluşturan cümleler niyeti belli etmeye yetecek kadar kısadır.

“Şu gün batımında değirmen tablosunu sevdim.”

“Alabilirsin.” (10/132)

Bu kadar. Bu iki cümle arasında ilk konuşanın niyetinin anlaşıldığına ilişkin bilgi ya da “Alabilir miyim?” gibi bir soruya yer yok. Bunu Bukowski’nin öyküyü ustaca kurmasından anlıyoruz. Burada yazınsal ustalık kadar, bu kısaltmada asıl etkili olan, tıpkı ölüyü gömmek isteğindeki aceleciliğe paralel bir başka aceleciliğin gösterilmek istenmesidir. Yaşam sürmektedir ve zaman kaybetmeye gerek yoktur. Bukowski bu kısa diyaloglarla bir bakıma insanların gerçek yüzlerini gizlemek için lafi dolandırmalarının önüne geçip bir tür maskelerini düşürür. Bukowski “sizin aslında ne istediğinizi biliyorum,” dercesine kısa yanıtlar vererek bu duyarsız komşuların karşısına iç yüzlerini bilen bir kişi olarak çıkmaktadır. Böylelikle bu duyarsızlığı söze dökmeye gerek kalmadan cezalandırmış da olmaktadır. Öyküdeki bütün yanıtları “Hayır”, “Hayır, alabilirsiniz” , “Alın”, “Viski kalsın” , “Yok, onlar kalsın” ya da “Kabul” gibi kısacıktır bu yüzden.

Burada ölenin eşyalarına yönelik bu ilgi, yaşamsal olanın ölümü kovmasına bir örnek olarak verilebilir. Ölen kişinin bedenini oluşturan atomlar nasıl doğaya karışıp gidiyorsa, eşyaları da bu biçimde topluma karışır. Beden ve eşyalar başka bütünlükler içinde eriyip gittiğinde ölüm gerçeği de gözlerden uzaklaşmış ve geride kalanlar da kısa süren bu rahatsız edici olayı unutmuş olur. Bir katilin cinayet yerindeki temizliğine benzeyen bir temizlikle ölüm büyük bir toplumsal işbölümü ile uzaklaştırılmış, yaşama geri dönmüştür. Bu geriye dönüşten arta kalan ise öykünün sonundaki şu satırlardır:

“Dışarı çıkıp garajın kapısını kilitledim Ayaklarında, patenlerle iki velet geçiyordu. Garajın kapılarını kilitlerken durdular.

“Şu adamı gördün mü?”

“Evet”

“Babası öldü.” (10/134)

Hepsi bu kadar. Böyle bir toplumda bir zamanlar yaşamış olmak bile geriye kalmaz. Neredeyse insanların ölümü hatırlatacak bir biçimde geriye anı bile bırakmaları arzulanmaz. Bütünlüğü içinde bir anı olacak eşyalar bile sanki bu anlayışa hizmet etmek için dağılır ve benzerleri arasına karışarak anılardan soyutlanır.

Toplumun ölümü ve yaşama karşıtlık oluşturan her şeyi büyük bir çabuklukla yaşamsal olanların arasından çıkartmak istemesine yönelik eleştiriler, Bukowski'nin eserlerinin kimi yerlerinde karşımıza çıkar. Bu bölümlerde, modern toplum örgütlenmesinin, neredeyse bütünüyle yaşamsal olmayanın, yaşamla ilgili olanın çevresinden büyük bir hızla uzaklaştırılması üzerine kurulduğunu acıyla fark ederiz. Bunun sonucu, artık kupkuru bir tüketim ve zevk alma sürecine indirgenmiş yaşamın ve yaşama ilişkin olan her şeyin aynı zamanda ölümün unutturulmasına, onun “başkasına” ait bir olgu ya da uzakta olan bir hayal gibi kavranılmasına yol açmasıdır.⁶⁹

Bukowski'nin yapıtlarında bu tampon bölgeler hastaneler,⁷⁰ hapisaneler, mezbahalar, huzur evleri ve ıslahaneler olarak öne

⁶⁹ “19. Yüzyılda matemın aşırı hale gelmesi bizatihi anlamlıdır. Bu durum hayatta kalanların, başka bir kişinin ölümünü, eskiden olduğundan çok daha güçlü bir şekilde kabul ettikleri anlamına gelmektedir. (Philippe Aries, Batılının Ölüm Karşısındaki Tavrıları , s.67)

⁷⁰ “İnsanlar hastanede ölmektedirler, çünkü hastane artık evde verilemeyen bakımın verilme yeri haline gelmiştir. Daha önceleri fakirler, hacılar için bir barınak olan hastane, daha sonra insanların tedavi edildikleri, ölüme karşı mücadele ettikleri tıbbi bir merkez haline

çıkır. Gerçekten de Bukowski'nin yapıtlarında özellikle hastanelerde geçen sahnelerin çokluğu, sadece onun kişisel yaşam deneyiminin buralara kadar uzanmasından kaynaklanan bir sonuç değildir. Bazen annesi ya da sevgilisini ziyaret ederken bazen de kendisi ölümle cebelleşirken bize bol bol hastaneleri anlatır Bukowski. Buralar, dışarıda sağlıklı ve mutlu insanlar için dizayn edilmiş bir hayatın teinposuna ayak uyduramayan hastaların, düzenin işleyişine sanki ayak bağı olmamaları için yaşam ve ölüm arasında tercih yapacakları bir ara bölgedir. Burada insanlar yaralanırken, yaşlanıp diğerleri için yük olurken, bir köşede düşüp görüntüyü bozarken yol açtıkları sorunlar nedeniyle bir araya getirilir ve kapatılırlar. Bukowski'nin yapıtlarında çocukluğunda yüzündeki sivilceleri tedavi ederken ona şevkat gösteren hemşire dışında bütün hastane görevlileri aslında birer gardiyan, hastaneler de bir tür hapishanedir. Bu iki yerin ve diğerlerinin ortak yanı, buraların insanların içlerine

gelmiştir. Artık bir tedavi işlevine sahip olmuştur, fakat insanlar aynı zamanda, belli bir hastane tipini ölüm için tahsis edilmiş bir yer olarak kabul etmeye başlamışlardır. İnsanlar hastanede ölmektedirler, çünkü hekimler onları iyileştirmeyi başaramamaktadırlar. İnsanlar artık hastaneye tedavi olmak için değil de çok belirli bir amaçla, ölmek üzere gitmektedirler. Amerikalı sosyologlar bugün hastanelerde iki ağır hasta tipi bulunduğunu gözlemlemişlerdir. Bunların en eski tipte olanı, hala ölüm geleneklerine bağlı olmayı sürdüren, yakın tarihlerde göç etmiş olan kişilerdir, bunlar ölmekte olan kişiyi hastaneden kopartıp, onun evde moremajorum ölmesini istemektedirler; diğerleri ise modernliği daha fazla benimsemiş olanlardır, bunlar hastaneye ölmeye gelmektedirler, çünkü evde ölmek uygunsuzdur.” (Philippe Aries, Batılının Ölüm Karşısındaki Tavrıları, s.88-89)

Yukardaki değerlendirmeye bir örnek de kendi edebiyatımızdan verilebilir:

“...Hastanelerin koridorları, hasta yatakları sonsuz bir zulüm duygusu yaratır içimde:Oraya gelen artık başka bir dünyaya ait demektir,...”
(Enis Batır,Su, Tüyük Üzerinde Bekler, Sel Yayıncılık,1999, s.111)

kapatılmış oldukları, dışarıdaki mutlu ve hızlı olağan hayattan kopartıldıkları tampon bölgeler oluşlarıdır.

Bukowski'nin yapıtlarında okullar da kapatılma, uzakta tutma, ayırma, kontrol etme, benzerleri bir araya getirme kavramları ışığında ele alınır. Daha önce de belirttiğimiz şu alıntıda bu yakınmanın izleri çok açıkça görülebilir:

"Kursta hiç kız yoktu. Atölyenin arka kapısından okulun bahçesi görünüyordu, güneş ışığı ve aylakça dolanılacak boş bir alan. Ve işte biz beş para etmeyen motorların üzerine eğilmiştik." (1/75)

Burada dışarıdaki güneşe ve boş alana yapılan vurgu bu kapatılmışlığa açık bir kanıttır. Yine bu kapatılmışlıkta hastane, hapisane, okul ya da ıslah evi ya da huzur evleri olsun, insanların hep benzerleriyle bir araya konulmak istenmesi ve görünmeyen üniformalarla insani yönlerinden, kişiliklerinden sıyrılarak sınıflandırılmaları, yüzeyde hep edebiyatı yapılan bireyci ideolojinin bu bölgelere hiç uğramadığını açıkça gösterir. Buralar aynı zamanda insanların biricikliklerinin en önemli simgeleri olan adlarından uzaklaştırıldıkları ve numaralar ve sıfatlarla anıldıkları bölgelerdir. 413 numaralı odada 12 nolu yatakta yatan hasta ya da 41312 no' lu mahkum olmak, insanın nesneleştiği, sıradanlaştığı bu bölgelerin yaşamın dışında tutulduğunun en önemli göstergelerindendir.

Bu tampon alanlardan biri de mezbahalardır. Bukowski girip çıktığı işlerden söz ederken bir mezbahada geçen saatlerini de anlatır. Bu satırlar çağdaşlığın görünen yüzü olan kentin bağırsaklarına atılan bıçak darbeleri gibidir. Sıradan bir kentlinin, ancak, oldukça şık bir biçimde düzenlenmiş devasa mağazalardaki raflarda en güzel ambalajlar içinde görebildiği etlerin buraya gelmeden önce geçirdikleri evreleri anlatırken, Bukowski'nin o acımasız ve zaman zaman kontrolsüz diliyle, bir kentin pürüzsüz derisinin altında yaptığı gezintisinin, ne kadar etkileyici, ne kadar hayret ve öfke dolu olduğunu bir kez daha görürüz. Bu gezinti, modern dünyanın görünen yüzünün hangi

çıplak gerçekler üzerinde yükseldiğini bize açıkça göstermektedir. Bukowski, bizi tıpkı bir lokantada olduğu gibi bir kentin mutfağında dolaştırırken, gerçekleri, üzerlerini örten sahtelik örtüsünü de ancak büyük bir edebiyatçının yapabileceği bir biçimde çekip almakta ve uygar dünyanın görünür yüzüyle karşı karşıya olmaktan öteye geçememiş sıradan insan için hiçbir biçimde allayıp pullamadan, hiçbir koruyucu önlem tasarlamadan, hiçbir ikaz işareti yakmadan, olduğu gibi önümüze sermektedir. Modern kent bütünyle bir aldatmacadır. Bukowski, görünürdeki büyük binaların, kocaman süpermarketlerin, tertemiz parkların ve geniş yolların, konserlerin, resim sergilerinin, her tür spor karşılaşmasının ve diğer tüm insan etkinliğinin altında sadece Kundera'nın değindiği kanalizasyon şebekelerinin değil, tüketen insan için gizlenmiş, örtülmüş bir gerçekliğin yattığını da ortaya koymaktadır. Bunlar yaşama alanlarından kaçırılmış, mutlu olma ile yükümlü insanın uzağında tutulmuş ve bu insanın asla görmemesi gereken dünyalardır. Bu bölgeler, tüketen dünyanın, sonuçlarını sadece en son aşamada ve ancak paketlenmiş olarak, bir ürün olarak görebildiği, ama bu sonuçlara giden yolun aşamaları hakkında hiçbir biçimde bilgi sahibi olamadığı, yaşayan mutlu insandan kaçırılmış ya da bu insanın karşılaşsa bile gözlerini kaçırmaya koşullandığı görüntülerle dolu tampon bölgelerdir. Bu açıdan ambalajı içinde kıpkırmızı ve masum bir imajla pahalı ve leziz et parçalarının yan yana bir rafta karşımıza çıktığı bir süpermarket ile cilalı tabutlar ve düz çimenlikler ile bir parka dönüşmüş mezarlığın bir farkı yoktur. Eninde sonunda sıradan kentli insan, gerçekliğin en son aşamadaki haliyle yüz yüze gelmektedir. Ama bu aşamadan önceki aşamalar hakkında hiçbir bilgisi yoktur. Bir et parçasının üretim sürecinde kan, kemik, ve pis kokudan oluşan geçmiş aşamalarını nasıl bilmezse, bir ölünün pahalı, cilalı şık tabutlar içinde çiçeklerle bezenmiş, yeri geldiğinde tamir edilmiş ve en güzel elbiseleriyle sadece bir uyku halindeymiş gibi algılanan bedeninin hastane dediğimiz diğer bir tampon bölgede geçen kan, irin, serum, ilaç, bağırma, acı duyma gibi aşamaları

hakkında da bilgi sahibi değildir. Modern toplum, görünen yüzündeki mutlu yaşam imajını zedeleyecek her tür aksaklığı bu tampon bölgelere olabildiğince hızla taşıma ve sıradan insandan kaçırma üzerine kurulmuştur. Bu tampon bölgeler uzman kişileriyle sırdan insanların dünyasından sürekli bu tür aksaklıkları toplamakla meşguldürler. Ölmekte olan insanlar nasıl ambulanslarla hemen görüntü alanımızdan çıkarlarsa, hastalar hastanelere, sefil ve düşkün insanlar sefilhanelere, suçlular bir maliyet ödenerek hapishanelere, fakirler ise çok sayıda olmaları yüzünden bedelsizce ya da bu bedel yine kendisi gibi bir başkasına ödettirilerek kentin uzak bölgelerindeki gettolara konularak sıradan mutlu insanın bu aldatıcı dünyasının sarsıntıları ve şoklarla yıkılmaması için her türlü önlem alınmış olur.

Bukowski uygarlığın bize sunduğu modern görünümlü hayatın altında, acımasız gerçeklere giden yolda yer alan bu tampon bölgelerin hemen hemen hepsini eserlerinde işlemiştir. Kasabanın En Güzel Kızı'nda bir mezbahayı şöyle anlatır örneğin:

“derken kara müslümanlardan bir kaçı, tavuk pisliğini çağrıştıran bir beyaza boyanmış el arabaları ile koşarak geldiler. ve her araba ince ve sulu bir kan içinde yüzen butlarla silme doldurulmuştu. hayır, kanın içinde yüzmüyorlardı, içine oturmuşlardı, kurşun gibi, gülle gibi, ölüm gibi.” (7/66)

Bu et, kemik ve kan arasında şöyle sorar Bukowski:

“henüz öldürmüşler allahın cezası şeyi diye düşündüm. bir insan ile danayı nasıl ayırt ederler? Benim bir dana olmadığımı nasıl anlarlar.” (7/67)

Burada gördükleri kendi et ve kemikten oluşan varlığını duyumsatmıştır Bukowski'ye. Ve bu soruyu oluşturan sözcüklerin arasında, bir hayvana yönelik olan bu şiddetin “üretim süreci” olarak maskelenmesinin bile örtemeyeceği bir doğallığın eleştirisinden başka, burada çalışanlara, işleme konu olan hayvan bedeni ile insan bedenini ayırt edemez derecede duyarsız bir

bakış kazandırmış olabileceği korkusu da duyulmaktadır. Bukowski yine bizi bir mezar taşı ürkünçlüğüyle yan yana dizdiği sözcüklerinin arasında korkuyla gezdirirken, nefreti, sevgiyi ve insani olan her duyguyu, deyim yerindeyse kımıltısızmış gibi duran duran bu mezar taşı soğukluğuna sahip sözcükler arasındaki boşluklardan bize fişkırtmakta ve ancak büyük yazarlarda görülebilen etkileyici bir atmosfer yaratma yeteneğini ortaya koymaktadır.

Bu öyküde, biraz önce değindiğimiz görünen pırıltılı dünya için ödenen bedellerden oluşan diğer dünya gerçeği Bukowski tarafından açıkça ortaya konur:

"George danayı indirmişti. Dünyanın et marketleri için indirmişti. İyi dinlenmiş, kaçık ve dedikoducu ev kadınları öğlen ikide önlükleri üstlerinde, ruj boyalı sigaraları ağızlarında, neredeyse hiçbir şey hissetmeden önlerine alıp pişirsinler diye indirmişti."(7/68)

"Hiçbir şey hissetmeden..." İşte budur hedeflenen ve uygarlığın bulunduğumuz noktada yaratmak istediği insan. Bu insan ile gerçekler arasında yüzlerce tampon bölge vardır artık. Bu bölgelerin gerisinde bilgisiz, mutlu, aptal ve yumuşamış insanlar modern dediğimiz bir hayatı yaşarlar.

Bukowski'nin eserlerinde ele alınan bu tampon bölgelerden biri de hapisanelerdir. Büyük Zen Düşünü ndeki "Zirveden Notlar" adlı hikâyesi bu konuyu en iyi işlediği hikâyelerinden biridir. Burada anlatılanlar o parlak, cilalanmış mutlu Amerikalının yaşamından çok farklı bir dünyaya ilişkindir. "Bir kez suç işlemişsen her türlü insanlık dışı muameleyi hak ediyorsun," anlayışının yansımaları, türlü türlü biçimlerle ortaya çıkar: Ağır işçilik, hakaret, tecavüz, dayak, iğrenç koşullar, cinayet, hepsi, hepsi bu "kapatılmışlar" için müstahaktır. Burası da tıpkı bir mezbaha gibi, bir biçimde dışarıdaki o mutlu ve aptal kalabalıktan ayrı düşmüş insanların kesilip biçildiği ve bir rafta bir gün bir elin kendisini sepete koymasını bekleyen mallar kadar

sinik ve edilgen bireylere dönüştürüldüğü yerlerdir. Bukowski öyküyü şu sözlerle bitirir:

“Dışarı çıktığımda, diye düşünürdü, bir süre bekleyeceğim, sonra geri dönüp dışarıdan bakacağım buraya ve orada neler olup bittiğini tamamen bilmiş olacağım, ve o duvarlara uzun bir süre bakıp bir daha asla buraya girmemeye yemin edeceğim.” (15/52)

Bu sözler sistemin amaca ulaşması mıdır? Belki de öyledir, ama Bukowski'nin bu sözlerinde, olup biteni bilen bir insanın sisteme karşı duruşunu güçlendiren bir hava da sezinlenmektedir. Sistemin özüne yönelik bu eleştirel tavrın bir özetini şöyle dile getirir Bukowski:

“Özgür bir ülke de yaşamıyoruz- herşeyin bir sahibi, herşeyin bir fiyatı var.” (13/69)

Bu fiyatı ödemeyenleri bir an önce toplumdan dışarı çıkarmak için sistem umursamaz ve acımasızdır:

“ ‘Bay Bukowski,’ dedi size daha fazla kan veremiyoruz. Kan krediniz yok.”

Gülümsedi. Beni ölüme terk edeceklerini bildiriyordu bana. (15/70)

Daha önce de değindiğimiz gibi hastane, insanların gözden uzak öldükleri ya da tekrar toplum içine dönebilecek hale getirildikleri bir tampon bölgedir. İnsanlar burada kesilir, dikilir, delinir, kusar, kokar ve yeniden günlük yaşamın pırıltılı maskelerini kuşanma hakkına kavuşurlar. İnsanın her zaman edepi, nezaket kurallarına uyduğu, süslenip püslenerek toplumun modern görünümünü desteklediği olağan yaşam alanlarından farklıdır buralar. Bukowski insan doğasının bir parçasını bir biçimde “iğrenç” diye damgalayarak yaşama alanlarının dışına atmış toplumla da hesaplaşır bu bölgelerde. Toplum tampon bölgelere hapsettiği her türlü doğasal sapmayı sadece “kapatmak” la kalmamış bir de insan doğasına özgü her tür eylemi, bastığı damgaya uygun iğrenç dil ile de başbaşa bırakmıştır. Yaşamdan kovulan, ölmek, hastalanmak ve suçla ilgili her türlü eylem,

toplumun mutlu yaşamı için kullandığı sözcüklerin pırlıtısından uzak, kendisi gibi kovulmuş sözcüklerle eşleştirilmiştir. Bukowski kovulan bu sözcüklerin efendisidir. O tampon bölgelerden yükselen bir öfkeyi dillendirirken bu kovulan sözcüklere sahip çıkmaktan da geri durmaz.

“İçerden gelen kan, o parmak kesiginden akan berrak kırmızı değildir. İçten gelen kan, mor, neredeyse siyahtır ve berbat kokar, boktan daha berbat. Bize hayat veren sıvı bira sıçmışından daha berbat kokar.”(15/64)

Hastanede karşılaştığı muamele hapishanedeki duygusuz ortamdan farklı değildir. Burada Bukowski'nin söylediklerinden bu tampon bölgelerde insana daha en başında görünür ya da görünmeyen üniformalar giydirildiği gerçeğini çıkartmamız mümkündür. Bu tür tampon bölgelerde insanın kişiliğinden sıyrılıp herhangi biri olarak algılanması, hasta, ölü ya da suçlu olarak bütün ayrıcalıklarının alınması gerçeği dikkat çekici bir yasa olarak ortaya çıkmaktadır:

“Ambulans nihayet hastaneye vardı, bir masanın üstündeydim ve bana sorular soruyorlardı: dinim neydi? nerde doğmuştum? daha önceki ziyaretlerimden belediyeye borcum var mıydı? Ne zaman doğmuştum? annem babam sağ mıydı? evli miydim? bildiğiniz şeyler. İnsanla hiçbir şeyi yokmuş gibi konuşurlar; her an ölebilirsin endişesini oynamıyorlardı bile. Ve hiç acele etmezler. İnsanı sakinleştiren bir tavırdı bu ama onların amacı sizi sakinleştirmek değildi. Artık bıkmışlardır ve ölüp ölmediğin umurlarında değildir,” (15/64-65)

Bu acımasızlık aynı sahnenin devamında şöyle anlatılır:

“Yarı yolda kan geldi tekrar ağzıma. Düştüm. Sonra yerde bir ağız dolusu daha kustum. İnsanların içinde bu kadar kan olduğunu bilmiyordum. Bir ağız dolusu daha saldı.

‘ Seni orospu çocuğu,’ diye bağırdı yaşlı bir adam yatağından, ‘ sus da uyuyalım biraz.’

'Bağışla yoldaş,' dedim ve kendimi kaybettim.

Hemşire öfkeliydi. 'Sana yatağının yanlarını indirme demedim mi orospu çocuğu? Gecemi piç edip duruyorsunuz pis herifler.' "(15/69)

Bukowski işte bu kaçırılan dünyanın sözcüsü gibidir yukardaki satırlarda. Ve belki de onu diğerlerinden ayıran, bu iki yüzlü dünyaya karşı çıkarken bu dünyanın görünen yüzünün güzel dilini değil, görmezden gelinen alt katlarının yasak dilini kullanmasıdır.

Bukowski'nin bu alt katlardaki yaşamı anlatırken açıkça "gerçeğin o leş kokusu" demekten de kaçınmaz. Gerçekten de onun bizi içinde dolaştırdığı dünya, her şeyin üstesinden gelmiş gibi böbürlen, kendine sonsuzca güvenli modern toplumun bu lüks görünümün gerisinde ödenen bir bedel gibi durur. İşte Bukowski'nin yaptığı, bu güçlü görünen dünyanın ipliğini pazara çıkartmak ve konusuyla, diliyle, kahramanlarıyla, anlattığı öykülerle bu görünen dünyanın tabanında, "gerçeğin leş kokusu" nun görmezden gelinemeyecek, kaçılamayacak bir biçimde sızacağı derin çatlaklar oluşturmaktır:

"Kör kütük sarhoş olmuşsam sorun yoktu, deliksiz uyuyordum. Ama yarı sarhoş, daha da kötüsü ayık yatmışsam düş görmeye başlıyor ama düş görüp görmediğimden emin olamıyordum çünkü düşümde odayı olduğu gibi görüyordum; odayı düşlüyordum; kirli bulaşıkları, fareleri, sıvası dökük duvarları, orospunun tekinin yerde unuttuğu külotun üstündeki bok lekesini, pencerenin önünde duran mermi gibi ayı, araba farlarının pencereden içeri sızan güçlü ışığını, damlayan musluğu, her şeyi, her şeyi, ve ben karanlık köşede duruyordum, karanlık bir köşede, çaresiz, nedensiz, ter içinde, o karanlık ve kirli köşede, burnumda gerçeğin o leş kokusu, her' şeyin o leş kokusu:örümceklerin, gözlerin, ev sahibelerinin, kaldırımların, harların,

binaların, çimin, çimsizliğin, ışığın, ışıksızlığın, hiçbir şeye sahip olamamanın.” (9/97)

4.6.Bukowski’nin Bazı Çelişkileri

Bukowski’nin de her insan gibi eleştirilecek yönleri çoktur. Onu buraya kadar söylediklerinden kusursuz biri gibi göstermek amacı güdülmediği gibi gerçek de böyle değildir. Bütün aksi yöndeki söylemine ve imajına rağmen yaşamının son yıllarında telefon rehberinde adının olmasına ses çıkartmayan biridir. Yine bütün eleştirisine rağmen toplumsal düzenin kendi yoluna çıkarttığı iğrenç metodları zaman zaman başkalarına uygulamaktan çekinmez. Örneğin Factotum’da “birbirimize karşı yarıştırlacaktık muhakkak.”(3/144) demesine rağmen birilerini işe alacak bir pozisyon elde ettiğinde de insanları birbirine karşı yarıştıran kişi kendisi olur:

“İyice havalandırdım paraları, tam ortalarına. Balıklama atlayanlar oldu, elbiseler parçalandı, adamlardan biri inledi ve iki kişi yumruklaştı.” (3/168)

Bunu neden yaptığı bilinmez. Ya kendi pozisyonundaki biri için başka yol olmadığından, ya da aslında bir iş için insanları seçerken özünde bütün eleme yöntemlerinin birbirinden pek de farkı olmadığından olabilir. Ama ne olursa olsun kendi başına gelince kötü olan bu yöntemi Bukowski’nin başkalarına kendisinin reva görmesi kabul edilemez.

Bukowski, özellikle kadınlarla olan ilişkileri söz konusu olduğunda kendi kendini yer yer başka birine gerek bırakmayacak biçimde acımasızca eleştirmekten de geri kalmaz. Hedonist çılgınlığının vardığı boyutlar bir an onu bile tereddüte sürükler. Bir bakıma durumun farkında olan, ama buna düşünsel anlamda bir kılıf uydurma kolaycılığından da kaçınan, sadece basit bir bağımlının iç döküşüdür bu. Ama bu aynı zamanda süpermarket raflarına uzanan el gibi kadınlara uzanan elin duraklayışı, içten içe kendini engellemeye çalışışı, en başından beri Bukowski’nin ruhunun derinlerinde saklanan o mütevazı insanın hıçkırıklarının sonunda kendini belli edişidir.

Yaptıklarının bir yere varmayacağını bir durakta nihayet gören Bukowski'de, bu andan sonra kendine çekidüzen vererek gerçek aşkı yakalama ve elden kaçırmama çabası görülecektir:

"Ne boktan bir adamdım ben? Gerçek olmayan muzır oyunlar oynuyordum. Amacım neydi? Neyin peşindeydim? Kendi kendime bunun sadece bir arayış, yalnızca kadınlar üzerinde bir inceleme olduğunu söylemeyi daha ne kadar sürdürebilecektim? Üzerinde düşünmeden olayları kendi gidişatına bırakıyordum. Kendi bencil ve bayağı zevkimden başka bir şey düşündüğüm yoktu. Şımarık bir lise öğrencisinden farksızdım. Bir orospudan daha kötüydüm, orospu, insanın sadece parasını alır, başka bir şeyini değil. Bense başkalarının yaşamları ve ruhlarıyla oyuncağım gibi oynayıp duruyordum. Kendimi nasıl adam sayabilirdim? Nasıl şiir yazabiliyordum? Neyin nesiydim? İkinci sınıf bir De Sade'dim, onun zekası yoktu bende. Bir katil bile benden daha dürüst ve açık sözlü olabilirdi, bir ırz düşmanı bile. Ruhumla alay edilmesine, oynanmasına izin vermezdim, bunu gayet iyi biliyordum. Gerçekten iyi biri değildim. Halının üzerinde bir aşağı bir yukarı yürürken bunu hissediyordum. Yo hayır, iyi biri değildim. Daha beteri, kendimi olmadığım biri-iyi birisi-gibi lanse etmemdi. Sırf bana güvenlerinden dolayı başkalarının yaşamlarına girebiliyordum. Böylelikle bayağı zevkimi en kolay yoldan giderebiliyordum. Sırılanın aşk hikayesini yazıyordum.

Odanın ortasında, kafamdaki düşüncelerle, ne yapacağımı bilmez bir halde dikilip durdum. Bir an baktım, yatağın kenarında oturmuş ağlıyorum. Göz yaşlarıma parmağımın dokundum. Beynimde sanki bir girdap dönüyordu, ama gene de aklım yerindeydi. Bana neler olduğunu anlamıyordum." (5/264-265)

Evet sonunda ağlayan Bukowski ile de karşılaşırız. İnsan bu satırlar için bir şeyler söylemek isteği duyuyor. Belki de sadece bunun üzerinde bile konuşulabilir. Neden bir şeyler söylemek gereği duyuyorum? Ve her okuyanın da böyle hissettiğini düşünüyorum; özellikle onun kitaplarını okuyan, onunla neredeyse içli dışlı olmuş birinin. Neden? Belki de bunun nedeni, içten içe bizim düşündüğümüz Bukowski'nin birden bire üzerindeki kabuğu çıkartarak tekrar gözükmesi, kadın düşkünü Bukowski, bütün mizahıyla, alıştığımız bütün kaybetmişliğiyle, bütün kendine özgülüğüyle bu niteliğinin safında dururken, yine de sadık okuyucusunun içinde gerçeğin bu olmadığına ilişkin, Bukowski'nin tamamının bu roman boyunca görünen kişi olmadığına ilişkin belli belirsiz bir umut taşıması olmalı. Ve beklediğimiz gerçek, neredeyse gerçek Bukowski'nin geriye kalan tek canlı hücresi de ölmek üzereyken bu sahneyle geri dönüyor. Her şeye rağmen dürüst, her şeye rağmen sıradan bir insan gibi hayatı, kendi hayatını tam kavrayamayışını ortaya koyan, sorularıyla samimi, açık sözlü Bukowski, küllerinin arasından yeniden doğuyor. Bütün güçsüzlüğüne rağmen, basit zevklerinin peşinden koşmasına rağmen, satır aralarında hiç kaybolmayan bir bırakmak isteyip yapamama çaresizliği ve içtenliğinin Bukowski'yi büsbütün bir karanlıklar prensi olarak damgalamamıza engel olduğunu da böyle bir anda fark ediyoruz. Sürekli kendisiyle mücadele edişi, hayatı kendi gerçekçiliği içinde, bir tamamlanmamışlık, bir kararlaştıramamışlık duygusu vererek yaşaması, Bukowski'nin belki de en özgün yanını oluşturuyor. Zaman zaman bir ermiş gibi yükselen sesinin gerisinde hep soran, hep keşfetmeye eğilimli ve hep hayatın üzerine üzerine giden, asıl seyirci kalmayı yorucu bulan, zayıflıklarını örtmeye çalışmayan Bukowski, en başta bu özelliğiyle sıradan insana sevimli ve cana yakın gelmeyi de biliyor. "Diğer erkekler gibi karşındakini etkilemek için çaba sarfetmiyorsun." (5/229) İşte bu cümleyi anlatmak istiyorum. O doğallık ve her şeye rağmen saflık, duygululuk hali bence asıl Bukowski'dir. Zaman zaman üzeri maddi dünyanın kolayca

biçimlendirdiği, düzenin bir parçası yaptığı tüketen insanın tortusuyla örtülse bile. Bukowski bile bu kabuğu kendi kendine kaldırdığında şöyle düşünür:

“Bir bardak şarap daha doldurdum. Bana neler oluyordu anlayamıyordum. Ustaca davranışlarımı, dünyeviliğimi kaybetmiştim. Diğer insanların sorunlarına karşı gösterdiğim şakacı tavrı yitirmiştim. Hepsini geri kazanmak istiyordum. Her şeyin yolunda gitmesini istiyordum. Ancak artık bunların hemen gelemeyeceğın, ya da en azından hemen gelemeyeceğini biliyordum. Kendimi suçlu ve korumasız hissetmeye mahkumdum. Kendini suçlu hissetmenin bir tür hastalık olduğunu anlatmaya çalışıyordum kendime. Kolay yalan söyleyebilen, düzenbaz ve kestirmeden giden tiplerdir bunlar. Mesela Cortez. Kimseyi iplemezdi. Vince Lombardini de öyle. Ne düşünürsem düşüneyim kar etmiyordu, gene kendimi kötü hissediyordum. Bu durumdan kurtulmaya çalışıyordum. Hazırdım buna. Günah çıkarma hüccresindeydim. Tekrar Katolik olacaktım. Her pıslığı yap, ondan sonra da af dile.”
(5/267)

Son cümlede Bukowski’nin günah çıkarma kurumu için söyledikleri, bu mekanizmadan yararlanmayı düşünüp rahatlayan bir insandan çok, bunun varlığından rahatsızlık duyan bir insana ilaha yakın olduğunu da gösteriyor ayrıca.

Kadınlar Kitabı’nın bundan sonraki sayfaları, bu kendi kendiyile hesaplaşmanın yarattığı giderek büyüyen çalkantılarla ilgilidir. Kendini nesnel bir biçimde yargılama cesaretini gösterebilen bir Bukowski portresi, küçük bir kırıntı halinde bile olsa insani olanı görmezden gelemeyen herkes için sevimliliğini korumayı başarır. Şu sözler bir pişmanlıktan, bir özürden daha da öte, bir bağımlının kendi kendine, başardığı bir arınmayı ifade ediyor. Hatta bazı gerçekleri nihayet görebilme adına samimi bir iç döküş olarak da değerlendirilebilir:

"İşin b.ktanlığına bak. Bir zamanlar patronlarım, müdürlerim beni nasıl ezdilerse, ben de aynısını şimdi başkalarına yapıyordum. Kıytırık bir şöhrete sahip, sarhoş, kaşarlanmış ve iflah olmaz bir s.kiciydim."
(5/268)

Bukowski'nin bunca özür dilemesi yaptıklarının hoş görülmesi için yeterli olmaz elbette. Ama bunun farkında olması, bununla mücadele etmesi ve kendi kendini bu bataktan çekip çıkarması yine de çok önemlidir. Düzenin geç de olsa kendine sunduğu olanakları sınırsızca ve başka insanları sömürerek kullanmaya gönlü razı gelmemiştir. Sahip olduğu bütün zayıflıklara rağmen ve uzun yıllar sadece seyrettiği yaşamsal zevklerin peşinde koşmaya sonunda dur diyebilmiştir. Bu noktada ezilen ya da ezen kişi olmak gibi iki seçenek sunan toplumsal düzenin her iki seçeneğinden de uzak durmak isteğinin ağır bastığını görürüz.

"Kabahatim içimi burkuyor, eziyordu. Tutuk bir haldeydi, çok fena koymuştu bu suçluluk duygusu bana."
(5/269)

Bukowski kadınlara olan ilgisinin hatta onu ilişkilerinde bir "tüketici" haline getiren bağımlılığının farkındadır. Neredeyse Laclos'un Tehlikeli İlişkiler kitabından uyarlanan filmde John Malkowich'in şu ünlü cümlesini mırıldanmaktadır sürekli: "Ne yapayım, elimde değil." Aşağıdaki diyalogda Bukowski'nin bu durumuna bir açıklama getirme çabası görülür:

"Neden bu kadar çok kadın düşkünüsün?"

"Ta çocukluğuma dayanır, anlıyor musun? Ne sevgi, şevkat gördüm. Yirmimde de, otuzumda da aynı. Şimdi de fırsat yakalamaya çalışıyorum." (5/273)

Bukowski için hafifletici nedenler ancak kadınlarla girdiği ilişkide kendini müthiş aşık ya da seksi ikinci plana atan duygulu biri gibi göstermemiş olmasıdır. Kadınlar romanındaki bütün kadınlar nasıl bir Bukowski ile karşılaşacaklarını bilen kişilerdir. Ve Bukowski de kendini böyle kabullendiklerinden emin olarak

karşlarına çıkar. Niyetini gizlemez, kendini olduğundan başka biri gibi göstermeye çalışmaz. Bir başka kadın çıkıp geldiğinde bunu bir öncekinden saklamaz. Zaman zaman oynadığı kötü adam, sözünde durmayan adam rolü için de boş vermişlik yapmaz, kendini dürüstçe ortaya koymaya çalışır. Bir bakıma “Yaptığım doğru değil, ama ben buyum” der. Hatta bir yerde bunu kendi diliyle açıkça da söylemiştir, hem de büyük harflerle: “B.KTAN BİR HERİFİM BEN! Hepsi bu.” (5/269)

Bukowski kadınlara tavrını nesnel bir biçimde değerlendirebilme cesaretini göstermiştir. Kendini yeri geldiğinde ameliyat masasına yatırıp neşteri eline alır:

“İkimizin de birbirimizden beklentisi yoktu, buna rağmen sıcaklık vardı aramızda, ölü etin ölü etle buluştuğu duygusuz bir çiftleşme değildi. Bu çeşit duygusuz düzüşmelerden nefret ederdim, Los Angeles, Holywood, Bel Air, Malibu, Laguna Beach tipi seks. İki yabancı olarak karşılaşır, iki yabancı olarak ayrılırsınız-birbirine mastürbasyon yapan kimliksiz vücutlar topluluğu. Hiçbir ahlaki değerleri olmayan insanlar genellikle kendilerini daha özgür hissetseler de aslında çoğu hissetme ya da sevme yeteneğinden yoksundur. Önüne çıkanla düzüşen sefillere dönüşürler. Ölüyü düzen ölü. Oyunlarında hiçbir kumar ya da mizah yoktur-cesedi düzen ceset.” (5/280)

Bukowski'nin kendini eleştirdiği bu insanlara benzeme korkusu duyduğu anlaşılıyor. Ama asıl ilginç olan Bukowski gibi bir insanın, kendi imgesinden beklenmeyecek bir biçimde ahlak kuralları konusunda söyledikleridir. Bukowski bile sanıldığının tersine bütün özgürlük düşkünlüğüne rağmen toplumun dayatması ve koşullandırması dışında bazı ahlak kurallarına uymaktan söz etmektedir. Burada Bukowski'nin ahlak kuralları karşısında toptan reddedici olmadığı, seçici davrandığı üzerinde durulmalıdır:

“Ahlak kuralları kısıtlayıcıdır ama yüzlerce yıllık insan deneyimine dayanmaktadır. Bazı ahlak kuralları insanları kiliseler esir ve devlete bağlı tutmaya yararken bazıları insanların kendilerini iyi hissetmesini sağlar. Zehirli meyvelerle iyi meyvelerin birlikte bulunduğu bir bahçe gibi. Hangisini seçip yiyeceğinizi ve hangisini bırakacağınızı bilmelisiniz.” (5/280)

“Bazı ahlak kuralları insanları kiliseler esir ve devlete bağlı tutmaya yararken bazıları insanların kendilerini iyi hissetmesini sağlar.” Bukowski olup bitenin farkındadır. Bu cümle bile onun toplumsal düzenle kendi ilişkisini düzenlerken yere nasıl sağlam bastığını göstermeye yeter. Ama önemli olan onun toptan bir reddedişle kendini sınırsız çılgınlıkları meşru gören bir anlayışa yönelmeyişi. Önemli olan kurallara karşı olmak ya da kuralların varlığı değil, bunların insana zorla dayatılması, tartışmasız benimsetilmek istenmesi ve egemenlerin çıkarlarına hizmet eder bir işlevleri olmasıdır. Bu çerçevenin dışına çıkıldığında bile geriye kuralsızlık ve aşırılık kalmamakta, insanın kendi seçimleri, kendi öz denetimi öne çıkmaktadır. Bukowski burada da nüanslara önem vermeyi sürdürmektedir.

Bukowski'nin kendini yargılamak için takındığı nesnel tutuma bir örnek de içki içmekle ilgili görünen, ama daha da öteye geçerek yaşama ve sıradan insana bakışını aydınlatan ipuçları veren aşağıdaki kısa konuşmadır:

“İçki, içki, içki! Bütün düşündüğün bu mu?”

“Hayır, ama bu gibi yerlerde biraz nefes alabilmek için iyi bir yol bu.”

“Bazı şeylerle doğrudan yüzleşmeyi göze alamıyor musun?”

“Alırım, ama almamayı tercih ediyorum.”

“Bu kaçakçılıktan başka bir şey değil.”

“Her şey öyle: golf oynamak, uyumak, yemek yemek, yürümek, tartışmak, jogging yapmak, nefes almak, düzüşmek...” (5/281)

Yukarıda sayılanlara iş hayatını, doğum günü ve önemli günleri kutlamayı da ekleyebiliriz. Kısaca Bukowski'ye göre insanlar uygarlığın yüz yıllar içinde pek çok kavşak noktasından seçip izleyerek geldiği bugünkü noktada, hayatlarının anlamını sorgulamaksızın basit bir tuzağın pençesinde kendi kendilerini kandırıp durmaktadır. Neredeyse bütün yaşam, asıl olan o soruyu ya da soruları soramayacak kadar kendini meşgul etmek ve yorgun düşürmektir: Niye yaşıyoruz? Asıl istediğimiz ne? Bütün bu koşuşturmanın anlamı nedir? Gündelik yaşamı içinde tekdüzeliğe hapsedilmiş sıradan insanın bu soruları değil yanıtlamaya gücünün yetmesi, akıl edip ya da bir an durup bu soruları sormaya bile hali yoktur.

“Şükran Günü. Hayatta kaldığımızı ispat ediyordu. Bir yıl daha savaşlar, enflasyon, işsizlik, hava kirliliği ve başkanlarla geçip gidecekti, hayatta kalanların nevrotik bir toplantısıydı.” (5/271)

Günler, yıllar değil bütün bir ömürdür böyle tekdüze geçip giden. Bukowski bile hem bunları söyleyip hem de zaman zaman işin içine girer. Ama bütün yazdıkları aslında bizi de bu kısırdöngünün içinden kısa bir süre de olsa dışarıya çekip çıkartabilmek içindir.

Ona “Fuctowski” denildiğini yazacak kadar güvenir. Bukowski. Kendisine yöneltilen eleştirileri hiç süzmeden, doğrudan doğruya öykülerinin içine serpiştirecek kadar açık sözlüdür.

“Ona yazan veya telefon eden her kadınla görüşüyor Onları sarhoş etmeye çalışıyor, yalanlar söylüyor, vaadler de bulunuyor. Onları sıkıştırıyor, karşı koyarlarsa tecavüz ediyor.” (8/120)

“Sarhoş olmanın maço olduğunu sanıyor.” (8/121)

“Yazamıyor ama. Kelim haznesi dar, tarzı yok. Sıfır...”

“Kusmak, s.kışmek ve palavra.Yazdıkları bunlardan ibaret...” (8/121)

"At yarışları ve içki...tekrar aynı şeyleri yazıp duruyor."(8/121)

"Kendiyle dalga geçer, kendini abartır." (19/121)

...

"Kadınları hiçbir zaman gerçekten anlamayı başaramadı."(19/121)

...

"alkolik ve agnostik" (19/121)

Daha çok Kadınlar romanına uygun düşen bu eleştirilerin farkındadır Bukowski. Ama bu eleştirilerin ne kadar yüzeysel kaldığının anlaşılacağından da emindir. Bir yerde şöyle der kendi hayatı için örneğin:

"iyi bir koşuydu benimki.

hiç pişmanlık duymadan fırlatıp atabilirim her şeyi." (19/136)

Kendisine yönelik sözünü ettiğimiz değerlendirmeleri bir tür ironik yaklaşım ile daha çok bazı akademik çevreleri ve eleştirmenleri göğüslemek için eserlerine aldığını düşünebiliriz. Dolayısıyla Bukowski'nin nasıl ucuz ve sığ bir biçimde ele alınabileceğine ilişkin bir bilgisi olduğunu söyleyebiliriz. Bütün bunlara karşı aynı üslubunu korumuş olması, içtenliğini, burnunun dikine gitme huyunu ve kendini beğendirmek için yazmadığını göstermesi, onu gerçek bir aydına yaklaştıran tavırlardır.

4.7. Bukowski'de Kırılma Noktası:

Bukowski'nin yapıtlarında kendi özgünlüğüne, içtenliğine aykırı ya da zorlamayla üretilmiş eserlerin çoğunlukta olduğu bir dönemin başlangıcı anlamında bir kırılma noktası var mıdır? Zaman zaman bunu düşündürten örneklere rastlarız. Kabaca iki dönem belirlemek istersek ilk dönemde kendisi olan, keşfedilmemiş, tabuları yıkmış bir Bukowski gözlemlenebilir. İkinci dönemde ise artık tanınan, tabuları yıkmak için ava çıkmış, yıkmak için tabu arayan Bukowski'den söz edilebilir. Bu tabulara dokunma daha çok seks, tuvalet, ölüm gibi uçlarda bir ters yüz

etmeyle ortaya çıkar. Zaman zaman ucuz numaralar çektiğinden söz edebiliriz. Bir bakıma yaşadığı toplumu ve onun zayıflıklarını çok iyi gözlemlemiş, kendisi kalarak oluşturduğu kovuğu, yapay yöntemlerle genişletmeye çalışan bir Bukowski söz konusudur. Ama bütün bunları “cesur” kılıfını kullanarak yapmayı bilir yine de. Özellikle 50’li yaşlardan sonra yazdığı öykülerinin bir kısmında bir piyasacılık sezilebilir. Ondan istenene teslim olmak olarak yorumlayabileceğimiz bir tavrın zaman zaman öne çıktığı görülebilir. Burada artık yaşam biçimiyle desteklenen bir radikallik yoktur. Ama bu tür öykülerinde bile boşluklar, onun alıştığımız, onun çok iyi bildiği dünyanın zengin ayrıntılarıyla ve üstün öyküleme, kurgulama becerisiyle doldurulmuştur. Bu öykülerinin varlığı, bir punkçının, bir hippinin bazı giysilerini ya da aksesuarlarını bir süre sonra bir mağazadan satın alabilme fırsatını ya da kolaylığını elde etmesine benzer biçimde, görüntüsü satın alınamayacak hiçbir radikalliğin olamayacağını da gösterir. Radikallik ya da uçlarda yaşamak dediğimiz her hareket, durakladığı anda eninde sonunda piyasa toplumu tarafından kuşatılarak kendi kendini üretmesinin önüne geçilen, ilk çıkışındaki doğallığın giderek içi boş bir görüntüye dönüştüğü, görüntüsü satın alınabilen, tükenmeye mahkum bir hareket olmaktadır. Bu mekanizma her radikal hareketin bir sonraki dalgada az emekle tavır belirleme hazırcılığına yakalanması anlamına gelmektedir. Bir hippî, kişiliğinin yansıdığını düşündüğü bir giysiyi giyerken sonraki aşamada bu giysiler, bu türden giysiler satmaya başlayan bir mağazadan satın alınabilmektedir. Ya da bir saç şekli biraz zaman geçtikçe moda haline gelmekte ve hemen formülleştirilerek yani anlamından soyutlanarak radikallik tortusunu kaybetmektedir. Bukowski bu sadece görüntü olarak sürdürülebilirliğe izin veren mekanizmadan zaman zaman yararlanmıştır. Burada en çok tersini seçme diyebileceğimiz bir yöntemden söz edebiliriz. Bu formülleşmiş Bukowski demektir. Bir şeyin hep tersini yapma tavrı, belirlenebilen, öngörülebilir bir tavır olarak özgünlüğünü yitirir. Bu bakımdan bu kategoriye giren öykülerdeki Bukowski

artık kendisi değil biimlendirilendir. Bir yapıtın metalaşması onun okunmak için yazılması değildir. (Bir gün satın alınacak ve okunacaktır.) Ama “okurken nasıl düşünecekler” kaygısı ve giderek yazarın daha eserini yazım aşamasında okuyucu için “şöyle düşünsünler” tavrı ile hareket etmesi, yapıtı metalaştırır. Eleştirinin, genel olarak okuyucunun bakışı, yazarın daha yazarken düşüncesine sinmişse, özgünlük ortadan kalkar. Yazar kendinden istenene gözlerini kapamalıdır. Oysa Bukowski’nin kimi öykülerinde, piyasanın kendinden istediklerine yönelik olarak yazılmış olduklarına dair bir hava vardır. Bu ykler saçma ile otobiyografik öğelerin karışımından oluşmuş gibidir. Bukowski kendi konularını bir yerde şöyle belirtmiştir:

“Benim konularım bira içmek, at yarışları ve senfonik müzik dinlemekten ibaretti.”(13/113)

Bunlara kadınlar ve fahişelerle olan ilişkilerini, kendi çocukluğuna ve iş yaşamına ait anıların da ekleyebiliriz. Özellikle kendi yaşam deneyimi dışında kalan öykü konularının biraz yapay olduğu söylenebilir. Ama bu öyküler bile kendi yaşamından çıkıp gelen ayrıntılarla çok yetkin bir biçimde bezenmiştir. Hatta Pulp romanı bile içerdiği gerçeküstücü öğelerle otobiyografik öğelerin karışımı gibidir. Bir bakıma Bukowski, kendini kabul ettirdikten sonra, sanki piyasaya kitap yetiştirmek zorunda kalan biri olarak konu bulmakta zorlanır. Ama buna rağmen bu konuları işlemekte zorlandığını söyleyemeyiz. Bu yklerinde,

- 1)Doğrudan otobiyografik olanlar,
- 2) Dolaylı olarak otobiyografik olanlar,
- 3) Otobiyografik olmayan, bilinen dünyanın dışında kalanlar,

olmak üzere üç temel kategoride ele alabileceğimiz öğeleri, belli dengeler içinde harmanlayarak kullanır. Bukowski’nin daha çok son kategoriye ait, yer yer gerçeküstücü öğelerle bezeli öykülerinin en belirgin olanları kitaplarına göre şöyledir:

1-Sıcak Su Müziği

- a) Lilly'yi Öptün: Kurşunlandığı halde bir türlü ölmeyen yaşlı insanlar vardır.(s.31)
- b) Ateşli Hatun: Bir iskelet canlanır.(s.37)
- c) Gerileme ve Çöküş: 14 yaşındaki bir çocuğu parçalara ayırıp buzdolabında koyan ve arada etlerini pişirip yiyen bir adamdan söz eder. (s.52)
- d) Boşa Vuruş : Uçan, her yere ulaşabilen doğaüstü bir adamdan söz eder.(s.62)
- e) Bütün Suç Bernadette'de Değil: Penisini vazoya sıkıştırmış bir adamın macerası.(s.81)
- f) Seni Seviyorum Albert: Dört kollu adamdan söz eder.(s.97)

2-Kasabanın En Güzel Kızı

- a) Kasabanın En Güzel Kızı: Kendine her yerden iğneler batıran, kendini kesen bir kadını anlatır. (s.13)
- b) 15 cm: Giderek küçülerek 15 cm boyuna düşen ve karısı tarafından bir vibratör olarak kullanılan bir adamı konu alır. (s.21)
- c) "Hür Hayvanat Bahçesi : Sonunda San Fransisko'ya ilk hidrojen bombası atılır.(s.49)

3- Ölüler Böyle Sever

- a) 17.50'ye Aşk: Bir vitrin mankenini evine götüren ve onunla cinsel ilişki kuran bir adamdan söz eder.(s.18)
- b) Maja Thurup: Bir kadını parçalayıp buzdolabına koyan bir deliden söz eder.(s.45)
- d) Cennette mi?: Çantasından minyatür insanlar çıkartıp onların sevişmelerini izleyen bir kadından söz eder.(s.58)

- e) Seytan Ateşliydi: Parmağından ateşler çıkartan ve şeytan olduğunu iddia eden bir adamı anlatır. (s.68)

4-Bana Aşkını Getir:

- a) Kanatsız Uçuş: “Solzimer” diyerek uçmayı başarabilen bir adam vardır öyküde (s.88)
- b) Zirvede Yalnız: 45’lik bir tabancayla sineğe ateş eden bir gangster görülür.(s.152)

5- Büyük Zen Düşünü:

- a) Battaniye: Canlanan bir battaniye, öykünün kahramanıdır.(s.37)
- b) Pis Moruğun Notların’ndan Seçmeler (Sonuncu hikaye): Bu hikayede şeytanı betimler Bukowski. (s.160)

6-Sıradan Delilik Öyküleri:

- Kötü Bir Kent: Bir otel görevlisinin penisini kesen bir müşteri vardır öyküde.(s.106)

Özellikle Kadınlar romanında belirginleşen bir kırılmanın yansımaları, değişik yerlerde karşımıza çıkar. Toplumdan kaçan, kendi bildiği gibi yaşayan, özel dünyasının kapılarını açmak zorunda kaldığı insanlara karşı kendini gizlemeyen Bukowski, yavaş yavaş belli kaygılarla hareket etmeye başlar. Bu anlarda belirli bir dış dünya bilgisinin, kuralların ve bu dünyanın içinde olmanın gerektirdiği asgari becerinin uzağında değildir. Kısaca yapmak istemeyen ama yapabilen ve gerektiğinde yapan bir Bukowski söz konusudur:

“Tabii, ben de kalabilirsin Cecelia.”

“Çok teşekkürler.”

“Varış saatini bildirdi. Ben de gidip tuvaleti temizledim, küveti ovdum, yatağın çarşaflarını ve yastık kılıflarını değiştirdim.” (5/191-192)

Bu kırılmanın simgelerinden biri de diş fırçalamak eylemidir. Tipik Amerikan yurttaşının edebiyata ve sinemaya yansımış en önemli simgesel davranışlarından biri olan diş fırçalamak eylemi,

aslında düzenden hoşnut ve bu hoşnutluk içinde mümkün olduğunca uzun yaşamak isteği duyan insanı da temsil eder. Dış fırçalamak eylemi, daha çok sinemada olmak üzere her zaman için bir yanıyla düzenin içinde olmak demektir. Çünkü özellikle Amerikan edebiyatı ve sineması söz konusu olduğunda sağlığını korumak ve yaşamını uzatmak isteği ile diğer insanlarla ilişkiyi umursamanın neredeyse kesişim kümesinde yer alan en önemli hatta belki de tek motif, dış fırçalamak eylemidir. Bu eylemin Bukowski'nin eserlerinde böyle bir işlev görmek üzere boy göstermesi, ancak yazar olarak adının duyulduğu ellili yaşlarından sonraki döneminde gerçekleşir.(5/35) Eğer Bukowski'de, tamamen düzenin dışında bir noktadan, düzen karşıtlığı yönünde bir söylemi korumakla beraber bu söylemin ve bu söylemin arka planını oluşturan bir yaşam biçiminin edebiyat aracılığıyla düzenin nimetlerini kendine doğru çekmeye başlaması ve bu duruma ses çıkartılmaması noktasına doğru bir geçişten söz etmek mümkünse, bu kırılma noktasının simgesel karşılığı olarak da dış fırçalamak eylemin alınması yanlış olmayacaktır. Bu bakımdan dış fırçalama eylemiyle, tamamen "dışarda" olan Bukowski yerine kendine doğru gelen nimetlere karşı kendisi de adımlar atan bir Bukowski'ye geçişi, teşhis etmek mümkün olabilmektedir. Bu değişim özellikle Kadınlar romanında belirgindir.

"İşte gene uçaktaydım ve duble votka-7'mi yudumluyordum. Satıcılar ve iş adamlarıyla birlikte uçuyorduk. Küçük valizimde, birkaç gömlek, iç çamaşırı, çorap, 3-4 tane şiir kitabı ve 10-12 şiirimi kaydettiğim bir kaset vardı. Dış fırçam ve macunum da içindeydi." (5/258-259)

Bukowski'nin Kadınlar romanı, Onda sözünü ettiğimiz bir değişimi gözlemlemek için yeterli kanıt sağlayacak niteliktedir. Kadınlar romanında, Bukowski'nin kadınlarla kurduğu ilişkilerde de bir değişim gözlenir. Ahlaki açıdan olumlamanın zor olduğu bu ilişkilerde Bukowski erkeklerin mektuplarını çöpe atan ama kadınların mektuplarını yanıtlayan ve seksi ön plana çıkaran biri

olarak, düzenin nimetlerine el uzatırken kendinden uzaklaşmak tehlikesini de yaşar. Dış fırçası da tam bu noktada ortaya çıkar. Ama bütün bu olumsuz tavrın gerisinde bir iç mücadele de sürüyormuş gibi gözükür. Öyle ki, daldan dala konan kuş gibi roman boyunca bir kadından diğerine koşan ve bunu ününe, yaydığı imajına borçlu olan Bukowski, romanın sonunda tek bir kadına koşar; üstelik roman boyunca hayır demediği 19 yaşındaki bir hayranına “hayır” demeyi becererek.(5/326) Bu durum eski Bukowski’nin, hatta romanın başlarında göz göre göre kadınlara acı çektiren Bukowski’nin sadakat adı altında bile olsa düzenin olumladığı bir tür ilişkiye varması anlamına gelir.

“Kendimi yola koymalıydım. Bir adamın birçok kadına ihtiyaç duymasının nedeni etrafındakilerinin hiçbirinin iyi olmamasıdır. Sürekli düzüşen bir adam kişiliğini kaybeder. Sara ona verdiğimden çok daha fazlasına layıktı.” (5/326)

“Kendimi yola koymalıydım.” Bu sözler bir dönemim bitiş sözleridir bir bakıma. Artık bu noktadan sonra yavaş yavaş “içeride” olan Bukowski çıkacaktır sahneye.

“Kapadım (telefonu) Başarmıştım işte- bu sefer.” (5/326)

derken başardığı aslında budur. Kadınlar romanı boyunca hep sadık olmaya çalışır gibi gözükürken Bukowski, aslında her zaman bir ilişkiyi diğerinin yedeği yapar. Ama romanın sonu hariç hiçbir zaman bir kadını sahiplenmez, gelecek düşüncesiyle ilgilenmez ve anı yaşar.

Bukowski’nin kadından kadına koştuğu bu dönemindeki hali ile uzun ve haksız bir hapislikten çıkmış Nâzım Hitmet’in bazı yönleri arasında benzerlikler var. Her ikisi de geçmişte yaşanılmamış günlerin acısını çıkarırcasına, bol ve rahat yaşama isteklerini çok yoğun bir biçimde dışa vuran bir dönem yaşadılar. Bukowski’nin de geçmiş günlerini uzun bir hapislik olarak değerlendirdiğini düşünebiliriz. Çünkü daha romanın açılış cümlesi şöyledir: “50 yaşındaydım ve dört yıldır bir kadınla yatmamıştım.” (5/7) Aynı bol ve rahat yaşamak isteğini ve

davranış motiflerini Nâzım Hikmet'in hapisten çıktıktan sonraki dönemi için de söylemek mümkün olabilir. Dolayısıyla bir "hapislikten çıkış" sendromu olarak hızla tüketme ve lüksü reddetmeme tavrını soyutlamak mümkündür.

5-EDEBİYATIN SINIRLARI İÇİNDE BUKOWSKI

5.1.Bukowski'nin Öfkesi ve Rahatsız Edici Dili:

Bu kitabın 3.4.*Düzenin Eleştirisi ve Yeni Düzen* bölümünde Bukowski'nin düzene karşı olan öfkesinin onun diline de yansıdığını ve diğer yazılarında daha sakin olan pek çok yazarın bile yeri geldiğinde daha öfkeli bir dil kullanabildiğini belirtmiştik. Gerçekten de daha önce de alıntılıdığımız, Bana Aşkını Getir adındaki kitabında yer alan “yan taburedeki sarhoş” adlı şiirinde Bukowski şöyle demektedir:

“aykırı damgası yemeden bütün bunları dillendirmek olanaksız.”(8/53)

Yaşadığı hayatın bir cendereye dönüşen yoksulluğu, insanların acımasızlığı ve duygusuzluğu, ilişkilerdeki sahtelik, tanık olduğu haksızlıklar ve eşitsizlikler, bu öfkeli dilin ana kaynağıdır. Daha düzgün bir hayata kavuştuğu ömrünün son yıllarında bile geçmiş günlerini unutmaz Bukowski. Neredeyse içine işlemiş olan bu acılı günlerden şöyle söz eder:

“ Kirayı isteyen ev sahipleri (Örneğin Ölüler Böyle Sever’ de aynı adlı öykü) ve F.B.I dışında kapısını kimsenin çalmadığı (Örneğin Sıradan Delilik Öyküler’nde “Bir Numaralı Halk Düşmanı ile Hücre Ortaklığı” adlı öykü) o küçük ve yalnız odalarımı anımsamadan edemiyorum. Sıçanlarla yaşadım, farelerle yaşadım ve kanım anlamadığım ve hala anlayamadığım bir dünyanın duvarlarını ıslattı. Onların hayatını yaşamaktansa açlık çektim; kendi içime kapanıp gizlendim. Perdeleri örtüp tavanı seyrettim. Sadece içki dilenip ayak işlerini gördüğüm bara gitmek için çıktım dışarı. İyi beslenmiş, rahat ve güvenli hayatları olan adamlardan dayak yedim ara sokaklarda. Birkaç kez dayak da attım deliliğim sayesinde. Kadınsız yaşadım yıllarca. Fıstık ezmesi, bayat ekmek ve haşlanmış

*patatesle beslendim. Kerizdim, salaktım, geri zekalıyım.
Yazmak istiyordum ama daktilom rehindeydi. Yazmaktan
vazgeçtim ve içtim... ” (9/117-118)*

İçinde biriken bu nefret yıllar sonra bile silinmez ve bütün yapıtlarında kendini belli eder. Yine Bana Aşkını Getir kitabından “serin serin esen bir deli rüzgar” adlı şiirinde bu nefretten söz eder Bukowski:

*“uysal adamım ben, kolaylıkla nedensiz mutlu, hatta
aptalca
mutlu edebilirim ve tek başıma bırakılmaktan
genellikle hoşnutumdur.*

*ama o denli sık ve uzun zamandır birlikteyim ki
bu nefretle
tek özgürlüğüm, tek huzurum onlardan uzak
olmak ve başka yerde olduğumda, neresi olursa
olsun-*

*kahve servisi yapan şişman ve yaşlı
bir kadın garson
onlara kıyasla*

*serin serin esen bir deli rüzgardır. (8/108-109-serin serin
esen bir deli rüzgar)*

Bukowski'deki bu nefret daha önce de belirttiğimiz gibi insanlardan kaçmasına, saklanmasına neden olur. Bütün bunlar sonuçta onun edebi tavrını da biçimlendiren olgulardır. Örneğin toplumdaki duyarsızlık hakkında şunu der:

*“Sokak ortasında yığılıp kalırsın ve kimse başını çevirip
bakmaz bile.” (11/30)*

Ve sonuç:

*“En iyi yanı bir daha asla kaldırımda yürürken
yanından birinin geçmeyecek olmasıydı. Yağlı kütlele-
rini, sıçan gözlerini, iki paralık merhametsiz yüzlerini,
hayvansı çiçeklenişlerini hiç görmemek, ne tatlı düş: tek
bir insan yüzü görmemek.” (9/99)*

Başka bir yerde de insanlar için açıkça şunları söyler:

"Onları ne kadar az görürsem o kadar çok seviyorum."(5/19)

Bu yalnızlık ömrünün sonuna kadar sürer Bukowski'nin. Bütün yapıtlarına sinen, öfkesine, mizahına, coşkusuna hep eşlik eden bir unsur olur. Ve bunun farkında olması bile bir şeyi değiştirmez:

"Bazen yapayalnız hissediyorum kendimi şu dünyada, diğer zamanlarda ise biliyorum yapayalnız olduğumu."
(8/154)

Olup bitene duyduğu nefret ve dışarıda kalmak isteği, Bukowski'nin bakışının iki temel direği gibidir. İçindeki öfke ve kaçma isteği zaman zaman koyu bir karamsarlık boyutuna bile varacaktır:

"Yalnız gelir, yalnız gideriz. Çoğumuz yalnız, korkulu ve yarım yaşarız. Tarıfsız bir hüznün kapladı içimi birden. Ölüme mahkum bu kadar hayat görmek. Bu yeni başlayan hayatçıkların nefrete, sıkıntıya, aptallığa, deliliğe, korkuya, cinayete, hiçliğe dönüşeceklerini bilmek-yaşamda hiçlik, ölümden hiçlik."(7/55-56)

Bu satırlarda, her zaman alıştığımız gibi yaşamın içinde olan, o en acılı anlarda bile coşkusunu ele veren, en beklenmedik yerde kendine özgü mizahıyla, yaşamış olmanın, daha doğrusu Bukowski gibi yaşamış olmanın bilinciyle ortaya çıkan ve umudunu hiç yitirmeyen insan gitmiş, yerine, yaşamı bir yük, kaçınılmaz bir işkence olarsak gören korkunç bir umutsuzluk girdabına kapılmış bir insan gelmiştir. Zaman zaman umutla karamsarlık arasında, içerde olan ve dışarıda kalan Bukowski arasında gerçekleşen gidiş gelişler de yapıtlarını anlamamızda ipuçları sağlar. Bukowski kendini olabildiğince içtenlikle dile getirirken bu çelişkilerini gizlemez:

"Kazanınca yaşanacak yerdin Amerika" (8/175) diyen de,

"Sonunda lisedeyken arkadaşlarımla sahip olduğu herşeye sahiptim, son model arabaları olan iyi giyimli, yakışıklı, zengin çocukları ve hırpani kılıklı, hurda bisiklete binen ben." (5/234)

diyen de,

"1937 de Los Angeles'in arka sokaklarında gezinirken arzuyla baktığım bütün kadınları ve kızları düzüyordum işte." (5/225)

diyen de hep odur. Ama toplumsal eşitsizliğin kendinden mahrum bıraktıkları karşısında, içindeki öfkeyi hep koruyan, kendisine açık olsa da toplumsal ilişkilerden kaçan yine odur. İnsanlarla beraber olmak istemeyişi hakkında şöyle der başka bir yerde :

"İnsanlarla beraberken kendimi rahatsız hissediyorum. Benden uzak şeylerden söz edip, benim duymadığım heyecanlar duyuyorlar. Ama kendimi en çok onlarla beraberken güçlü hissediyorum. Şöyle düşünüyorum: Onlar bu küçük parçaları ile varlıklarını sürdürüyorlarsa, ben de sürdürürüm." (15/38)

Ama yaşamı boyunca uzakta da kalsa içinde de olsa içindeki huzursuzluğu, öfkeyi ve rahatsızlığı hiçbir zaman atamayacaktır. Bu bir tür arada kalma durumunu yine kendi üslubunca belirtmiştir:

"...bu yaşantıda cemiyetin, şehrin, ülkenin herhangi bir ferdi gibiydim ; ancak tek fark, benim 'başarmak' isteği duymamamdı. Bir aile istemiyordum, ev istemiyordum, saygın bir iş istemiyordum. Böyleydim işte: entelektüel değilim, sanatçı değilim, alelaide bir insanı kurtaran köklerden yoksunum. Arada derede kalmış bir şey gibiyim ve sanırım bu da deliliğin başlangıcıdır." (15/38-39)

Burada yine sistemin istedikleri ya da beklediklerine göre "karşıt tutarlılık" diyebileceğimiz bir düşünce ve davranış demeti içinde karşımıza çıkar Bukowski. Toplumun bütün payelendirme

motiflerinin, bütün kategorilerinin dışında, saha içinde başarılı ya da başarısız olacak olması önemli olmayan ama mutlaka yarışın içinde olması beklenen biri yerine tribünde oturmayı yeğleyen, hatta stadyumu terk edip gitme eğilimi duyan biridir.

Bukowski'nin öfkeli dili onun öfkesinin yansıması değil kendisidir bir bakıma. Yaşadığı hayat, tanık olduğu olaylar, toptan bir bozulmanın, yozlaşmanın sonuçlarıdır. Onun yapıtlarında çirkin ruh, çirkin beden, çirkin eylem, çirkin düzen, çirkin dil, birbirini besleyen, birbirinden memnun bir kısırdöngünün unsurları gibidir. Yapılabilecek tek şey bu kısır döngünün parçası olmamak, mümkün olduğunca uzak durmaktır. Bu zinciri bir köşesinden anlatmaya başlarken, nefreti zincirin bütün halkaları boyunca kendini ele verir ve Bukowski, düzenin bunca çirkin yüzünü gözlemledikten sonra, kahramanlarını tuvalete göndererek, onlara aşksız cinsellikler yaşatarak, burunlarını karıştırarak, en bayağı düşünceleri akıllarından geçirterek ve bütün bunları yine en bayağı bir dil ile aktararak, düzenin çirkinliklerini gösterirken, bir estetik paradigmaya, sanat değeri kaygısına bağlı kalan geleneksel burjuva edebiyat anlayışının bir parçası olmayı da reddeder. Bir bakıma düzenin pisliklerini emerek yansıtmayı seçen klasik edebiyat anlayışına karşı çıkarak, bu pislikleri günlük yaşamda var eden dili aynen kullanarak düzenin karşısına koymayı seçer. Bize gerisin geriye boşalan bir tuvalet çukurunu göstermek yerine o çukurun dili olarak düzenin bağırsaklarını, sakladığı, gizlemeye çalıştığı yüzünü açığa çıkartır. Alçalmayı, bozulmayı, kirlenmeyi temiz bir dille yaparak düzenin çarpıklığını hak ettiği kadar gerçekçi olarak dile getiremeyeceğimiz düşüncesi, Bukowski'de egemendir Bukowski, bir bakıma, düzenin hayat hakkı bile tanımadığı insanların öfkesini yine akıllıca, efendice ortaya koymanın, bu mümkün olsa bile, karşısındadır. "Sen madem beni bu kadar eziyorsun, benden senin değer yargılarını benimsememi beklemeyi," demektedir bu küfürbaz satırlarda.

Bukowski'nin kahramanları bol bol kusar, dışkılar, argo konuşurlar ve içerler. Bununla da kalmaz Bukowski. İnsanın

edebiyat sınırları içerisinde görmeye alışmadığı pek çok rahatsız edici öğeyi de eserlerine boca eder. İnsan vücudunu anlatırken, hayvanlardan söz ederken sürekli bir rahatsız ediciliğin peşindedir:

“Derken Erica yemeğe çağırdı bizi, masaya oturduk. Harika kokuyordu-rosto-Ananas dilimleri ile süslenmiş. But kısmı olmalıydı, dize benzer bir şey gördüm. ‘Al,’ dedim, ‘Dizkapağından kesilmiş bir insan bacağına ne kadar benziyor farkında mısın?’ (10/54)

Bu bilinçli rahatsız edicilik zaman zaman iğrençleştirme aşamasına kadar vardırılır:

“Dediğim gibi, insan bacağı. Hollywood bulvarında otostop yapan on dört yaşında bir oğlanı aldık arabaya. eve getirip yedirdik içirdik, üç dört gün burda kaldı, Erica ile sevişmemizi izledi, sonra ondan sıkılınca kestik, iç organlarını çıkartıp çöpe attık ve dondurucuya koyduk. Tavuktan çok daha lezzetli, ama iyi bir bifteğe değişmem şahsen.” (10/54)

Bu acımasız hayata karşı “Hayat bana acılarını verdi, ben de ona bunlara karşılık kitaplarımı verdim.” diyen Dostoyevski’den farklı olarak hak etmediği edepli bir dili değil, kendisi gibi çoğu insana reva gördüğü iğrenç bir yaşamın, kenarda kalmış insanların edepsiz dilini verir Bukowski. Hatta bu sanatın ürettiği bir dil değil, neredeyse Bukowski’nin tuttuğu bir aynadan olduğu gibi yansıyanlardır. Stendhal’ın aynası değişmemiş ama ayna tutulan gerçek değişmiştir. Aslında Bukowski’nin, zaman zaman toplumun iğrençliklerini ortaya koyarken dürüst davranan diğer modern sanatçıların, en azından sanatın dili adına giderek kalınlaşan, hatta artık koruyucu bir kabuk olmaktan çok ardına saklanılan bir zırh haline gelmiş örtüsü altında gizlemek zorunda kaldığı bazı gerçeklere yol vermekte olduğunu söyleyebiliriz. Günümüzdeki çoğu yazar, ağırlığı altında ezildiği böyle bir kalın duvarın arkasından sadece okuyucunun günlük yaşamında bütün olup biteni çıplak gözle görürken, duyarken, koklarken,

hissederken ve imge dünyasını oluştururken kaçamadığı bu dile götürecek işaretleri vermekle, bizi anlatılanı kendi günlük yaşamımızın diliyle imge dünyamıza alabileceğimiz ipuçlarını metnine döşemekle, başka bir deyişle bizi, kendi yaşam pratiğimizle devamını yürüdüğüümüz patikaların başlangıcına getirmekle yetinirken, Bukowski o yola bizi elimizi tutarak kendisi sokmaktadır. Bir bakıma sinemanın daha dolaysız dilini kullanarak, bizi yıkılmış, bozulmuş, teslim alınmış, basit insanın kuytularına, ter kokusuna, kirli vücutlara, kötü mekanlara, lağımlara, kusmuğa, kötü sekse götürerek “Oku” diyen ilk emrin artık unutulduğu bir çağda, “Gör” diyerek aslında ruhunun acı çektiğı bir yolculuğa çıkartmaktadır. şu satırlar buna örnektir:

“...odayı düşlüyordum; kirli bulaşıkları, fareleri, sıvası dökük duvarları, orospunun tekinin yerde unuttuğı külotun üstündeki bok lekesini, pencerenin önündeki mermi gibi ayı, araba farlarının pencereden içeri sızan güçlü ışığını, damlayan musluğu, her şeyi, her şeyi, ve ben karanlık bir köşede duruyordum, karanlık, karanlık bir köşede, çaresiz, nedensiz, ter içinde,o karanlık ve kirli köşede, burnumda gerçeğın o leş kokusu: örümceklerin, gözlerin, evsahibelerinin, kaldırımların, barların, binaların, çimin, çimsizliğın, ışığın, ışıksızlığın, hiçbir şeye sahip olamamanın.” (9/97)

Bukowski tüm eserlerinde kullanılan dil ile öfkeyi birbirinden ayırt edip edemeyeceğimiz gibi önemli bir soruyu da sormamıza neden olmaktadır. Onun yanıtı ise kısadır: Dil neyse öfke de odur.

Bukowski utanma duygusunun insanı düzenin içinde tuttuğunun farkındadır. En çok sevdiği romanlardan biri olan Knut Hamsun’un Açlık romanının kahramanı kendisini açlıktan ölecek hale getiren düzene karşı sonuna kadar öfkemiz ve tepkisizdir. Bu romanda kahraman hiçbir zaman örneğın çalma isteğı duymaz, küfretmez, çevredekilere saygısızlık etmez. Oysa Bukowski’nin içinde bulunduğı topluma bakışı bunun tam tersidir. Bazı ahlaki değeri gözetse bile aç kaldığı anda

hırsızlığı deneyen Bukowski kendisini dışarıda bırakan toplumun bakışını umursamaz. Bir bakıma dışarda bırakılan insanlardan düzenin o pırıltılı görüntüsünün bir parçası olan güzel dili kullanmasının beklenemeyeceğini ortaya koyar. Kitabın adı bile bunu açıklar gibidir: “ÖLÜLER BÖYLE SEVER!!!”

Yalçın Küçük’ün dipnotta⁷¹ “İhtiyaç gidermek” dedikten sonra son cümlede neler söylendiği açık. Öfke dile hemen yansıyor. Kötü mü? Çirkin mi? Yine de “İnsani” niteliğini yitirmiyor dil her şeye rağmen. Önemli olanın öfkenin dilde yarattığı kırım değil, bu öfkeye rağmen dilin insani niteliğini yitirip yitirmediğidir. Hatta akıllı, uslu, eskisinden farklı olmayan bir dil bir anlamda “sürdürücü”dür. Yanlış, kötü, umursamaz, küfürlerle dolu ya da bilinçle çarpıtılmış bir dil ise en azından duraklatıcıdır.

Öfke’nin dil üzerindeki hem biçim hem de kullanılan sözcükler açısından etkilerini Thomas Bernhard⁷² gibi pek çok

⁷¹“Her gün bir koğuştan diğerine hallaç pamuğu gibi atılıyorduk. Bazen soba borusundan çıkan dumanlarla boğulacak oluyorduk ve bazen koğuşun içindeki tuvalete girdiğimizden üstümüze üzerimizdeki tuvaletten yağan boklarla yıkamıyorduk. Doğanın en güzel yarattığı insan aynı zamanda nasıl insanüstü zulümlerin makinası haline geliyor? Üst koğuştan akan sulardan kurtulmak için naylon torbaların altında yattığımızı veya ranzalarımızın üstünü plastik leğenlerle örttüğümüzü pek çok hatırlıyorum. Peki sabahları? ‘ihtiyaç gidermek ihtiyacı’ da insanidir. ‘Tuvaletimiz’ son derece küçük koğuşumuzun içindedir. Fakat her sabah büyük bir tereddüt geçirirdik; girip girmemekte tereddütlü davranırdık. Sonunda girerdik. Çömelip altımızdan bok çıkarırken başımıza üst koğuşlardaki arkadaşlarımızın bokları yağardı”(Yalçın Küçük, Ermeni Rahiple Mektuplaşmalar, Tekin Yayınevi, 1989, Önsöz, s.11)

⁷² “ama bir şüpheye düşmeden söyleyebileceğim tek şey kitaplarının ustalıklı imâ ettiği görüşler, ahlak, konumu v.s.. değil: Rahatlatıcı olan, orada o satırların içinde olmak. Satırların şiddetinin, dur durak bilmez öfkenin içinde olmak! Metnin gösterdiği şey değil, kendisi mutluluk

öfkeli yazarda da görüyoruz. Öfkenin, alışlageldik dil kullanımları ile açığa vurulmasının zor olduğunu kabul etmek gerek. Örneğin Orhan Kemal'in mektuplarına böyle bakılınca yine sakin duruşunu koruyamayan, küfür etmekten çekinmeyen bir öfkeli adam görmek mümkün. Sonuç olarak öfkenin, içtenlikle bir araya geldiğinde dil üzerinde mutlaka kırıcı etkilerinin ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Çoğu zaman sözcük seçimi, öfkenin saptanmasında ilk akla gelen ölçüt olmaktadır.⁷³ Dolayısıyla Bukowski'nin dilini öfkesini göz ardı ederek, sadece "ahlaksız" ya da "terbiyesiz" bir dil olarak nitelemek yanlış olur.

Öfkenin dile yansımalarının örneklerine Lafargue'ın eserinde de rastlayabiliyoruz:

"...Dufaure genel helaları temizleyecek. Galliffet uyuz domuzları ve karnı şiş atları kesip biçecek... cenaze törenlerine katılıp duran senatörler, cenazede tabut taşıyıcı rolü oynayacaklardır." (Tembellik Hakkı, Yeni Müziğe Yeni Ses, sayfa: 52)

Burada dönem iktidarının sahiplerine karşı yöneltilen öfkenin dile etkileri ise aynı bölümde kaçınılmaz olarak ortaya çıkıyor:

"Oysa tam tersine, işin bokunu çıkarıyorlar. Allah bilir nasıl! Romalı Curius gibi görünüp, Şarap Tanrısı gibi yaşıyorlar. Kükürtlü pudralar kullanınsalar, kıpkırmızı suratları ve şiş göbekleri apaçık ortaya çıkar." (Tembellik Hakkı, Yeni Müziğe Yeni Ses, sayfa: 53)

verici." (Orhan Pamuk, Bir Mutsuzluk Anında Bernhard'ı Okumak, Kitaplık Dergisi, sayı 47, Mayıs-Haziran 2001, s.123)

⁷³ "Seçilen sözcüklerden Türk aydınlarında, tarihsel olarak, sermayeye karşı bir kin ya da husumetin bulunmadığı sonucuna varıyorum." (Yalçın Küçük, Türkiye Üzerine Tezler, Cilt.5, Tekin Yayınevi, 1992, Önsöz, s.11)

Bukowski hem düzene öfkesini dile getirirken hem de toplumun alt tabakalarını anlatırken, bu insanları, tıpkı bir koyunun mezbahada kesilirken, gövdesi balta darbeleri altında parçalanırken, etinin kırmızısı, beyazı ve pembesi ile gözler önüne serilen çıplaklığını örtememesine benzer bir güçsüzlük içinde ele alır. Ezilmişlik bütün o çirkinliğe rağmen insani bir hava verir yine de o bütün anlatıma. Oysa aynı dil, köle sahiplerini çizerken insani bir damgayı da esirger. Bu insanlar, haksızlık ve adaletsizlikle dolu bir düzenin nimetlerinin onlara sağladığı her türlü koruyucu zırha rağmen Bukowski'nin ezilmişlere bakışından farklı, çok daha acımasız bir eleştirinin hedefi olur. O parıltı, o süslü püslü hayat, hiçbir ayıbını örtemeyen ezilmiş insandan daha çok eleştiri ve öfke toplar; sineklerin ışığa üşüşmesi gibi daha çok eleştiri çeker. Hatta bu kişilere yöneltilen acımasız eleştiriye ezilmiş ve bozulmuş kesime yönelik dinmeyen öfkeye bir de kıvrak bir zekanın ürünü alaycı bir bakış eklenir. Öfke ve alayla, küfür ve küçümseme ile bir maske indiriminin, gerçeği çıplak bir hale koyuşun en güçlü karışımı elde edilir:

"Turistler de vardı. Yaşlı eğlenmeyi kafaya takmış insanlar. Dükkanlara öfkeli bir göz attıktan sonra kararlı adımlarla yürümeye devam ediyorlar, ışınlarını yayıyorlardı: param var, paramız var, sizden çok paramız var, herşey boktur ama biz değiliz ve biz herşeyi biliriz, bakın bize...Pembe gömlekleri ile, yeşil gömlekleri ile, mavi gömlekleri ile, çürümekte olan beyaz vücutları ve çizgili şortları ve cansız gözleri ve iğrenç ağızları ile bir renk cümbüşü halinde dolanıyorlardı., renk ölüleri diriltebilirmiş gibi. Amerikan çürümüşlüğünün sergilendiği bir karnavaldılar ve kendilerine uyguladıkları zulmün farkında değildiler."(9/112)

Bukowski bu eşitsiz düzenin mutlu insanlarına nefretle bakar. Çünkü bir başkasının ödediği bedeli görür o mutlulukta. Kapitalizmin çoğu ideologunun ve bizdeki dönemlerin daha büyük bir hırsla ve hevesle savunduğunun tersine, mutlu

insanların kendileriyle hiçbir biçimde doğrudan ilgi kurulamasa bile toplumsal olarak zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyleri olmayan insanların bu durumundan sorumlu oldukları düşüncesinden kaçmayı, görmemeyi, göstermemeyi asla benimsemez. Başarısız olmak suçtur diyen bu düzenin karşısına mutlu olmak suçtur diye çıkar. “İyidir nefret, insanın aklını başında tutar.” (9/119)diyerek öfkesizliğin neye mal olacağını dile getirir. Bu nefretin pek çok örneğini bulmak mümkündür yapıtlarında:

“Şişman ve kurnaz görünümüldü; kendinden memnun, mutlu ve mide bulandırıcı.” (9/131) ...

“En iyi yanı bir daha asla kaldırımda yürürken yanından birinin geçmeyecek olmasıydı. Yağlı kütlelerini, sıçan gözlerini, iki paralık merhametsiz yüzlerini, hayvansı çiçeklenişlerini hiç görmemek, ne tatlı düş: tek bir insan yüzü görmemek.” (9/99)

Bukowski'nin öfkeli ve rahatsız edici dilinin zaman zaman insanları alçaltma boyutlarına vardığından söz edilebilir mi? Yer yer öfkeden sıyrılmış bir halde aynı rahatsız edici dil, meşruiyetini de yitirmiş gibi çıkar karşımıza⁷⁴. Buna ait bir örnek Sıcak Su Müziği adlı kitaptaki “Eddie'nin Annesi” adlı öyküdür.

⁷⁴ Bugün sanat yapıtını değerlendirmede normal olma, sağlıklı olma ölçüt olarak alınabilir mi? O zaman Baudelaire'den, Kafka'ya, Genet'den Beckett'e günümüz yazını belirleyen birçok yazarı yadsımanız gerekmez mi? Normallik ve anormallik, sağlıklı ve hastalıklı arasındaki sınırı nasıl belirleyeceğiz. Nedir sağlıklı olan? Love Storieler mi, Dallas dizileri mi? Teknik dünyanın, endüstrileşmenin bize sunduğu konfor mu? Sanatçılar, aydınlar, kısaca düşünen insanlar her zaman normallik maskesi altında bize sunulan sahteliğe, yapaylığa, ikinci el yaşantılara karşı çıkmışlardır. Yaşamımızın kısırlaşmasına, tekdüzeleşmesine, özgünlüğünü yitirmesine tepki göstermişlerdir.” (Zehra İpşişoğlu, Yaşam Tiyatrodur Tiyatro Yaşam, Kitaplık Dergisi, sayı 47, Mayıs-Haziran 2001, s.129)

Daha öykünün ilk cümlesi şöyledir: “Eddie’nin annesi kazma dişliydi.” (10/69) Ama aynı sayfada şunu da ekler: “Beğenirdim Eddie’nin annesini, gerçek bir hanımefendiydi.” Ancak bu konuda eleştiriler yöneltmeden önce Bukowski’nin bu söyleminde yalnız olmadığını belirtmek gerek. Bugün dünyanın en iyi yazarlarından biri kabul edilen (Philip Roth’un yazdığı ve yine bugüne kadar yazılmış en iyi romanlardan biri kabul edilen⁷⁵ Portnoy’un Feryadı’ndan bir alıntı durumu anlamayı kolaylaştıracaktır:

“ –gülbüz, hayat dolu, kocaman bir yüreği ve kocaman bir götü olan, bebek yüzlü, sarı saçlı ve ne yazık ki tahta göğüslü bir kızdı(sahi, galiba benim sansım tahta göğüslülerden açılmış-bakın, neden böyle oluyor dersiniz? Bu konuda kaleme alınmış bir yazı bulabilir miyim acaba? Sizce bir anlamı var mı? yoksa devam mı edeyim?). Ha, bir de o çiftçi bacakları! Ve sırt kısmı hep dışarı taşıp eteğinin üstüne sarkan bluzu. Bayılırdım o şen şakrak hallerine!Hele topuklu ayakkabı giydiğinde, ağaca çıkmış da inemeyen bir kedi gibi görünmesine, acemisi olduğu bir işe kalkışmış biri gibi eğreti yürümesine.” (Philip Roth, Portnoy’un Feryadı, Ayrıntı Yayınları, sayfa. 172)

Bir insanın bedensel görünümü ile ilgili alaycı bir yaklaşım çok açık bir biçimde burada da var. Dünyanın en iyi yazarlarından kabul edilen birine serbest olan Bukowskiye yasak olabilir mi? Neden yazarlık gücünü zayıflatmayan bu özellikten dolayı Bukowski’yi aforoz edelim?

Ancak her şeye rağmen “Bukowski insanları alçaltır mı ?” sorusuna zaman zaman evet yanıtını vermek mümkündür. Belki de alçak insanları yorumsuzca aktarmaktadır sadece. Olabilir mi?

⁷⁵ “Eleştirmenlerin ‘benzeri görülmemiş içtenlikte bir erkeklik itirafnamesi olarak nitelendirdiği kitap, *Times Literary Supplement* dergisi tarafından yüzyılın en iyi 100 romanından biri seçilmişti.” (Gösteri Dergisi, Kasım 1999,s.7)

Eğer öyleyse bu tek başına büyük bir suç sayılabilir mi? Alçak insanı gösterirken kullanılan dil de alçalır, bayağılaşır. Çirkinliği, kötülüğü, alçaklığı, iğrençliği hiçbir zaman soyut bırakmaz Bukowski. Onun roman ve öykülerindeki kadınlar zaman zaman bu alçalmışlığın ortasında olup bitenin farkında olan, direnmeye çalışan, katlanan, acı çeken kadınlardır

“Bir makine gibi düzüyordu Barney. Ona karşı hiçbir şey hissetmiyordu Shirley. ‘Bir kadın böyle bir erkekle neden evlenir?’ diye geçirdi içinden. İlişkilerinin başında bu denli kaba değildi oysa.” (10/94)

Ama çoğu yerde Bukowski’nin kadın kahramanları, yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi katlanırken bile bağışlamayan bir bakışa, bir sertliğe sahip olma becerisiyle karşımıza çıkabilirler yine de. Orhan Kemal’in çoğu kadınları gibi erkek egemenliğini doğallaştırmaz ve hatta olması gerek gibi düşünmezler. Bukowski’nin ele aldığı konuların bir çoğu, örneğin yukardaki öykünün ana teması, yani bir evlilikte zorla ilişki kurulması anı hiçbir biçimde klasik edebiyata konu olmamıştır. Yeni ve uç bir konu ancak bu konu ile uygun bir dil ile aktarılabilir. Bukowski’nin edebiyat dilini zorlaması, aslında edebiyatta belirlenmiş konuların alanını genişletmiş olmasının bir sonucudur. Örneğin bir fahişe Dostoyevski’nin “Yeraltından Notlar” kitabında da görünür. Ama konuşmaları, tavırları bir fahişenininki gibi değildir. Ortamın bayağılığı, düşmüşlük ancak soyut bir tasvirle ele alınır.

Bütün bunlara rağmen Bukowski’nin hiçbir eserinde kadınların ya da diğer insanların kişilik zaafiyetleri olumluluk olarak değerlendirilmez. Alçalma ve düşkünlük gönüllü olsa bile bu eleştirel olarak ele alınır. Örneğin Sıcak Su Müziği’ndeki “Sayı” adlı öyküde bir bar sahibine kendisini seçmesi için yalvaran iki kadın vardır. İki kadının adamdan söylemelerini istediği şarkının sözlerini de aktarır bize Bukowski:

*“Benim beklediğim adam...
Tapacağım adam...”*

*Seni yerde düzecek adamım ben...
Seni yalvartacak adam daha diye...
...ve daha
...ve daha."*

Kızlar alkışlayıp güldüler, etrafını sardılar." (10/148-149)

Bu bakış açısı insanı alçaltıcı gibi görünse de hiçbir olumluluk katılarak aktarılmaz; Bukowski sadece izleyici olarak bize gördüğü toplumu anlatır. Ve hiçbir zaman bu bakış açısının taraftarı olmaz. Burada aktarıldığı biçimiyle ortaya çıkan tablo Örneğin Kundera'nın kahramanları için yaptığı açıklamalarla çizdiği bir tablodan yine de farklıdır:

Göz kararmasına güçsüzlerin esrimesi de diyebiliriz. Güçsüzlüğünün farkına varan bir kişinin, güçsüzlüğe karşı çıkmak yerine ona boyun eğmeye karar vermesi....Güçsüzlükten sarhoştur, oluyor, daha da güçsüzleşmek ister, kentin en büyük meydanının ortasında, herkesin gözü önünde yere yuvarlanmak, aşağıının aşağısı olmak ister." (Milan Kundera, Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği, s.84)

Bukowski'nin hiçbir kahramanı toplumsal nedenlerden ayrı olarak böyle bir iç eğilim sergilemezler. Düşkün insanlar sıkça çıkar karşımıza, sarhoşlar, fahişeler, pezevenkler, ama hepsi toplumsal düzenin bir yönüyle kurbanıdırlar ve hepsi birlikte büyük bir toplum panoraması oluşturmaya; insanı tüketen, insanı ezen, insanı bozan bir toplumsal düzeni sergilemeye hizmet ederler. Bunda Bukowski'nin sade konuşmalarla, gördüğünü dolaysızca, mümkün olduğunca felsefe yapmadan oluşturduğu öyküleme tekniğinin de büyük payı vardır.

Bukowski'nin kışkırtma, uçlara gitme ve tabularla oynama gibi amaçları öykülerinin başlıklarında bile kendini gösterir. Bunlara örnek olarak Puşt Hüzün, Baktan Dünya, Ateşli Hatun, İki Jigolo (Sıcak Su Müziği), Bir Teksas Genelevinde Yaşam, Koca Götlü Annem, 25 Pejmürde Sefil (Büyük Zen Düğünü), Dünyanın Tüm Götleri ve Benimki (Ölümler Böyle Sever),

Tecavüz Tecavüz, (Kasabanın En Güzel Kızı), Hollywood'un Hemen Batısında Deliler Koğuşu, Yarık, Kant ve Mutlu Bir Ev, Kadın Yağmuru, Aptal İsalat, Deliliğin Gece Sokakları, Potansiyel İntihar Notları, Sülük Üzerine Notlar (Sıradan Delilik Öyküleri) hemen sayılabilir.

Bukowski'nin eserlerini adlandırma konusu üzerinde titiz davrandığı romanlarının adlarından da belli olur⁷⁶. Aynı biçimde Factotum adı da tesadüfen bulunmamıştır. Kitabın arkasında yer alan sözlük parçasında görüldüğü gibi Factotum "her şeyi yapan...Bir işte yapılması gereken tüm niteliksiz işleri yapan kişi, kahya, ayakçı." anlamındadır ve kitaptaki kahramana bütünüyle uygun düşer. Gerçekten de yaklaşık 20 ayrı işte çalışan, berbat bir işten başka bir berbat işe dolaşıp duran bir Bukowski tipi vardır bu romanda. Diğer romanlarının adları daha düz sayılırsa da (Postane, Hollywood, Kadınlar), kapsayıcılık açısından işlevlerini lâyıkıyla yerine getirirler. Günlük biçimindeki kitabının adı da uzun ve ilginçtir: Kaptan Yemeğe Çıktı ve Tayfalar Gemiye Ele Geçirdi. Burada yaşlılığa, ölümüm yaklaşmasına ilişkin bir anıştırma var gibidir. Ama kitaplarının orijinal adları göz önüne alınırsa Bukowski'nin anlam kadar ses uyumuna ve sözcüklerin bir arada yarattığı etkiye de önem verdiği anlaşılabilir: "Erections, Ejaculations, Exhibitions and General Tales Of Ordinary Madnes" bunlardan biridir. İlk üç sözcüğün aynı harfle başlaması ve "Tales" ile "Madnes" sözcüklerinin sonlarının aynı sesle bitmesi bilinçli bir seçim yapıldığının ve ilk anda büyük bir etki yaratılmak istendiğinin göstergesidir. Yine Ölüler Böyle Sever adlı kitabının orijinal adı "South Of No North" dur ve burada da biraz önceki örnekteki gibi ses benzerliğinin gözden

⁷⁶ Orijinal adı "Ham on Rye" olan romanının Türkçe adı olan Ekmek Arası , küçük bir çocuğun kişiliğinin anne ve babası tarafından ezilişinin sembolü bir isim olarak tüyleri diken diken eden bir niteliktedir. Çavdar üzerine jambon gibi bir-anlama gelen bu ingilizce sözcüklerin, romanın Türkçeye çevrilirken kullanılan adına yakın bir biçimde bir tür fast food yiyecek olarak düşünülmesi mümkündür.

uzak tutulmadığı açıkça ortadadır. Aynı biçimde “Bana Aşkını Getir” diye çevrilen kitabının orijinal adı olan “Septuagenarian Stew” da bu kurala uyar. Şiir kitaplarının adları ise daha çok anlam üzerine yoğunlaşmıştır: “Sarhoş Çal Piyanoyu Vurmalı Çalgı Gibi Parmaklar Biraz Kanamaya Başlayana Dek”, “Günler Tepelerden Aşağıya Koşan Atlar Misali”, “En İyi Adamlar Yalnızken Güçlüdür” vs... Diğer taraftan kitaplarında kendine seçtiği adlardan biri de Fucktowski dir. (8/120) “Yazarlar” adlı öyküye, öykü kahramanı olarak bir misafir sanatçı gibi bu adla girer. Bu bile adlandırma konusunda aceleci olmadığını göstermektedir.

Bukowski’nin uç noktalara vardığı diline bakıp onun sınır tanımayan, hiçbir ahlaki tavrı olmayan biri olduğunu düşünmemek gerekir. Hatta Zaman zaman tutucu fikirlerin direndiği gözlemlenebilir öykülerinde. Buna güzel bir örnek Sıcak Su Müziği’ndeki “Boşa Vuruş” adlı öyküdür:

“yine de yapmamalıyız diye düşünüyorum Tony”

“istiyormuş gibi öpüşüyorsun ama.”

“Aylardır bir erkekle sevişmedim, Tony.Karşı koymak güç, ama Doly ve ben arkadaşız.Ona bunu yapmak istemiyorum.”(10/64)

Buradaki direnç bir süre sonra yok olur. Bu durum Bukowski’nin uç noktalara varan bakışının sınırlarıyla ilgili kurala uygundur. “Yaşlanıp ölmeden gir şu yatağa” (10/66) sözü bu öyküdeki direncin kırılmasını hazırlayan en önemli düşünsel ataktır. Bu düşünceyi sadece batı toplumlarına özgü maddeci bir anlayışın uzantısı saymamak gerekir. Neredeyse Ömer Hayyam’ın “Şarapla doldur tasını/ tasın toprakla dolmadan.” dizelerine çok yakın bir felsefi anlayışa sığınılmaktadır. Ancak Bukowski sadece seks yapmak söz konusu olduğunda belli bir ahlaki değeri terk etmek durumuna biraz daha hoş görülür davranır. Bu konuda da daha önce verdiğimiz bir örnekte olduğu gibi sonuna kadar direndiği anlar yok değildir.

“Gertrude çok eğleniyor, çiğlikler atıyordu. Nefisti. Alev ve ışıkta. Bir an yanına gidip ona sarılmak geldi içimden. Sonra vazgeçtim...” (3/55)

Bazı ahlaki değerleri göz etmesine bir başka örnek de daha önce de belirttiğimiz gibi ancak aç kaldığı anda hırsızlık yapmayı denemesidir. Knut Hamsun’un Açlık romanının kahramanı açlıktan ölmek üzereyken bile hırsızlığı denememesine rağmen modern edebiyatta günümüze yaklaştıkça aynı durumdaki öykü ve roman kahramanlarının hırsızlığı en azından akıllarına getirdikleri görülmektedir. Burada genel bir anlayış değişikliğinden söz etmek mümkündür.

“Hatta Çalmayı bile düşlediler.” (Georges Perec, Şeyler, sayfa: 60, Metis Yayınları, 1980)

“Birilerini soyarak elimize nihayet üç-beş kuruşun bulunmasını sağlayabileceğimiz yollu baştan çıkarıcı fikirlerin aramızda sık sık uçuşmaya başladığı sıralarda...” (Ümit Kıvanç, Erkek Hikayeleri, Kale, Sayfa:111, İletişim Yayınları, 3.Baskı,1990)

“Açık söylemek gerekirse ilk eylemler maddi gelir teminine yönelik olacak.” (Kaan Arslanoğlu, Devrimciler, sayfa:51,Adam Yayınları, 1997)

“Sonra da bir dükkanda, mal sahibi öbür tarafta iriyari bir kovboyla çene çalarken gene bir miktar peynir ekmek aşırdım. Dean çok tezahürat yaptı.Açlıktan ölüyorduk ve boğazımıza harcayacak bir sentimiz bile yoktu.(Jack Keurac, Yolda, sayfa:149, Kıyı Yayınları, 1993)

5.2. Erotik Dil ve Bukowski:

Yazar ve yapıtın imgelerinin birbirinden etkilendiği bilinen bir gerçektir. Bukowski’nin yapıtlarındaki imgesel dünya ile bizzat Bukowski’nin imgesi arasında bir uygunluk olduğu görülebilir. Her yazar için söyleyemeyeceğimiz bu paralellik Bukowski’nin yapıtlarına büyük katkılar sağlamıştır. Özellikle Bukowski’nin kullandığı dilin kendi imgesine bir zıtlık yaratmadığı, bunun da yapıtı daha tamam hale getirdiği

söylenabilir. Yine Metin Kaçan'ın örneğin Ağır Roman'ının dili ile Metin Kaçan imgesi arasında bir koşutluktan söz edebiliriz. Bu örneklerde yazar ve yapıtın imgeleri birbirine engel olmuyor, tam tersine birbirlerini besleyici, geliştirici bir düzenek yaratıyor. Buna karşılık örneğin Bedri Baykam'ın Kemik romanının bütününe yayılmış imgesel dokunun Bedri Baykam'ın imgesine tam oturmadığı söylenebilir. Yine örneğin Can Yücel şiiriyle Can Yücel imgesi arasında bir yakınlık kurmak mümkündür. Aynı uyum Nazım Hikmet için de geçerlidir. Bu konuda Enis Batur'un söylediklerine kulak verilebilir:

“Bugün hiçbir kitabım okur önüne benden oluşmuş ortalama bir imgeden soyutlanarak, soyunarak çıkarılmaz. Kapaktaki adım, okurların çoğunun kafasında, kitabın içeriğinden önce davranır ve beni babamla, işimle, eşimle, genel konnumumla oturtur. Bu durumun , okurla metin arasında gereğinden fazla bir yer işgal ettiğini, önem taşıdığını düşünüyorum.” (Cumhuriyet Kitap Eki, Sayı 594, sayfa 14

Örneğin Amedeus filminden sonra Mozart'a bakışımız eskisi gibi olmayacaktır. Ya da Rasin'in Nazım portresinin bir kez görüldükten sonra Nazım Hikmet'in şiirine giden yolda zorunlu bir süzgeç olmasının önüne geçmek olanaksızdır. Bu tür özdeşliklerin bir kez kurulduktan sonra yapıtın bağımsız bir imge oluşturması neredeyse olanaksızdır. Ancak daha da önemlisi bugün Amerikan sinemasının bütün dünyayı etkisi altına alan gücünün, Amerikan olsun ya da olmasın bir edebiyat eserini algılamak, bu gücün dışında kalamayan ortalama bir kitap okuyucusuna ait imge dünyasının bütün kontrolünü ele geçirmiş olmasıdır. Bir öykü ya da romanın atmosferini, karakterlerin zihnimize belirginleşmesini ve imge dünyamızın bütün diğer unsurlarını sinemasal dil ele geçirmiştir. Zihnimize beliren tipler ya da mekanlar artık hep bir filmin akılda kalan bir sahnesinin parçası haline gelmektedir. Televizyon ve sinema ile normal etkileşimde bulunan birinin 30 yaşları sonunda zihni

sinema dilinin ve imgelerinin eline geçmiştir. Sonuç olarak yapıtın sunduğu imge, televizyonun, sinemanın ya da yazarın kitle iletişim araçları aracılığıyla bize ulaşan imgesinden yalıtılmış olarak bize ulaşamamaktadır. Bu durum bize Bukowski'nin yapıtları için önemli bir bakış açısı vermektedir. Çünkü Bukowski'nin kendi imgesi onun bütün yapıtlarındaki gerçekçilik dozunu yükseltici bir etki yapmıştır. Bir bakıma dilinin, seçimlerinin, konularının okuyucuya olan yakınlığını artırmıştır bu paralellik. Kimi yazarların kendi imgelerinin yapıtlarındaki imgenin yoluna çıkması gibi bir engelleyici etmenin Bukowski'de olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Onun kendi imgesi ile yapıtlarının imgesi sürekli birbirlerini besleyici niteliktedir. Belki de Bukowski'nin yapıtlarının çekiciliğinin en önemli etkeni burada aranabilir. Çünkü yazar ve yapıt arasındaki imgesel birliktelik erotik dilin rahatsız ediciliğini de zayıflatan bir unsur olur. Çoğu kez yazarın kendi yaşamındaki sakinliği, eylemsizliği, gizliliği ve tutuculuğu yapıtındaki aşırılıkla aradaki uzaklığın artmasına, dolayısıyla dildeki her türlü uç kullanımın bir anlamda sahipsiz ve yapay kalmasına neden olacaktır. Örneğin Can Yücel ya da Thomas Bernhard'da yapıt ve yazarın imgesi arasındaki uzaklığın kısalığı dildeki öfkenin ya da her türlü aşırılığın biraz daha sahicilik kazanarak rahatsız ediciliği gideren bir etki yapar. Aynı durum Bukowski için de geçerlidir. Ama tersine Bedri Baykam gibi sol bir partide yönetim kademelerinde bulunmuş, ciddi politik yazılar yazan birinin her tür erotik dil denemesi bu uzaklığın gölgesinde büyük rahatsızlık yaratacaktır. Aynı yaşam biçiminin Bedri Baykam'm resmindeki her tür anarşizmi ya da uç noktalara varan deneysel yaklaşımları zedeleyici etki yaptığı bile bu noktada eklenebilir. Bir başka deyişle sanat alanındaki kural tanımazlık ve özgürlük, başta politik arena olmak üzere yaşamın diğer alanlarına taşınamamakta, sanatçı yaşamı ve yapıtı arasında bir tür imgesel parçalanma yaşamaktadır. Yine Orhan Kemal için bu uzaklığın büyük ölçüde daralmış olduğunu ve bunun da yapıtın mükemmelliğine doğrudan etki yaptığını kaydetmek zorunludur.

5.3. Bukowski'nin Edebiyat Dünyası:

Bukowski'nin öyküleme yöntemi kendisinin de belirttiği gibi sadeliğe dayanır. Çoğu kendi yaşamından çıkmış öykülerinde ve romanlarında bol diyaloglarla insanların temel kişilik özelliklerini bir çırpıda çizebilir. Onun eserlerinde pek betimlemeye yer yoktur. Ama olaylar gelişirken olayın geçtiği yerler ve eşyalar hakkında bilgi sahibi olmaya başlarız. Örneğin bir buzdolabı, bir araba ya da bir yatak öyküye yazarın onlara işi düştüğü anda girerler. Yoksa klasik olarak önceden bir an durup anlatıcı onları iyice belirtsin, bütün hatlarını ve özelliklerini ortaya koysun diye dekor halleriyle gözükmezler. Onun öykülerinde “olayların geçeceği yer” gibi bir girişe yer yoktur. Her şey bir işe yarayacaksa ve bir insanla ilgili olarak gösterilir. Bukowski'nin edebiyatla tanışması çocukluk yıllarına kadar gider. Edebiyat sevgisinin gelişimini pek çok yapıtında bütün açıklığıyla anlatmıştır:

“Bulduğum ilk gerçek kitap Upton Sinclair adında bir yazarındı. Cümleleri basit ve öfkeli yazıyordu. Chicago'daki domuz ağılları hakkında. Meseleye hemen girip, anlatacağını basit anlatıyordu. Sonra ikinci bir yazar buldum. Sinclair Lewis. Kitabın adı Main Sokağı'ydı. İnsanların üstündeki riyakarlık tabakalarını soyuyordu. Yeterince tutkulu yazmıyordu ama.” (1/115)

Burada Bukowski'nin yazarlık hayatındaki tercihlerinin kökenlerini de bulmak mümkündür. Aynı yerden devam edersek genç Bukowski'nin keşfettiği diğer yazarlara göz atabiliriz:

“Bir gün rafların arasında dolanıp kütüphanecimi gözlerken 'Tahtaya ve Taşa Boyun Eğ' başlıklı bir kitaba rastladım. İyi bir başlıklı çünkü buydu yaptığımız. Nihayet, biraz ateş! Kitabı açtım. Josephine Lawrence adında biri yazmıştı. Bir kadın. Olsun. Herkes bilgi edinebilir. Sayfaları açtım. Diğer kitaplardan farksızdı, sütlü, belirsiz ve yorucu. Kitabı yerine

koyup elim gitmişken yakınındaki bir kitabı aldım. Başka bir Lawrence. Kitabı rastgele açıp okumaya başladım. Piyano çalan bir adamdan söz ediyordu. Çok yapmacık gelmişti önce. Ama okumayı sürdürdüm. Piyano çalan adam sıkıntılıydı. Beyni onunla konuşuyor, karanlık ve tuhaf şeylerden söz ediyordu. Sayfadaki satırlar bağıırıyordu sanki, ama 'joe, nerdesin?' değil de 'Joe, herkes nerde?' gibi daha çok. Kanlı canlı satırları ile bu Lawrence'den neden kimse söz etmemişti bana? Neydi bu gizlilik? Reklamını niye yapmıyorlardı?" (1/115)

Kitaplar her gerçek okuyucu gibi başka bir kitaba götürecektir Bukowski'yi: "D.H. Lawrence'ın bütün kitaplarını okudum. Başka kitaplara götürdü beni Lawrence. Kadın şair H.D.'ye mesela. Ve Huxley'e, Huxley'lerin en gencine, Lawrence'in arkadaşı. Yağmur gibi geliyorlardı. Her kitap başka bir kitaba yönlendiriyordu beni. Dos Passos'a geldi sıra. Çok iyi değil, gerçekten, ama yeterince iyi. Amerika üzerine üçlemesini okumak bir günden fazla sürmüştü. Dreiser açmadı beni. Sherwood Anderson açtı. Ve Hemingway geldi. Ne heyecan! Bir cümleyi oturtmayı biliyordu. Müthiş bir coşku ile okudum onu. Sözler cansız değildiler, insanın beyninde mırıldanan şeylerdi sözler. Onları okuyup sihrine varabilirsen acı çekmeden yaşayabiliyordun, başına ne gelirse gelsin, ümidini yitirmeden." (1/115-116)

Bukowski'nin Rus yazarları da okuduğunu, özellikle Turgenyev 'den etkilendiğini de görebiliyoruz:

"Turgenyev çok ciddi bir yazardı aşma gülme duygusu uyandırıyor insanda. Başka birinin gerçeği sizin de gerçeğinizse ve o bunu sizin için dillendiriyorsa müthiştir." (1/116)

Sevdiği yazarlar hakkında söylediklerine başka bir örnek olarak aşağıdaki diyalog verilebilir. Bu diyalog aynı zamanda Bukowski düşüncesini kavrayabilmek açısından yeni malzemeler de sağlıyor:

"En sevdiğiniz yazar kimdir?"

"Fante."

Kim?"

"John F-a-n-t-e. Toza Sor, Bahara Kadar Bekle, Bandini."

"Onu neden beğeniyorsunuz?"

"Bütünüyle duygu dolu. Çok cesur bir adam."

"Başka?"

"Celine."

"Niçin?"

"Bağırsaklarını deştiler, o güldü, üstelik onları güldürdü de. Çok cesur bir adam."

"Cesarete inanıyor musun?"

"Her yerde görmek hoşuma gidiyor onu, hayvanlarda, sürüngenlerde, insanlarda."

"Niçin?"

"Niçin? Kendimi iyi hissetmemi sağlıyor. Hiçbir şansın olmadığı zaman en iyi çaredir bu."

"Hemingway?"

"Hayır."

"Niçin?"

"Çok vahşi ve fazlasıyla ciddi. İyi bir yazar, güzel cümleler. Ama onun için yaşam her zaman bir savaş demek. Hiç kendi haline bırakmadı onu, hiç dansetmedi." (5/223-224)

Bukowski'nin üzerinde özellikle John Fante'nin etkisi büyüktür. Los Angeles Halk Kütüphanesi'ne gittiğinde karşısına çıkan kitaplar arasında tesadüfen eline geçen Fante'nin Toza Sor adlı romanı hem biçimi hem de içeriğiyle onu büyülemişti. Bu durum biyografisinde açıkça anlatılır.(12/28-29) Hatta "Fante benim ilahımdı" ve "Yazarlık hayatımın tamamında onun etkisini hissettim." Sözleri bunu açıkça ortaya koymaktadır. Bunun dışında aynı kitapta Teksas'daki El Paso kütüphanesinde bulunduğu Dostoyevki'nin Yeraltından Notlar kitabının da "hayatında kalıcı etki bırakan yaklaşık bir düzine kitaptan biri" olduğu da belirtilir.(12/32)

Bukowski'nin edebiyat sevgisini borçlu olduğu yazarları ömrünün sonuna kadar hep bir ölçü gibi ele almış olduğunu

görüyoruz. Sık sık yeni yazarları eleştirirken eski yazarları anmadan yapamaz Bukowski'nin. "yoklar" adlı şiiri edebiyat dünyası ile kavgasını anlamamız için oldukça bilgi vericidir:

hani

nerdeler?

Hemingway'ler, T.s. Elliot'lar, Paund'lar, e.e.

Cummings'ler, Jeffers'lar, William Carlos

Williams'lar?

Thomas Wolf'nerde? William

Saroyan? Henri Miller, Celine, Fante, Dos

Pasos?

nerdeler? öldüler, biliyorum, ama yerlerini

dolduracak olanlar nerde? Yeni

diğerleri?

bence, şimdiki çete bir grup

yumuşak

sahtekar.

Carson Mccullers nerde?

biri nerde?

herhangi

biri? Nerdeler

ne oldu? Olamayan

ne?

Turgenyev'imiz nerde? Nerde

Gorki'miz?

Dostoyevski'yi

sormuyorum, yeri

doldurulamaz

Feodor Mikhailovich'in

ama

şimdikiler, ne

bunlar? ufak ufak

su sıçratıyorlar, o ne

üstünde çalışılmış münasebetsizlik,

nesıkıcı birdil,

basıma

sayfalara,

nefes alıp

vermeye karşı

yapılan

ne

iğrenç

ve piçce

bir numara

doğal ve

harikulade bir güç

ziyan

ediliyor.

etrafıma

bakınıyor ve

"yazarlar

nerde?" diye

soruyorum. (8/74)

Bukowski zaman zaman beğendiği yazarlar hakkında yaptığı dökümlerde az çok hep aynı isimleri sayara. Örneğin başka bir yerde yine beğendiği yazarları şöyle açıklar:

"Celine okuyun. 2000 yıldır yetişmiş en büyük yazar. Camüs'ün YABANCI'sı listede olmalı. SUÇ VE CEZA , KARAMAZOV KARDEŞLER, Kafka'nın tümü, tanınmamış yazar John Fante'nin bütün kitapları, Turgenyev'in öyküleri." (7/109)

Kütüphane kartıyla ilk gençlik yıllarında okuduğu yazarları da şöyle sayar:

"Adous Huxley, D.H Lawrence, E.E Cummings, Conrad Aiken, Dostoyevski, Dos Passos, Turgenyev, Gorky, H.D.(?), Freddie Nietzsche, Art Schopenhauer, Steinbeck, Hemingway, ve daha bir çokları..." (8/33)

Düşün Yanlışı adındaki bu şiirinde okuduğunu ve sevdiğini belirttiği diğer yazarlar ise şunlardır:

"James Thurber, John Fante, Rebelias, De Maupasant."(8/34)

ve devamında;

"Upton Sinclair'i daha çok sevdim Sinclair Lewis'ten"
(8/34)

diyerek seçkisini sürdürür.

Buna karşılık beğenmediği yazarları da açık sözlülükle belirtmekten çekinmez:

"Faulkner, Shakespeare ve özellikle George Bernard Shaw'dan uzak durun. Shaw inanılmaz politik ve edebi bağlantıları sayesinde şişirilmiş koca bir balondur. genç yazarlar arasında önündeki yol asfaltlanmış ve gerektiğinde kış yalamasını bilen bir diğer yazar da Hemingway sanımr. ancak Hemingway ile Shaw arasındaki en önemli fark Hemingway'in ilk yazılarının iyi olması. oysa Shaw baştan sona bok yazdı."(7/109)

Bir Hemingway takıntısı varmış gibi gözüken Bukowski Hemingway üzerine ayrıca şöyle der:

"Hemingway yazıyı fazla ciddiye almıştı.Onu okurken ne kadar emek sarfettiğini görebilirseniz...Hemigway hiç bilmedi gülmeyi. Sabahın altısında ayakta yazan birinin mizah duygusu olamaz. Bir şeylerin üstesinden gelmeye çalışıyordur." (11/67)

Beğenmediği yazarlarla ilgili olarak başka bir açıklaması da şudur:

"Kimi açmadı beni: Shakespeare, G.B. Shaw, Tolstoy, Robert Frost, F.Scott Fitzgerald....Gogol ve Dreiser ise iki koca ahmaktı."(8/34)...

Knut Hamsun da Bukowski için ayrıcalıklı bir yere sahiptir:

"Ona Knut Hamsun'un dünyanın en büyük yazarı olduğundan bahsettim." (5/74)

Bukowski'nin yazmak ile ilgili söylediklerinden onun bir edebiyat eserinden neler beklediğini ve güzel çirkin ayrımında kullandığı ölçütü az çok anlayabiliriz.

Yazarken kaymalısın. Sözcükler pürüzlü ve bulanık olabilirler, ama keyifli bir şekilde kayıp gidiyorlarsa duyulan hazla ışıldarlar. Özenle yazmak ölümcüldür." (11/67)

Bukowski bu özenli tavır için "çalışılmış" der. Özellikle yaşamını son dönemlerinde artık keşfedilecek bir yazar kalmadığında başını çevirdiği yeni yazarlar hakkında yargısı hayal kırıklığı doludur.

"Bir yazar olarak başka yazarları okumakta zorlanıyorum. Sıkılıyorum. Bir kere cümleyi, paragrafı oturtmayı bilmiyorlar. Sayfaya şöyle uzaktan bakmak bile insana kasvet veriyor. Ve okumaya başladığınızda sıkılmaktan beter oluyorsunuz. Tempo yok. Şaşırtıcı ya da taze bir şey yok. Kumar yok, ateş yok, lezzet yok. Ne yapıyorlar? Çok çalıştıkları belli. Çoğu yazarın yazarken acı çektiklerini söylemelerine şaşmıyorum. Anlayabiliyorum." (11/119)

Yine aynı eserinin başka bir yerinde aynı umutsuzluk göze çarpar:

"Ama ne zaman elime bir kitap alıp okumaya kalkışsam o kadar...çalışılmış...buluyorum ki, iyi özümsemiş bir tarz gibi. Çok ve çok uzun zamandır okudum belki de. Bir de elli yıldır yazan biri olarak ve (kamyon yükü ile yazdım) başka bir yazarı okurken nerde numara yaptığını hemen hissettiğime inanıyorum. Yalanlar göze batıyor, cila gıcırıyor." (11/79)

Bu olumsuz eleştiriler daha çok eserin doğallığı ile ilgili gibi gözükür. Masa başında kotarılmış, yaşanmışlıktan uzak, süslü satırlar Bukowski'ye göre başarısızlık.

“ ‘The New Yorker’u okur musun?’ diye sordu. İyi

öyküler çıkıyor bazen.”

“Aynı fikirde değilim.”

“Neden?”

“Fazla kültürlü kokuyor.” (5/73)

Buradaki yaklaşım da daha önceki çalışılmışlık havası veren öyküler için söylediklerinin bir devamı sayılabilir. Bukowski edebiyatı hiçbir zaman bir üst sınıfın, bir azınlığın eğlencesi ya da meşguliyeti olarak görmemiştir. Onun sadeliğinde ve dilinin açık, gündelik hayatla iç içe oluşunda bu bakışın etkisi aranmalıdır. Eserin yaşamışlıkla beslenen bir ana damarı olması gerektiği düşüncesi de bu bakışını tamamlayıcı bir unsurdur.

“İnsanın başında kavak yelleri estiren bir şey vardı yazarlıkta. Yabancılaştırıyordu insanı, uyumsuzlaştırıyordu. Boşuna dağıtmamıştı beynini Hemingway. Hart Crane pervanenin üstüne boşuna atlamamış, Chatterton fare zehirini boşuna içmemişti. Çok satan türünde yazan yazarlar sürdürebiliyordu mesleği, ama onların da yazdıkları söylenemezdi aslında, çoktan ölmüşlerdi.” (8/131)

Burada, yazarlığın yazarın iç dünyasındaki fırtınalarla, kendi iç dengesizliğiyle olan ilgisini ve yazarın kişisel yaşamındaki savrulmaların bir tür açığa çıkma alanı olarak görüldüğüne ilişkin bir bakışı sezmek mümkündür.

Bukowski'nin yaşam biçimi, gelir kapısı ve söylem arasında kurduğu ilişki de yukarıdaki eleştirel yaklaşımına uygundur. Günümüzde protest tutumun boy verdiği en önemli alanlardan biri olan rock müzikten bir örnekle bu tavrını daha da belirginleştiriyor Bukowski:

“Rock müzik bir şey demiyor bana. Bir rock konserine gittim...Müzik fazlasıyla basitti. Anlayabilirsen sözler fena değildi belki. Ahlaktan, bulunmuş ve yitirilmiş aşklardan bahsediyorlardı muhtemelen. İnsanların buna ihtiyacı var- devlete karşı olmak, aileye karşı olmak,

*bireye karşı olmak. Ama başarılı milyoner bir grup
neden söz ederse etsin KURUMLAŞMIŞTIR." (11/109)*

Bu son cümle Bukowski'nin kaygılarını daha iyi açıklıyor. Ayrıca yine büyük harfleri ustalıkla kullanmak özelliğini burada da gösteriyor.

Bukowski devrimci heyecanı, anlık çoskuyu ve öfkeyi öne çıkartıp profesyonelliği, devrimciliğin bir iş haline gelmesine karşı çıkmaktadır. Ve bir kez daha açıkça ortaya koyduğu gibi söylemi söyleyenden soyutlayarak ele almamakta, düzenin zenginliklerine fazlasıyla bulaşmış olmanın söylemin değerini azaltacağını belirtmektedir. Ömrünün son yıllarında bile Bukowski bu türden bir çelişkiyi eleştirmekten geri kalmamıştır. Bukowski'nin muhalif geçinen insanlardan uzak durmasının ya da herhangi bir politik hareket içinde boy göstermemesinin en önemli nedenlerinin bu konuda yaşadığı bazı hayal kırıklıkları olduğunu söylemiştik. Bu konuda verdiği bir örnek konuyu iyi anlamamıza yardımcı oluyor:

"Bir başka tip vardı, her zaman son derece sakin ve besili görünürdü. Her Pazar öğleden sonra kilisenin birindeki şiir atölyesinde ders verirdi. Şık bir dairesi vardı. Komünist partiye kayıtlıydı. Adı Fred olsun. Bir keresinde şiir atölyesinde verdiği derslere devam eden ve ona hayranlık besleyen geçkince bir hanıma, 'Baksana, Fred geçimini nasıl sağlıyor?' diye sordum. 'Oo' , ded 'Fred bilinmesini istemiyor, hayatını gizli tutmaktan hoşlanır, ama geçimini seyyar büfeleri yıkayarak sağlıyor.'

'seyyar büfe de ne?'

'İş yerlerine gidip öğle paydoslarında kahve sandöviç servisi yapan şu vagon kamyonlar var ya, Fred geçimini onları yıkayarak sağlıyor.'

İki yıl geçti ve Fred'in aynı zamanda iki apartman sahibi olduğu ve daha çok kira geliri ile geçindiği ortaya çıktı."
(11/74)

İşte Bukowski'yi asıl çileden çıkartan insanlardaki bu olduğundan farklı görünme çabası ve samimiyetsizliktir. Burada neredeyse “olduğun gibi görün ya da göründüğün gibi ol” diye özetlenen anlayışa yakın bir Bukowski bulabiliriz. Yazdıklarına göre Bukowski hayatı boyunca bu türden çok sayıda ilerici, muhalif görünüşlü insan tanımıştır. Bu samimiyetsizliğin bu olayda aldığı özel biçim ayrıca önemlidir. Çünkü 08/02/1992 tarihli günlük notunda tamamen geçim kaynakları üzerinde durmaktadır.(11/72) Sorduğu soru şudur:

“Yazarlar yazmadıklarında ne yaparlar? Ben hipodroma giderim. Eski günlerde ya açlık çeker ya da boktan işlerde çalışırdım.”(11/72)

Bukowski açıkça belirtmese bile, satır aralarında bir insanın düşüncesi ile yaşam biçimi ve geçimi arasında bir ilgi olması gerektiğini düşünmektedir. Bu açıdan belli bir ahlak anlayışını, hatta bir sol bakışı dile getirdiği bile söylenebilir. Eğer dile getirilen düşüncelerin muhalifliği, yaşam biçimiyle denk düşmüyorsa bu durum kabul edilemez, yaşam biçimi düşüncelerin radikalliğine gölge düşürür ve iki yüzlülüğe yol açar. Buradaki gibi, yaşam biçimiyle düzenin parçası olmuş birinin komünist partiye üye olması Bukowski için sadece bir kandırmacadır. Bukowski bu çelişkiyi ortaya koyarak kendi geçmiş günlerindeki zorluklar ile onun öfkeli dili ve yazarlık tavrı arasındaki bağın güçlülüğünü de vurgulamış olur. Bu tür örnekler Bukowski'nin politik hareketlere ve görünürde muhalif olan kişilerle bir arada olmaya ön yargıyla bakmasına ve giderek daha da uzak durmasına yol açacaktır. Toplumun uç noktalarda yaşayan radikal kişiler olarak gördükleri ve daha çok şairlerin, yazarların oluşturduğu bu kişiler ile kendi arasındaki ayrımı da şu satırla ortaya koyar:

“Ben elli yaşıma kadar berbat işler de çalıştım. Bir kez bile şairlik iddiasında bulunmadım. Kalabalığın içine sıkışıp kalmıştım. İnsanın yaşayabilmek için çalışmak zorunda olması iyi bir şeydir demiyorum. Korkunçtur genellikle. Sık sık iğrenç bir işi kaybetmemek için

savaşmak zorunda kalırsın, çünkü arkanda işine talip yirmi beş kişi beklemektedir. Anlamsızdır elbette, insanı dümdüz eder. Ama o kalabalığın içinde olmak yazarken palavradan uzak durmayı öğretti bana. İnsanın burnu biraz sürtmeli bence, hapis nedir, hastane nedir bilmeli. Dört beş gün aç kalmak nedir bilmeli. Kaçık bir kadınla yaşamak da bel kemiğini güçlendirir. Mengeneden kurtulduktan sonra coşkuyla, özgürlük duygusu ile yazılır, diye düşünüyorum. Böyle düşünmemin nedeni tanıdığım bütün şairlerin lapacı ve asalak olmaları. Q bencil dayanıksızlıklarından başka yazacak şeyleri yok. Evet uzak duruyorum ŞAİR'lerden. Haksız mıyım?" (11/76)

"Ama o kalabalığın içinde olmak yazarken palavradan uzak durmayı öğretti bana. İnsanın burnu biraz sürtmeli bence, hapis nedir, hastane nedir bilmeli. Dört beş gün aç kalmak nedir bilmeli." diyor Bukowski. Bütün bu söyledikleri onun edebiyat eserine bakışının ve kendi anlayışının temel unsurlarını ortaya koymakta büyük ipuçları vermektedir.

Bukowski'nin söylediklerinden neden edebiyat dünyasının ortalıkta boy gösteren üyelerinden biri olmadığı anlaşılmaktadır.

*"sık göremezsiniz onları
kalabalıktan uzak dururlar
çünkü
azdırlar sayıca
bu tuhaf insanlar
ama onlardan
çıkarmaz
ender
iyi resimler
ender
iyi senfoniler
ender"*

iyi kitaplar/ve/ diğer ender/iyi işler .”(8/94-tuhafların en güçlüsü)

Burada bu uzaklığın nedenleri hakkındaki düşüncelerimizi biraz daha netleştirmiş oluyoruz. Bukowski'nin edebiyat çevreleriyle olan bu uzaklığının bir parçası da şiir eleştirmenleri hakkında söyledikleridir. Bukowski açıkça bunlar hakkında

*“şiirin gizemli
munis ve
nerdeyse anlaşılmaz*

olmasını yeğlerler. (8/118-Baş Rahibenin ırzına geçmek)

diyerek kendi sanat anlayışını iyice vurgulamış olmaktadır. Kendisine karşı yapılan eleştirilerin farkında olmasına karşılık kendine olan inancını yitirmez. Bukowski'nin bu tavrından pek çok sonuç çıkartmak mümkündür:

“Düzyazısı da şiiri gibiydi-disiplinsiz, topluma karşı ve tembel. ”(9/105)

“Kırmızı Burunlu Bir Sevkiyat Memuru” adlı öyküde başka biri için söylese bile bu sözleri Bukowski'ye de rahatlıkla uyarlayabiliriz. Burada saydığı üç özellik, toplum dışılık, disiplinsizlik ve tembellik, bir şiirden beklentiler konusunda neredeyse saç ayağı oluşturacak türdendir ve Bukowski'nin toplumun karşıt uçtaki eylem-düşünce demetine de uygun düşmektedir. Gerçekten de yer altı edebiyatının olmadığı ya da zayıf kaldığı ülkemizde bütün şairler yer üstüne çıkmak için büyük çaba gösteriyorlar. Üstelik yer üstünün (yayınlanmanın) kurallarını peşin peşin ve büyük bir istekle kabul ederek. Bu da yer üstünde belirlediği anda şairlikten ve şiirden büyük eksilmeler demek oluyor. Efsanesi olmayan, kulaktan kulağa yayın yapamayan, yaşanmışlıkla bağlantısı kesilmiş bir memur şiir, her yere egemen oluyor bu yüzden. Öfkesiz, incelikle uğraşmış, savrukluğu bile “savrukluk imajı” halinde titizce hazırlanmış, emek harcanmış yani çalışkan bir şiir bu. Aynı zamanda kuralları bilen ve kurallara karşı koyamayan bir şiir, bu şiir. Şiir mi? Olabilir mi? Örneğin bir yerde Bukowski şöyle der:

“Acı olmasa şair ne yapar? Daktilo kadar elzemdir şair için acı.” (9/121)

Gerçekten de şiirimizde acı kaybolmaya yüz tutmuştur. Ya da en acılı şiiri yazan başka bir yerde şiir üzerine konuşurken keyfi yerinde bir insan izlenimi bırakabilmektedir. Bu da şiir ile yazarın imgesi arasındaki bağı, dolayısıyla da şiiri zedelemektedir. Bukowski'nin söyledikleri üzerinde bu açıdan da düşünmekte fayda var. Nitekim 1963 yılında yayınlanan bir şiir kitabı için biyografisinde şu satırları okuyoruz:

John William Corrington, tanıtım yazısında Bukowski'nin asıl başarısının “sevecenlikten, söz sanatlarından ve biçemden nasibini almayan ama akademik şiir karşısında pek çok üstünlüğü bulunan” dili olduğundan söz etti. “Onun tarzı,” demişti, “Konuşma dilnin kağıda mihlanmış halidir.” (12/77)

Bukowski'nin yukarda örneklerle ortaya konulmaya çalışılan bakışında şöhret ile ilgili olarak söylediklerinin de önemli bir payı vardır. Bukowski'nin şöhret ve bunun getirdiği servet ile ilgili düşünceleri buraya kadar ortaya konulmaya çalışılan tutumuyla bir tutarlılık bütünü oluşturur:

“Şöhretin beni şımarttığını sanmıyorum. Şöhretten şıarmış biri bunun farkında olabilir mi? Kendimden memnun olmaktan çok uzağım ama.” (11/16)

Şöhret asla sanatçıyı yoldan çıkartmamalıdır. Bu konuda aynı yerde söyledikleri duruma daha da büyük bir açıklık getirecek nitelikte Bukowski'nin:

“Kimi yazarlar geçmişte okurlarını memnun eder tarzda yazmayı sürdürürler. Sonra da tükenirler. Çoğu yazar yaratıcılığını bir süre sonra kaybeder. Övgülere kapılır. Yazar hakkında nihai kararı verecek yargıç kendidir. Eleştirmenlerin, editörlerin, yayıncıların, okurların rüzgarına kapılmışsa işi bitmiştir. Ün ve servet rüzgarına kapılmışsa hiç düşünmeden sifonu çekebilirsiniz.” (11/22-23)

Bukowski kendisini ise bu girdaba hiç düşünmemiş biri olarak görür:

"Yazarlığa dönersek; elli yıl önce nasıl yazdıysam bugün de aşağı yukarı öyle yazıyorum. Kırımı yazarak ödeyebilmem için neden elli bir yaşuma gelmem gerekti? Yani, haklıysam, üslubum değişmediyse, neden bu kadar sürdü? Dünyanın bana yetişmesini mi beklemem gerekmişti? Ve yetiştiyse ben nerdeyim.? Baktan bir yerde olduğum kesin." (11/14-16)

Bukowski'nin ün ile ilgili çekincelerine bir örnek de Kadınlar kitabında kız arkadaşı Lydia ile arasında geçen bir diyalogdur. Burada Bukowski'nin ünlü olmak ile ilgili söyledikleri ilginçtir. Bu diyalogda Bukowski'nin ün ile ilgili tavrı yanında, hazır cevaplığı, şakacılığı ve nüanslara verdiği önem de dikkat çekicidir:

"Ünlü müsün? New York'a gittiğinde tanıyan çıkıyor mu seni?"

"Bak, umurumda bile değil bu. Sadece yazmayı sürdürmek istiyorum. Borazanlara ihtiyacım yok."

"Belki"

"Ünlü biriymişsin gibi davranıyorsun."

"Hep böyleydim ben, yazmadan önce de."

"Gördüğüm en tanınmamış ünlüsün sen."

"Hırslı değilim, o kadar." (5/81)

Ün ya da şöhret hakkındaki düşüncelerini derli toplu bir biçimde "En İyi Adamlar Yalnızken Güçlüdür" adlı şiir kitabındaki "ruhsuz hayat" adlı şiirinde bulabiliriz:

*"çoğu ünlünün aslında hiçbir şey
gerçekleştirmediklerinden
kuşku duyuyorum:
yaptıkları işleri dikkatli incelersen
şaşırtıcı derecede zayıf bulursun-
bir boşluğu
o dönemde
başka biri dolduramadığı için*

*dolduran insanlar.
ünlüler
daha çok
seyirci tarafından yaratılmışlardır
diye düşünüyorum. ” (19/21)*

Bukowski'nin daha önce de değindiğimiz bu nüanslı dili onun eserlerinde sık sık mizahını destekleyen bir unsur olarak karşımıza çıkar.

Son olarak Bukowski'nin hiçbir zaman politik ya da sosyal konulardaki düşüncelerini dile getirmede edebiyatı bir araç olarak kullanmadığını belirtmek gerekir. Gerçek bir eserinden bir düşünceyi ya da bir bilgiyi ancak sezdiğimizi ya da çıkarsadığımızı söyleyebiliriz. Bilimsel bir iddianın ya da bir tezin apaçık dile getirildiğini söylüyorsak bu bir çelişkidir; başa dönüp edebiyat eseri tanımlaması üzerinde bir kez daha düşünmemiz gerekir. Dolayısıyla bir edebiyat eserindeki gerçek, ancak eleştirel bir elekten geçtikten sonra özü ortaya koyulabilen, dönüştürülebilir bir bilgidir. Bazen çok açık bir biçimde ortaya konulan düşüncelerin olması bu duruma engel değildir. Edebiyat eserinde bu tür açıklıklar esere yedirildiği ölçüde edebiyat niteliğini bozmaz. Bukowski'nin eserlerinde de bu ölçülülüğü bulduğumuzu rahatlıkla söyleyebiliriz. Bukowski bu açıdan da edebiyatın sınırları içinde kendine bir yer bulmayı başarmış bir yazardır.

SONUÇ:

Bu çalışmadan çıkacak en önemli sonuçlardan biri günümüzde bize olağan gelen bütün gün çalışma olgusunun sol düşünceyle bir ilgisinin olmadığıdır. İnsanlık neredeyse bir yüzyıldır daha az çalışma olgusunu ciddi bir biçimde tartışmayı gündemden çıkarmıştır. Tıpkı futboldaki sistemler gibi 5 gün çalışma 2 gün tatil, yani 5-2-5 sistemi paradigmamızın esasıdır. Gündüzlerimizin, gün ışığından yararlanacağımız zaman dilimlerinin tamamını çalışmaya ayırıyoruz. Buna karşılık sevdiklerimize, ailemize, sanata ayırdığımız zamanları güneşin olmadığı saatlere hapsedmiş bulunuyoruz.

Diğer bir sonuç en gelişmiş kapitalist ülkelerde bile “pis işler” diyebileceğimiz işlerin halen var olması ve bazı insanların çalışmak eylemi için görece olarak insana daha uygun işlerle meşgul olmalarına karşılık daha fazla sayıda insanın bu pis işlerde çalışmasıdır. Rutinlik, yoruculuk, boş kalamamazlık gibi nitelikler ve kısıtlı ömrümüzün çok büyük ve en verimli dönemlerini aynı yakın insanlara ve mekanlara ayırmak zorunda kalmak da bu “pislik” kategorisindedir. Modern toplumlar çok az sayıda tanımlı işleri mekan ve yakın insan açısından tekdüze olmayan aşamalar halinde tasarlayabilmiştir. Çoğu kez birbirinin aynısı günlere ve eylemlere yıllarımızı veririz.

Buna karşılık yaptığımız bütün bu işler büyük ölçüde başkalarının mutlu ve sağlıklı yaşamları içindir. Çok az sayıda ideal yaşam için çok sayıda insanın köle düzeni içinde, 5-2-5 düzeni içinde yaşaması modern toplumun önemli bir açığıdır. Modern toplumlar ve modern kent yaşamı bize sadece her gece en fazla 2-3 saat özgür zaman dilimleri verir. Esasen bütün yaşamımız az sayıda insanın iyi ve kaliteli yaşamı için dizayn edilmiştir. Para kazanmak adına razı olduğumuz bu yaşam biçiminde aslında “özgür zaman” daha çok günlük “tüketme zamanı” (alışverişi) ve “uyuşturulma ve formatlanma”

(Televizyon) zamanıdır. Özgür zaman olmadan özgürlük, özgürlük olmadan insan olunamaz.

Modern kapitalist sistem pis işleri ortadan kaldıramamıştır. Dolayısıyla en hafif tabiriyle iyi işler ve pis işler ayrımı temel bir çelişkiyi üreten odak olmayı sürdürmektedir. Ancak gelişmiş kapitalist ülkeler zaman içinde giderek bu pis işleri daha çok gelişmemiş ülke insanına yaptırarak belli ölçüde iç sorunlarını çözmüştür. Böylelikle genel oy hakkı genişlemiş ama toplumda pis işleri yapan insanların büyük yüzdesi düzeni değiştirebilecek oy hakkından yoksun “göçmenler” haline gelmiştir. Çağdaş demokrasilerde pis işler daha çok oy veremeyenlere yıkılır. İşin garip tarafı pis ve yorucu işleri yapanlar daha az ücret alırlar, çok daha kötü bir hayat sürerler. Daha da kötüsü toplumlarda görünmeyen bir mekanizma bu çok çalışan-kötü yaşayanların ömürlerini alır, az çalışan ve güzel bir hayat yaşayan insanlara verir. Buna ömür transferi diyebiliriz. İyi işler-uzun- sağlıklı ömürler cephesinin karşısında pis-yorucu işler-kısa ve sağlıksız ömürler cephesi yer alır. Son bir-iki yüzyıla bu açıdan ilerleme diyemeyiz.

Bir diğer sonuç Kapitalizmin giderek bu pis işler için bile gerekenden daha çok “gereksiz” insanla başatmak zorunda kalmasıdır. Bugün gelişmiş kapitalizmler için en temel sorun hapsederek ortadan kaldırmaya yetişemediği bu gereksiz kitleyi savaşlarla, sebepsiz ve ölçüsüz saldırılarla, hastalıklarla, sağlıksız doğa ile yeteri kadar hızlı bir biçimde öldürememesidir. Kitlelerin daha düşük ücretler için kendi içlerindeki mücadelesi ve çekişmesi sürmelidir. Bunun için yeteri, genişlikte bir “artık” insan grubu, Bukowski’nin dediği gibi “kullanıma hazır sürüyle beden” her zaman olmalı, yer temizleme, çöp toplama, kanalizasyon tıkanıklıklarını açma gibi niteliksiz işler için her zaman çalışmaya hazır bir “öteki” (farklı renklerden insanlar) ya da “göçmen” (farklı ülkelerden insanlar) kitle bulundurulmalıdır. Bu kitlelerin bilinçlenme ve başkaldırı hızı, öldürülme ve uyuşturulma hızlarını kural olarak geçememelidir. Giderek daha

acımasız bir ayırım insanları hedef almaktadır. İşsizlik tehditinin yerini giderek hapisler ve ölümler almaktadır.

Cehennem, yaşadığımız toplumda normallik adını taktığımız kabuğun altındadır. Çoğunlukla devlet eliyle biçimlendirilen ideolojiler ve dinler böyle bir normallik kabuğu oluşturmaya yarar. Devrimler bir normallik düzleminden başka bir normallik düzlemine geçmek demektir. Dün zenci olan otobüsün arka kapısından binebiliyordu ve bu normaldi; o zenci için bile. Bugün bu bizim anormalimizdir. Bugün normal kabulettiklerimiz de yarın öylesine anormal hale gelecektir. Çalışma yaşamının, yaşamımızı nasıl ortadan kaldırdığını yeniden düşünmek gerekiyor. Uzun, çoğu gereksiz ve esasen doğal olan “görme” yeteneğimizi ortadan kaldırarak bir normallik düzlemine bizi hapsedmeye yagılı ve işlevi bu olan eğitim dönemleri, bireyleri bu düzene hazırlar. Çağdaş yaşam çok az sayıda insan için keyif üretir ve çoğumuz için keyif, yaşam keyfi, günlerle değil saatlerle sınırlıdır ve hızlıca az sayıda güzel hatıraya dönüşürler.

Bukowski'nin yapıtları ve yaşam biçimi çalışma yaşamıyla yaşam keyfinin bu arada cinselliğin birbiriyle zıtlıklar içerdiğini görme fırsatını da vermektedir. Aşk anarşisttir ve cinsellik yasak tanımaz bir kıvılcımdır. Çalışmayı düzenleyecek her toplum cinsellikle ilgili bir şeyler söylemek ve yapmak zorundadır. Bu çoğunlukla aslında devrimci olan bu kıvılcımı sönmüştür ve kontrol etmek, çoğunlukla da onu mülkiyet kurumlarına teslim etmek biçiminde olur. Oysa aşk ve cinsellik çoğunlukla bu mülkiyet kurumlarından biri olan evliliği ve sıkı denetlenen çalışma yaşamını çatlatacak potansiyel taşır. Bu açıdan kapitalist toplumun en çok çarpıttığı ve ısrarla mülkiyet kurumlarına taşımaya ve tüketim işlevine indirgemeye çalıştığı insan tavrı cinsellikle ilgili olanlardır.

Ancak cinselliğin kapitalist toplumda bir başka boyutu daha vardır. O da hem birey açısından katlanma hem de düzen açısından bozmak ve uyuşturmak için bir işlev görmesidir. Cinsellik çalışma yaşamından olabildiğince dışlanmaya çalışı-

lırken çalışma saatleri dışındaki zaman parçaları üzerine bir anlamda boca edilmektedir. İçki ve tüm diğer uyuşturucular da aynı işlevi yerine getirmeleri açısından önemlidir. Bir bakıma cinsellik ve pornografi, modern hapisane toplumları için “özgürlüğün kaçış alanları”dır. Dolayısıyla çalışma ahlakında ve bu ahlakın egemen olduğu normallik düzleminde cinsellik, içki içmek ve uyuşturucu olabildiğince yasaklanır ve dışlanırken (çünkü kafası cinsellikte olan ya da sarhoş kişi çalışamaz), bu ahlakın yayılamadığı çalışma hayatı dışındaki alanlarda içki, uyuşturucu ve cinsellik abartılır, çarpıtılır ve metalaştırılır. Doğrusu modern toplumlar bu alanları da kontrol ederler ve sanat ve edebiyat yoluyla marjinalliğin de yaşam biçimi açısından tüketim toplumu çerçevesi içinde yer edinmesini sağlarlar. Azgelişmiş ülkeler için ise din bütün bu sayılanların hepsinin yerine ve çoğunlukla da onlarla birlikte aynı işlevi görmek üzere uyarılır ve kontrol edilir.

Bukowski yaşadığı toplumu bu açıdan eleştirebilme yeteneğini kaybetmemiştir. Bu özelliğini çocukluğundan beri korumuş ve çoğunlukla “zenginlik hayaliyle” içine düştüğümüz bu normallik düzleminin ağına yakalanmamıştır. Söyledikleri ve seçimleri bize sol düşüncenin temelleri üzerinde yeniden düşünmek için, insanca bir yaşam için, insanlığın en eski ütopyasının, adaletin ve eşitliğin varolduğu bir toplum düzeninin peşinden koşmak için umut ve cesaret aşılama gücünü taşımaktadır.

Bu çalışmanın en açık sonucu bütün bu söylenenlerden sonra şudur: Bukowski solcudur.

KÜÇÜK BUKOWSKI SÖZLÜĞÜ

A.

Alışmak:

O asla alışamaz.

Yine de, verdikleri para atölyedekinden iyiydi. Belki alışabilirim, diye düşündüm.

Ancak hiç alışamadım. (2/65)

Anaforculuk:

Bukowski hayatı boyunca hep zor işlerin adamı olmuşsa da hiçbir zaman çalışmayı bir fetiş haline getirmemiştir. “Anaforculuk” onun kendi dilinde bu açıdan önemli bir yer tutar:

Hangi salak olsa, gidip her hangi bir işin ucundan tutar; marifet kafayı işletip çalışmadan geçinmekte. Biz buna ‘anaforculuk’, deriz. Esaslı bir anaforcu olmak isterim. (2/59)

Aşk:

Bukowski sanılanın aksine aşk hakkında pek konuşmaz. Çok az yerde aşk ile ilgili doğrudan söz söylemiştir.

“Aşık olmadığımı, bu dünyadan memnun olmadığımı memnundum. Hiçbir şeyle barışık olmamayı seviyordum. Aşık insanlar genellikle alıngan ve tehlikeli olurlar. Perspektiflerini ve mizah duygularını yitirirler. Sinirli, kafadan çatlak olurlar. Hatta katil bile olabilirler.” (5/66)

Bukowski’nin kendine özgü bir a

Ç

Çıplaklık:

*"çıplaklık, bana sorarsanız, bir şaka
çıplak insanları hiç de çekici
bulmam.*

*kadınları giyinik severim ben.
giysilerinin altında yatanı
hayal etmeyi severim.*

Umduğunu bulamayabilirsin." (19/87)

D

Delilik:

*"Şiir **delilik** midir?"*

*"Şiir olmayan her şey **deliliktir**." (7/80)*

Donuk Adam Duruşu:

"Ben 'Donuk Adam Duruşu' ile doğmuşum." der Bukowski.
Bu bir hastalıktır Bıkowski'ye göre ve şöyle der hakkında:

*"...ve ben bu hastalığı EYLEMSİZLİK olarak
tanımlarım-eylem eksikliği, umursamazlık, ve merak
azalması; Donuk Adam Duruşu diye adlandırıyorum bu
hastalığı., asında bu bir DURUŞ sayılmaz ama bu şekilde
adlandırırsak cesede BİRAZ mizah ile yaklaşabiliriz; aksi
takdirde karanlık basacak. tüm insanlar bir dönem Donuk
Adam Duruşu'na yakalanmışlardır ve belirtileri şu düz
ifadelerle kendini gösterir: 'canım tak etti.' veya: 'her
şeyin canı cehenneme.' veya: 'Broadway'e selamlarımı
iletin.' ama çabucak toparlanıp işbaşı yapar, karılarını
dövmeyi sürdürürler." (15/147)*

Aynı yerde Bukowski arada yakasına yapışan bu tavrın kökeninde çocukluğunda gereksiz yere ya da sudan bir bahaneyle babasının kendisini dövmesinin yattığını ima eder. "gözümden yaşlar iniyordu ama gıkım çıkmıyordu." der bu olaylardan birini anlatırken. "bu sadece Donuk Adam'ın ilk FARKEDİLEBİLİR

belirtisiydi.” (15/149) diye devam eder sonra; babasını bir kez daha hayırla(!) anarak.

Evlilik:

Bukowski bütün Amerikalılara göre evliliğin başkalarıyla seks yapmama kontratı olduğunu söyler. Pek çok öyküsünde evliliklerin tatsız tuzsuz ilişkilerin bir tür kabuğu olduğunu işlemiştir. Kendi anne babasındaki başta olmak üzere tanık olduğu ve anlattığı evlilikler hep sorunlu, bir noktadan sonra yerlerde sürünen, zorla yürütölmeye çalışılan insanlar ölmenden önce mutlaka ölen ilişkiler içerir. “Bir insan ilişkisinde umutlu bakacağınız en uzun sürenin 1,5-2 yıl olduğu fikrindeyim.” der büyük bir açık yüreklilikle.(5/309) Aynı romanda evliliği “Bir ev, bir kedi, şüpermarket alışverişleri...”(s.111) diye sıradan bir hayat için bir tür kafes gibi gördüğünü de belirtir.

Gece ve Gündüz:

Bukowski gecelerin adamıdır. Gündüzler ne kadar kurulu düzenin ise geceler de o kadar bu uyumsuz insanındır.⁷⁷

“Geceler hep olması gerektiği gibiler.Geceleri yazıyorum.Ama gündüzleri bir şekilde def etmek zorundayım. Ben de hastayım aslında. Gerçekle yüzleşemiyorum. İyi de, gerçekle yüzleşmeyi kim ister.”
(11/42)

Çünkü gündüzler çalışmak içindir. Çalışmaktan ya da okul, kreş gibi yerlere kapatılmaktan kurtulduğumuz zamanlar sadece gecelerdir. Daha gençlik yıllarında gündüzlerin ne işe yaradığını anlayamayan bir Bukowski, yatağa uzanıp evlerinin üstünden geçen uçakların zaman grafiğini çıkartmaktan başka yapacak bir iş bulamaz. (3/19-20)

⁷⁷ “Sosyal sınıfların katı kuralları ancak gece bozulur. İşçiler burjuvaların sokaklarında dolanırlar. Burjuvalar işçi mahallelerinin lokantalarına giderler.”(Gündüz Vassaf, Cehenneme Övgü, s.19)

Yine Factotum romanının bir yerinde gece ve her zaman tercih ettiği yalnızlık için şöyle der:

"Yalnız kalamadığım her gün gücümünden bir şeyler götürür. Bununla övünmüyorum ama önemliydi benim için. Oda'nın karanlığı güneşti bana." (3/32)

H

Hemingway:

Bukowski'de belirgin bir Hemingway takıntısı vardır. Ölüler Böyle Sever adlı öykü kitabındaki Boyunsuz ve Nemrut adlı öykünün bir yerinde şöyle der Bukowski:

"Derken Hemingway girdi içeri beyaz sakalı ile."

Ernie," dedim "Meseleyi çiftleyle hallettiğini sanıyordum.(9/114)

Konuşmanın devamı daha da ilginçtir. Bukowski Hemingway'i bir öykü kahramanı haline getirir ve konuşturur:

"Ama," dedi Hemingway, "insanlar ümitlerini yitirmemek için entellektüelleşirler."

"Korktukları için entellektüelleşir insanlar, ümitlerini yitirdikleri için değil."

"Ve korkmakla ümitsiz olmak arasındaki fark..."
(9/114)

Bukowski'de sanki Hemingway'i intşhara sürükleyen iç sıkıntıyı, ruhundaki çalkantıyı bildiğini düşündürten bir hüznün varlığı sezilir, ondan söz ettiğinde.

"Hemingway?"

"Niçin?"

"Çok vahşi ve fazlasıyla ciddi. İyi bir yazar, güzel cümleler. Ama onun için yaşam her zaman bir savaş demek. Hiç kendi haline bırakmadı onu, hiç danssetmedi."
(5/223-224)

Özellikle ilk yapıtlarıyla Hemingway'i sevdiği yazarlar arasında saymasına rağmen Bukowski başka bir yerde Hemingway'i yine benzer bir biçimde eleştirir:

"Hemingway yazıyı fazla ciddiye almıştı. Onu okurken ne kadar emek sarfettiğini görebilirseniz... Hemigway hiç bilmedi gülmeyi. Sabahın altısında ayakta yazan birinin mizah duygusu olamaz. Bir şeylerin üstesinden gelmeye çalışıyordur." (11/67)

Hüzün:

Kendine özgü bir hüznü vardır Bukowski'nin. Onca umursamaz gibi görünen katılığı ve yalnızlığı sırtında hep taşıyan bir kaçak yolcu tavırları içinde hayatına küçük öpücükler gibi zaman zaman konup kalkan kimi gerçek sevgi anlarının kahramanı bir kaç kadını unutmaz. Bu hüznün yeni tariflerine ve şairin "yeni acı türleri keşfeden adam" oluşu gerçeğine götürür bizi. Şöyle der örneğin:

"Acı olmasa şair ne yapar? Daktilo kadar elzemdir şair için acı." (9/121)

Ama hüznün en dokunaklı hallerinden biri şu dizelerde saklıdır:

*"sadece dört kişiydik mezarının başında:
rahip, ev sahibesi
oğlu ve ben."* (20/34)

Hüzün, hayatta sandığımızdan ne kadar az kişiye değebildiğimizdir bazen.

İ

İçki:

Bukowski diyebiliriz ki içki içmeye en artistik biçimini kazandıran yazardır. İçmenin sıradan kalıplar içerisinde boyun eğmiş bir biçimde duran anlamını, neredeyse kendi parçası yaparak hüznün, terkedilmişliğin, itilmişliğin, itişin, saklanışın, uzaklaşışın, yalnızlığın ve şiirin, yeni kapıları zorlayan bir

ırmağa dönüşmüş ve kendi imgesinin de ayrılmaz bir parçası olan çışkulu bir karışımın sembolü haline getirmiştir.

“Eğer berbat bir şeyler olmuşsa, unutmak için içersin; iyi bir şeyler olursa kutlamak için içersin ve hiçbir şey olmamışsa bir şeyler olması için içersin.”
(5/191)

Öyleyse kaçınılmazdır. Belki de bir hastalık.

“İçmek hastalık değil mi?”

“Nefes almak hastalık”

“Sarhoşlar rahatsız edici olmuyorlar mı?”

“Çoğu oluyor. İçmeyenlerin çoğu gibi.” (4/177)

Bukowski için başka yolu yoktur:

“Ve içkinin kötölükleri üstüne

Dilediğini söyleyebilirsiniz

Ama onsuz hayatta katlanamazdım

sıçan gözlü ustabaşlarına

tatil ve sigorta

ile yetinen

işçilere

köleliklerinin farkında

olmadan

kendilerini şanslı sayan

adamların

esaretine. (8/177)

Bukowski'nin has içkisi viskidir. Viski, işler yolundaysa içilir(3/82) Ve viskinin üzerine birayla “cila çekilir”.(3/60) Eğer şansları dönerse şaraba dönölür.

“Hipodromda şansımız dönmüştü bu arada, hep öyle olur. Az bir para ile yaşıyor, şarap içiyorduk. Ucuz şarap. Mutfakta yere galonluk testileri dizmiştik, onların önünde dört-beş büyük, onların da önünde üç-dört küçük şişe dizilmişti.” (3/83)

Bazen de testilerin ve şişelerin yeri değişir:

"Bir hafta durmadan içmiştik. Ucuz porto, testilerle. Mutfakta yerde ön sırada testiler, arkalarında büyük şişeler, onların da arkalarında küçük şişeler diziliydi."(9/99)

Ama biter şişeler ve en son şişedeki en son yudum da biter bir gün. Veee...

"Son yudumla hüznün kaplardı insanın içini."
(8/44)

Neden peki? Nedir zoru Bukowski'nin?

"şehirdeki en sıkıcı içicilerle yarışmalara girdiğimi bilmiyorlardı tabii. Neden bu kadar zor yıkılırdım bilmiyorum. İçimdeki öfke ya da hüzündü herhalde nedeni, belki ruhumda eksik bir şeyler vardı. İhtimal her ikisi de doğru."(7/100)

İçki Bukowski için "son dost", yazmanın bile işe yaramadığı, yalnızlığın ve anlamsızlığın doruğunda "son sevgili"dir. (19/56) "Merhaba" adlı bu küçük şiirde içki, Bukowski için hayatı özellikle son dönemlerinde anlamlı yapan tek eylem olan yazmayı sembolize eden klavye ile bir tutulur. İçki, "öteki klavye"dir. Yazmayı ve içmeyi ne kadar yaşamına soktuğuna ve onlarsız yaşamın anlamsızlığını her fırsatta vurgulamasına bir örnektir bu.

Bukowski'nin zaman zaman göze batan çelişkili yanlarından biri de çok kez intiharı düşünecek kadar ölme isteği duymasına rağmen sağlığı bozulduğunda ya da tehlikeye gittiğinde bütün içkiciliğine rağmen şarabı bir süre sütle karıştırıp içmiş birisi olmasıdır. (12/47) Bukowski için ara aşama bira ve son aşama yine viskidir.

"Ama baktı ki ölmüyor, önce bira ardından viskiye geri döndü."(12/47)

İnsan:

“aslında yüzde yüz **insan** yoktur, hepimizde başkalarının farkında olup bizim olmadığımız değişik delilikler ve çirkinlikler vardır. Bu çifliliğe başka türlü nasıl katlanabilirdik?” (7/74)

İntihar:

“Arabamla bir köprüden geçiyorsam aklımdan mutlaka **intihar** geçer. **İntiharı** düşünmeksizin bir göle ya da okyanusa bakamam. Çok durmam üstünde. **İNTİHAR**. Aniden yanan bir ışık gibi. Karanlıkta. Çıkış yolu olduğunu bilmek içerde kalmayı kolaylaştırır. Anlıyor musunuz? Yoksa sonu deliliktir. O da hiç hoş değildir dostlarım”(11/16)

Yaşamının değişik dönemlerinde intihar girişiminde bulunmuştur Bukowski. En son girişimi ise 1954 yılındadır. (15/119) Büyük Zen Düğünü adlı öykü kitabının içinde yer alan Pis Moruğun Notları’ndan Seçmeler’de çeşitli intihar girişimlerinden bir demet sunar bize Bukowski. Bunlardan birinde intihara kararlı bir biçimde evden çıktığında eline aldığı bir gazetede şöyle bir haber görür:

“...Sonra manşeti gördüm. **MİLTON BERLE’İN KUZANİNİN BAŞINA TAŞ DÜŞTÜ**. böyle manşetler atılırken insan nasıl kendini öldürür.” (15/120)

Aynı yerde şunları da ekler:

“intihar mı? eğer siz, kendiniz, intihar etmeyi düşünmüyorsanız, intihar anlaşılabilir bir şey değildir.” (15/122)

Bukowski’nin 1970 Eylül’ünde 3 dolarlık bir bıçakla kendi boğazını keserek intiharı düşündüğü de biyografisinde yazılıdır. (12/127) Aynı kitapta sevgilisini kaybettikten sonra bir intihar krizine kapıldığı ve bu korkuyla çevresindeki bıçak, makas ve ustura gibi aletleri bir kriz anını düşünerek ortadan kaldırdığı da yazılıdır. “Hayatı, uzun vadeye yaydığı bir intihar planının parçası olmuştu artık.” diye değerlendirildiği bir dönem-di bu. (12/65)

Kadınlar:

Bukowski'nin hayatında kadın ve içki, yüzeyde görünen en belirgin iki ilgi alanıdır.

"Bir kadın olarak doğmuş olsaydım, kesinlikle orospu olurum. Erkek olarak doğduğum için sürekli kadınları arzuladım, ne kadar aşağılardaysan o kadar iyidir. Buna rağmen kadınlar- iyi kadınlar beni korkuttu çünkü onlar ruhumuzu ele geçirmek isterler sonunda, peki o zaman ne kalırdı benden geriye korumak isteyeceğim? Açıkçası fahişeleri, düşmüş kadınları arzu ettim, çünkü ölüdür onlar ve serttirler, sizden hiçbir şey beklemezler. Çekip gittikleri zaman hiçbir şey kaybetmezsiniz. Öte yandan bütün bunaltıcı bedellerine rağmen yumuşak, iyi kadınlara da hasret çektim. İki türlü de kaybettim. Güçlü bir adam her ikisinden de vazgeçerdi. Ben güçlü değildim. Böylece kadınlarla, kadın düşüncesiyle uğraştım durdum." (5/86)

"Yaşlı ve çirkindim. Belki de bu yüzden genç kızları becermek çok iyi geliyordu. Ben King Kong'dum, onlar da yumuşak ve sevecendi. Ölümü aldatmaya mı çalışıyordum? Genç kızlarla birlikte olarak yaşlanmayacağımı, kendimi yaşlı hissetmeyeceğimi mi umuyordum? Belki de kötü bir şekilde yaşlanmak istemiyordum sadece, öylesine bırakıp gitmek, ölüm sana ulaşmadan ölmek." (5/83)

Kalıba Girmek:

Bukowski'nin önüne koyulan, ama kendisinin reddettiği yaşam biçimine verdiği ad.

"Herkes sisteme uyup içine girebileceği bir kalıp bulmak zorundaydı. Doktor, avukat, asker- ne olduğu mühim değildi. Kalıbını bulduktan sonra ileriye gitmeye çalışıyordun...Ya bir kalıp bulurdun kendine,ya da açlıktan ölürdün." (1/135)

Bukowski ömrü boyunca bu tür bir kalıba dökülmeden varolma mücadelesi sürdürmeye ve kendi özgün sesini korumaya çaba harcamıştır. Ekmek Arası romanının başka bir yerinde toplumun insanı doğumundan itibaren biçimlendirme eğilimini ve bunun doğal sonuçlarını şöyle değerlendirir:

Bir şey olma düşüncesi beni korkutmakla kalmıyor, hasta ediyordu. Avukat, danışman, mühendis veya benzer bir şey olmayı düşünmek bile olanaksızdı benim için. Evlenmek, çocuk sahibi olmak, aile kurumunun kafesine girmek. Her sabah aynı işe gidip akşam dönmek. Olanaksızdı. Aile pikniklerine katılmak, Noel, 4 Temmuz, İşçi Bayramı, anneler günü...Bu tür şeylere katlanmak için mi dünyaya geliyorduk? Bulaşıkçılık yapmayı, akşamları küçük odamda içki içip sızmayı yeğlerdim.”(1/148)

Ve öyle de yaptı nitekim Bukowski.

Karşı Olmak:

Karşı olmak Bukowski’nin göbek adıdır. Her şeye karşıdır ve her şeyden sıkılır. At Yarışları, Boks, Klasik Müzik, içki ve şiir dışında karşı olmadığı pek bir şey bulmak zordur. Hatta karşı olduklarına onun gibi karşı olanlara bile karşıdır. Yeri geldiğinde barışa bile karşıdır. Ama bunu sadece diğer savaş karşıtlarıyla aynı konumda olmamak için, kendini hep farklı bir yere koymak için yapar. Düzen karşıtlarının yeteri kadar radikal olmadığını, içten olmadığını düşünür.

“Ekip hiç de iyi değildi. Yaşlarından beklenmeyecek kadar sakın, hımbıl ve iyi beslenmiş tiplerdi. Oturup savaş karşıtı mesajlar içeren ya da uyuşturucuyla ilgili uyduruk espriler yapıyorlardı. Benim dışımda herkes anlıyordu yapılan esprileri. Başkanlık seçimlerine domuzlar da katılsın diyorlardı. Neresi komikti bunun?”(12/101)

Katoliklik:

Bukowski’nin en yakınındaki din olan katolikliğe hakkındaki tutumunu, ondan beklenebileceği gibi “uzak durmak” olarak

nitelendirebiliriz. Dinin toplumsal hayatta büründüğü biçimleri ve insanların pragmatik yaklaşımını belli bir eleştirel bakışla karşılar Bukowski.

*“Tekrar **Katolik** olacaktım. Her pisliği yap, ondan sonra da af dile.” (5/267)*

Klasik Müzik ve Modern Müzik:

Bukowski tam bir klasik müzik tutkunudur. Ama onun yapıtlarında canlı bir senfonik müzik dinleyicisi olduğuna ilişkin bir bölüme rastlayamadık. Eski, külostür bir radyoda klasik müzik dinlemek onun için yeterli olmuştur. Dinlenmesi daha zor olan Mahler ve Sostakoviç gibi bestecilere ayrı bir değer verse de sevdiği besteciler için bir yerde şöyle bir kısıtlama da getirmiştir: “Hemen hemen bütün Alman Klasik bestecileri artı birkaç rus.”(5/307)

“İnsanlara gelince; artık hayatta olmayan ölümsüzlerde buldum ne bulduysam-kitaplarda. Klasik müzikte. Güç verdiler bana. Ama sihirli kitapların sayısı sınırlıydı, bir süre sonra tükendiler. Yıkılmaz kalem klasik müzikti. Çoğunu radyoda dinledim. Hala radyoda dinlerim. Ve bugün bile güçlü, yeni, duyulmamış bir şey dinlediğimde şaşarım , ve bu sık sık olur. Şu an radyoda daha önce dinlemediğim bir şey çalıyor. Yeni bir kan akışı ve anlam arayışı içinde biri gibi tadını çıkarıyorum her notanın. Yüzyıllardır bestelenen olağanüstü müziğin zenginliği beni şaşırtıyor. Eskiden yüce ruhlu insanlar varmış demek. Açıklayamam ama büyük şanstı benim için. Bunu hissetmek, bundan beslenmek, bunu kutsanmak. Radyoda klasik müzik bulmadan yazmam. İşimin bir parçası gibidir. Belki bir gün biri bana klasik müzikte neden bu kadar mucizevi bir enerji olduğunu açıklar. Ama sanmıyorum. Merakımı gideremediğim öleceğim. Neden aynı güce sahip daha çok kitap yok? Neden, neden? Neden bu yazarların hali? İyi yazar neden bu kadar az?” (11/109)

“Bütün frekanslarda kötü tekdüze, ruhsuz, ezgisiz, huzursuz bir müzik çalıyor. Üstelik bu bestelerin bazıları milyonlarca satıyor ve bestecileri kendilerini gerçek sanatçı addediyorlar. Genç beyinlere akan iğrenç bir salya bu müzik. Tapıyorlar bu müziğe. Onlara bok ver, yalayıp yutarlar. Ayırt edemiyorlar mı? Duyamıyorlar mı? Sulandırılmışlığı, bayağılığı hissedemiyorlar mı?”
(11/118)

“Yazmak hiçbir zaman zor olmamıştı benim için: radyoyu açıp klasik müzik bul, bir sigara veya puro yak,şişeyi aç. Gerisini daktilo hallederdi.”(4/68)

Korkak ve Cesur:

“senin korkak tanımın nedir?”

“Bir aslanla silahsız dövüşmeden önce tereddüt eden insan.”

“Peki cesur adam kimdir?”

“Aslanın ne olduğunu bilmeyen adam efendim.”
(7/79)

Los Angeles:

Bukowski'nin şehridir. Bukowski'nin kürkçü dükkanıdır. Her yolculuk sonrası o şehre dönülür.

“Los Angeles benim şehrim.” (3/116)

Howard Soyunes Bukowski'yi anlattığı “Çılgın Bir Yaşamın Kollarında Tutsak” adını taşıyan biyografisinde bu kentle ilgili olarak şöyle diyor:

“1924'te Los Angeles'a taşındılar. Önce şehir merkezine fazla uzak olmayan Trinity Street'teki küçük bir eve, üç yıl sonra da Jefferson Park yakınlarındaki Virginia Road'da iki odalı, tek katlı ahşap bir eve. Amerika'yı gezerek geçirdiği kırklı yılların tamamı ve

ellili yılların ilk yarısı haricinde Bukowski yaşamının büyük bir bölümünü, yazılarında ağırlığını hayli hissettiren LA'da geçirdi." (12/17)

Ordasın, Ordaydık:

Eğer ordaysa yaşamak da ordadır. Eğer orda değilseniz aslında hiçbir yerde değilsiniz demektir. Sık sık "ordaydık" der Bukowski. Ordaydık, başka bir yerde değil, kafamız başka bir şeyle meşgul değil, dün yok, gelecek yok, soru yok, o an ve orası var. Siz de orda olmaya bakın; her şeyinizle, ve yüzde yüz.

"Babamın dürbünü geldi aklıma. Dolabın üst rafında duruyordu. Koşarak alıp, koşarak döndüm ve çömelip dürbünü Bayan Anderson'un bacaklarına ayarladım. Ordaydım! Bayan Gredis'in bacaklarına bakmaktan farklıydı, bakmıyormuş gibi yapman gerekmiyordu. Yoğunlaşabiliyordum. Öyle yaptım ordaydım." (1/85)

"Sonra Jan kalkıp bir şişe şarap açtı. Yatakta oturup şarap ve sigara içtik. 'Ordasın' dedi, 'tamamen ordasın, her şeyinle.' 'Ne demek istiyorsun?' 'Senin gibi bir erkek tanımadım demek istiyorum.' 'öyle mi?' 'Diğerleri yüzde on ordadırlar veya yüzde yirmi, sen tamamen ordasın, farklısın.' " (3/117)

Orda olmak bazen seyredilen, özlem duyulan bir yaşamın da işaretidir.

"Sahada yürüyüp Kimya Binası'nın önünden geçtim, ön bahçeye çıktım. Ordaydılar, ellerinde kitaplarıyla ağaç altlarında, banklarda, çimlerde oturmuş kızlar ve erkekler. Yeşil kitaplar, mavi kitaplar, kahverengi kitaplar. Birbirleriyle konuşup gülümsüyor, arada sırada kakhaha atıyorlardı. Kampüsü geçip 'V' tranvayının son durağına doğru yürüdüm. Tranvaya binip aktarma biletimi aldım, her zamanki gibi en son koltuğa oturdum ve bekledim." (1/215)

Ölüm:

"Ölüm değildi rahatsız edici olan, hüznün ve meraklı. Gece ağlayan bir iki iyi insan. Bir iki iyi insan." (15/46)

...

"Ölmek o kadar da umurunda değil, benim canımı sıkın ölümün kesinliği." (8/139)

*yaşamak
ölmekten daha çok
cesaret gerektirir
bazen. (8/151-bir dost)*

Görünüşe göre ölümü önemsemez Bukowski. Ölmekten çok yaşlanmayı düşünen, gelecek korkusu insanlarla çevrelenmiştir etrafı.

"Çoğu insanın ölümü bir aldatmacadır. Ölecek bir şey kalmamıştır geriye." (11/12)

Bu kayıtsızlığa rağmen yine de ölüm karşısında bir çaresizlik duygusunun uzağında kalamaz zaman zaman:

"Böyle bir sürü ölüm olmasına , ölümü bilmemize ve hemen her gün onu düşünmemize rağmen beklenmedik bir ölüm olduğunda ve bu kişi istisnai ve sevilen bir insansa daha önce ne kadar insan ölmüş olursa olsun-iyi, kötü, bilinmeyen-kabullenmek zordu." (5/191)

Kendi ölümü için alaycı bir tutumu vardır Bukowski'nin. Bir içki muhabbeti sırasında bir arkadaşıyla arasında geçen diyalog bu hafif alaycı tavrı yansıtır:

"Gerçekten deviriyorsun içkileri."

"Yapacak başka pek bir şey yok."

"Demir gibi bir iškemben olmalı."

"Pek sayılmaz. Bir keresinde patladı. Delikler tekrar kaynayınca en iyi kaynaktan daha dayanıklı olduğunu söyleyecekler."

“Böyle daha ne kadar devam etmeyi düşünüyorsun?”

“Herşeyi hesapladım. 2000 yılında 80 yaşuma geldiğimde öleceğim.” (5/187)

Bukowski'nin kendine bir sınır koymuş olması, “artık yeter” diyeceği bir zaman belirlemiş olması çok ilginç ama bir taraftan da ona çok uygun bir düşünce. Gerçekte bu tarihi göremeden 1994 de ölmeseydi 2000 yılında acaba Bukowski ne yapardı diye düşünmemek elde değil. Yaşamında pek çok kez intihar düşüncesiyle uğraşıp durmuş biri, üstelik Hemingway ile garip bir bağı olduğunu düşünebileceğimiz biri bu tarih geldiğinde acaba intiharı dener miydi? Benim düşüncem Bukowski'nin her şeye rağmen bunu düşünse bile denemezdi yönünde. Neden 2000 yılı sorusuna da zaten düzgün bir cevabı yok Bukowski'nin. “Hoş, yuvarlak bir rakam, sevdim.” diyor aynı yerde 2000 yılı için, o kadar.(5/187)

Ölümü düşündüğü anlarda bile yazmayı bırakmaz Bukowski. Bir bakıma yaşamını anlamlı yapan, onu rahatlatan tek şeydir şiir yazmak:

“Yakında öleceğimi biliyorum ve bunu çok garipsiyorum. Bencilim, kıcımı iskemleye yerleştirip şiir yazmaktan bıkamadım. Yazmak ateş yakıyor içimde, havada perendeler atıyorum yazarken. İyi de nereye kadar? Gitmesini bilmek lazım.”(11/28)

“Gitmesini bilmek lazım.” İşte tam ondan duyabileceğimiz bir söz. Bu sözle bir kez daha yaşanılan anı öne çıkartan, geleceğe hiçbir düşü ve planı saklamama gibi bir yaklaşımın izlerini de sezmek mümkündür.

“Çoğu insan ölüme hazır değildir, ne kendi ölümüne ne de başkalarının. Şoka girerler, ödleri patlar, beklenmedik bir sürprizdir onlar için. Olmamalı oysa. Ben ölümü sol cebimde taşıyorum. Bazen cebimden çıkarıp onunla konuşurum: 'selam yavrum, nasılsın? Ne zaman geleceksin beni almaya? Hazırım.'”

Bir çiçeğin büyümesi bizi ne kadar kederlendiriyorsa, ölüm de o kadar kederlendirmeli. Korkunç olan ölüm değil, yaşanan ya da yaşanamayan hayatlardır. İnsanlar hayatlarına saygı duymuyorlar, üstlerine sıcıyorlar. Geri zekalılar. Tek düşündükleri düzüşmek, sinema, para ve düzüşmek. Hiç düşünmeden yutuverirler Tanrı'yı, hiç düşünmeden yutuverirler Vatan'ı. Çok geçmeden düşünme yeteneklerini yitirir, başkalarının onlar için düşünmelerine izin verirler. Pamuk beyinliler. Görünümleri çirkin, konuşma biçimleri çirkin. Yüzyılların olağanüstü bestelerini çalın onlara, duymazlar. Çoğu insanın ölümü bir aldatmacadır. Ölecek bir şey kalmamıştır geriye.” (11/11-12)

Burada Bukowski kendi geçmişiyile bir hesaplamaya da giriyormuş gibi görünür. Çünkü geçmişinin bazı bölümlerinde kendisi de sinema hariç, bu yazısında belirttiği gibi yaşamıştır. Ancak daha önemlisi bazı insanların ölümünün bir aldatmaca olduğu yolundaki düşünceleridir. Burada pek çok yerde dile getirdiği toplum ve insan eleştirisinin bir uzantısı sayılabilecek bir yargıda bulunmaktadır.

“Bu odanın küçük bir balkonu var, şu anda kapısı açık ve Harbor Karayolunda seyreden arabaların ışıklarını görebiliyorum. Sonu gelmeyen bir ışık akışı. Bu kadar insan. Ne yaparlar? Ne düşünürler? Hepimiz öleceğiz, hepimiz, ne sirk! Bunu bilmek birbirimizi daha çok sevmemiz için yeterli neden olmalı, ama değil. Son derece önemsiz şeyler bizi dehşete sürükleyip dümdüz ediyor, yutuyor.” (11/8)

Bukowski ölüm gerçeğinin bile tek başına daha güzel, daha sevgi dolu bir dünya için yeterli olabileceğini söylüyor. Bu onun insancılığını göstermesi açısından hatırlanması gereken bir sözdür. “Bir hipodromun yanına gömülmeyi isterdim...atların koşuşunu duyabileceğim.” demiştir Kadınlar adlı kitabında (s.311)

Sadelik:

"Derin hakikatlerin, yazmanın, resim yapmanın sırrı sadeliktir. Hayat sadeliğiyle derindir."(4/162)

Sarhoşluk:

"Sarhoş olmak güzeldi.Sarhoş olmayı hep sevmeye karar verdim. Sıradanlığı alıp götürüyordu, sıradanlıktan yeterince sık uzaklaşabilirsen sıradan olmazdın belki."(1/145)

Sarı:

Bukowski'nin en çok sevdiği renktir. "Sarı yemek gelir içimden."der.(4/142)

Savaş:

"savaşa gidip insanların öldürdüklerini keşfettiğinde beni suçlama." (19/119)

Ve Bukowski'nin insanların savaşta öldüklerinden değil öldürdüklerinden söz ettiğinin ayırdına vardığında da kendini kutla.

Seks:

Bukowski'nin doğrudan ya da dolaylı olarak seks hakkında söylediklerinin tamamını toplamak çok zordur. Pis Moruğun Notları'nın bir yerinde söyledikleri bize bu konuda oldukça kapsamlı bilgi vermektedir:

"seks ilginçtir ama o kadar da önemli değil. Fiziksel olarak dışkıdan daha önemsiz bir kere. Hiç seks yapmadan 70 yıl yaşayabilirsiniz ama bir hafta helaya çıkmazsanız hayatınız tehlikeye girer.

özellikle Amerika'da sekse verilen önem seksin anlamını çoktan aşmıştır. Seksi bir fiziğe sahip kadın bunu hemen bir SERMAYE olarak görmeye başlar. yanlış anlamayın genelevdeki orospudan söz etmiyorum. Annenizden, kız kardeşinizden, karınızdan, kızınızdan söz ediyorum. Amerikan erkeği bu oyunun kerizidir. ama Amerikan erkeği ne yapsın? Amerikan eğitimi, ailesi,

Amerikan reklam mekanizması denen canavar, 12 yaşına bile gelmeden beynini yiyip bitirmiştir. o dişiye dolarları yedirmeye, dişi de onu yalvartıp dolarları yemeye hazırdır. Yatağının altında havlu bulundurup çalışan profesyonel orospunun (kadınlığın nerdeyse gerçek temsilcileri; allaha şükür BİRKAÇ gerçek kadın var), gizli profesyoneller ve kamu tarafından bu denli horlanmalarının nedeni budur. açıkça orospuluk yapan profesyoneller Amerikan toplumunun mezara dek süren çalış ve kovala zihniyetine bir tehdit oluşturur. orospular seksi devalüe ederler.

evet, seks gerçek değerinin çok üstüne fırlamıştır. Hani gazetelerde arada sırada fotoğraflarına rastlarsınız,(bunda, 'Open City' de bulamazsınız, olsa olsa gırgır olsun diye) güzellik yarışmaları için poz vermiş bikinili kızlar; uzun bacaklar, harika göğüsler. şöyle bir bakınca gerçekten bu kızlarda bir sihir var diye düşünürsünüz. kızlar bunun farkındadır ve hepsi kafalarında etiket fiyatını saptamıştır. tabii sonuca göre artışlar veya düşüşler olabilir. sonra bu sekiz, on kızın yüzüne, yüzlerindeki tebessüme bakın. bu tebessümler plastiktir, kağıttan bir yüze kesilmiş tebessümler, ölümün karbon kopyasına. ağızlar, burunlar, kulaklar, çeneler alışılagelmiş güzellik kavramlarımıza uygundur ama bütün olarak algılandıklarında yüzleri inanılmaz bir çirkinlik içerir. düşünce, incelik ve güçten yoksun, yoğunluğu olmayan yüzler. boş bomboş...dümdüz ölü ciltler. gözsüz. ama Amerikan erkeği bu yüzlere bir bakar ve şöyle der: "evet, gerçekten KLAS kızlar. bunlara paha biçilmez."

yıllar sonra bu yarışmalara giren kızları süpermarketlerde görürsünüz. yaşlanmışlardır ve öfkeli dirler, biraz kaçırmışlardır ve hiçbir şeyi beğenmezler, bin bir türlü zorluk çıkarırlar. Sermayelerini kalıcı olmayan bir işe yatırmışlardır, yanlış yatırım: el

arabalarında bulunabilecek keskin bir bıçaktan sakının; onlar evrenin kaçık kadınlarıdır.

Küstahlığı ile ünlü Bukowski dahil, bazı yazarlar için seks trajikomiktir. takıntılı olduğum için yazmıyorum seks hakkında. bir sahne oyununda izleyenleri güldüren bir unsurdur benim için seks ama perde arkasında adamı biraz ağlatabilir. Giovanni Boccaccio benden çok daha iyi yazdı. Mesafeli ve biçimli. Ben konuya hakkettiği zerafeti veremeyecek kadar yakınım. İnsanlar beni ahlaksız buluyor. Eğer henüz Boccaccio okumadıysa lütfen okuyun. "Dekameron" iyi bir başlangıç olur."(7/96-97)

Sinema:

Bukowski'nin bu ağır eleştirilerinden sinema sanatı da nasibini alır:

"Filmler de berbat. Zaman zaman eleştirmenleri okuyor ya da dinliyorum. Müthiş bir film diyorlar. Gidip görüyorum. Orda oturup salak gibi hissediyorum kendimi; aldatılmış, kazıklanmış. Sahneleri önceden tahmin ediyorum. Ve karakterlerin aşıkart dürtüleri, onlar için önemli olan, onları iten şeyler öyle çocuksu ve acınası, öyle bayağı ki. Aşk sahneleri ise asap bozucu. Eski şapka, aynı değerli salya. İnsanların çok fazla film seyrettiklerine inanıyorum. Eleştirmenler, şüphesiz. Bir filmi müthiş bulduklarında bunu gördükleri filmlere kıyasla söylüyorlar. Bakış açıklarını yitirmişler. Üst üste gelen yeni filmlerle bombardımana tutulmuşlar. Farkında değiller ama kaybolmuşlar. Gördükleri filmlerin nerdeyse tamamı bok ve onlar artık boku tanıyamıyorlar, kokusunu da unutmuşlar.

"Televizyona ise hiç girmeyelim." (11/18)

Başka bir yerde de aynı uzaklığın farklı bir nedenine değinir Bukowski:

"Para ödeyerek bir sinemaya gitmeyi, diğer insanlarla birlikte oturarak onların duygularını paylaşmayı aptalca bulurdum." (5/80)⁷⁸

Tanrı:

*"Tanrı başarısızlıkların bir icadıdır.
Tek cehennem bulunduğun yerdir." (20/89)*

Televizyon:

Tıpkı sinema gibi televizyon da öldürücüdür.

*bir şey
sonsuza dek ölmüştü
Amerika'da.(20/52)*

Bukowski'yi barlardaki taburesinden de kaldırıp, içkisini yudumlamak için evine hapseden de barlarda yayılmaya başlayan televizyondur. İnsanlar bir arada olmaktan çıkıp birarada televizyona bakan insanlar haline geldiler.

... ve Bukowski kenti terketti.

Tümüyle iyi ya da Kötü Olmak:

"TÜMÜYLE kötü diye bir şey yoktur. Bütün polisler kötüdür diyorsun, değiller işte. İyilere de rastladım. İyi polis diye bir şey var."

Bir arkadaşıyla konuşması sırasında yukarıdaki sözlerle şöyle yanıt verir Bukowski:

"Bir fırsat bulup ona bir insanın polis üniformasını üstüne geçirdiği an mevcut düzenin maaşlı koruyucusu olduğunu anlatamazsınız. Her şeyin olduğu gibi kalmasını"

⁷⁸ Bukowski anti –sinemist olma açısından Lenin ve Yalçın Küçük ile aynı tarafa düşüyor:

"Bir: Sinema; sanatı ve dünyayı izlemenin en tembel ve en kolay yoludur. İki: Sinema, en pasif olarak izlenen sanattır. Üç: Sinema, izleyeni en çok yabancılaştıran sanattır."

Bukowski yabancılaşmadan söz etmiyor, kendini salak gibi hissettiğinden söz ediyor; aynı yere çıkıyor.

sağlamaktır işi. Eğer gidişattan hoşnutsanız bütün polisler iyidir, değilseniz bütün polisler kötüdür. TÜMÜYLE kötü diye bir şey vardır.” (7/72-sülük üzerine notlar’dan)

BUKOWSKİ İLE İLGİLİ OLARAK ALINTI YAPILAN KİTAPLAR:

- 1-Ekmek Arası (1995)
- 2-Postane (1993)
- 3-Factotum (1994)
- 4-Hollywood (1992)
- 5-Kadınlar (1994)
- 6-Sevimli Bir Aşk Hikayesi (2001)
- 7-Kasabanın En Güzel Kızı (1999)
- 8-Bana Aşkını Getir (1998)
- 9-Ölümler Böyle Sever (1999)
- 10-Sıcak Su Müziği
- 11-Kaptan Yemeğe Çıktı ve Tayfalar Gemiye Ele Geçirdi (2000)
- 12-Çılgın Bir Yaşamın Kollarında Tutsak (Howard Soyunes-2000)
- 13-Sıradan Delilik Öyküleri (2001)
- 14-Günler Tepelerden Aşağıya Koşan Atlar Misali (1994)
- 15-Büyük Zen Düğünü (1995)
- 16-Pis Morğun Notları (2002)
- 17-Sarhoş Çal Piyanoyu Parmaklar Biraz Kanamaya Başlayana Dek (2001)
- 18-Kapalı Bir Kapıdır Cehennem (2002)
- 19-En İyi Adamlar Yalnızken güçlüdür (2008)
- 20-Kaybedenin Önde Gideni (2007)

Not: Yukarda yararlanılan kitaplardan “Holywood” Yapı Kredi Yayınları tarafından, “Kadınlar” Arion Yayınevi tarafından, “Ekmek Arası”, “Factotum”, “Kasabanın En Güzel Kızı” ve “Büyük Zen Düğünü” Metis Yayınları tarafından, “Postane” İmge Kitabevi Yayınları tarafından yayınlandı. Diğer kitaplar Parantez Yayınları tarafından yayınlanmıştır.

1.EK:

CHARLES BUKOWSKI'DEN ORHAN KEMAL'E KRİZ YILLARINDA BENZER TUTUMLAR

Özgür Karadeniz

(Edebiyat ve Eleştiri Dergisi'nin 56-57. sayısında yayınlanmıştır.)

11.Ağustos.2001 Cumartesi günü Star gazetesinin 3. Sayfasını baştan başa kaplayan bir haber ilgimi çekti. Haber işsiz kalan bir üst düzey yönetici ile ilgiliydi. Bu üst düzey yönetici ekonomik krizde işsiz kalınca bu gerçeği ailesinden ve çevresinden gizlemek için her gün sanki işe gidermiş gibi tıraş olup, giyinip çıkıyor ve arabasına binerek evinden ayrılıyor. Akşam yine sanki işten çıkıp geliyormuş gibi aynı saatte dönüp evine giriyor.

Bu ilginç durum, işsiz insanın yaşamının nasıl birden bire alt üst olduğunu gösteren olaylardan sadece biri olması yanında, insanın işsizlikte nasıl acınacak bir psikolojiye girdiğini göstermesi bakımından da önemli. Ama bu olayı ilginç yapan başka bir nokta da, aynı psikolojinin 1929 bunalımı sırasında Amerika'da da aynen ortaya çıktığını biliyor olmamız. Bu bilgiyi ünlü Amerikalı yazar Charles Bukowski'nin çocukluk ve gençlik yıllarını anlattığı otobiyografik romanı "Ekmek Arası"na borçluyuz.

Ekmek Arası romanının 85. Sayfasında şunları yazıyor Bukowski:

"Annem her sabah düşük maaşlı işine gidiyor, işsiz olan babam da her sabah evden çıkıyordu. Komşuların çoğu işsiz olmasına rağmen, onun işsiz olduğunu bilmelerini istemiyordu. Her sabah aynı saatte arabasına binip işe gider gibi yapıyor, akşamları da hep aynı saatte dönüyordu."

Bu satırlar, yukarıdaki haberle birlikte düşündüğümüzde işsizliğin sadece parasızlık, gelecek korkusu gibi bilinen sonuçlar yaratmanın ötesinde çok daha yıpratıcı bir süreç olduğunu ortaya koyuyor. İnsanın toplum içindeki ve ailesi karşısındaki konumunu koruma kaygısı parasızlık kadar önemli bir boyut olarak ortaya çıkıyor. Bir bakıma işsiz

insan kendini bütün parmakların kendisini gösterdiği bir suçluluk psikolojisine itiyor. Yani işsiz kalmak bir ayıp, bir suç gibi düşünülüyor ve gizlenmeye çalışılıyor. Kapitalizmin insan doğasını tahrip eden bu yönü en çok işsizlik anlarında ortaya çıkıyor. Sahip olduğumuz tüm değerler, dostluk, sadakat, sevgi, aile gibi bizi çevremize bağlayan her türlü bağ işsizlikle dağılıp gidecek korkusu oluşuyor. Ama önemli olan bu “korkunç ayıbı”, “büyük suçu” işlemiş olma psikolojisinin kültürlerden, mekandan ve zamandan bağımsız olarak karşımıza her ekonomik kriz durumunda çıkıyor olması. Bu da kapitalizmin insan üzerindeki olumsuz etkilerinin değişmezliğini gösteriyor. İş, makam, statü her durumda temel başlangıç noktası bu düzende ve diğer her türlü bağlılık, büyük bir aldatmaca, büyük bir maske olarak ortaya çıkıyor. Gerçek ne olursa olsun insanların her durumda bir maske takmaları, birbirlerini aldatmaları üzerine kurulmuş büyük bir tiyatro oyunu gibi bir hayat dışında hiçbir şey yok. İnsan sadece sahip olduklarıyla var bu düzende. Bu benzerlik bu garip psikoloji üzerinde bizi uzun uzun düşündürtecek nitelikte bu yüzden.

Bu gerçeği gizleme psikolojisi işsizliğin sanıldığından çok daha acı sonuçlar doğuran, insan üzerinde yıpratıcı etkileri çok daha fazla olan bir süreç olduğunu ortaya koyuyor. Sadece parasızlık, istediğini alamamak ya da aç kalmak değil sorun. Başka psikolojik, toplumsal sonuçlar da doğuruyor. İnsanlar bir biçimde durumlarındaki bu değişiklikleri gizlemek gereğini duyuyorlar. Toplum içindeki konumlarını kaybetmemek, saygınlıklarını yitirmemek ve ilk çevreleriyle ilişkilerinde var olan güçlülüklerini korumak için aç karnına da olsa zengin ve yıkılmamış bir görüntü vermeyi çok önemsiyorlar.

Orhan Kemal’in “Arkadaş Islıkları” adlı eserinin 28. Sayfasında yine bu görüntüyü kurtarma psikolojisinin bir örneğine rastlarız. Zaman, yer ne olursa olsun benzer durumlarda benzer bir tutum takınılması toplumun insan üzerindeki ağır baskılarının bu ilginç köşesini görmemize olanak sağlar:

-Fabrikada çalışır, karını çalıştırırsan kes bizimle merhabayı

Aldırış etmedim. "Kan tükürsem bile kızılalık şerbeti içtim." Demem isteniyordu. Bıkmıştım olduğumdan başka görünmeğe.

*Açlıktan nefesin kokacak ama aile etiketin yüzünden çalışma-
yacaksın; varlıklı gözükmek numarasının daniskasını yapacak,
ekini belli etmeyeceksin.*

Burada işe girmek biçiminde de olsa yine aynı motif; görüntüyü koruma tavrı aynen görünmektedir. Aç kalsan da, parasız kalsan da statüyü koruma çabası üstün tutulmaktadır. Çevrenin insanın statüsündeki hafif bir kaymayı anında algıladığı ve ilişkilerin niteliğinin hemen değiştiği bilinci her şeye ağır basmaktadır. Dolayısıyla toplumla kurulan ilişkiler aslında hep bir sahteliğe, yapaylığa ve samimiyetsizliğe dayanmaktadır. İnsanın kişiliği, nitelikleri tek başlarına ele alınmayıp, insanın sahip olduğu etiketler ve büründüğü tüm toplumsal roller, bütün statü öğeleri öne çıkarılmaktadır. İnsan kendisi olarak değil sahip oldukları ile birlikte değerlendirilmektedir. İşsizlik ve düşkünlük hemen o insanın üzerinin çizilmesi, ilişkilerini kaybetmesi demek olmaktadır. Çünkü ilişki o insanla değil o insanın bir tür temsilcisi gibi davrandığı sıfatlarıyla, etiketleriyle, makamıyla ve sahip olduğu iş, para ya da yetki yüzünden etrafında oluşan küçük iktidar yapısı iledir. Kapitalist toplumda iş sahibi olmak toplum karşısında bu biçimde bir konum kazanmanın en yaygın yoludur. İş kaybı ise bütün bu karşılıklı kabullenmenin ortadan kalkması, yapının çökmesi, işsiz kalan kişinin dışlanması, ayıplanması ve yalnız bırakılmasıdır.

Bugünkü kriz yılları, Bukowski'den Orhan Kemal'e, kaybetmiş insanın düştüğü psikolojiyi ve toplum içindeki kayıplarını göstermesi bakımından küçük bir üçgen çizmemize, acı bir benzerliği yakalamamıza da neden oluyor.

2.EK:

Amerika nefret dalgasında 23/04/2003 Radikal Gazetesi

Filmlerdeki şiddeti eleştiren politikacılar, gerçek şiddet kullanması için başkana yetki verdi. Kurmaca şiddete karşılar, gerçek şiddete itirazları yok

(Tim Robbins: Oyuncu ve yönetmen, Ulusal Basın Kulübü'ndeki konuşması, 20 Nisan 2003)

11 Eylül'ün bütün çirkinliğine ve trajedisine rağmen, yaşadığımız şokun ve gözyaşlarının ortasında yine de bundan iyi bir şeyler

çıkabileceğine dair naif beklentime ve umutlarıma tutunmuştum. Liderlerimizin Amerika'daki bu birlik beraberlik anının tadını çıkaracaklarını düşünmüştüm. Kimse Demokrat ya da Cumhuriyetçi, siyah ya da beyaz gibi toplumsal diskura hâkim olan aptalca ayrımlardan bahsetmek istemiyordu. Liderlerimizin televizyona çıkıp vatandaşlara herkesin 'Sıfır Noktası'nda olmak istediğini ama bunu yapamayanların da Amerika'nın her yerinde yapması gereken bir sürü iş olduğunu söyleyeceklerini hayal etmişim.

Asıl ihtiyaçlar

Halk eğitim merkezlerinde çocuklara ders vermek, okuma-yazma öğretmek için yardımımıza ihtiyaç vardı. Huzurevlerindeki yalnız ve hasta yaşlıları ziyaret etmemize, fakir mahallelerdeki eski binaları yenileyip parkları temizlememize, eski arsalardan beysbol sahaları yapmamıza ihtiyaç vardı. Liderlerimizin 11 Eylül'ün kargaşa ve trajedisinden doğan bu cömert ruh halini ve yeni birliği, bu inanılmaz enerjiyi alıp teröristlere bir mesaj göndereceğini hayal etmişim: Eğer bize saldırırsanız, daha güçlü, daha temiz, daha iyi eğitilmiş ve daha birlik içinde oluruz. Küllerinden doğan Anka kuşu gibi, yeniden doğarız.

Hayal kırıklığı

Sonra demeye geldi: Ya bizimlesiniz ya da bizim düşmanımızsınız. Ardından bombardıman başladı. Liderimiz vatanseverliğimizi alışıveriş yaparak ve şüpheli davranan komşularını gammazlayan gruplara katılarak göstermemiz için bizi teşvik etti. 11 Eylül'den sonraki 19 ayda demokrasimizin korku ve nefrete ödün verdiğini gördük. Evin kutsallığı gibi en temel haklardan bu korku atmosferinde ödün verildi. Birlik içindeki Amerikan halkı öfkelenip bölündü ve bizim için derin üzüntü duyan, bize destek olan dünya giderek bize öfke duymaya, güvenmemeye, bizim ülkemizi bir zamanlar Sovyetler Birliği'ni gördüğümüz gibi görmeye başladı: Düzenbaz bir ülke olarak.

Sessiz çoğunluk

Geçen hafta sonu Susan (eşi Susan Sarandon) ben ve üç çocuğumuz bir tür aile toplantısı için Florida'ya gittik. İçki ve dansın arasında tabii ki savaş konuşuldu. En korkutucusu ise açıkça savaşa karşı bir tutum belirlediğimiz için birçok insanın bize teşekkür

etmesiydi, çünkü onlar kendi çevrelerinde, kendi hayatlarında bunu yapmayı güvenli bulmuyordu. Konuşmaya devam edin dediler, ben ağzımı bile açamadım.

Okullardan örnekler

Öte yandan bir akrabam tarih öğretmenin 11 yaşındaki oğluna, yani yeğenime Susan'ın savaşa karşı tutumuyla birliklerimizi tehlikeye attığını söylediğini aktardı. Başka bir akrabamız savaşta ölenler için saygı duruşu içeren bir etkinliğin okul yönetim kurulu tarafından iptal edildiğini söyledi, çünkü öğrenciler sessiz dualarında ölen Iraklı sivilleri de anıyorlardı. Başka bir yeğenimin öğretmeni üzerinde barış işareti olan bir tişört giydiği için işten atılmıştı. Bir aile dostumuz güneyde dinlediği radyoda bir programcının tanınan bir savaş karşıtı eylemcinin öldürülmesi için çağrıda bulunduğunu söyledi. Başka bilinen savaş karşıtları da görüşleri yüzünden ölüm tehditleri alıyordu. Akrabalarımıza tehdit içeren telefonlar ve mail'ler geliyordu. Susan'la ben vatan haini, Saddam'ın destekçisi ya da başka birtakım etiketlerle anılıyoruz. İki hafta önce United Way kadın liderliği konusundaki bir konferansta Susan'ın konuşmasını iptal etti. Ünlü bir rock'çı geçen hafta arayıp savaşa karşı konuştuğum için bana teşekkür etti, kendisi Clear Channel'dan alacağı tepkilerden korktuğu için bunu yapamıyordu.

Soğuk bir rüzgâr

Washington'da, Beyaz Saray'daki basın toplantısında kıdemli gazeteci Helen Thomas sözcü Ari Fleischer'a Guantanamo Körfezi'ndeki savaş esirlerini televizyonda göstermemizin Cenevre Sözleşmesi'ni ihlal edip etmediğini sorduktan sonra odanın arka tarafında bir yere gönderildi ve bir daha kendisine söz verilmedi.

Ulusumuzun üzerinde soğuk bir rüzgâr esiyor. Beyaz Saray ve müttefiklerinden Talk Radio, Clear Channel ve Cooperstown aracılığıyla bir mesaj gönderiliyor. Bu yönetime karşı gelerseniz, bedelini ödersiniz. Hava dalgaları her gün uyarılar, kapalı ve açık tehditler, şiddet ve karşı çıkan her sese nefretle dolu. Hafta sonu ziyaret ettiğim akrabalarım ve kimi arkadaşım gibi birçok insan sessiz bir muhalefet ve korku içinde.

Hollywood ne yapıyor?

Hollywood'un savaşı karşı olduğunu duymaktan bıktım. Hollywood'un ağır topları, gerçek iktidar sahipleri ve magazin kapak yıldızları genel olarak sustu. Eskiden filmlerdeki şiddeti eleştiren ünlü politikacılar, bugün şu anki savaşta gerçekten şiddet kullanması için başkana yetki verdi. Bizim kurmaca şiddete bir son vermemizi istiyorlar, ama gerçek şiddetle hiçbir sorunları yok. Savaşın gerçek şiddetini pekâlâ mideleri kaldıran bu aynı insanlar sonuçları akşam haberlerinde görmek istemiyor. Dünyanın geri kalanının tersine, bizim haberlerimizde savaş hijyenik olarak sunuluyor, askerlerimizin ya da Iraklı kadın ve çocukların döktükleri kanları, çektikleri acıları görmüyoruz. Bir konsept ve bir soyutlama olarak şiddet. Çok tuhaf.

Pornografikmiş!

'Er Ryan'ı Kurtarmak'ın başlangıç muharebe sahnesindeki gerçekliği alkışlarken aynı şeyi akşam haberlerinde görme düşüncesi tüylerimizi ürpertiyor. Bize bunun pornografik olduğu söyleniyor. Gerçek hayatımızda gerçekliğin hiçbir parçasını istemiyoruz. Savaşın beyazperdede bütün acılarıyla 'gerçek' olarak sunulmasını, ama gerçek hayatta hayali ve kavramsal kalmasını istiyoruz. Bütün bu çılgınlığın ortasında siyasi muhalefet nerede? Eski eğlence sektörü gazetecilerinin önünde korkup sinen pragmatikler değil liderler istiyoruz. Anayasayı anlayan liderler, korkudan ellerindeki en önemli gücü, savaş ilan etme yetkisini yönetim kadrosuna bırakmayan senatörler istiyoruz. Kendi özgürlüğünden korkarken başka bir ülkeye özgürlük getirilmesini alkışlayan vatandaşlarıyla, ülkenin her yerinde düşüncelerini söylemekten korkan insanlarla artık öfkelenmenin zamanı ve dalganın yönünü değiştirmek o kadar da zor değil. Utangaç bir çocuk olan ve sınıfta hiç konuşmayan 11 yaşındaki yeğenim, Susan'ın vatanseverliğini sorgulayan tarih hocasına karşı çıkmış: "Teyzemden bahsediyorsunuz, kesin şunu" demiş. Hoca tabii afallamış ve iltifatlar yağdırmaya başlamış. Bir kabadayı da, bir grup da durdurulabilir, bunun için cesur ve kararlı bir tek insan yeterli.

Zor zamanlardayız

Karşı çıkabilme ve liderlerimizi sorgulayıp hareketlerini eleştirme becerimiz bizim kim olduğumuzu belirliyor. Bu hakların korku yüzünden geri alınmasına seyirci kalmak, insanları inançları yüzünden cezalandırmak, medyada farklı sesleri ve görüşleri kısıtlamak demokrasimizin yenilgisini kabul etmek demektir. Zor zamanlardayız. Bir nefret dalgası bizi bölmek istiyor: sağ-sol, savaş yanlısı ve savaş karşıtı. Yeğenim ve bu korku ortamının diğer bütün kurbanları adına, lütfen ulus olarak bir ortak nokta bulalım. 227 yıl süren bu harikulade deneyi kutlayalım. Bunun için bizi birleştiren değerlere saygı duyup onlar için savaşmamız gerekiyor: hürriyet, Anayasanın 1'inci Maddesi (sınırsız ifade özgürlüğü) ve evet, beysbol için.

3.EK:

ABD demokrasisini istiyor 24/04/2003

Radikal Gazetesi

The Guardian

**Savaş karşıtı sesler geçen
kasımdan bu yana medyada adeta
buharlaştı. Eleştiri üreten herkes Amerika'nın düşmanı
ilan edildi**

EDWARD SAID

Irak savaşının ilk günleriydi. 19 Mart'ta Senato'da bir konuşma yapan Batı Virginia Demokrat Parti Senatörü Robert Byrd, şu soruları yöneltiyordu: "Bu ülkeye ne oluyor? Ne zamandan beri dostlarını görmezden gelen ve azarlayan bir ülke haline geldik? Muazzam askeri gücümüzü kullanmak yönünde radikal ve doktriner bir yaklaşımı benimseyerek uluslararası düzenin altını oymaya ne zaman karar verdik? Dünyadaki kargaşa ortamı diplomasiye hiç olmadığı kadar ihtiyaç duyarken, diplomasiyi nasıl bir kenara bırakabiliriz?" Kimse Byrd'da cevap vermeye tenezzül etmedi, fakat halihazırda Irak'a yerleşen Amerikan askeri aygıtı, başka ülkeleri gözüne kestirirken, bu sorular demokrasinin başarısızlığıyla (yoksa çürümesiyle mi demeli) çalan tehlike çanlarına işaret ediyor. George W. Bush'un iktidara gelişinden bu yana ABD'nin nasıl bir Ortadoğu politikası yürüttüğüne bir bakalım.

Politika baştan yanlış

Daha 11 Eylül saldırıları yaşanmamışken, Bush ekibi Ariel Şaron hükümetine Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ni sömürgeleştirme, insanları rastgele öldürme ve tutuklama, evlerini yıkma, topraklara el koyma, Filistinlileri sokağa çıkma yasakları ve askeri barikatlarıyla hapsetme özgürlüğü vermişti. 11 Eylül'den sonra Şaron kendi vagonunu 'terörizmle savaş' katarının peşine takıverdi ve savunmasız sivil nüfusa karşı, İsrail'in Filistin topraklarından çekilmesini ve savaş suçlarına ve insan hakları ihlallerine bir an önce son vermesini öngören BM Güvenlik Konseyi kararlarını hiçe sayarak, tek taraflı giriştiği yıkım siyasetini yoğunlaştırdı.

Ekim 2001'de Bush, yoğunlaştırılmış, yüksek irtifalı bombardıman (yarattığı etkiler ve yapısı itibarıyla sıradan terörizmden hiçbir farkı olmayan, 'anti-teröriz' bir askeri taktik bu) eşliğinde Afganistan işgalini başlattı. Aralık ayına gelindiğinde bu ülkeye, Kâbil'in ötesinde hiçbir fiili gücü bulunmayan, kukla bir rejim yerleştirilmişti. Afganistan'ın yeniden inşası konusunda ABD'nin dişe dokunur tek bir girişimi olmadı ve görünen o ki, bugün ülke eski sefalet günlerine dönmüş durumda. 2002 yazından beri Bush yönetimi, Irak'ın despot hükümetine karşı propaganda savaşına girişti ve BM Güvenlik Konseyi'nden onay alma çabası başarısızlığa uğrayınca, Britanya ile birlikte savaşın düğmesine bastı. Geçen kasımdan bu yana da, yaygın medyada muhalif sesler adeta buharlaştı ve her tarafı Washington'daki sağcı düşünce kuruluşlarından devşirilmiş emekli generaller ve terörizm uzmanları kapladı. Eleştiri üreten herkes, beş para etmez akademisyenler tarafından Amerikan karşıtlığıyla damgalanırken, internet sitelerinde yola gelmeyen 'düşman' akademisyenlerin listeleri yayımlandı. Savaşı eleştiren az sayıda şahsiyet, e-postalarının talan edilmesinden, ölüm tehditlerine dek birçok saldırıya maruz kaldı; öne sürdükleri fikirlere, savaş nöbetçileri haline gelen medya yorumcuları tarafından çöp muamelesi yapıldı.

Irak'ı ABD büyüttü

Saddam Hüseyin'i sadece şeytanla değil, bilinen tüm suç çeşitleriyle bir tutan bir küfür furyası estirildi. Bu küfürlerin bir kısmı aslında doğrudu, fakat Saddam'ın yükselişi ve iktidarını sürdürmesinde

ABD ve Avrupa'nın oynadığı rol bilmezden gelindi. Aslında şu rezil Donald Rumsfeld 80'lerin başında Saddam'ı ziyaret ederek, İran'a karşı vahşi yöntemlerle yürüttüğü savaşa ABD'nin desteğini beyan etmişti. ABD şirketleri Saddam'a kitle imha silahları için nükleer, kimyasal ve biyolojik madde sağladı ve ardından bu alışveriş toplumsal hafızadan yüzüstü silindi. Bütün bunlar, hükümet ve medya tarafından, Irak'ı yerle bir etmek için bahaneler uydurma faaliyetinde açıkça gizlendi. Saddam, tek bir kanıt öne sürülmeden veya değersiz istihbarat bilgilerine dayanılarak, güya ABD'ye yönelik doğrudan tehdit teşkil eden kitle imha silahlarını saklamakla suçlandı. ABD ve Britanya'nın Irak'taki işgalinin korkunç sonuçları (ülkenin modern altyapısının bile bile yok edilmesi, dünyanın en zengin uygarlıklarından birinin yağmalanması, yeniden inşanın ne idüğü belirsiz 'sürgünlerle' büyük şirketlerin eline bırakılması, ülkenin petrolüyle geleceğinin gasp edilmesi) bir bir su yüzüne çıkmaya başlıyor. Sözelimi Ahmet Çelebi'nin, tek bir Iraklının aklının köşesinden geçirmeyeceği bir şey yaparak, İsrail ile barış anlaşması imzalayacağı söyleniyor. Bechtel şirketine devasa bir ihale verildi bile. Irak'ın değil, bizzat bizim demokrasimiz neredeyse tümüyle batmış durumda: Amerikan halkının yüzde 70'inin olan bitenleri desteklediği söyleniyor, fakat 465 Amerikalıya 'Savaş zamanında Başkanımızı ve askerlerimizi destekliyorsunuz' diye sormaktan daha manipüle edici başka bir şey olabilir mi? Senatör Bryd'ın dediği gibi: "Herkeste çok acele edildiği ve risk alındığı hissiyatı, ayrıca yanıtlanmamış da bir yığın soru var. Senato'ya gölge düşürülmüştür. Çok sayıda oğlumuz ve kızımız Irak'taki görevlerini inançla yerine getirirken, biz en önemli görevimizi yerine getirmekten, Amerikalıların hepsinin kafasını kurcalayan bir konuyu tartışmaktan kaçınıyoruz."

Özgürlük rehin alındı

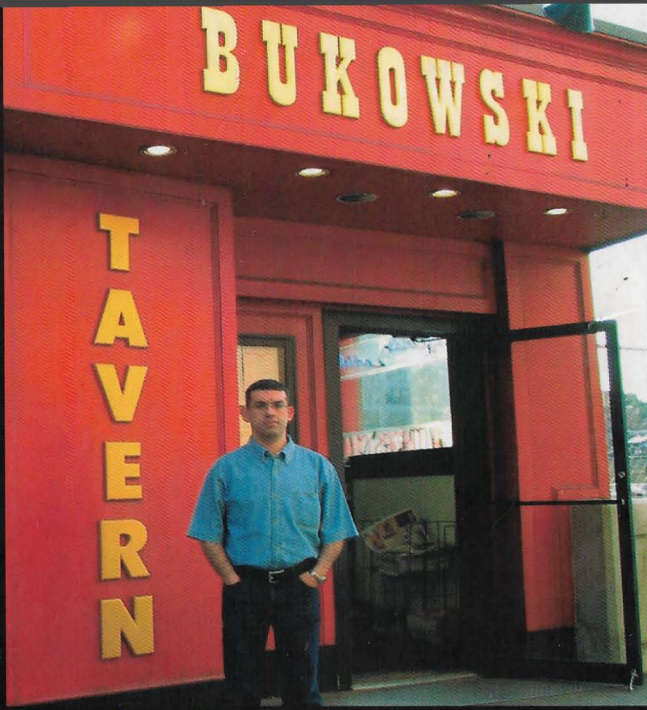
Irak savaşının hileli, gereksiz ve desteklenmeyen bir savaş olduğundan kuşku yok. Wolwofitz, Perle, Abrams ve Feith gibi isimlerin başını çektiği gerici kurumlar, sağlıksız bir entelektüel ve ahlaki atmosfer yaratıyor. Siyasi belgeler hiçbir gerçek denetime tabi tutulmuyor, berbat politikaları için meşruiyete gereksinen bir yönetimce kabul ediliyor. 'İlk vuran sen ol' askeri doktrini Amerikan halkının veya

onun temsilcilerinin onayına asla sunulmadı. Halliburton ve Boeing gibi şirketler hükümete yaltaklanıp dururken, sıradan insanlar bütün bu olanlara karşı nasıl ayağa kalkabilir? Tarihin en karşı konulmaz, askeri aygıtının stratejik yöneliminin değiştirilmesi, ideolojik saiklerle hareket eden baskı gruplarının (sözgelimi köktenci Hristiyan liderler), zengin özel vakıfların ve AIPAC (Amerikan-İsrail Kamusal Olaylar Komitesi) benzeri lobi kuruluşlarının eline teslim edilmiş durumda. Demokrasi ve özgürlük gibi hayati kavramların rehin alınmasına yol açan, inanılmaz bir suç işlenmiştir; bu kavramlar talanın, işgalin ve sömürünün maskesi haline getirilmiştir.

ABD, İsrail gibi

ABD'nin Arap dünyasına yönelik programının İsrail'den hiçbir farkı kalmamıştır. Suriye'nin yanı sıra, Irak da vaktiyle İsrail'e yönelik en ciddi askeri tehdit olarak görülüyordu ve bu yüzden ortadan kaldırılması lazımdı. Kaldı ki, kimse sizden öyle bir şey istemiyorken bir ülkeyi kurtarmaya ve demokratikleştirmeye kalkışmak, üstelik bunu, yasa ve düzeni koruyamadığınız bir askeri işgal biçiminde yapmak ne anlama gelmektedir? 13 yıldır bombaladığınız ve karantinaya aldığınız 'yerlilerin', varlığını memnuniyetle karşılayacağını öngören bir stratejik planlama ne tür bir aklın eseridir? Amerikan iyilikseverliğine dair saçma bir mantık, medyanın iliklerine kadar işlemiş durumda. Sözgelimi New York Times muhabiri Dexter Filkins, Amerikan bombardımanıyla yıkılan bir kültür merkezinin yöneticisi, 70 yaşındaki Bağdatlı dul bir kadından söz ediyor. Enkazın önünde öfkeyle konuşan kadını 'Saddam rejimindeki rahat hayatından' dolayı kaba saba kelimelerle yerin dibine batıran muhabir, kadının Amerikalılara ilenişini bir sofı tavrıyla olumsuzluyor, "Üstelik bir de Londra Üniversitesi'nden mezun olmuş" sözlerini de ihmal etmiyor. O meşum silahlar bulunamadı, Stalingradlar yaşanmadı, hava savunması ortalıkta görünmedi; bütün bunların üzerine, biri çıkıp da Saddam'ın Moskova ile kendisi, ailesi ve parası için sığınma hakkı karşılığında ülkeyi terk anlaşması yaptığını, bu yüzden aniden buharlaştığını söylerse hiç şaşımam. Savaş güneyde ABD için hiç de parlak gitmemiştir ve Bush benzer bir riske Bağdat'ta giremezdi. 6 Nisan'da Irak'tan ayrılan bir Rus konvoyu bombalandı; Condi Rice 7 Nisan'da Rusya'ya gitti; Bağdat ise

9 Nisan'da düştü. Neticede Amerikalılar dolandırıldı, Iraklılar inanılmaz acılar çekti ve şimdi Bush'un kovboydan hiçbir farkı yok. İşin en vahim veçhelerinden biri de, anayasal ilkelerin çiğnenmiş ve seçmenlerin kandırılmış olması. Demokrasiyi geri kazanması gereken asıl biziz. (19 Nisan 2003)

Boston, MA, 2003

Belki de hiç bir yerde olmadığı kadar kendi insanını ezen, silikleştiren, korkutan, işyanını alan ve sürüleştiren devlet: Amerika Birleşik Devletleri. Ve burada sunulan özgürlük, çitlerin görünmeyecek kadar uzakta olduğu, devasa bir çiftlikte kendini özgür sanan, hala o vahşi topraklarda koştuklarını sanan atlara ait özgürlük oluyor. Bu toplum politik eleştirinin ve zorlamanın sınırlarını kalınlaştırıp duvarlarını yükseltirken politik olmayan her türlü çıkışa, her türlü çılgınlığa insanlar kendilerini özgür sansınlar diye izin vermekte sakınca görmemiş. Bukowski'nin solculuğunu sorgularken ya da kapitalist toplumun iç yüzünü ortaya koyarken söylediklerinde politik bir tını yakalamaya çalışırken, bu noktaları unutmamakta yarar olduğunu düşünüyorum. Bütün söyleme ve görüntüye karşın sıradan insanı kendiliğinden cüceleştiren, hiçleştiren devasa bir kontrol mekanizmasının, açıkçası insanların beyinlerini işgal etmiş bir polis devletinin varlığını hissetmek de bir anlamda ancak satır aralarını eşelemekle, görünmeyi algılamakla, var olmayanın kokusunu almakla ilgili. Böyle bir toplumda solculuk olacaksa mutlaka satır aralarında olacaktır.

